

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

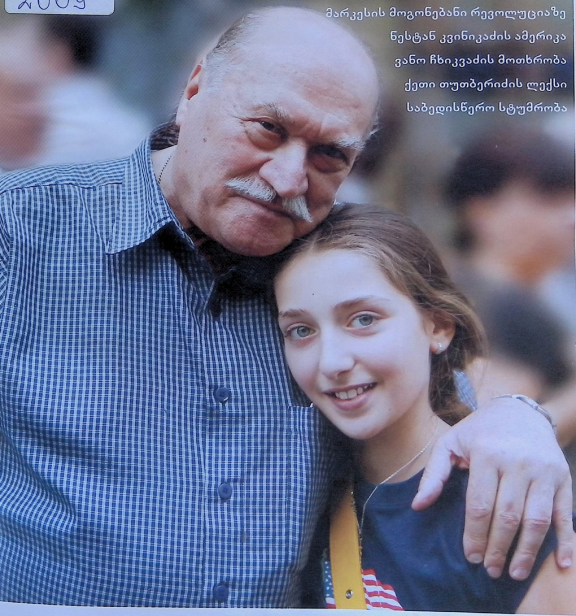
1 მაისი 2009

№9(87)

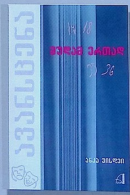

1516
2009

ქალაქი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარს
გვი ალხაზიშვილის მემუარული ჩანაწერები
მარკესის მოგონებანი რევოლუციაზე
ნესტან კვინიკაძის ამერიკა
ვანო ჩხიკვაძის მოთხრობა
ქეთი თუთბერიძის ლექსი
საბედისწერო სტუმრობა

ფრანგული კულტურის ცენტრი გთავაზობთ

მისამართი: თბილისი, იაკობ გოგებაშვილის №15
 ტელეფონი: (995 32) 99 99 76, ფაქსი: (995 32) 95 33 75
 ელ-ფოსტა: ambrfgeo@caucasus.net

შინაარსი

უსსრთოს სსიერაგობა	2	ვაზირელ ვარსია მარკესი შობონებანი რავოლუციზა
დევანი რბიან	5	ივანე ამირხანაშვილი „ნუთის სოფელმა წარმითავა“...
პროზა	8	ვანო ჩხიკვაძე ორმო
ლიბრატორული სსიერაგობა	16	პრემია „კიკლი-კიკლი“ საყმაწვილო მწარელებს
პოეზია	17	ჯანსუღ ჩარკვიანი სავდინი სიმატრედა
პოეზიის ერთი ლექსი	21	ქეთი თუთბერიძე პარანოიკული ლექსი
პირველი შთაბეჭდილება	22	ნატა ვარადა ნისლიანი ძალბაძი-არგოილი
ბავშვების	24	როსტომ ჩხეიძე საბავშვო სტუდიის
დრამატურგია	28	ნესტან-ნენე კვინიკაძე ბავშვობა (პიესა ორ მოქმედებად)
პაროდული კინო ანო წიგნი	31	ქეთევან ტომარაძე მადლი სსრკის (რეზო კვესელავას „მოგონებები ქართველ კინემატოგრაფისტებზე“)
რეპორაჟი	36	ეკა ბუჯიაშვილი ძალბაძი, რომელსაც ლიტერატურა კლიერ უყვარს
წითელი და წიგნი	41	გივი აღმაშენებელი მშენებელი წარსული
დაწინაშე სსიერაგობა	48	ლადო მინაშვილი, იუზა ევგენიძე ბრიტოლ კინაძე და მისი სკოლა
კრიტიკა	51	გოჩა კუჭუხიძე „შაპ-პასის გახონთან ჯდომა“
სადაზარალო, ანო თემა	54	მია ყუფუნია ბრძოლა ნებატიურ კონსერვატივიზმსა და ჯანსაღ პატრიოტიზმს შორის
	55	თამარ ჩხოლარია თაკალას წყურვილი
	56	გვანცა თოდუა „დაპანინებული“ მამული
უსსრთო წიგნი	58	ბრემ სტოკერი მისამართის სსიერა
პოეზიის შიგნით	60	ნიკოს ვაცოსი ორი ლექსი
ბავშვობა	62	გურამ ოდიშარია მარტოობის 400 დღე
მოზაიკა	63	ორგანი კოლეგია

26.6.79

46

დამფუძნებელი „ილიონი“
 მისამართი: თბილისი,
 ჩუბინაშვილის №41
 რედაქცია - (995 32) 96-20-62
 რეკლამა - (995 93) 65-93-68
 გავრცელება - (995 99) 41-95-21
 ფაქსი: (995 32) 96-20-62
 E-mail: info@mtseritoba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
 პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
 პოეზიის რედაქტორი - შაკა ჯოხაძე
 კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამარ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაჩულია დიზაინერი - მალხაზ იაშვილი
 სტილისტი-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება - თენგიზ რობიტიანი
 ოპერატორი - თამარ ჩხიბაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი
 გავრცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე

056749070 საბავშვო "მეცა ოცნა" PRINTED BY "MIECA TEE" PRINT HOUSE
 056749070, თბილისი, საქართველო, 17 TRBILISI GEORGIA, 17 SAKPATSHVILI STREET
 056749070 - 995 32 51 89 62 TELEPHONE - 995 32 51 89 62

გარეკანზე: ჯანსუღ ჩარკვიანი შვილიშვილთან — ირმა გიგანთან ერთად
 მურმან ჩაჩუას ფოტოგრაფი

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 15 მაისს

საქართველოს
 პარლამენტის
 სტრუქტურული
 ერთეული

გაბრიელ ვანსი მარკესი

მოგონებანი რევოლუციისაზე

რევოლუციამდე არასოდეს გამჩენია სურვილი, გაცნობოდი კუბას. ჩემი თაობის ლათინოამერიკელებისათვის პავანა გრინგოების (გრინგო — ასე ეძახიან ლათინოამერიკელები ამერიკელებს, დამამცირებელი მიმართვა, რომელიც მომდინარეობს ინგლისური „გრენჯ გო“-დან) სკანდალური ბორდელი იყო, სადაც პორნოგრაფია დახვნილი საჯარო წარმოდგენად ქველდოე ბერად უფრო ადრე, ვიდრე ის მოდური გახდებოდა დანარჩენი ქრისტიანული სამყაროსათვის: თატრში სულ რაღაც ერთ დღიანად შეგეძლოთ გვეყურებინათ სარეკვიზიტო სანოლზე მიმდინარე სასიყვარულო აქტისათვის წამდელი ქალისა და მამაკაცის მიწანალოებით. იმ კარიკატურულ სამოთხეში სატანური მუსიკა და ტკბილი ცხოვრების იდეალი ენა ისმოდა, იქ ჩაქმისა და სიარულის განსაკუთრებული სტილი გამეფებულიყო. ეს გახლდათ განცხრომის მთელი კულტურა, რომელმაც კარიბების ყოველდღიური ცხოვრება შიარულუების ტილდაზე გადაანყო. მაგრამ საქმეში უკეთ ჩახედვლებმა იცოდნენ, რომ კუბა ესპანეთის ყველაზე განსავლული კოლონია იყო, შეიძლება ითქვას, ერთადერთი წამდვილად განსავლული, და რომ ლიტერატურული საღამოებისა და კონკურსების ტრადიცია არ განეციტა მამინაც კი, როდესაც გრინგო მეზღვარები ამარჯვდნენ გმირთა ძეგლებს, ხოლო რესპუბლიკის პრეზიდენტთა დაქირავებულ მკვლევებს დოკუმენტაციის გასატყებლად იერიში მიჰქონდათ ტრინიდადზე. „სემანა კომიკა“-სთან ერთად (საქმეო ფურნალი, რომელსაც მამაკაცები ტუალეტში, ცოლებსაც მალულად კითხულობდნენ) გამოდიოდა ლათინურ ამერიკაში ყველაზე ჩახლართულ-პრეტენზიული სახელოვნებო და სალიტერატურო ჟურნალები. ამალია უკლებიის ნაბოდიჯარ „ხანძარი მესემპირებში“ და ხოსე ლესამა დომას გერცხლსწყალივით მოუხელთებულ პეზანტურებთან ერთად განიდა უსასრულო, ბრწყინვალე სერიალები, რომლებს განსავლობაში ნაწილ-ნაწილ რომ ქვეყნებზედა და მთელ კონტინენტს ცრემლებში ახრებოდა. ეს სასტიკი კონტრასტები უფრო განხვედნენ, ვიდრე ეცხმარებოდნენ, გარკვეული იყავი ამ თითქმის მითითური ქვეყნის რეალობაში, რომლის საბედინერო ომი დამოუკიდებლობისათვის ჯერაც არ დამთავრებულიყო და რომლის პოლიტიკური ასაკიც 1955 წელს კვლავაც ამოუსვლილ გამოცანად რჩებოდა.

სწორედ იმ წელს, პარიზში, პირველად გავიგე სახელი ფედერე კასტრო. გავიგე ნიკოლას გილიერსივანე, რომელსაც იაფსიანიასი სასტუმროების ქურახზე ყველაზე ნაკლებ უნდოდა „გრან ოტელ სენ მიელ“-ში უიმედოდ დევნილობა სწორედ და სადაც ლათინოამერიკელითა და ალკორელების ბანდის, უკანდასაბრუნებელი ბილეთის მოლოდინში, გამხმარი ყველითა და მოხარმული ყვავილითანი კომპლესით ერთ გავკონდა თავი. ნიკოლას გილიერსის ოთახი, როგორც ყველა დანარჩენი ოთახი ლათინურ კვარტალში, წარმოად-

გენდა გახუნებულ-მაღერიან ოთხ კედელს, ორი გაცვეთილი სავარძლით, ხელსაბანიო, პატარა ბიდეტით და მარტოხელის სანოლით ორისათვის, რომელზედაც ნიკოლას გილიერსივანე პირქუში სენეგალელი საყვარლები ბედნიერებით ტამბოლდნენ და სადაც თავიც მოიკლეს. ოცი წლის ვადასახვდიდან ეკრაფრით ვისხნებ პოეტის სახებას იმ რეალურ ოთახში, მაგრამ მახსოვს იგი ისეთ გარემოებაში, რომელშიც არასოდეს მინახავს მახსოვს, როგორ ნებებოდა მოწინულ საქანელა-სავარძელზე სისესტის ეამს მუშაქურ-ფაბრიკანტთა ნიქით შექმნილი დიდი სახლის ტერასაზე, ისეთზე, XIX საუკუნის ჩინებულ კუბურ ფინანსში რომ შეხედებოდა. პარიზში, ზამთრის ყველაზე სასტიკ დღეებშიც კი, ნიკოლას გილიერსივანე არ ღალატობდა კუბურ ჩვევას, ამდგარიყო მამლოს ყიფილზე (თუმცა იქ მამალი არადა იყო) და ნაქითბა გახტეთში, ვიდრე ვაყის სვამდა, თითქმის კაბაჯუგის განიადიყო ყოფილიყო და სადაც შაქრის ფაბრიკის ბუქწარიდან მოსული ნიაფი და გიკარის ყვესა სულს ვიწებებოდა. შუმებც, ისევე, როგორც კაბაჯუგით, აიფნის კარებს აღებდა და ლათინური ამერიკის ახალ ამბებს (რომელთაც ფრანგულიდან კუბურ ფარგონზე თარგმნიდა) მთელ ქუჩას ყვიროლით ამცნობდა და, ამასთან, აღვიძებდა.

იმდროინდელი ვითარება კონტინენტზე აისახა სახელმწიფოს მეთაურთა კონფერენციის (რომელიც ერთი წლით ადრე პანამაში გაიმართა) ერთობლივ ფოტოსურათში: საბრძოლო მდებარეობისა და სამხედრო ფორმების ფონში მდებარის მორალს ერთი სამოქალაქო პირი. გენერალმა დუაიტ ეიზენჰაუერმაც კი, რომელიც მეურთებელი მტატების პრეზიდენტობისას, როგორც წესი, ცდილობდა საყვარელი დენის სუნში ბონდ სტრატეგზე ნაყიდი ძირფაჯის კოსტუმით გადაეფარა, ამ ისტორიული ფოტოსათვის გადაამდგარი მეომრის ძველმანებით შეიძინა. და აი, ერთ მშენიერ დილასაც ნიკოლას გილიერსივანე გამოალოდა ვანჯარა და ერთადერთი ამბავი გვამცნო:

— ტიპი ჩამომაგდეს.
მიწინარე ქუჩაში ეს ამბავი მეხვიით გავარდა, რადგან ყოველ ჩვენგანს ეცნა, რომ ჩამოგდებულ სწორედ „მისი“ ტიპი იყო. არგენტინელებმა იფიქრეს, ეს ზუან დომინგო პერონი იყო; პარაგვაელებმა იფიქრეს, ალფრედო სტრესნერი იყო, პერულებმა — მანუელ ოდრიასი, კოლუმბიელებმა — გუსტავო რუესას პინოლია, ნიკოლას გილიერსივანე — ანასტასიო სომოსო, ვენესუელელებმა — მარკოს პერეს ბიენესიო, გვატემალელებმა — კასტილიო არამასიო, დომინიკანელებმა — რაფაელ ლეონიდას ტრინილიო, ხოლო კუბელებმა კი — ფილენსიო ბატისტაო. სინამდვილეში ეს პერონი იყო. მოგვახებოთ, როდესაც ამაზე ვსაუბრობდით, ნიკოლას გილიერსივანე კუბის ვითარების საგვალაო სურათით დაგვიხატავს. „ერთადერთი, ვისი იმედიც მაქვს მომავალში, —

კომუნისტური

თქვა, — არის ახალგაზრდა კაცი, რომელიც მექსიკის მხრიდან ენერგულად მოძრაობს”. მერე აღმოსავლელი ნათელ-მხილველითი შეყვნიდა და დასძინა:

— მას ფიდელ კასტრო ჰქვია.

სამი წლის შემდეგ, როცა უკვე კარაკასში ვცხოვრობო-დი, ვერც კი წარმოვიდგენდი, თუ ასე მცირე დროში გაი-კაფავდა გზას ეს სახელი და თანაც ისეთი შემპარებით, რომ მთელი კონტინენტის ყურადღების ცენტრში აღმოჩ-ნებოდა; და ვერც იმას ვიფიქრებდი, რომ სწორედ სიერ-სა მავსტრალია გამოირჩეოდა პირველი სოციალისტურ-რი რევოლუცია ლათინურ ამერიკაში. პირველი, ჩვენ დარ-ნუნებულები ვიყავით, რომ ამბები წმინდებოდა ვენესუ-ელაში, სადაც საერთო სახალხო შერქმულებამ ოცდაათის საათით გაანადგურა ვენერალ მარკოს პერეს ხიმენესის საშინელი რეპრესიული მანქანა. ამოცანის სიმარტივით, განხორციელების სისწრაფითა და თითქმის წარუბედუ-ლი შედეგით ვარემუე თვალისათვის ეს დაუჯერებელი ქმედება იყო. მოსახლეობას ერთადერთი მოწოდებით მი-მართეს: 1958 წლის 23 იანვარს, დღის თორმეტ საათზე მი-ცეთ ავტოპობილების საყვირი, შეწყვიტეთ მუშაობა და დიქტატორის დასახმობად ქუჩაში გამოსულყვენ. ერთ-ერთი საქმეში ჩაებდული ჟურნალის თანამშრომლებს-თვის, რომელთაც უმრავლესობაც შეთქმულებაში მონა-ნიღობდა, ეს ბავშვური მოწოდება იყო. დათქმულ დროს საყვირთა ყრულმა ერთბაშად იფეთქა. ლეგენდარული სა-ცობების ქალაქისთვისაც კი უჩვეული ქაოსი წარმოიქმნა. სტუდენტთა და მუშათა მრავალრიცხოვანი ფაგუფები ქუ-ჩებს მოვიდა და ქუჩებითა და პოლიციის დავიპირებდა. სამთავრობო ძალებს. ახლომდებარე თვალნარბეჭედი რან-ჩოებით დაფარული მთებიდან გამანადგურებელი კალიბ-რებით დაემუხან და მთელი ქალაქი ბრძოლის ველს დახმავაგეს. როდესაც დაღამდა, კანტო-კუნტი სროლის ხმა სასწრაფო დახმარების მანქანების ზოლმა გადაფარა. რედაქციებში შეგებისმომგვრელი ხმები გაე-რცელდა: ტანკები ჩამალულმა პერეს ხიმენესის ოჯახმა ერთ-ერთ საღლიშს შეაფარა თავი. განთიადამდე ცოტა ხნით ადრე პაერში მძიმე სირუჟე ჩამონვა. მერე კი იფეთქა ხალხის დაუტყობოლმა ყვირილმა, ეკლესიათა ზარებმა, ფაბრიკათა სირენებმა და მანქანათა საყვირებმა. ყველა ფანჯრიდან არკოლური მუსიკა იფრქვეოდა. ეს იფორმა და ფუთე ილუზიები ორი წელი გაგრძელდა. მტაცებელი პერეს ხიმენესი ტახტიდან ჩამოაგდეს და იგი, უახლოესი გაერმონების თანხლებით, სამხედრო თვითმფრინავით ანტო-დომინგოსაკენ გაფრინდა. და კაროლიტას აერო-პორტში, რომელიც მირაფლორესის საპრეზიდენტო სა-სახლიდან სულ რამდენიმე კილომეტრში მდებარეობდა, შეადგინა მოყოლებული თვითმფრინავი სრულ მზად-ყოფნაში გახლდათ. მაგრამ, როდესაც გაქცეული დიქტა-ტორი (რომელსაც პატრული ტაქსით მისდევდა და სულ რაღაც წუთებით დააგვიანდა) მოვიდა, არავის მოაფიქრდა თვითმფრინავთან ტრაპის მიდგმა, და პერეს ხიმენესი, კუს რისჩარჩოთან სათვალთ დიდ ბავშვს რომ წაავადდა, თვითმფრინავში თოკით ძლივძლიობით აათარია. და სახი-ფთო მანევრის შესრულებისას მას მინაზე ხელჩანთა დაჩაო. ეს ჩვეულებრივი, შავი, ტყავის საკუთავი იყო, სა-დაც დიქტატორის ფიზის ფული გადაეხანა: ცამეტი მილიონი დოლარი.

იმ დღიდან მოყოლებული, მთელი ერთი (1958) წელი, ვე-ნესუელა ყველაზე თავისუფალი ქვეყანა იყო მთელსამო-სახლში. ეს ნამდვილი რევოლუცია შეგდა: როგორც კი მთავრობა რაი-მე საპირიპობას იგრძნობდა, მამინე პირდაპირ მიმართავდა ხალხს და ისიც გამოდიოდა ქუჩაში რეგრესის ყოველგვარი მცდელობის აღსაკვეთად. ყველაზე დელიკატური ოფიცია-ლური გადაწყვეტილებანი საჯარო განხილვის საგანი ხდე-ბოდა. არ არსებობდა არცერთი სახელმწიფო მნიშვნელობის საკითხი, რომელთა გადაწყვეტაშიც არ მონაწილეობდნენ პოლიტიკური პარტიები კომუნისტთა წინამძღოლობით. გან-საკუთრებით კი პირველ თვეებში, როდესაც პარტიები ავნი-ბოიერებდნენ, რომ შავი ძალა ხალხის ერთიანობა გახლდათ. და თუ ეს არ აღმოჩნდა პირველი სოციალისტური რევოლუ-ცია ლათინურ ამერიკაში, ალბათ, მაქინატილთა ინტრიგების ბრალია, და არავითარ შემთხვევაში იმისა, რომ არ არსებობ-და შესაბამისი სოციალური წინაპირობა.

ვენესუელის მთავრობამ და სიერა მავსტრას (კუბის მთიანი რეგიონი, სადაც გამაგრებული იყვნენ აჯანყე-ბულები — ე.კ. შორის დაუფარავი კავშირი გაბა. 26 ივლი-სის მოძრაობის) წევრები, რომელთაც თავი კარაკასშიც გა-მოიჩინეს, ყველა საშუალებით ენციდნენ საჯარო ავტაცია-ს, ავტოვებდნენ შემოწირულობებს და ვენესუელის ხელი-სუფლათა ხელშეწყობით ეხმარებოდნენ პარტიზანულ რაზმებს. ვენესუელელმა სტუდენტებმა, რომლებიც იარა-გით ხელში ებრძოდნენ დიქტატორს, შავანულ უნივერსი-ტეტებებს ფოსტით ქალის საცავლო გაუგზავნეს. კუბელმა სტუდენტებმა გამარჯვებულებს ამ თავებულებრი ანანათის გამო არაფერი უთხრეს, მაგრამ ერთი წლის თავზე, როდეს-ც რევოლუციამ ქუჩაშიც გაიმარჯვა, მათ ყველგვარი კომენტარის გარეშე დაუბრუნეს ძველი კარაკასელი. ვე-ნესუელის პრესა [ფორი შიდა ვითარებიდან გამომდინარე, ვიდრე მისწრაფლათა სურვილით] სიერა მავსტრას ლეგა-ლური პრესა გახლდათ. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს კუბა არა ცალკე ქვეყანა, არამედ თავისუფალი ვე-ნესუელის ვერ კიდევ გასათავისუფლებელი ნაწილი იყო.

ახალი, 1959 წელი ვენესუელის ისტორიაში ის ერთ-ერთი გამონაკლისითაგანი იყო, რომელსაც ქვეყანა უდიქტა-ტოროდ ხვდებოდა. მერსდესი და მე სწორედ მაშინ, საერო სისარხლის დღეებში დაეკორინდა. ერთხელაც გამ-თენისას მინ, სან-ბურნარდინოს უბანში რომ დაებრუნე-დი, ლფტი გაფუჭებული დაგვხვდა. მვექვე სათრულზე სვენებ-სვენებით ავედი. ბიანში შევედი. უცებ მინარე ქუჩებში უზარბათი ბრბოს ყვირილი გაისმო, ავგუზუნდნენ ეკლესიათა ზარები, აწვილდნენ ფაბრიკათა სირენები და ექტობილობა საყვირები, ყველა ფანჯრიდან — სახალხო გამარჯვების საღებებლად — არჩისა და ხორბლის (ერ-თგვარი ვენესუელური და კოლუმბიური ცეკვა — ე.კ.) ერ-თმანეთში არეული ჰანგები გამოდიოდა. ახსურდნენ მეგ-რინება დაგვეუფლა, თითქოს წუთი, რომელიც შარშან გა-ვიარეთ, ისევე შეორებებოდა. იფიქრებოდა, დრო უკუღმა დატრიალდა და მარკოს პერეს ხიმენესი ხელმეორედ ჩამო-ავადესო. ჩვენ არც ტელეფონი გვიკონდა და არც რადიო. კი-ბე ნახტომებით ჩავიკრინეთ. შემოინებულები ვფიქრობდით, ზემოზე ყოფნისას სასიმულე ვადო ხომ არ გაგვირიგოს. განათებით ნათებში ვიღაცამ ჩავგიბინა და თავაზად დაგვეცა უკანასკნელი დაუჯერებელი ამბით: მტაცებელი ფულბესისო ბატისტა ტახტიდან ჩამოაგდეს და იგი, უახ-

ლოსი ვარეშოციკის თანხლებით, სამხრეთი თვითმფრინავით სანტო-დომინგოსკენ გაფრინდა.

ორი კვირის თავზე პირველად ჩავედი ჰავანაში. ამის შემდეგ სადღეობის იმპიუ ადრე მომეცა, ვიდრე ველოდი, თანაც საკმაოდ უჩვეულო ვითარებაში. 18 ანტიკი იყო. მინ ნასას-ველელად ვემზადებოდი და, მაგიდას რომ ვაწესებოდი, ერთი პიროვნება („28 იელისის მოძრაობიდან“) ქონიით შემოვიარდა და დაცარიელებულ რედაქციამო: იგი კუბანი გამგზავრების მსურველ ჟურნალისტებს ეძებდა. კუბიდან ამ მიზნით თვითმფრინავიც კი გამოგზავნათ, რომელიც იმავე დამსე უნდა დაბრუნებულიყო. არჩევანი კუბის რევოლუციის ყველაზე თავგამოუდებულ მომხრეებზე, პლინარი აპულიყო მენდოსასა და ჩემზე შექრდა. შინ გავლა და ჩანთების აღება ძლივს მოვახსარი. მე შექვევლი ვიყავი იმ ხარს, რომ ვე-ვესუელა და კუბა ერთი ძველები იყო და პასპორტის წაღება არც კი ვაჩვენებდა. არც დამხრებობა: ვენესუელაში საზღვრის ოფიცერმა, რომელიც უფრო თავგამოუდებული მეამბოხე აღმოჩნდა, ვიდრე ნებისმიერი კუბელი, მომთხოვა პი-რადობის დამადასტურებელი რამეი დოკუმენტი. ერთადერთი ქალაქი, რომელიც ვიხივე მოვექექე, სამრეცხაოს ქვითარი იყო. ოფიცერი სიცილით გასკდა, მერე ქვითარს უკან მხარვს ბეჭედი დაარტყა და ბედნიერი მაგზავნა მისურფა.

სერიოზულმა დაბრკოლებამ თავი მოვიკინებოთ ირინა, რომელიც პილოტმა თანახმა, რომ წყურპაღისტა რაოდენ ხოლმე თვითმფრინავში ადგილების რაოდენობაზე მეტი იყო, ხოლო აპარატურისა და ბარგის წონა ნებადართულ ზღვარს აღემატებოდა. რა თქმა უნდა, დარჩენა არავის უფურცია და არც ბარგის დატვირებას აპირებდა ვინმე; თანაც, დასებქმრეციც მზად იყო გაემეცა გადატვირთული თვითმფრინავი. პილოტი — დაღვინებული და სერიოზული მამაკაცი, ქალბატონი ულანაშვილი, ძველი კუბის საპა-ერო ძალების ოქროსფერჯიხვილებიანი ლურჯი მაუღის ფორმამი გამოწყობილიყო. იგი თითქმის ორი საათის გან-ველობაში მშვიდად ისმებდა ჩვენს შეკონებას. ბოლოს ერთ-ერთმა ჩვენგანმა მომაკედინებულ არგუმენტს მიავანო:

— ნუ გემინიათ, კაპიტანო, — უთარა, — „კრანმაც“ (გემი, რომლითაც ფიდელ კასტრო თავის რაზმელებთან ერთად კუბაში დაბრუნდა — ე.კ.) ხომ გადატვირთული იყო.

პილოტმა ჯერ მას უხებდა, მერე უსიტყვოდ, მრისხანედ გადმოგვხედა ყველას და გვითარა:

— იმ განსხვავებით, რომ არც ერთი თქვენგანი არ არის ფიდელ კასტრო.

მას სასიკვდილო შროლობა მოაყენეს. მერე იგი ბარის კიდეს ჩამოყრდნო, ფრინის განრიგის დაფორმად ფურ-ცელი ამოხია და მოქუქუნა.

— კარგი, — თქვა, — რაც არის, არის, გაეფრინდეთ, მაგრამ გეუმნებით, თვითმფრინავი გადატვირთულია-მეთქი.

შემდეგ დაკუჭული ქალაქი ვიხივე ჩაიტენა და ხე-ლით გვიხიზნა, წამომყვითლო.

თვითმფრინავისაკენ რომ მივდიოდით, ლამის გავიჭყ-ყლტვო ჩემს თანდაყოლილ ფრინის მიშა და კუბის გაცნო-ნის სურვილს შორის. პილოტს შეპარავით ვკითხე:

— კაპიტანო, როგორ გგონათ, ჩავადნენ? — რა თქმა უნდა, — მიპასუხა, — კობრეს გულმონყაყელ ღვთის-თმობლის ნებით.

დაწვრელი, ორმოტორიანი თვითმფრინავი გველოდებოდა. ჩვენ შორის გაფრცვლდა ხმები, რომ ის ბატისტას ავი-ცილის დეტერტრამა მფრინავმა გაიტაცა და სიერა მავსტრამი ჩაიყვანა. მერე კი ექ ველოდ მუხსა და ნვიშამი, ჩემი თვითმფრინავის იმ ლამებზე, როდესაც ის ვენესუელაში თვითმკვლელი ჟურნალისტების წამოსაცხანად არ გააგზავნეს. ვინყო, ჩაბო-თულ კაბინაში შარდის მტყე, აუტანელი სუნნი იდგა, საბო-მები დაფლუთილიყო. ვინრო ფერფინანი, ბარგსა და ტელე-კინო აპარატურას შორის განვთავსდით, ვინც როგორ მოვა-ხერხეთ. თვითმფრინავის უკანა წანილში, ილუმინატორთან შეყვეულს პაერი არ მყოფინდა. ერთადერთი, რაც მაიმედებ-და, ჩემი მეგობრების თავდაჯერებულობა იყო. უცებ ერთ-ერთმა კოლეგამ, რომელიც განსაკუთრებული სიმშვილით გა-მოირჩეოდა, კბილებში გამოკრდა: „რა ბედნიერი ხარ, რომ თვითმფრინავი არ გემინია!“ აი, მაშინ კი სერიოზულად აწ-ნერივლიდნი: მიხვდით, რომ ყველას ჩემსავით ემინოდა და ჩემ-საკით უშიშარი გამომტყველებითი ინიბებოდა.

ამ მიშის შუაგულში არის თავისუფალი ადგილი, რადაც გრავიტის ცენტრის მავგარი, სადაც ქვეცნობიერად, ვი-თარდება ფატალიზმი, ერთადერთი რამ, რაც შიშით სე-ველიისგან გიცავს. სწორედ ეს დალოცვილი გრწონმა შე-უფლება, როდესაც უსასრულო, უძილო ღამეულ ფრინისას თვალს მოეკრავ ობოლ ვარსკვლავს, რომელიც მარტოსუ-ლი ოკეანის თავზე თვითმფრინავს მისდევს ხოლმე. მაგრამ იმ აუბედით კარიბულ ღამეს სულ ტყუულად ვეძებდი იმ ვარსკვლავს. უსული ორმოტორიანი თვითმფრინავი კი დადგა გაქვევებულ ღრუბლებს, შემხედვარე ქარებს, ჟოო-ხეთურ უღლებს; აღაღებდნე მიფრინავდა და არად დაგი-დედვათ ჩემი შემხინებელი გულების ბავაბუნა. გამთხნიო-ხის თავსხმა ნვიშამი მოყვევით. თვითმფრინავი გვერდზე დაიხარა და შემდამ ქარს მინდობილი აფრინა გემითი აჭ-რაჭუნდა, მერე კანკალიათა (თითქმის ციებ-ცხებელი სქი-დაი) და ცრემლით განხანალი მოტორით კამაგუვის სათა-დადრიო აეროპორტში დაემეცა. ნვიშამ გადალო. გახაფუ-ლის დილა ამ იფეთვა, პაერი კრისტალოვით გამჭვირვალე გახდა. ფრინა განვეგრძეთ. დაშეშისას, ბოლო მონაკვეთზე ზედ გადაფლუფრინეთ სურნალები ლერწამს და მინარეს, სადაც ზოლებიანი თევზები დაეურადნენ, ბოლო სიღრმე-ში კი ზღაპრული ცვაილები გადაშლილიყო. შუადღეც არ იქნებოდა, როდესაც შავანის მდინარია დიდებულ, შაბი-ლოზურ სასახლებს შორის, კამპო კოლეშისას აეროპორ-ტში დავეშვი. ის ძველი, ბატისტას დროინდელი ციხესი-მაგრე, სადაც სულ რამდენიმე დღით ადრე თავგზარულე გვევთა რაზმთან ერთად კამილო სიენფუეგოსი დახანადა, მოგვიანებით სოფლად ლიბერტადად (თავისუფლების ქალაქი — ე.კ.) მონათლდა. პირველი შობაბეჭდილებითი ყველივე პო-მედიას უფრო წააგავდა: ჩვენს დასახვევრად ძველ საბჭედო-რი ავიაციის ნეკრები გამოვიდნენ, რომლებიც ბოლო წელს გადავიდნენ რევოლუციის მხარეს. თუშეცა ყაზარტზე არ ტო-ვებდნენ მანამ, სანამ არ გავწრდებოდათ გრძელი წვერი, რა-თა ძველ რევოლუციონერებს დამსგავსებდნენ.

ჩვენიც, ვინც მომხრენი ვიყავით შარმანდელი ნე-ლინანდის კარასკში, უცხო არ ყოფილა ის ციებ-ცხებება და შემოქმედებითი არულობის დამოსვლები, რომელიც სუფილად პავაშინი 1959 წლის აბრეშინს. მაგრამ იგი გან-სხვავებდა: ვენესუელაში ქალაქურმა აჯანყებამ, რომელიც ანტაგონისტური პარტიების გაერთიანებით დაიწყო და

რომელსაც შეიარაღებულ ძალთა დიდი ნაწილი უმაგრებდა ზურგს, დაამხო დესპოტი დიქტატორის ხროვა. კუბაში კი გლეხებმა გრძელ და მიმეც ომში დაამარცხეს დიქტატორული შეიარაღებული ძალები, რომელიც საიკუბაეციო ჯარის დანიშნულებას ასრულებდა. ამ თვისობრივმა სხვაობამ განაპირობა ორი ქვეყნის განსხვავებული მომავალი. გაზაფხულის იმ შეადღეს ეს თვალნათლივ ჩანდა.

ბატისტამ, რომელსაც სურდა გრინგო პარტინორებისთვის დაემტკიცებინა, რომ სწორედ ის იყო ძალაუფლების ბატონ-პატრონი და ჩაესახა მათში მომავლის იმედი, ჰავანა ირეალურ ქალაქად აქცია. ფეხშიშველი გუაბიროებისგან (გუაბირო — კუბელი გლეხი — ე.კ.) შემდგარი რაზმები, რომელთაც ვერ კიდევ ნახირის სუნი ასდიოდათ, არჭაული თოფებით შეიარაღებულნი და ასაკისათვის შეუფერებელ ფართო სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი, მოვარულებიური დამორაილებდნენ უთვალავ საოცრებებს, თებრუდამხვევ ცოთამგვინებსა და ნახევრადმიშველ გრინგო ქალებს შორის. ისინი კი, ბარბულებს (კუბელი რევოლუციონერები, ასე მათ გრძელი წერის გამო ეძახდნენ, ე.პ. ბარბა — წერი — ე.კ.) ლეგენდით მოვადგებულნი უხვად მოედინებოდნენ ახალი ორლეანიდან. სულ რამდენიმე დღით ადრე გახსნილ ოტელ „ჰავანა პილტონის“ მთავარ შესასვლელში „ზიზილ-პიპილი ფორმაში გამოწყობილი ერთი ქერა გიგანტი იდგა, რომელსაც ვირტუალური მარშლის ბუმბულებიანი ჩაქანი ეხურა. იგი მაიამისათვის ნიშანდობლივ კუბურ-ინ-

გლისურ ქარგონზე ლაპარაკობდა, და ისე, რომ სინდისი არც კი ანუხებდა, ცერებრის ფუნქციას ითავსებდა. მან ჩვენი დელეგაციის ერთ-ერთ წევრს, ვენესუელელ ზანეს საყვლში ხელი ჩაავლო, პარტი ასნა და შუა ქუჩაში გაისროლა. ადმინისტრაციასთან კუბელ ფუნქციონარს შუამდგომლობა გახდა საჭირო, რათა აღევლინათ დისკრიმინაცია და ხელი არ შეეშალათ მთელი მსოფლიოდან ჩამოსული სტუმრებისთვის, რათა დაბინავებულიყვნენ სასტუმროში. იმავე დღემ გადვანწყდით რამდენიმე ყმანეის აჯანყებულთა რიგებიდან: მათ მოსწყურებოდათ და პირველივე ბარის შესასვლელს მიანყდნენ. ეს ოტელ „ჰავანა რივერას“ ბარის კარი აღმოჩნდა. ჯარისკაცებს შოლოდ ჭიქა წყალი სურდათ, მაგრამ მმართველმა, მის მარაგში შექონე მწირი თავაზიანობით ისინი უკან, ქუჩაში გააბრუნა. ჩვენ ისინი მოვატროაღეთ და მაგიდასთან მივიყვით. მაშინ ეს უესტი დემაგოგად აღიქვეს. ამ ამბავმა კუბელი უწრნალისტის, მაროი კუჩილანის ყურამდე მიადგინა. იგი საშინლად გამანარდა და აეთით: — ამის მოვარება შოლოდ ნამდვილი რევოლუციით შეიძლება, და, გაეციებით, ჩვენ ამას მოვანხვით.

ჰავანა, 1977 წლის იანვარი

ესპანურიდან თარგმნა
ელვირა კუჩანა

დღეები რბინა

ივანე ამირხანაშვილი

„წუთის სოფელმა წარმიტაცა“...

გორი და გორის რაიონი.

აქ ყოველთვის ფეთქავდა ლიტერატურის მაჯისცემა. ფეთქავდა და იყო აფეთქებებიც. ლიტერატურული აფეთქებები: მეცხრამეტე საუკუნის მინერალის, მეოცის მეორე ნახევარი.

და საერთოდაც, აქ ცხოვრება და მწერლობა დიდად არ არის განიფული. ლიტერატურით ცხოვრობენ და ცხოვრებით ლიტერატორობენ.

დაიხ, რა თქმა უნდა, იაფფასიანი ქიაზმა — ლიტერატურით ცხოვრობენ და ცხოვრებით ლიტერატორობენ — მაგრამ როგორ ვინდა გამოთქვა სიტყვის სემანტიკური ველის ის ინტენსივობა, რაც უთუოდ იგრძნობა ქართლის ამ რეგიონში.

გორის რაიონი ლიტერატურული განწყობის ეპიცენტრია. ასეთი ეპიცენტრი საქართველოში შესაძლოა კიდევ ერთი და ორიც იყოს, მაგრამ აქ არც უფროს თავისებური კოლორიტი, მინიერებით სრული და უცვალბედი.

აქაურ კაცს ჩიბრი რომ მიანოყო, ლიტერატურად გადაქვევს.

ლიტერატურის მიმოქცევაში შეიტანს მომხდარ ფაქტს, გავიწილ ამბავს, წამოსროლილ ფრაზას, სიტყვას,

საქმეს თუ საქციელს. აპყვება თამაშს და შენც ავიყოლიებს, რეალობას წარმოსახვით შეგიცვლის, ფანტაზიას სინამდვილედ გადაგოქცევს.

რიგით ამბავსაც მოთხრობად ჰყვებიან. კი არ აფორმებენ, დგამენ, სტრუქტურას აცოცხლებენ. თვითონვე არიან ავტორებიც, პერსონაჟებიც, მკითხველებიც.

მოკლედ, სიტყვა არის, როგორც ვახუშტი ბატონიშვილი იტყოდა, ცხონება მათი.

ზეპირი სიტყვისგან დანერგლ სიტყვასაც კარგად გამოარჩევენ.

დანერგლ ტექსტს მათთვის საკარალური მნიშვნელობა აქვს.

დანერგლ ტექსტს ყველგან ეძებენ.

დილიდანვე ქარი ქროდა, აშარი, ცივი, გამჭოლი. შემდეგ ცა ერთბაშად დაიშვა დაბლა, ქარი ჩადგა და თოვლქაბი წამოვიდა.

ეკლესიასთან მსუბუქი ავტომანქანა გაჩერდა. ხუთი მაშაქატი გადმოვიდა. მცირე ხანს ითათბირეს და ეზოში

შევიდნენ. საიდანაც ბართა და ძალაყინით შეიარაღებული კაცები გამოჩნდნენ.

ბარი ეკლესიის აღმოსავლეთის კედელთან ახლოს, ნაყარ მინაზე დაკრეს. უცებ რკინის პირმა ქვაზე გაიღრქმალა.

„აქ არის!“ — თითქმის ერთდროულად წამოიძახეს.

ნაწყვეტები როსტომ ჩხეიძის წიგნიდან „ავისტოს შეილები“: „იტრიიდან ამოეკვეთათ ფეხი როსტომ ჩხეიძისათვის, ჩეილობამივე გარდაეცვლებოდა მამა და ისარგებლებდნენ აბაშიძენი — ნათელმრონით დაკავშირებული ამ ოჯახთან... ვითომდა მეურვეობაო, ვითომდა რაღაც ძველი ვალებიო, ესაო, ისაო, დაჩაგრავდნენ კი ძუძუთაბავშვიანი ქალს და ისე მითვისებდნენ იტრიასაც და მთელ იმ არემარესაც...“

იტრიას კი აღარ დაუბრუნებდნენ, მაგრამ ყველქცეულს უბოძებდნენ მის სახლურად...

ახალ სამკვიდროში... რივარგობით მოველინებიან ქვეყნიერებას ორი ქალი: ანა და მარიამი, — და ოთხიც ვაჟი: ბესარიონი, გიორგი, ბაგრატი და ერმალიზი.“

ერთ-ერთი საფლავი აქ უნდა იყოს. მამა-ბიძანიც ასე მიუთითებდნენ, ეკლესიის კედელთან ახლოს, ორი-სამი მეტრის მონორებით, იქ სადაც კოლმეურნეობის სანაყოფი იყო და შემდეგ უფრო.

ჯერ ერთი ქვა ჩნდება, ზედაპირთან ახლოს ყოფილა, იკითხება: „სტ... საფლავი... სოფოი ჩხერისისა...“

— სწორია, ის არის, დიდი პაპის, როსტომის მუღლაქა! — ამბობს ბადიში და მოსახელები.

მაღე მეორე ლოდი ამოვარდება. სიდიდით პირველს უტოლდება, მაგრამ ვინ არის? რატომ არაის ეცნობა ეს სახელი?

„ელიაზარ როსტომის ძე ჩხეიძე...“

— მო, ეს ალბათ ის არის, სოფოისა და როსტომის შვილი, მცირეწლოვანი რომ გარდაეცვალათ...“

მესამე ჯერ არ ჩანს.

თოვლ-ჭყაპმა უფრო უმატა. სიცივე ძვალ-რბილში ატანს. ვისაც ბარი და ძალაყინი უჭირავს, იმს რა უჭირს.

— ეჰ, კაცი თვითმფრინავებს ვაჩერებდი, ცხლა საფლავებს მაობრევირებენ, — ამბობს გელა და ეშმაკური ლიშილით ამოგზავნავს, — შენამეც აქ არის, ხმა არ გესმით? ლოდი! მესამე: უზარმაზარი, ვარდისფერი, კარგად გათლილი ქვა, ორჯერ თუ სამჯერ უფრო დიდი, ვიდრე გვერდით მდებარე ლოდი.

„როსტომ ბეგანის ძე ჩხეიძე... აღმომკითხველ... შენ-დობა მიბრძანე...“

— დიდმა შენდა, ლმერთო! — აღმოხებდა შუახანს გადაკლებულ მამაკაცს, რომელიც აქამდე გარინდებული იდგა ეკლესიის კედელთან და ხმას არ იღებდა.

ყველაზე მას შეხება...

ზაურ ნაქაძე — მწერალი, საზოგადო მოღვაწე, ოთარ ჩხეიძის უმცროსი მეგობარი.

დაიბადა 1937 წლის 15 სექტემბერს ზესტაფონის რაიონის სოფელ სივრში. იქვე დაამთავრა საშუალო სკოლა, შემდეგ — გორის ნიკოლოზ ბარათაშვილის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტი და გორშივე დარჩა, ლიტერატურული ემიგრირებიდან ველარ გავიდა, არც უცდია, მოწოდებას მიავსო, კლამბო თავიდანვე უჭირდა. დღემდე თბუთმეტრი წიგნი აქვს გამოქვეყნებული, მათ შორის ხუთი რომანია. მისი ბოლო თანამდებობა „გორის მოაზების“ რედაქტორობა იყო. დაუბრუნებს გახვთი და ნაწიდა გორიდან, თავი გადასახლა ლიავის შუაწელისკენ, სოფელ ფხვნისში.

კარგი მწერალია ფხვნელი ანაქორეტი, დაკვირვებულის, პატიოსანი, ზომიერი.

ადამიანი? — გორში დღესაც ახსოვთ ერთი უცნაური ამბავი, რომელიც მას შემთხვევა სიჭაბუკისას: სანამ ინსტიტუტში ჩააბარებდა, სცენის მუშად იყო გორის თეატრი. ერთხელ დაეკრაცია, სცენაზე რომ ვერ დაშავარა, მთელი სპექტაკლის განმავლობაში ხელით ეჭირა.

ფხვნისში წამოიწყო მოგონებები ოთარ ჩხეიძეზე. გადაწყვეტილი ჰქონდა დოკუმენტური ქრონიკების დანერგა, სინამდვილეში ნოველები გამოუვიდა. ახლახან გამოვიდა მთელი კრებული დოკუმენტური ნოველებისა „შორია ოთარწმინდამდე, ოთარ!“

ეს არის მხატვრული კალიდოსკოპი, გორის ლიტერატურული ისტორიის „პანოპტიკუმი“, რომელიც მოიცავს ნახევარსაუკუნოვან პერიოდს ორმოცდაათიანი წლების მინორულიდან დღემდე. ოთარ ჩხეიძის მიერ დაარსებული ფურნალები „კისკარი“, „მეზარა“, „ლიახვი“, „კლდეკარი“, ამ რედაქციებში დაფორტიანებული ჯგუფალ ინჯია, ალექსანდრე ტბაბაძე, ფიროზ უზანაშვილი, აპოლონ შორდანი, ლევან ფრუიძე, მანანა ჩიტეშვილი, მიწინა არაბული, მირიან იორამაშვილი (მეუფე თადეოზი) და სხვანი, შეხვედრები ყველქცეულში, მოგზაურობანი საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში, ორმან „ბურუსის“ განხილვა მწერალთა კავშირში, ოთარ ჩხეიძის წამოსვლა პედაგოგიური ინსტიტუტიდან, „პრონაიას“ კინოეკრსის გადაღება. კიდევ მრავალი ეპიზოდი ნოველებში, ზოგი სვედიანი, ზოგი მზიარული, ზოგი ჭკუისასანაული.

ერთი შეხედვით, აქაურობას არანაირად არ ეტყობა ავგისტო-სექტემბრის ოკუპაციის კვალი. ისევე ის ველმინდერები, ისევე ის ბალ-ნისტენები, ისევე ის გზები... ნუთუ შეიძლება, ომს უცვალოდ ჩაეკლო? ეს ხომ არანად და არასოდეს მომხდებოდა. ომი არ სცნობს გამოძაქვისს.

რა თქმა უნდა, არც ყველქცეულია გამოძაქვისი. სოფლის შესასვლელთან, რკინიგზის პირას დღესაც დგამობა ფიცარისბროლის კვალს: ყუმბარმეტყრელებით ეჭმარეული ნაგებობა, დამწვარი საბურავები, მუხლახოებით დათხრილი მიწა, გადათლილი ბუჩქები. აქ დაიღვარა ქართველი ჯარისკაცების სისხლი. მთავარი კვალი, რომელიც არ ნიშნდება, ადამიანთა სულებს დაეტყო. აქაურებს ახსოვთ ომი. ომმა ისინი შეეცვალა. უფრო რეალისტები გახდნენ. უფრო იგრუნეს მიწასთან კავშირი. ამიტომ ახლაც აქ დგანან და სხვაგვარად არ ძალუთ — ზურაბ, გოდერძი, თამაზ, ლაშა, ვანიკო სამხარაძეებს, თემურ და ამირან ჩიტაძეებს, მიხეილ, გელა და ჯემალ გამგებლებს, მიხეილ, ილო და ბად-

რი კვლინძეებს, იასონ ნეველიძეს, ელდარ ოთინაშვილს, რაღა თქმა უნდა, პაატა და როსტომ ჩხეიძეებს, მათთან ერთად ხაურ ნაქაძეს, ანდრო ბედუკაძეს და თქვენს მონამორჩილს, რომელიც სიცოცხლისგან აბუზული და ვიბეებში ხელმეჩანყოლი დგას და ფიქრობს, რა სათაური მოუხდება რეპორტაჟს, რომლის მსგავსი სიცოცხლეში არ დაუნერია.

თოვლ-ჭყაპმა კიდევ უმატა. თუმცა საქმეც ბოლომდე მივიდა. სამი ლოდი ამოვიდა მინიდან და ზეცას შეხვდა. შოთი პური გაეტეხეთ და ზაურის ფხვენიური თავლუქით შესანდობარი ვთქვიეთ.

- ეგრე რო იბუზები, დაგებურა ქუდი, რა იქნებოდა,
 - შეუბნება პაატა და თვისი ქუდს მიხვდის.
 - აი, ნახავ, შემდეგ რო მოვალთ, როგორი მზე იქნება.
- 2009 წლის 22 თებერვალი — გასახსენებელი დღე.

დილიდან ცა ისეა მოწმენდილი, ერთი ფთილა ღრუბელი არ ჩანს.

ჩრდილოეთიდან მრუდსაბეძლას თეთრი მწვერვალი გამოგვეყურებს უცხოსაგით.

ყველქველსის ნმინდა გიორგის ეკლესიის მღვდელი, მამა იუზუნალი (იური მარანელი) სტიქაროსან ლამა ფანი-აშვილის დახმარებით აკურთხებს საფლავებს და მოიხსენიებს აქ მდებარეთა სულელებს.

ერთი თვის ნინათ შეუძლებელი იყო ნარნერების ბოლომდე ამოკითხვა. დღეს შესაძლებელია, ამინდი ხელს გეინჯობს. ეპიგრაფიკის ნაკითხვას ისე არაფერი უწყობს ხელს, როგორც მზის შუქი.

აი, ეს ნარნერებიც:

I. აგვის...ნ"სა ჩყნა (1851) ნუთის სოფელმა ნარმიტაცა მიმცა სამარედ კეთილმოილი მე ელიაზარ როსტომის ძე ჩხეიძე ახალგაზრდა ყმანილი ნ"სა ჩყნა (1851) მილი"ვ შენდობა მიბრძმ..."

II. ჩქცაგ (1863) უფალო მოიხსენე აქა მდებარე სოფიო როსტომ ჩხეიძის მუღულე შენდობა მიბრძამეთ."

III. „ლოდსა ამას ქვეშე მდებარე როსტომ ბუტანის ძე ჩხეიძე გარდაიცვალა 27 ენკენისთვეს 1883 წელს შობილდგან... ლის აღმოკითხველნო შენდობა მიბრძმ..."

შენდობა ითქვა ოთარ ჩხეიძისეულ „დევეუბის მაგიდასთან“, რომელსაც ვუსხედით თითქმის ივნივე და კიდევ ორი — შურმან ჩაჩუა და კობა სამხარაძე. პირველმა ფოტომატიანედ აქცია ეს დღე, მეორემ გერმანული Claas-ის ფირმის ტრაქტორით მოხნა ჩხეიძეთა ბაღი, სადაც ნელსეე ახალი ხეხილი ჩაიყრება.

2009 წლის 22 მარტი. პირველი დღე გაზაფხულის ბუნიობიდან. ჭვენი ყოფის დღელამტოლობა. სიცოცხლის კანონი მოქმედებდა.

დამატებითი შტრიხები იშვიათი განწყობილებისათვის: ქართლის ბაღები მზის სხივებში ლივლივებენ, მობილური რეკავს, ქართულმა რაგბისტებმა მოუგეს რუსებს, გზად ტრადიციულად ვარიანი გველოდება, იაკობ გოგებაშვილის სახლ-მუზეუმში, სალოცავი და „ნყარო ცოდნისა“.

გულში ფარულად შეპარული სვედის მოტივი, ელიაზარის მოთქმა: „ნუთის სოფელმა ნარმიტაცა მიმცა სამარედ...“ მინიდანაც ლიტერატურა ამოდის.

ჯერ ისევ იმ ეპიცენტრში ვიმყოფებით.

ახალაღმოჩენილ საფლავებთან პანაშვიდს იხდის მამა იუზუნალი, ლამა ფანი-აშვილი, ივანე ამირხანაშვილი, ანდრო ბედუკაძე, ზურაბ სამხარაძე, თემო ჩიტიძე, პაატა ჩხეიძე, როსტომ ჩხეიძე

ვანო ჩხიკვაძე

ორმომ

მაშინ, ადრეული გაზაფხულის იმ ცივსა და წვიმიან დღეს, ქალაქში სულ სხვა განწყობილება სუფევდა. სამოცდაათი წლის ხელისუფლება, როგორც იქნა, ცლავდა ძველს უკან აყუდებულ შენობას.

დღიდან გვიანობამდე ჩამოქონიდან რბილი და მაგარი ავეჯი. მძიმე, ცეცხლგამძლე ყუთები, თაროები, დაბერილი საქალაქელები... ზოგიერთისთვის, გასახლების პროცესი, უფრო დროებით ევაკუაციას ჰგავდა, უკანდახვევის შემდეგ ისევ რომ ეიმედებოდათ წართმეულის დაბრუნება. ანაბრებში კი, თაროებიდან, ბელტებივით ისროდნენ ავიანად სააქტიუო მასალას, ოქმებს, ბიუროების სხდომების ანგარიშს თუ მაგარყდიან, ფუძემდებელურ პროცესს. ფუნქციონირების მაგადების უკან, კედლებზე, სხვადასხვა ზომის მართკუთხედი, თვალშისაცემად გაუზუნარი შპალერი ან ზეთიანი საღებავი რჩებოდა, რაც იმაზე მეტყველებდა, რომ აქ, წლების განმავლობაში, დამსხვრეული კერების სურათები ვკავდა.

პარტიული სამუშაოზე, ერთი თვის დანინაუბრებილი, საერთო განყოფილების ინსტრუქტორი, ფოიეში დაბოლოვლი მიკავადებოდა გლეჯ საყრდენ ბოძს და გაბორცებული აცეცემა თვალებს.

"ხლა, არა, ჩემი რიგი როცა დადგა, ესლა დანივრა!"
"ოჰოი, მაგიადა ამინი!" - დაუძახა განყოფილების გამგემ. ნაიღ, შენი, შეპლდრინა გულში, მაგრამ მაინც მივიდა, ხელტეხითის ჯერ კიდევ ძეალ-რბილი გამჭადარმა ინსტიქტმა მიიყვანა.

ინსტრუქტორი მაგივას ზურგშეცეცილი მიუფავდა და კიდევ თითები ამოსდო.

დერეფანში სკულერზიანი დედაბერი დაბორილებდა. მკლავზე პურიანი ბადურა ჩამოეკონინილებინა და ყველას ეკითხებოდა, ქალაქკომის მდივანი როდის იქნებოდა.

ხომ შეიძლება, ვინმე სულელს ვთქვა, ცხულოდა ელოდებით, ქალაქკომის მდივანი აქ ვეღარასოდეს შემოსუნავსო. არ უთქვამდა და ჭკვიანობადაც მოქცენდა - რა იყოდნენ ორ-სამ, ანდა სულაც ერთ წელიწადში რა მოხდებოდა... ასე იყო თუ ისე, საღამომ ბანზე, შენობა დაცარიელდა, ნაწილები ნაწივდნენ, მომსუვლები კი, მარცხდაამინიც, არ ჩქარობდნენ.

ფოიეს ალაფული, ნახობილები ავეჯით, მძიმე რკინის კარადებით დახაზული მოზახვა, ჩამოხედილი კიბის საფეხურები, უფრო ამბარებდნენ სიცივის შეგრძნებას. ძველ მოზინადრებს, რაც არ დასჭირდათ და წაღება დეზუზართ, ნიგნებში, პლაკატები, პოლინაიფის სერვისების სურათები, ყველგან ყვარა, ოთახებში, დერეფნებში, ფოიეში.

კომუნისტო, სამრეცხადილი, პოლომდე შეკრული გინმსტრირი და ჩექმებში ჩაგანებული ხაკის ფართი უზინანი შარვლით, გასახლების აცემის ჩხაკუნით მიდი-მოდიოდა. ჯერ კიდევ უანშენახული, ომის ვეტერანი, "კატეშის" მოტივს უსტვენდა. უსტვენდა ხმადაბლა, თავისთვის, მაგ-

რამ ცარიულ, ჩანწარებულ ფოიეს ისეთი აკუსტიკა შეიძინა, რომ სტეფა სართულზეც ისმოდა.

როგორც მიგინო, გარეთაც ტალახს მიჰქონდა ქალაქი. მოედანი გამწმენდი არხებიდან გადმოსულ ლაფიან წყალს დაეღამა, შემოყანა გარეუბნების ძონძობი და ნაკავი. პირქემ ძველს უკანასკნელი თოვლის წარჩენები ადნებოდა - სახეზე, ყვინამლებზე, ბარაქიან უღვაკებზე წყლის ზოლები მოჰყვებოდა.

ორპირ ქარს, ლია ფანჯრებიდან, გარეთ გაჰქონდა აფრიალეული ოქმები, დადგენილები, საჩივრები, განცხადებები... არავისთვის აღარაფერი იყო დაფარული და დამალული.

ზონის კორესპონდენტი, თავისი "საკომანდო პუნქტიდან" გამოტანილი, საბჭუდ მანქანამოკიდებულ თანამშრომელ ბიჭს მიჰყვებოდა და, გამბორცებული, წყველა-კრულით ნაცოლებდა ჩავლილ მანქანებს, მძღოლებს, ახლა რომ ვეღარაც ცნობდნენ "ბასრი კაღმის" ქალბატონს.

დორე რა დორე იქნებოდა, ამ მნიშვნელოვან მოვლენას რომ დაჰკლებოდა, ზემოთ-ქვემოთ, სართულზეზე არ გეოდაილა და ყველას ფეხები არ გამოსდებოდა.

ამ წონილში, სარდაფის კიბხთან დამხოზილ ლენინის უჩარჩოო სურათს წაანავდა. სურათი იქვე, მოფარებულში, კედელს მაიყვდა, მიხედ-მოხედა და შარვლის უბე ჩაისინა.

"მეუფე მოკვდა, გაუმარჯოს მეფეს!" - თავისი საქციელით კმაყოფილმა თვითი გაყვალმა სურათიდან ჩამონურულ შარდს, კედლის ძირში ზგას რომ მიიკვლევა.

ლიდების შეკვრა ვერ მოასწრო - მაინც შეინიშნეს.

"დორე, განა ვერ დაგინახო, ლენინს რომ დააფხოს... მოიკა, ჯერ დაბრუნდნენ კომუნისტები," - დაუძახა ვილაცამ და იმ საქალის უკვე შეთონდა ქალაქმა გაიგო, რაც დორემ მოიმოქმედა.

ახლა, ერთი წლის შემდეგაც იგივეა, დაცარიელდა ოთახები, კაბინეტები, ისევე ტალახითა და ფურცლებით მოიფინა აქაურობა.

რა მოხდება? ვაითო მართლა დაბრუნდნენ კომუნისტები და დორეს ძველი ცოფვა გაუხსენონ.

არა, არ დაბრუნდებიან... ვინ დაბრუნდები! მაინც, მაინც? ერთიც ვნახოთ და...

დორეს ლამის გული ამოუტხა საგულედან. ცვალებად, გართ რომ გამოიფხინა, მხარზე ხელი დაჰკრა, მსახიობური ნიჭითაც ყოფილხარ დაჯილდოებული, ტელეფონზე როგორ ლაპარაკობდიო.

შეშებამ ხასიათზე ვერ მოიყვანა. "კომუნისტები დაბრუნდებიან?" - ჰკითხა უცებ.

"კომუნისტები? რაღა დროს კომუნისტებია... - უცებ ჩაფიქრდა, - ისე, რა ვიცი, ვშმაკი წყლისფერია, ეგებ დაბრუნდნენ კიდევ."

"მერე, ლენინი ისევ ეყვარებათ?"

"ლენინი როდის ყვარებიათ, რომ ახლა შეიყვარონ... როგორ აგისინა... ლენინი, როგორც ბუა ეგრე მყავდათ... ლენინი ერთმანეთს ამინებდნენ... გასახლებია?"

რაც თქვა, პოლომდე არც ცვალებასთვის იყო გასაკვები და დორეს რაღა უნდა გაეგო, მაგრამ მაინც თავი დააქვინა. ძალები დაფანტულყუნენ, ნამძვეკე, მშრალ ნინეებზე მძღოლად "სონატინა" მოკრულიყო.

დორეს დანახვამ ფინია ძალიან გაახარა, განსაკუთრებით, კაბინეტიდან წამოღებულმა, პურმა და ძებვის ნაჭერ-

დასასრული იხ. „ჩვენი მწერლობა“ 7

მა გაახალისა, დაცუტყულმა პატრონმა ხელისგულზე რომ დაიდო და ისე მიათრია.
კრუსხეთი ჩაბრუნებული, დამფრთხალი ქალაქი ხვალისდელი დილის დადგომის ელოდებოდა...

2.

...და ისიც გაათენდა, ჩვეულებრივი, ცივი, ბურუსიანი. დორეს გვიან გაველიძეა. "სონატინა" ფეხებთან უნვა. დორე რომ შეივსა, ფინიამაც წამოყო თავი, გაიზმორა, დაამთქვარა.

დედა ეკლესიიდან დაბრუნებულიყო, სადაც გუნდში გალობდა - მბრუნებელი ნავთქურაზე ჩაიდანი შემოედგა და შინიდან ისევ გასულიყო.

პირზე წაელი შეისხა, გამოფხიზლდა, ყელზე გრძელი, ბოლომუხობინილი კამწე რაფერ შემოხვია, გიტარა მოიკიდა და "სონატინას" კარი გაუღო.

ფინია პირველი გავარდა.

"საით, მეილო?" - დედას პლასტმასის ბოთლით ნავთი. მოპქონდა.

"საქმეზე!"

"ჩაი მაინც დაგელია."

"დავლევდი, რატომ არ დავლევდი, მაგრამ მცალია?" - აფეთქება უცებ.

"ოღონდ ნუ განერეიულებდი..."

"რაგორ არ გავერეიულებდი, აბალი ხელისუფლება უნდა წავიბარო."

"ჩაიბარე, დორე, ჩაიბარე," - დაუყვავა, მუცელთან შეხსნილი ქურთუკის ღილი შეუკრა.

დორე სამწერ ადგილზე დატრიალდა. დედამ პირფარეი გარდასახა.

შვილი გრძელი, მოუზომადი ნაბიჯებით მთალაჯებდა, თან ვიხეებში ხელუბრანყობილი მიელაპარაკებოდა "სონატინას" და უბანს შემოჩვეულ ძაღლებს.

ვიდრე დორე თვალს მოეფარებოდა, ეზოს წინ, ქურის-პირზე იდგა და გამვლელმა მანქანამ ტუბის წყალი ფეხებზე რომ გადააღო, მაშინაც არ განძრეულა.

დარეკეს სამობაო ზარებმა.

"რას მეტყვის მამა გიორგი, ეკლესიაში რომ არ მივედი?"

მოედანზე ისევ გროვდებოდნენ მოქალაქეები. არეულობით გაბეზრებულები, სხვადასხვა პარტიის წევრები, პენსიონერები, უბრალოდ, სიერის მოყვარულები...

მოკლედ, ყველა დიდი თუ პატარა ადმინისტრაციული სახლის ფსადას მისჩერებოდა, სადაც უკვე მოეძროთ პრეფექტურის და საკრებულოს ნარჩენებიანი ფირნიშები.

ზოგჯერ, გარეუბნებში თუ უფრო ახლოს, ჰერს ცივი კაკანი გადაკენკავდა ხოლმე. ირგვლივ შეიარაღებულები ირეოდნენ და

თავს უსაფრთხოად არავინ გრძნობდა, მაგრამ ცნობისმოყვარეობა მაინც არ ასვენებდათ, ელოდნენ, ელოდნენ...

ხეირანად არავინ იცოდა, რას ან ვის ელოდა, დედაქალაქში გამარჯვებული ტროშევიზმი, ეროვნული ხელისუფლების დამბობამი განეული სამსახურისათვის, ვის უწყალობებდა რეგიონის პატრონის ხალას. მას მერე, ცხადია, დანარჩენ "მღრღნელებსაც" არ დაუეინყებდა ამგვ, ვინც თავიადებთ თხარა უსასკო, დამოუკიდებელი ქვეყნის საყრდენები, გულს არ დაწყვეტდა, დაბრუნებდა თანამებობებს.

ასე, რომ, "თავი" ზოგჯერ, კატის ნაცვლად, ყუთიანი სარგებელსაც გამოიგდებს ხოლმე, მთავარი გამოიციუნოს მომავალი გამარჯვებული, დროზე მიხედეს, ყველა ომზე უფრო სამარცხენო, სამოქალაქო ომში, ვის მხარეზე უნდა დადებეს.

წყალი ხელებს ნებისმიერ სისხლს აცილებს.

გარეულად, რა თქმა უნდა.

მომლოდინენი გადაიხანტნენ, რომ, როგორც იქნა, მოვარდნენ ჭყვილით მანქანები, შუაზე გააქეს, მისნი-მოსნიეს შეკრებილები და საბჭოთა წარმოების, სახელისუფლებო შვი "კოლგები" კიბესთან შეერდნენ.

დედაქალაქში "კურთხევაშიდებული" რწმუნებული დაცვამ მანქანიდან პატივით გადმოაბრძანა და იმანაც, ძალიან რომ ცდილობდა სერიოზული და ჭკვიანი გამომეტყველება მიეღო, ახლოს მდგომ მოქალაქეებს ხელი ჩამოართვა, გაეცაუბრა, ახლა ყველამ ერთად საქმეს უნდა მივხედოთო.

მიხედვდნენ, მამ რას იზამდნენ, ისე იმედგებოდა რწმუნებულს მოყვლილი მღვივი, რომელიც თავისი შემადგენლობით აღმოსავლურ ხალისაზე უფრო ქრელი იყო, მაგრამ ერთი რამ აერთიანებდათ - სიძულვილი. აქ თუ დედაქალაქშია, ამ სიძულვილით გავედნითილებს, სახელგატყბილ საზოგადოებებსა და ცრუპენტილა პარტიებს შეფარებულთა დაუნდობელ ბრბოს, ვიღაც, საიდანღაც გეზს აძლევდა, თავის ჭკუაზე მართავდა და, ალბათ, მაღი, ის ვიღაც, "სექტაკლის" ბოლოს მაინც, თავიდაც გამოჩნდებოდა.

რწმუნებული თავის არცთუ მომზიბლდ ღიმილს არიგებდა, რომ "სონატინასი" და სამი ჩამოკონკენი ნავაზის თანხლებით, დორეც მოაბრძანდა.

"შენც დაცვით დადიხარ, დორე?" - ჩახლენილი ხმით

პკითხეს ხალხის შუავალიდან.

"არ მოგწონთ? - გადახედა ძაღლებს, - სხვების დაცვა, ჩემსას სჯობს, ერთგულები მაინც არიან!"

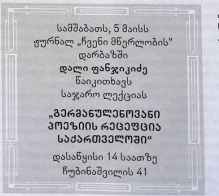
რწმუნებულს გაეცინა, მძიმედ მოღრთვა კისერი.

"გაიგეთ, რა თქვა?"

დაცვა შეჩქეოდა. განსაკუთრებით ყოფილმა მზარეულმა, მეტსახელად "ფაფამ" იწყინა:

"ჭკუით იყავი, თორემ ამ ძეგლზე "ვალსტუკიეთი" ჩამოგკიდებ!"

"მე ჩამოგკიდებ? - დორე მოქალაქეებს მოუბრუნდა, - გაიგონეთ რა თქვა? რათა, რათ უნდა ჩამოგკიდოს?"

არაცივნი გამოეპასუხა, მხოლოდ, ცოტა ხნის შემდეგ, იგივე ხმაზე ხმადაბლა ჩაილაპარაკა:

“შენი ქუეყთი დაბერდენენ ეგენი!”

უკან თავგადავადებულ დორეის ძეგლისკენ თვალი გაუმტვრდა.

“თუ ჩამომხარობენ, წინა მხარეს ჩამოიკიდებენ, მაგრამ ბელადს პალატუნი რომ არასდროს ქუეყთებია?”

“არ მოინდომონ, თორემ, თუ დასჭირდათ, პალატუნსაც გაუკლებდნენ და “მაკინტუესაც” ჩააცმევნენ,” - არ ისვენებდა ვიღაც.

შენობაში შესვლას რწმუნებული არ ჩქარობდა, როგორც გამოცდილ სტრატეგს შეეფერება, ჯერ გარედან ზეურავდა, ასე ვთქვათ, “სწავლობდა სიტუაციას”, ვითომ წინა ხელისუფლების დროს როგორც ერთ-ერთი საზოგადოების წევრს, აქ არ ჰქონდა ჭკობი მოჭერილი.

რწმუნებული თუ ფეხს იორევდა, სამაგიეროდ, სხვებმა იხუცეს, გაავას ფოვი, ირიდნენ უსიამოვნო ხიზნოცი, დააბრტყდნენ იარაღი მწარედ აღჭურვილი ფორმიანები თუ უფორმოები, იფურთხებოდნენ ყუხა დაყვანილ სიგარეტის ნაწმევებს და ელოდებოდნენ დღეს და ხვალ რას არ უყენებდნენ “დემოკრატიული რევოლუციის” ნაალაფევიდან.

სიტუაციის გამო, გატლანქებულ ბრბოში, გაუგონარი თვითმკაფიფილება სუფევდა.

ლოთობისათვის სჯოლიდან გამოდგებულმა შრომის მისანალებელმა, თავით ფეხამდე შეიარაღებულმა “რეაღლონი”, ისე “შეაქო” წინა ღამეს აბარგებულ, ადგილობრივი ხელისუფლება, რომ ამ თავგასულ ბრბოშიც კი ზოგამა უხერხულად იგრძნო თავი.

ზეიმობდნენ, მამ რა ექნათ, თითქოს მტრისაკან წართმეული დასახლება დაიბრუნეს და არა ქურდობით, მკვლელობით, შიშით ისევდა დაბეჭადებული ქალკაცი და გამოცივებული ოთახებით, ჩანსხერეული ფანჯრებით, ფეკალური ნაღებით დატბორილი, სველი წერტილებით აქოთებულ ადმინისტრაციული სახლი.

გუმბათზე ასავსავებულად, ჩახული დროშისაკენ სიამაყით აღრავლი იყურებოდა - ღირსება ქარგა ხანია დეკარგადროშისაკენ, ხალხსაც, მხოლოდ პატრონულ სიმღერებსა და ლექსებში ჩაღკეილ სამშობლოსაკენ. შენობის თასა და ბოლოში, ყოველი შემთხვევისათვის მოფარებულში მიმდგარი რუსული “ბეტეერები”, ნამუშეუკარიეთ რომ ტყეობდნენ ტყვიებით აყრილი საღებავი, სასონარკვეთილებას უფრო ზადებდნენ, ვიდრე აღდგენილი სამართლიანობით გამოწვეულ სიხარულს.

ომი დამთავრდა, მაგრამ გამარჯვებულთა შურისძიება გრძელდებოდა - გიჟმათი, ღალი, ცოტა ამჩატებულ დაუღონებელი ეროვნული მოძრაობა, ხერხემალში გადატეხილი ხარკით, ნახურში ცხვირნაყოფილი სულს ღაფავდა.

რწმუნებული, ნათხოვარიით რომ ადგა შავმინაინა-დაგინი ცენტრის, რომელიც უმნიშვნელო ქალაქის სამკურნალო ფაბრიკა “მოლშეკიში” შეკერილი სახმდრო ფორმა და ჯერ ხეირიანად არც კი ჩამოფურთხა დედაქალაქიდან მოყოლილი მტყერი, მოათავა ბოლის ცემა.

“ფაფა”, წინასწარგამზადებული სცენარის მიხედვით, შენობის შესასვლელისკენ დაძრულ მარჩენალს წინ გადაუსწრო, ბუმბლას ამოფარებული, პირვანიერი სახალამე თეფში ზღურდობთან დაულო და ანიშნა, დაქა ფეხით.

ქორნილი კი არ მაქვსო, იუხერხულა “ფაფას” საზრია-ნობით მინც მოიხობულმა რწმუნებულმა და ფეხი დაქარა, დაქარა ღონირად და ტაშის გრიალიში ზღურდლს გადააბოჯა.

ჩამორჩობამისჯილმა დორემ გაბედა, შუკვეა რწმუნებულის აშლას.

დამლაგებული ქალი ისევ თავისას ჩოოდა, ამდენ საქმეს მარტო როგორ აუვიდეთ და დანინარებულ, გაფგომულ კომინდანტს, ცოცხითა და სველი ტილოთი, ჩლარტუნით მისდევდა.

ტილოს, რა თქმა უნდა, შავი ნუნი გასდოდა.

დორემ მიიხებ-მიიხებდა, კარლია სამორიგეომი, ცალ ჭიკარტზე ჩამოკონინალეული პლაკატიდან, დამუშტულ მარჯვენა შემანთული, გაქვეული პრეზიდენტის დეკლარებული მხერა ისე ათავადირებდა, თითქოს, მიმხდარის გამო, ყველას მაგერიად დორეს უნდა ეთო პასუხი.

ბეერი არ უფერიკია, პლაკატი ჩამოსხნა, ოთხად ვადაკეცილი უბეში შეიხანა.

უკან გამორწმუნებულს, სამორიგეოს კარზე მიყუფებულ “ფაფა” ელოდებოდა.

“ამოიღე, რა შეინახე!”

თავიალუნული, დანაშაულზე ნასწრებულეით აღღკეულებული დორე არ განირეულა.

“ვერ გავიკ, რა გითხარი?” ჩქარა-შეთქი! - მიუშვირა “კალაშნიკოვის” ლულა.

დამფრთხალ დორეს სასონარკვეთილი ბეერები აღმობდა და სახეზე მკლავაფარებული კედელს მიანყდა. თეთრონად ვერ გაიკო, როგორ ამოიღო პლაკატი.

“ეტყობა არც ენა გფი ხარ, როგორც ჩვენ გგონია!” ნილაკებმა დაუძახეს, წამოდი, რატომ გვლოდნენბო. ეხლავე, პატარა საქმე მაქვსო, - დორეს ლულით მუცელი მოუქტა.

მოკვდა, გათავდა, ემინია ავტომატის და რა ქნას. მოდი და ნუ შეგემინდება, როცა ასეთ ვადარეულს უჭირავს.

“ფაფა” ლულით აწებდა. უკან დახებული დორე ბოლოს ისევ კედელს აყეუდა.

სადა ნავიედეს, ხმავე აღარ ამოსდის, რომ იბღალოს, ნამში დაკარგა თავის ნანაქებო ბელკანსო.

“ფაფას” ისევ დაუძახეს.

ჰო, დამაცადეთო, დაღორინა.

“ხო გახსოვს, რასაც შეგჭირდი!”

ნენრეკვამარლამო დორემ თავი დაუქენია.

“თუ გინდა, რომ არ აგისრულო, დადე ეკ პლაკატი ძირს და, როგორც ლენინს დაავსო, ეხლა მაგას დაქარდებ... აბა, გელოდები!” - გაჩაზაკუნა საკეტტი.

დორეს უბის გახსნა არ დასჭირებია, თბილმა ნაკადმა მარცხენა ფეხი და შარველის ტოტი დაუღობ და იატაკზე მორიალდა.

“ნამოდი, რამდენ ხანს უნდა გელოდო - შემოიხება ოთახში მალაღმა, შეგვერეწინა ბიჭმა, - ვაა, აქ რა ხდება?” - გაუკვირდა უხერხულიად განხვ ფეხებგადგმული, ფოთილივით აართალეებული დორე რომ დაინახა.

“ვერ ხედავ? ამ ნახიჭარამა შარვალში გაუშვა და იმას მაინც არ დაფასა,” - ანიშნა პლაკატზე.

“ვაა! - კიდევ უფრო გაიკვირვა ბიჭმა, - მერე რას ეწრი, ეპაქვი ყოფილა და ვენაცვალე ჯიგარმა.”
“ეე, შენც ახურებ, რა...”

“მოვიფიქრე-მეთქი, – “ფაფა” ხელის კერით გამოავადო, – “მაღაღდეც”, დორე!” – შემობრუნდა და ცერი აუწია.

ძალღობი, როგორც ყოველთვის, ნაძვებთან ელოდებოდა. გახარებულები აებლოტნენ, აუტირდნენ, მაგრამ ქურთუხზე ცარიელი ჯიბეების მეტი ვერაფერი მოხველეს.

თავიდაღუნული დორე თვალს ვერაგის უსწორებდა, ვერც აფეხებდა ძალღობს და ვერც გახადავა შემხვედრ ნაცნობებს.

საწილზე გულდაღმა მიგდებულმა, დედის წიუმად ბალიში დააღობ.

აღარც ახსოვს, ბოლოს როდის იტირა. ალბათ, მაშინ, მევიოლინე ვგოვ სხვა ბიჭთან, თეატრის ბაღში ხელჩაკიდებული რომ ნახა... პო, ეს იასამნის ყვავილობამდე მოხდა... მას შემდეგ,

თუკი აწყენინებდნენ, სიბრაზე უცებ გადაუვლიდა ხოლმე, ახლაკი, თვითონაც ვერ გაგოვ, რა ხდებოდა, რაღაც აუფულდა მკერდში, ლამის დაახრხო სირცხვილის მივინყებულმა გრამობამ, იმ საბედისწერო გამოცდის შემდეგ რომ გაუქრა. სირცხვილთან ერთად სიბრაღელოც ტანჯავდა, უცნაური, დამთრგუნველი. ოღონდ, ვერ გაერკვია, ვინ ებრალეებოდა – თავისთავი, ის, ვისზეც უბრძანეს, დაამარდო, ადამიანის სახედაკარგული ბრძოთ თუ კიდევ რაღაც სხვა, სხვა, რომელიც ეგებ ადამიანი არ სურდა არება სულაც არ იყო და ერქვა ზე, ბუჭი, გახვრენილი ეროვნული დროშა, ნატყვიარი ეკლესია, დაბოძილი ქუჩა, სახლი, სკოლა, საიდანაც ბავშვები ნიოკით გამოვრბოდნენ... კიდევ? კიდევ? თავის სისხლში ჩამხობილი დახვეწილი ბიჭი, დამცირებული მრეელი და ატირებული ლევისმშობელი... და ყველაფერს, ერთად აღებულს, ერთი სიტყვა იტყვდა, ერთი სახელი ერქვა, ერთი... ერთი... ქვეყანა? მინა-წყალი? არა, რაღაც სხვა, უფრო უკეთესი... სამშობლო? პო, ალბათ, სამშობლო...

მხატვარი მზია დედანაშვილი

საფეთქლიდან საფეთქლამდე გაბმული რაღაც აზუზუნდა, გაცხლდა, გაღვდა და გაეაფარებულმა წვეთა დაინყო...

დორეს ყველაფერი უხურდა. ეგონა თავისქალა გაუსკდებოდა, გადმოჩქეფილი ლავა ყველაფერს დაადნობდა. თავი ბაღიშქვეშ მერგო და საფეთქელზე ხელისგულები მაგრად მიიჭრა.

რეკოლუციის ადგილობრივი “ნაღები”, ადმინისტრაციულ სახლში სახელისუფლებო საჯაროღები რომ შევსოვ, დიდად არ განსხვავდებოდა მათი მოწყობილი რეკოლუციის “ლექსავან”. მაგალითად, მძღოლებისა და ახლად-მოჩილული უფროსების თვალსაწიერი, წყლის ორ ნვეთითი ჰგავდა ერთმანეთს – განსხვავება მხოლოდ იმაში მდგომარეობდა, რომ როცა მანქანასთან მიყუდებული, ლაბობით გადადილი მძღოლი, საქენებელ თითზე, ვასალებს აზრიალებდა, უფროსი დამღლე თათბირებს უდევებოდა ან სხვადასხვა ბრძანებულებებს, საქმთან ქალაღებს, სადაც თითს დაუდებდნენ, ხელს იქ აწერდა. ხელის მოწერაც არ გახლდათ მთლად იოლი საქმე, ერჩივნათ ჯვარი დავსვათ ანდა თითის ანაბეჭდი, რადგან, ხშირად, ხან გვარს წერდნენ ინიციალით, ხან – სახელს. მაგრამ რა ენათ, უნდა გაეძლიო ამისთვისაც

და ყელზე აპყრითი თაქონილაღებული პალსტუხისთვისაც, ხელ-პირიც საგულაღულოდ დაებნათ და ნეკუე ნამოზრდილი, ქვეფს მოსაფხანი ფრხილებიც დაეჭრათ...

დორე გაეზუტათ, დორე ვერ “შემოიჩრეტეს” თორემ, სხვაგვარიც, “ნაღებსაც” და “ლექსაც” საქმე ისე მოჰყავდათ, როგორც მათ სულსა და გულს გაეფებოდა.

ასე იყო თუ ისე, დრო მაინც გადაიდა.

გადაგორდა ზამთარი, გახადეს ხულმა შემოიხება ქალაქის დაღვრემილ სულში – დორეს ციქვანა ეზობი ერთ ღამეში იფეთქა ონკნთან ამოზრდილმა, ჩია აღუბაღმა, გადაიპო კვირტები და დორემაც დაალო პირი. დაალო და ვინ იცის, როდის მოკუშავდა, წყლის ნასაღებად შემოსულ, ედროიან მეზობლის ქალს რომ არ ეთქვა, გარეთუბანში, მანანალა ძალღობს კაცი ისე დაუტლუჯიათ, იეჭვებათ, გადარჩება თუ არაო.

“შიათ და არ იციან, რას აკეთებენ,” – გაამართლა მანანალელები.

“ადამიანებსაც შიათ, თანაც ძალღებზე არანაკლებად.” “მერე, ადამიანები არ იკბინებიათ? აბა, ისინი გლეჯენ, თქვლევნ, ზრავენ...” – კიდევ რაღაც სიტყვას დაუწყო ქვბნა, მაგრამ ვერ მიაგნო და გააუშვებულმა, შუღლზე მოსხდარი ოფლი, სახლლოთი მოიმშრალა.

“მართალი ხარ, – დეათანხმა ქალი, – ადამიანებიც...” “აი, აქ მიკბინა “ფაფამ” და მეც არ ვიცი, გადაიჭრები თუ არა... ცოფიანია “ფაფა”, ცოფიანი,” – გულზე მიიფარა ხელი დორემ.

"იმ ამოსაცხვეტს, შენგან რაღა უნდოდა."

"რა და... უცებ მომიარულდა, - ირლანდიური სეტყე-რი რომ გყვებს, უნდა დამითმოვო... დაუფთოო რა, აღარ უშლიან? თანაც 'ფაფა' ყასაბი-მზარეულია, შეიძლება დაკლას კიდევ."

"კარგი, დორე, გული ნუ ამირიე," - ქალს ზიზღმა მოექცია სახე,

"ა, ასეა, სიმართლის გაგონება არავის გინდათ, - გიტარამო კიდებული, ეზოდან გასვლისას ისევ შემობრუნდა, - "ფაფა" ისეთია, იზამს-მეთქი, დამიჯერეთ."

"ჰო, გავგეთ, დორე, გავიგეთ," - თავი დაუქნია გულგანწყალებულმა დედამ.

"ძალის გულ-ღვიძლი ვიეტნამში დელიკატესია."

"ვიცი, ვიცი."

"ამოაქლის და მიირთმევს."

"შერე, 'ფაფა' ხომ ვიეტნამელი არ არის," - დაუყვავა დედა.

"ჰო, 'ფაფა' ვიეტნამელი არ არის... არც ინდოელი... არც რუსი... მამ, სადაურია 'ფაფა', ასე რომ უყვარს ძალქის ძველი უბნის მოვლად, დაკვლად ბაღურში გამზარა, მუშაუბი ორთქლი მოძრაობდა, მაღლა-მაღლა მიიწედა."

დორეს დაკბენილ გულში ბეგრები იღვიძებდნენ, ნამგაღვივით ყვირიდნენ, ახლა თავზე მოთო, ხელის ახვეწაზე რომ რიალებდნენ და უხილავ კუთხეებს, მართკუთხედებს, წრეებს ხაზავდნენ ცაში. ნამგალებს ბოლოცხვლები, გულწითელი და ტროლოები ენაცვებოდნენ. ფურცლებზე საწილო ნიშნებად ლგდებოდა მათი სტეფია, ჭყი-პინი, ქვიტიქოლი... ყველაფერი დაფორმავდა - ყველიები, ფუტკრები, წყალზე აცეკვებული სხივები და ხელზეგანდელი დორე მისდევდა, ტკბებოდა ამ უცნაური სახილველი...

"მერე ის დაინახა, ვილინოიანი გოგო - ხემზე აცეკვებული შუბერტის 'სერენად' აღვიძებდა დორეს სიონას, დორეს სიყვარულს. დაინახა და გაპოლი მკლავები ცარქად პაერს მოახვია, მკერდში ჩაიხუტა. 'ცუდად ხომ არ ხარ, დორე?' - მამა გიორგის ხმამ თვალზე ლიბრი გადამინდა. ეკლესიაში, წმინდა პანტელეიმონის ხატთან იდგა. დედას აქ მოჰყავს და პანტელეიმონს შვილის განკურნებას ევედრება ხოლმე. რა სჭირს სამკურნალო! 'ცუდად ხომ არ ხარ-მეთქი,' - ჩეხსმა ისევ. 'არა, პირიქით... გაზაფხულია, მამაო.' 'ჰო, გაიღვიძა ბუნებამ.' 'ბუნებამ აი, აქ გაიღვიძა, - თვალებანთებულმა ხელის-გული მკერდზე მიიფარა, - გესმით? აქ არის 'წმინდა გაზაფხული!'"

მამა გიორგი თავზე მოეფერა:

"ნეტარ არიან თვალეები, რომელიც ხედავს, რასაც შენ ხედავ."

უთხრას მევიოლინე გოგოს ამბავი?

"საიდუმლო მაქვს... აქამდე არ გამიხსენილა..."

"საიდუმლო? - გაეცინა მღვდელს, - შენ რა საიდუმლო უნდა გქონდეს!..."

"მაქვს, მამაო, მაქვს, მაქვს, მაქვს!..." - სამჯერ გაიმორა და დამშტეტული ხელი ნიკაპიან მიიტანა.

"კარგი, დამშვიდდი, ნათლობას მოგწრები და..."

"მარტო ჩვენ გვეცოდინება..."

"რა თქმა უნდა, მღვდლისაგან აღსარების გაცემა გაცოლია?"

ჩაიფურდა.

"ეხლა არა, მერე, სხვა დროს..."

"როგორც გინდა, დორე, სხვა დროს იყოს," - გაკვირვებულმა გააყოლა თვლი უკან-უკან მიმავალ დორეს, პირჯერისწერით ზღურბლს რომ გადააბიჯა და გაქარა...

ადმინისტრაციული სახლის უკან, სამხედრო ნაწილის ოფიცრებისათვის და მოსამზახურეთათვის, ორმოცანი ნლებში აშენებული ბარაკები როცა დაშალეს და ნანგრევები გაიტანეს, ახალი სამედიცინო-ექსპერიმენტული ცენტრის ასაშენებლად, ექსკავატორებმა იქაურობა გადათხარეს, ვეებრთელა ორმო ამოიღეს, საძირკველი ჩასახეს და რკინა-ბეტონის ფულებიც მოიტანეს, ორმოში კიბე-კიბე დააღაგეს.

ამისგანომ ქვეყანაც აირია და სამედიცინო ცენტრისათვის ვილას სცხვლოდა. ქალაქის შუაგულში დარჩა პირდაპირილი, მინსპირიდან თითქმის ორი საათისთვის სიღრმის ნათხარი, ქირაფეხები აყუდებული ამწეობით.

ბავშვებმა უცებ "ათვისის" აქაურობა, სკოლის მერე ომობანას ან დამალობანას თამაშობდნენ ხოლმე, უფროსები კი, არამარტო სამშენებლო ნაგავის, ყოველდღიური ნარჩენების ჩაყრასაც არ თაქლობდნენ და რაკი საქმელიც მოინათვებოდა, ორმოში მუშებიც "ფართის უფლებით" მანანალეებიც განიჭნენ.

გარეუბნებში თავთაცისი ძალის სროვები ზინადრობდნენ. ორმის მანანალეებს, მათგან განსხვავებით, ოჯახებიდან გამორეკილი თუ გამოქცემული, თითო-ორილა ჯიშინი ძალღაც კრიათ. ამდენად, ცენტრის, მხოლოდ ქალაქის მოსახლეობის პრივილეგირებულ ზედაფენა კი არა, მანანალეებიც "რჩეული" ჰყავდა.

ორმის სროვა ქალაქს გარეუბნების პირობით სახლერებად და რკინიგზის გადასასვლელ ხიდამდე აკონტროლებდა.

ბედის საძიებლად აღერლილი მანანალეები, ხშირად არღვევდნენ დადგენილ სადგომკაციკო ხაზს, რაც გარეუბნებთან სამკერო-საციკოცებლო შეტაკებით მიაჯერებოდა.

დაკბენილი, ფეხათრული "ცენტრის" ძალღებნი, ქრილობებს ორმოში იმუშებდნენ.

ნათხარში "გარეუბნელებიც" ბევრჯერ მოცვენილან და ძალღების "სამოქალაქო ომებით" შენუბებულ მოსახლეობა, განსაკუთრებით ზამთრის ღამეებში, შუბნადების-თანავე ცხვირის გარეთ გამოყოფას ვერ ბედავდა.

ერთადერთი დორე დადიოდა უმიზრად, ამკვიდებდა, ტუსავად ერთმანეთს ნაკიდებულ ოთხფეხებს და, რაც ყველაზე საკვირველია, ისინიც უჯერებდნენ, დორეს ნაცნობი ხმის გაგონებაზე დამოშმინდებოდნენ ხოლმე.

პირს ამინდში დორეც სტუმრობდა ორმის. ახლაც, ეკლესიიდან წამოსული, ყველაზე მაღლა გადებულ, ავანსცენასავით ბეტონის ფიდაზე დაფენილ გაზე-

თებზე, ფეხფეხზე გადაადებული ინვა და ხელმოწრდილებული ცას აპყურებდა.

„სონატიჩ“ თავითი უჯდა, დანარჩენები კი ზოგი ფეხებთან მიწოლილი მუხს ეყვივებოდა, ზოგი კი ფილემის ირგვლივ ირეოდა, ნაგავში იქექებოდა.

„მამ, არ გინდათ გამოტყდეთ, ნუხებოს კაცი რომელმა დაკბინეთ? ნება თქვენი, ნუ იტყვი... ხმაშალა ვინ გათხოვ, ჩუმიად მაინც, ყურში მითხარება... რა დაგვამართათ, რიგრიგობით ილაპარაკეთ! - ნამოშადარი დორე ყურზე ხელმოფარებული უსმენდა ადვადვებულ ძაღლებს, - რაო, რა გვინდაო? არა, ბატონებო, არა, არ ვარ ამხელა ნდობის ღირსი, სად მაქვს ამდენი დრო, მე, ხელოვანი კაცი, ვერ ვივარგებ ასეთ თანადემობაზე... ხომ იცით, რომ ხეად ამ დროს, აქედან ძალიან შორს ვიქნები... ვასაგებია, მაგრამ... ბოლოსადამოლოს, რა ვუთხრა მეტსტრო ვოვანის, არ ჩალო მუნი ნიძე, მალე ჩაბოთი, რამდენჯერ მოწმუნა... ეჰ, ბადრი, ბადრი, შენ რა გაიხარო, ჩემთვის რომ ამ ძაღლების დარჩენი მოგვცოდნენ, ახლა იცი, რამდენი პარტია მექნებოდა შესრულებული? - ზურგსუკან ხელმბადყო ბილმა გაიარა-გამოიარა და ხმადაბლა განარქო - მერე ვნახავდი, 'ფაფა' ვისაც ჩაფხმეციენებდა... თვეც კიდევ არ მეშვენიერ - მიუბრუნდა ამბოღობებულ ძაღლებს, - ხომ თქვენი ყურით გაიგონეთ, იმ ბოქმა რა თქვა, პირველივე გამოცდაზე ჩავიჭერთო... მამ, რა მოუფიქრებ? კარგად მომხადებელიყვენ და არ ჩაჭრებოდნენ... ლობიოს ქმამ ეკრინათ და იმისკომ... კაი ქნენ-ნიახურ-ნორი მოყრილი... ამოსული პურის ყუდა და გადაფუშე ხხამში... იფ, რა კარგია ბადრჯანი... მიდი, რიამოუნე... - თვალსაჩინოებისათვის ის იმანადმჭერლად გაიტლიკა თითები, რომ პირდაღლებულ მანანსებებს ნერწყვი ჩამოუგრძელდეთ, - რა დაგინალოთ და, ამქვეყნად, ცველაფერი მეც არ ვიცი, მაგრამ პირველივე გამოცდაზე? - გამოცვალებ ერთი ბილეთი, გამოცვალებ - მორთი, პა და პა, მესამეც, მაგრამ თუ სულ არაფერი იცი, მარტო ბილეთი კი არა, ხელისუფლებაც ცვალებ, რამდენიც გინდა, გამოვა რამე?.. პო, პო, ნუ გაგაკვირდებათ, ცვლიან - ინანიებენ, ცვლიან - ინანიებენ... მონყალა უფალი ჩვენი!... როგორ მოგნონთ, ელდა მისოვე რაც ვინდაო? რაღა უნდა მეთხოვა, თვითმყრინავი უკვე ცამი იყო, 'ვენტილატორი' ხომ არ გამოვკიდებოდნი... თანაც, თურმე, უკვე ჩაჭირლი კაცი მელაპარაკებოდა... რომ იცოდეთ, ესენი კი არა, თავიდან გენიოსს... გენიოსს... - ვერ გაიხსენა ვინ უნდა ეთქვა, - მოგატრიკო ქი ჩაჭრეს... ვილაც უნდა ვაჭერ ნახტენებზედა სულ უნთხო უხანა... ვინ იყო სულელი - ის უბედური ნახტენებრიგ მოვარტის ჩაჭირთ გახდა უკვდავი, თორემ ახლა სულ არ გამახსენდებოდა... მუსიკალურ ნრებებში ხშირად გაიგონებთ, აა, ეგ რომელი ნახტენებრიგ, მოვარტი რომ ჩაჭრაო? - მერე ამთავა და ამით 'ბატიასა' თქვენი შვილთაშვილების დროს, ასე გაიხსენებენ, აა, ეგ რომელი მობატარი, რუსთაველზე ქვაქვამზე რომ არ დატოვაო?.. ნება ადლოვ შეკლებურების აბლო ბიძაშვილი ხომ არ არისო, ანდა... რაო, ცუდრი? რამე დაფურკა?.. სიამოვნებით, - დასწდა მუნზე გაფიცებულ გიტარას, - მართალია მუსიკა თქვენს შიშერ კუჭებს ვერ ამოვსებებს, მაგრამ სულიერ შიმშლს დაგიცხრობთ..."

გიტარის სიმებს თითები ჩამოჰკრა, მუსიკის ომბიანიანი ბანიც დაეყოლა, რომ ორმისთან მოქუჩებულმა, მოსიერე ახალგაზრდებმა შეწყობილად ჩამოსახსეს:

"დო-რე, გიფო... დო-რე, გიფო..."
შეკვდა. სიმებზე გაუცვიდა თითები.
ამხედრ ამდენჯერ უტკეკნიდა ველი, მაგრამ დღეს განსაკუთრებულად ეწყნარა.

სხვა დროს იქნებ ქვეითი დაფერინა ბოქმები, ახლა კი, ხელი მკერდაბ მიიტანდა და შუბლი ლამის ფილას დასცხო: "დღი მადლიბა, უღრმესი და უფრო უღრმესი... ჩემთვის დიდი პატივია თქვენი შეფასება... რა თქმაუნდა, გიფი ვარ, უფრო გიფი, ვიდრე თქვენ გგონიათ, მაგრამ რა ქენა, როგორ მოვიცეცე, თავი ქვაზე დავანაყო? ანდა იმი ქველზე ჩამოვეციდო? მერე სულ არ შეგებრალბეთი, თქვენი მიზეზით რომ თავი მოვიკლა?.. არა?.. აუ, რა სასტიკი თაობა მოდიხართ!.. ნუთუ ვერ მიცანით, მე ხომ პიპონი ვარ, პი-როში მთქმელი პო-ლიტიკოსი შოდა, ზოგიერთ თქვენგანს მეც ნამოყახახო, მამა გაიძვება და ყველაფრის მკადრებელი რომ ვაგას, დედა კიდევ - რაგორც კი დროს იხელთებს, მამივე უცხო კაცებთან ფეხების ალაკვაზე რომ ოცენობს?.. პა, მოგფონებთ, გულზე მალამოდ მოგცებებთ? - იღრიალა მთელი ხმით და ყერი ნითელი ძარღვებით დაეხოლა, - აჯობებს თქვენს დაერემო მყოფებს კარგად დააკვირდეთ, მიმბოლორი სიყვარულის სახელით სისხლიანი ლუკმა არ შემოგავტყურე, მშამი არ გაჭამონ... მე რას მომწერებინართ, ჩემი სიგიფით ვინ შეგახუხეთ?.. - ნაღუნულმა უახალზე ხელი დარტყვა, - აპა, თუ ძალიან ვინდათ, მიყურეთ, ვიდრე ჩიტო გამოფრინდება!.. მიიხედე-მიიხედეთ, ბატონებო, რა დროს ჩემი სიყვანი, მთელი ქვეყნიერება ქვაზე გადვიდა - ხეხილი ვიჭრებოდე იფმებრებს, ლორბი ორკუდიან გოჭებს აინერე და ლოზე გდაკიდულ გოგრებს მუცლში ეძლებოდა..."

მისიქრებები გაგინებულბი ჩამოყურებდნენ. დაეკარგათ ხალისი, ველარე ხმა ამოიღეს, ვერც ფეხი მოიცვალეს. დორმე დაძინილი, ბუკლეს კოსტოში, გახუთზე მიავდო და ხალაიას სახელები დაიშკლავა.
"ჩემი ამბავი ვარკვეულია, გიფი ტრილიონ-სიქსილიონ-ჯერად რომ დამბითათ, არც მომემატება რამე, არც - დამაკლებთ... თქვენი ვინა ხართ? ვა იცით, იქნებ მომავალიში ისეთი დიავანოზი დავისეან - ჩემი სიგიფე სანატრელი გაგინდეთ... გგონიათ გამარჯვებულბა რომ ასამართლებენ? - თითი ადმინისტრაციულ სახლს მიაჭირა, - მერე ვნახოთ, ვინ ვის დააშარდებს... ვნახოთ!.. მშვიდობით, ბატონებო! - ხელის მოძრაობით პავრიში ყულფი გამონასკვა და ენავადმოდებელი 'ჩამოვიტა.'"

ვილცამ ტამი დასცხო - ახალგაზრდებს თავს ცაცება ნამოსდგომოდათ.

"მავარი ხარ, დორე, მავარი, ნამდვილი არტისტი,"
დორმე დაცინებით თავი გადააქენა და დაფერთილი კოსტოში მხრებზე მოისხა:

"რა ქენა, თქვენიან ყოფნას რა სჯობია, მაგრამ უნდა გავფერდებ, მატსტრო ვოვანის მოთმინებასაც ხომ აქვს საზღვარი... აქაურობას თქვენი მიზნადეთ... ბომბობა, - თვალ დაადავა კაკასიურ ნავახს, ძლივს რომ დაიხლანზებოდა, - შენ ჩემს მოადგილედ გნმონავ. აბა, შენ იცი, მწესუმწირას ენაუნს არ გადააყვე... შენ - შაყურავ - მილიონის უფროსად, მრისხანე ბუღდოგი გვარდის სარდალად დავინიწაუროთ, დობერმენმა ფინანსები ჩაიბაროს, შენ კი - მატსტრო, შენ რა მოგიხებრო, ადარ ვიცი, - მოეფერა თვინერთვალბად სტერე და ყმა ყმაზე გაუხანუნა, - ამდენ"

მგლებში მებრახელები, მაგრამ... მოდი, კულტურას მიხედუ, მაინც არაის სჭირდება და ძალიან არ შეგახუხებენ... ცოტა ხანს გაუძელი და მერე ენახით, შენ და "სონატისნ" ჩემთან ნაფიყანით..."

ძალღებში თითქმის გაიგეს დორეს ნათქვამი, ღვადღავით გააყურებს იქაურებას, თუმცა ვერ გაარკვევდა, თანამდებობების განაწილებაში გამოყოფილები იყვნენ თუ არა.

ხმაური რომ ჩანყნარდა, ფეხბათრულზე ქოფაკს პურის საცხობი, ბაზარი და ერთადერთი ძუხვეულის ნარმოება ჩააბარა, ორმოხე ფეხებშიაჩოჩნობდა, შეზარბოხებულ ცაყცხას კი ქალაქის კომენდანტობა უბოძა და უბრძანა, სასწრაფოდ აღურთხევი იარაღი ამოეღო.

ცაყცხამ მადლობა გადაუხადა და საიდუმლოდ გაანდო, "ფაფამ" მონკავერირდან სამასი გაყანი და კარტეჩი ნაილო, მაგის ძაღლებზე ნადირობას აპირებენო.

მგას როგორ იზამდა, უპატრონო ძაღლებს, სახლეარვართ, კანონი იცავსო...
ეპ, გულუბრყვილო დორე!

ორმოდან ადევნებელი, მშვიტი მანანალები, გზადაგზა შემოეფანტნენ, რადგან დორეს "თანამდებობების" გარდა, სხვა არაფრის მიცემა არ შეეძლო – ვიბებებში პურის ნამცეციც კი არ იყო. მხოლოდ "სონატისნ" მოყვებოდა ერთგული კუსუსით, ფოსტიდან გამოსულმა ბადრიმ გვერდით რომ ჩაუარა.

"პატრონო ბადრი..."
მიხედო, ყოფილი პრეფექტის ყოფილი მთადედილი.

"ვერ გიციანი, დორე, გამდიდრდები."
"კი, კი, უეჭველად, თანაც სულ მალე..." გაემდიდრდები და, პირველ რიგში სიმონის ვაღს გადავიხდიო."
"რადგინ გაქვს სიმონის ვაღი?"

"ასე, დახალხოებით... – დანერგო თითებზე ანგარიში, – ათი, თორმეტი თავის გაკრეჭა..."

"გამდიდრებას როგორ აპირებ?"
"იქ მივდივარ, ჩვენ რომ ვიცით, – გამართული ცერა თითი ზურგსუკან გაიქნია.
"სად იქ? – პოო, გამახსენდა, – გაეღიმა ბადრის. – მერე, ვიზა?"

"მავსტრო ჯოჯანიმ გაახებო... ვიზაც და ბილეთიც... გზაში დრო რომ არ დეკარგო, "დაისი" პარტიტურაც კი გამომიტხავდა, – ჩაახველა და მკერდზე ხელმიდებულს სახე ნახად მოეშუხნა, – "გმორდები, მაროო..."

"ხმა მართლად შესანიშნავი გაქვს, – გულწრფელად შეაქო ბადრი.

"ხვალ დილით მიეფრინავ..."
"რომ ვთხოვე, ნამიყვანე-მეთქი..."
"რა ექნა, ჯერ არ მიხერხდება, "სონატისნაც" კი აქ ვტოლებო... მერე – უეჭველად... თქვენ რატომ არ ჩანდით?"
"ნასულა ვიყავი..."
"თვალს მოეფარეთ?"
"პო, მოვეფარე!"
"პრეფექტიც მოეფარა?"
"კი – ისიც..."
"სწორად მოქცეულხარ, – ხმას დაუდაბლა, – რა საანდობები არიან."

"ეპ, დორე, "დანამულ ველზე" ესენი ნინ გამოშუქეს, თორემ ამათ უკან უარესები მოდიან... – ამოიხრა ბადრი.

"მოდიან და მოვიდნენ, თუ გაგიჭირდებათ, მაგარი სამაღავეები ვიცი."

"ოი, რა ხარ, რა ხარ, – მხარზე ხელი დაჰკრა, – მამ მალე მალე ზის პარტიას იმღერებ, მერე?"

"მზერე, დი ხოხე, რადანესი, აბესალომო... აი, იქ – აახედა ცისკენ, – განაშორებელი ტენორების, მახროსი, კარუზოს, ვილის, სარაჯობეგის, მაროი ლანცას მოკაქამ ვარსკვლავებია... მათ შორის ერთი, ჩამქრალი ვარსკვლავიც არის, – ის ნადელიანად დააყოლა, რომ ბადრიმ ვერ გაბედა ეკითხა, ვისია ის ჩამქრალი ვარსკვლავი, ანდა აენტება თუ არაო.

დორემ მიხედ-მოიხედა და ახლა უკვე მხიარულად განაგრო:

"ტენორების მეფემ, ანჯელო მახონიმ, პირველად ენეროკო კარუზოს რომ მოუსმინა, არავფერი არ თქვა, დიხხეცა ქუდიცა, კი არ ნაფდა, ბიჭუცა. იფიქრებ, ამათი არ მოენუნო... მინც გამოეკიდნენ, რა აზრის ბრძანდებოთ... რა აზრის უნდა ვიყო, მსგავსი არაფერი მონისმენია, უდიდესი მომღერალიაო... მავსტრო ჯოჯანი ხვალ საღამოს მომისმენს... – საუბლი მოისრისა, – რამდენს ვლანარაკობ... "სონატისნა", – და ნახვედი?"

ფინია კედლის ძირში რაღაცას ქექავდა. მამნივე მოიბინა და პატრონმა ხელში აიყვანა.

"დაღეს შენც დაილაღე, ნაფიდეო... მშვიდობით, ბატონო ბადრი."

"მშვიდობით, დორე!" – ბადრი, ვიდრე საფოსტო შენობის კუთხის მოეფარებოდა, ბიჭუ უყურებდა, მერე თვითონაც ვალგა-ალგა ამოყრილ ქვაფენილს ნელი ნაბიჯით დაუსყვავა.

ემოციებით მოქანცულმა, აფორიაქებულმა, როგორც იქნა, ჩათვლიმა. რაფხე შემოადებული ლამპა ოთხას ძლიეს ანთებდა, თორემ დედა, საბანი რომ მუუსნორო, შემამწინედა – ჩაძინებულ დორეს, თანდათან დაუმედიდა სიციხით დაფორაგებული სახე, ნაკეთები დაუნყნარდა. ნახავდა, ლოყისქვეშ ხელამოდებულ დორე ვიღაცას რომ უცნობდა, ჩეილის გულუბრყვილობითა და სიალალით, ოლოდ ეს ღიმილი სულ არ ჰგავდა გამომავის მერე მოუცილებელ ღიმილს, დედას გულს რომ უკლავდა, მდგომარეობიდან გამოჰყავდა.

დორემ ტკბილად ამოიკენესა:
თეროდ გადაბნტილ ალუბლის ხეივანში, სკამზე შემდგარი გოგო ვიოლინოზე უკრავს. ფორტეპიანოსთან მჯდომ დედას, მოსწავლავათი ბოლოაპრებიც კიონებზე, სხვადასხვა ფერის, გამანტული ლენტები დაპკონიალებს. ვიოლინოზე ლოყით მიხუტებული ხსოვნაში ჩარჩენილი, პატარა, სიფრფიანა, ტურემბოკუშული გოგო ხანდახან მოხედავს...

დორე შირბის, მიაფრიალებს მავსტრო ჯოჯანის გამოგზავნილ მინვევას და თვითმფრინავის ბილეთს. როგორც იქნა, ეშველა, ახლა ნინ რაღა დაუდგება... შირბის, რომ გოგოსა და დედას ახაროს, მაგრამ ხეივანი აღარ მთავრდება.

სკამზე ფეხებზეტყუებულ გოგო, მაღალყელიანი ნინდებით და მოსწავლის ნინსაფრზე დაფენილი, თეთრი ფაბოთი თანდათან ფერმკრთალდება...
გაქრა გოგო.

დორემ ველარაფერი დაინახა, გარდა თავხადილი ვიოლინოს ფუტლიარისა, ჩამოცვენილი ალუბლის ყვავილეების ფურცელი რომ ავსებდა...

მაინც გარბოდა, თვალმგაფაცვიცხეული, გულამოვარდნილი და ყოველი შხირიდან დიდის შიშით გაფართოებული თვალები მისჩერებოდა...

სროლის ხმამ გამოაღვიძა. სადღაც დაატუხეს, ერთხელ, მეორედ, მერე დუბლები გატყყრა და შუშაბანდში "სონატინა" ანრიალდა, კარს დაუნყოფ ფხოქნა.

ნამოინია. დედას ეძინა. რაფაზე, ნავთგამორღეული ლამაზ სულ ჩაბეჭდულიყო...

დილის თათბირზე, რწმუნებულთან, როგორც დადაგინეს, ოპერაცია, კოლერი სახელწოდებით "მანანაჯა", ნაშუალამებს დაინყო.

გარეუბნებში განაწილებული, ხუთი სამკაცინი ვაჭაფი, ერთდროულად დაეცა, ნინანარ მონიშნულ ძაღლების თაფელმარებებს, ნავდასაყრდელს, სასადილოების მისადგომებს... გავარდა პირველი ტყვია და ერთმანერში აირია ყვფა და ნკაფეკავი. ფანრების თვალისმოჭირელი სინათლით დაბრმავებული მანანალები გზას ველარ იგნებდნენ, პირდაპირ "ნიშანზე" ჯდებოდნენ. ზოგი მაშინვე დააცივდებოდა ბოლზე მინას, დაჭრილები კი ძალაობდნენ, მიფორთხავდნენ, მოწყვეტულ ტანს საშალავსკენ მიათრევდნენ.

ამორავებენ უკაცური ქუჩები. ხმაურმა თანდათან ქალაქის ცენტრისაკენ გადაინაცვლა. გადარქინებლბმა შეთანხმებულებივით ორმოს მიაშურეს, ნათხარში ხტეოდნენ, ფილებთან გროვდებოდნენ, ეგონათ "ფაფას" ხელაძრევე ბიჭები აქ ველარ მიაგნებდნენ. უფორ მამინ ალაღვადდნენ, ბათინებში შიშველ ფეხბნაყყოფილი დორე რომ დაინახეს. მისცვივდნენ, მიეხზნენ, შესჩირდნენ, შესტროლდნენ. სისხლმა, სიკვდილმა, გვერდით რომ ჩაურროლდა და ათობით მანანადა ნააქცია, აათროლდა, შუამინა, დაამაზუნა ყველანი, დიდი თუ პატარა, ავი თუ თვინიერი.

"უსუსური, მშვირი ოთხფეხები დაიბრწყვეს... თვითონ რომ მომივდებათ, შეიძლება ქვეყანა ძარცვონ, ვინმე მოკლან, გააუბედურრონ..." - აკანალებული ხელით ძაღლებს ეფერებოდა, ამშვივდებდა. ფეხებში გაჯღესილი "სონატინა" ციებიანივით ცხაკახებდა.

გაიფიქრა და მივა, ამ შებენულ შენობაში, რწმუნებულს ფეხებში ჩაუვარდებდა. იკითხონ მაინც, ასე სად ხოცავენ ძაღლებს.

გაიფიქრა აღარ აცალეს, თანდათან დავიწროვდა მარყუტი, მოახლოვდა ხმები... ორმოცი კიდევ რამდენიმე ძაღლი ჩამოგორდა და მდევრები მოვიდნენ კიდევ, ნელ-ნელა მოგროვდნენ, შემორიდნენ ორმოს საკრემუმში.

როგორც კი თავს ნაპომდგარი ნაპომრეობა იგრძნეს, ძაღლები გაჩემდნენ, ფილებს ირგებო, კუთხე-კუნჭულებში გაიხანზნენ.

დორემ იფიქრა, ხმას რომ ველარ გაიკონებენ, ნაღუნს, მოგვივლდებიანო. თვითონაც, ხელში აყვანილი "სონატინათ" გაისუნა და ორმოს პირზე ამოძრავებულ ლანდებს საშალავიდან დაუნყო თვალთვალში.

უცებ, ყველა მხრიდან, ერთდროულად ანთებულმა ფანრებმა გააკამკამეს იქაურობა.

თვლები ეტოქნა, ქუთუთებში მაგრად მოხუტა თუ არა, რამდენიმე თოფი გავარდა, ფაკანმა და მსხვილმა საფან-

ტმა ააღვლა ნათხარი. გადაენტხა ახლადამონვერილ ბალებს სისხლი და ტვინი.

სინათლემ გამოიჭარა ძაღლები, აირივნენ, გასაქცევი გზის ძიებში, ტყვიის მსხვერპლნი ხდებოდნენ - წინა ფეხებით ჩარქობა, კაცკასიურ ნავებს, შიშამ თავი მინახე მონვეტეტი დაუფარდა, "მილიციის უფროსა" და "კულტურის განყოფილების გამგე" გვერდი-ვერდ მინებენ, "გვარდიის სარდალი" - გამანარებული ბუბერი ბუღდოვი, გაგლეჯილი მუცელს კბილებით დასწდა, დაკოჭლებულმა ქოფაკმა ორმოდან ამოხტებმა სცადა, მაგრამ შუბლში დაჭედებულმა ფაკანმა, უკან დააგორა...

ნამიერი სიწუმის მერე, უფორმო, ნიღბიანებით უსახურმა ლანდებმა, ისევ გადატენეს თოფები, გააჩნაკუნეს საკეტილი და ღორე გონს მუეგო, გამოძვრა საშალავიდან, შებტა ფილებზე, შეჩერდით, აღარ ისროლოთო, შეპყარა პაერის მკლავები, მაგრამ დაინილა რკინა-ბეტონზე ასხვიტილმა ფაკანმა, ექიმ სიხნლევ გახერხა და ფეხებში საყრდენგაშოკლილი დორე თითქოს ღრმა, უძირ ხარმით ჩაეარდა. სამხეზე ხელაფრებილი, ვიოლნიოიანი გოგო, სისხლით დანინქული ფაბითი, სივრცეში გატყორცილი, თავბრუდამხვევი სისწრაფით დაშორდა, ექრა...

გაუკვირდა, ამისხევე ფილა რა ძალამ ჩაანგრიაო, ტყვიით ამომწვარ გულისპირს თითები დააფარა და შამინ მხხვდა - "სონატინა" ხელში აღარ ეჭრა. ვიდრე გაიხსენებდა, როდის გადაუტტა ფინია მკლავიდან, მოეჩვენა, რომ აყირავებული ფილა შუბლში დაეჯახა და გულაღმა გადააგდო.

გამემდნენ, გაიყინნენ ორმოს ნაპირზე ამოზრდილი ლანდები, ვერ გაეგოთ, დორე როგორ განიდა ძაღლებთან ერთად ნათხარში.

ჩამოვარდა დუმლილი. დათოფილი ძაღლებში, თუკი რომელიმე ჯერ კიდევ ფეხტებდა, სულს ალაფავდა, ისე კი გარემოდა. განყნა სადღეობით დაძრული პირველი მატარებლის კივლის ხმა, ჰაერში გაცვიდა ჩამოტეხილი ტოტის ტახანი... ყველა ფარანი, ელამი თვალებით, დორეს დასცქეროდა, ანთებდა პატარა სცენას, სადაც დამთავრდა უღბლო ტენორის ცხოვრების სპექტაკლი, დათავიანა საუბამოდ, ტყვიების "ოვაციები" და ბეჭი, მალაინ ბეჭი სისხლს ვეჯავლებით...

აქედან შორს, მილანში, აეროპორტის გამოსასვლელთან, თიგვრით ხელში იდგა დორეს ნიჭის თაყვანისმცემელი, მასტრო გუილი, რომელიც ხვალ, გაუანასკინი და თვალცრემლიანი, ნუთიერი დუმლით ფეხზე დააყენებდა მაყურებელით გადაჭედული ლა-სკალას...

უთავებოდდ მყოფი-მოყრლო მანანალებში რაღაც გაფაქუნდა, ამორავდა, ფილებს კიბეზე წვალებით აძვრა, უმოძრაოდ გართხმული დორე დაუნახა და უხერხულად ამობრუნებულ ხელისგულზეზე პატარა, ნიოელი ენა აუსკა. ფანრები მოსცილდნენ იქაურობას.

ორმოდან, ცისკენ კისერგანვადილი "სონატინას" გაბმული მოთქმა მოისმია.

"ფაფამ" შეიკურთხა და სიგარეტის ნაწვეი, სიხნელეს ნიკიურტით ესროლა.

ორმოში დატრიალებული ტრავადიის მეორმოცე დღე იდგა.

ნირვის დროს, მამა გიორგი, შემოსასვლელის კუთხესა და ჯვარცმას შორის დარჩენილ, ცარიელ კედელს უყურებდა.

დორე ყოველთვის აქ აეყუდებოდა ხოლმე, თავდაბრილი, მუცელთან გადაჯვარედინებული დიდი ხელებით.

საცეცხლურიდან დაკმული სურნელი ეკლესიის ყველა კუთხე-კუჩქულს მოეფინა, რომ აღმოსავლეთისაკენ გაჭრილ, დილის მზით გაბრწყინებულ, ვიტრაჟიან სარკმელს, უცებ თეთრი მტრედი თვალდახუჭულივით მოაწყდა, ფრთავაშლილი შემოაფრინდა.

მტრედმა მრევლის ყურადღება მიიპყრო.

ნეტად რა საიდუმლო დარჩა უთქმელი, მამა გიორგიმ თითქოს თვალებით კითხვა, სეტყთან გარინდულ, სარკმელს მიჩრებულ ბადრის.

ბადრიმ ამოიხორა და თითებში სანთლის ალი გადაუქანდა:

“კე, მაესტრო ჯოვანი, ვინა და ბილეთი, ერთი დღით ადრე მიივცე გამოგვჩავენა...”

P. S.

უგზო-უცკლოდ გამქრალმა, პოლკოვნიკმა ერიკაშვილმა, კიდე ერთხელ და ამჯერად უკანასკნელად, საზოგადოებას თავი მაინც შეახსენა – მარტში, ვაზეთები მოიარა რუსეთის დედაქალაქიდან ჩამოსული, ქვეყნის ჯერ მთავრობის მეთაურის და მერე მომავალი პრეზიდენტის ფოტოსურათმა.

ლიტერატურული ცხოვრება

პრემია „კიკლი-კიკლი“ საყმაწვილო მხარელებს

გამოჩენილი პოეტისა და მთარგმნელის, საბავშვო ლიტერატურის კლასიკოსის, შოთა რუსთაველის სახელობის პრემიის ლაურეატის, მაყვალა მრევლიშვილის დაბადების 100 წლისთავთან დაკავშირებით, რომელიც ამას წინათ საბავშვო ლიტერატურის განვითარების ფონდის, „ლიბოს“ ეგიდით აღინიშნა, დაარსდა ახალი დღესასწაული „მრევლობა“.

გადაწყდა, რომ ეს დღე ყოველწლიურად გაიმართოს, მაყვალა მრევლიშვილის დაბადების დღეზე, 27 თებერვალს, და დაწესდეს სიმბოლური სახის მედალი „კიკლი-კიკლი“.

ეს მედალი გადაეცემა სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებს საბავშვო ლიტერატურის დარგში აქტიური მოღვაწეობისათვის: მწერლებს, მთარგმნელებს, დრამატურგებს, ლიტერატურათმცოდნეებს, ილუსტრატორებს, გამომცემლებს, პედაგოგებს, ბიბლიოთეკარებს, ჟურნალისტებს, რეჟისორებს, მსახიობებს, კომპოზიტორებს ანუ ყველა იმ ადამიანს, რომელიც ერთი წლის განმავლობაში გამოიჩინა საბავშვო ლიტერატურისათვის გადებული ღვაწლით.

სურათზე აეროპორტში შეხვედრათ აღბეჭდილი და, მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის ყველა იქ არის, ვინც დეკემბერ-იანვრის დომბალი მოხარმა, ჩვენი ყურადღება მაინც სხვა, ერთი შეხედვით უმნიშვნელო დეტალმა მიიქცია – მომავალ პრეზიდენტის მარცხენა მკლავს, უფრო სწორად, იდაყვს, ვიღაც უწინიდან ჩაბლაუჭებია, თავი თითქოს შემთხვევით შემოუყვია და „კადრში“ გალიმბებული ჩარჩენილა.

სურათში, დეკემბერ-იანვრის სოლისტების თუ რიგითი შემსრულებლების ყოფნა ვის გაუკვირდება, მხოლოდ ეს კაცია უცხო, შემოკეხებულ-ჩაკეციერულ-ჩამონტაჟებულივით.

რაც მთავარია, არც მომავალ პრეზიდენტს არ ეტყობა, რომ მაინცდამაინც აინტერესებდეს, მარცხენა ხელის იდაყვე ვინ ებლაუჭება.

მას მალე აღარც დანარჩენები „დააინტერესებს“, ვინც „მოსასვლელად ვხა მოუსწორეს“ და გაას რომ შემოხვევია, როგორც გაბრიყვებული ტროლეები „დანაელთა საჩუქარს“.

ჯერჯერობით კი, ამ ზარზეშიში, მხოლოდ „უცხო კაცი“ – ერიკაშვილია ზედმეტივით, ძალად მაცხოვრეს პოზაში...

იმდროინდელი გაზეთები არაფერს ამბობდნენ, პოლკოვნიკი მოსკოვიდან ჩამოპყვა თუ აქ დახვდა თვითმფრინავს, თუმცა ამ უმნიშვნელო დეტალის გარკვევას, როგორც მაშინ, დღესაც არსებითი მნიშვნელობა არ უნდა აქონდეს.

მწერლის იუბილეზე, ფონდმა „ლიბოს“, ამ სიმბოლური მედალი დააჯილდოვა შემდეგი ლაურეატები:

- პროზაიკოსი მანანა ჯობარძი; თამარი ფხაკაძე;
- ვისილი გულუერი, მაკა მიქელაძე;
- დრამატურგი მიხო მოსულიშვილი;
- ლიტერატურათმცოდნე ნინო ჩხიკვიშვილი;
- ფურნალისტი ევა ტალახაძე;
- მსახიობი ელდინო საღარაძე;
- კომპოზიტორი ნანა გველეხიანი.

მათ გადაეცათ ლაურეატობის დამაინტერესებელი სიკვლება.

ფონდის ხელმძღვანელები, ირმა მაღაციძე და მარიამ ნიკოლაური იმედოვნებენ, რომ ამ ინიციატივას მხარდამჭერებიც გამოუჩნდებიან და მედალს „კიკლი-კიკლი“ სამომავლოდ არა მხოლოდ სიმბოლური სახე ექნება. აღსანიშნავია, რომ ამ ფონდის ინიციატივით საქართველოში, ამ ოთხიოდე წლის წინათ დაარსდა „ქართული საბავშვო ნიღბის დღე“ — 27 ოქტომბერი, იაკობ გავგუბაშვილის დაბადების თარიღი, რომელიც ყოველწლიურად აღინიშნება.

იგი არ იცვლება. თვით უაღრესად მღვრიე და მყრევე დროშიც კი მისი უმთავრესი პოსტულატი „მთავარი მანერ მამული არის, განსაკვიფრებლად არის მთავარი“ ყოველნაირად აღმოჩენად რჩება. ჯანსუღ ჩარკვიანის პათოსი იმდენად სიღრმისეული და ბუნებრივია, რომ ერთბაშად გადაშდები ხდება. თითქოს საღაპროდ შეყრილ მომრებს კიდევ ერთხელ შეუძახებს, ამხნეებს, აფრთხილებს, საკუთარ ხალხს, საკუთარ სისხლსა და ხორცს ამუნაობებს, ანჯღრევს, აფხიზლებს, როგორც ეს ნიღბის ნინად ხდებოდა, როცა ნინასწარმეტყველურ მოემს „რწმუნის კედელს“ წერდა.

უაღრესად ლალი და თავისუფალია ჯანსუღი თავისი ბუნებით. სწორედ ამიტომ ასე კარგად ესმის ღვთისგან მოქმებული თავისუფლებისა და მისი მოფრთხილების ფასი. ამის არცოდნასა და განუღდებლობას არაერთი ადამიანი უქცევია საკუთარი ცოდვების მძევლად: „ღღუ და ღაშა, — შუაშია მხოლოდ უფალი, და არ არსებობს უკეთესი — თავისუფალი.“

„მთავარი არის ერთადერთი ჭეშმარიტება“ — ამ სიტყვებით მოაერდეება ჯანსუღ ჩარკვიანის ლექსების ნინამდებარე ციკლი. თითქოს წრე შეიკრა, თითქოს ამ წრეში გადაკვეთა ვერტიკალური და პიორიზონტალური ხაზი.

დღევანდელი საქართველო თითქოს ჯვარცმის სიმბოლოდ იქცა. პოეტის ფიქრი და განცდაც ამ ტრაგიკული პროცესითაა დამუხტული და შექრული.

ჯანსუღ ჩარკვიანი

სევდიანი სიგარტლა

სულიერი ამაღლება

თუ არა გნამს, არც სიზმარი არ ახდება,
გთხოვთ, არ ენდოთ, არც წყევლას და არც ტყვიას,
მთავარია, სულიერი ამაღლება,
მთავარია, დაუჯეროთ პატრიარქს.

არცა ოქრო, არცა ვერცხლი, არცა ბროლი,
მთავარია, ღვთისმგერი სანთელი,
ერთადერთი, მადლობით და თავმდაბლობით —
გაიმარჯვებს მართლმორწმუნე ქართველი.

ნინაპართა ხე გაღახა

ჩვენთან ყველა პირველია,
ყველა ყველას სჯობია
და არც გასაკვირველია,
ეს ქვეყანა ჯოგია.

ყველა ცხოვრობს სათავისოდ,
მხოლოდ თავი აწუხებს,
დღევანდელიობს, არ გაისობს
და ძმას უთმობს მარწუხებს.

ლუკმა-პურსაც არ გაგაყოფს,
სულ ფეხებზე ჰკიდობს,
ოღონდ, თავად კარგად იყოს,
შენ, იმსოფლის მკვიდრი ხარ.

მოექუშულვართ ვით ღრუბლები,
დორბლიც ვინმემ მოგებანა?

ქართველებო, ვიღუბებით,
რა დროს პირველობა?

ნინაპართა ხე გადახმა,
ჩვენიც მტრების საჩინოდ,
შენ, ილიას ქვეყანა ხარ,
ნულარ ბერბიჭაშვილობ.

აღარაფერს აღარ სწუხარ,
სტირის მუხა გამხმარი,
მართლა ფურთხის ღირსი თუ ხარ,
მე რა გითხრა ახალი?

ივარია

კი ბატონო, ცმაყოფილი,
კი ბატონო, ყმაც ყოფილა,
საქართველო ასეთ დღეში
არასოდეს არ ყოფილა.

კი ბატონო, მმიერია,
ერთდროს ერქვა ივერია,
საქართველო მმიერებში
მსოფლიოში პირველია.

სიმართლეს გვერდს ვინ აუვლის,
ანდა, როდის აუვლიათ,
საქართველო, შინაური
მტრების ტყილი მამულია.

ქორწილია, ღვრის მავრული,
მე ვარ ბოღმა, შენ, მაცდური,
დიახ, დიახ, „ყველა ყრუი“,
დიახ, დიახ, „ყველა ცრუის“.

ეს ფაში რომ გადავთელით,
აღარ გვრჩება დრო მრავალი,
ვახშე, ამავე საქართველოს
აღარა აქვს მომავალი.

საქართველოს
პარლამენტის
ბიბლიოთეკა

მუზა

ანა კალანდიაძეს

ღმერთთან ყველა დღე
კარებს შეაღებს,
ღრუბლისფერი თუ
ფერი ლაჭვარდის,
ქართული მუზა, —
ვაშა, ყველა დღეს,
რა ახლო გზაა
თურმე ვაჭამდის.

მიჰქრის მერანი
კვლავ დარახტული,
ქროლვამიც მუზა
შენი ერია,
რა თბილი დღეა,
რა დახატული,
რა ანასაეით
მშვენიერია.

ნუთისოფელში
ის დროც დადგება —
ოდეს მიაკვლევს,
მუზა მისაკვლევს,
სუყველა მუზა
ცნით შობრძანდება
და მერვ ისევ
მიჰქრის ცისაკენ.

„ღიღება შინდა“

მანანა გვიგინიშვილს

სადღეგრძელოს შენსას შესვამს
ფიქრი, მერვ ფრთას შეისხამს,
სულს სწყუროდე მარად ჩემსას, —
შენი ცისკენ გაფრენილსა.

იმ შენი მზის დავლევ ნყაროს,
ყურს თუ მიგდებ, ვით ვმღეროვარ,
სასოების ნაპერწკალი,
შენი ნიგნის მკითხველი ვარ.

მეცხრე ცისკენ ლოცვა მიჰქრის,
ლოცვის სხივი დამდის ბებერს,
მიხარია, როცა ფიქრშიც
ამბობ ღვთისა სადიდებელს.

ღაიპარბა პიროვნება

არ მაქვს არცა ეროვნება,
არცა მამის სახელი,
მე მაქვს, ჩემი გემოვნება,
ვარ მტრის თავის დამხრელი.

გამომადგა, იქ — რუსული,
ვუძერებოდით რუსებსა,
ახლა ვიცი, ინგლისური,
რომელს, ბუში უსმენსა.

ჩაკვდა ფიქრი აღმავალი,
აღარა მაქვს პროგრამა,
ახლა ბუშიც აღარ არის,
ვინ მოუსმენს თბამას?

რა მოდაზე ვიკერებით, —
ნაირნაირ გათულებით,
გაგზდეთ ამერიკელები,
ვიღას უნდა ქართველი?

თავისუფალი აზრის სახლი

მამუკა არუშიძეს

სანამდე გვიწდა მანამ ვმღერით,
მანამ ვმღერობთ,
ახია ჩვენზე ყველაფერი
მართლა ახია,
თავისუფლება არ არსებობს,
სამაგიეროდ,
თავისუფალი აზრის სახლია.

არავითარი მტრის სახლი და
კაფე-კაბარე,
ჩემი მარჯვენა კვლავ მარჯვენობს —
ჯერ არ დამლოია,
არ გაეტებ სიტყვას, ამ ღამაზე სახლს
თავს შევაფარებ,
თავისუფალი აზრის სახლი,
ჩემი სახლია.

გზიგვა

ნაგავშია საქართველო,
მაგრამ არ სჩანს მენაგვე,
ბიჭო, მითხარ, საქართველოს,
შენ ანგრევ თუ მე ვანგრევ?

რას ამაცობ, რას ღრიალემ, —
ეს ქვეყანა მთვრალია,
კაცი არ ხარ? აღიარე —
რაიც შენი ბრალია.

ეს, ორმხრივი თამაშია,
კაცის, არაჯანმრთელის,
აბა, ოსი რა შუაშია,
რა შუაშია ქართველი.

კვლავ ყმად ვართ, ყმად ყოფილნი,
არც ლხინი გვაქვს, არც რთველი,

ასეთ დღეში არ ყოფილა არასოდეს ქართველი.

გუშინდელი დამპყრობელი, შენ გგონია უტყინო, გესმას, კვლავაც ხარობს ბნელი, ბნელი კვლავაც პუტინობს.

დღეს, თბილისის მომავალი, რაღაც არ ჰგავს თბილისსა, დღეს, თამაშის დრო არ არის, დროა თავგანწირვისა.

ჰომოზა

ნუგ ზარ ფოფბაძეს

ზოგს ოქრო აქვს უხვადა, თუმც ციციციით დახტის, ზოგს, შეძრომა უყვარს და ზოგს კი მეფის ტახტი.

და გავცეცი სანამ წყალს, გეტყვი, ვინ ვის ჯობნის, მე, შემპრომის არა მნამს, მე მნამს მხოლოდ ძმობის.

ვიღაცა მტერს ტამს უკრავს, კარგავს ძმობის გრძნობას, გაუმარჯოს, კაცურ-კაცს, გაუმარჯოს, ძმობას.

თრითინა

(ტვიინის გასახეხნი)

ზამთარში, მთაზე თეთნულდის, დათარეზობდა თრითინა, მთვარემ თეთნულდი გაათბო, თრითინამ ჩაიქვიტინა. მთვარის თვალი ვერ გათვალა, თვალთვალი ჰქონდა მზისთვინა, იქ ათრეული თრითინა თეთნულდმა ვერ მოითმინა, ზამთრის ქურთუკი მიართვა, ლამეც უთია თბილთბილად, თავთეთრა თოვლის თავთავით თრითინამ ჩაიქვიტინა.

ამპარტავანი უხელი

გულით გიყვება ზღაპარს მავანი, რომ შენი მზერით ნაძვი გადახმა, ბიჭო, შენ ხარ ამპარტავანი — შენ, ესეიგი ნაძირალა ხარ.

ავადმყოფობა ეშვი თუ არის კვლავ მოგიყვება ზღაპარს თავნება, ღვითთბოქებულზე შენ სთქვი უარი და შეიძინე ამპარტავნება.

და როცა ტვინი ნაკლოვანია, როცა სიკვდილიც კართან, აქვეა, ისიც იცოდე, „ნარკოპანია“ ამპარტავანთა ხალხის საქმეა.

„ცხოვრება მშვენიერია“

რას იზამ, ბევრნი მღერიან მოწვევებითი იერით, ცხოვრება მშვენიერია — როცა არა ხარ მშვირი.

დრო-ჟამიც შენმეორია, ბედობლას ვერსად დამარხავ, ცხოვრება მშვენიერია თუ მათხოვარი არა ხარ.

ერი თუ შენი ერია ხოლო გუთანი მეგუთნის, ცხოვრება მშვენიერია თუ საკუთარ თავს ეკუთვნი.

შენი წინაპრის ცხოვნებამ, შენს თავს სხვაზე ვერ მონახავ, ღმერთმა დასწყელოს ცხოვრება, თუ მარად მტრისა მონა ხარ.

ჯოგი და იესო

„განვედ“, უთხრა ეშმას ქრისტემ, უთხრა, — განვედ, სატანავ, შეაბრუნა ხალხი მზისკენ, რაც წინასწარ გათვალა.

არვე, მანც არვედ დარჩა, ვითარ დრო ურთულესი, ვისგან ესმის რამე ლაჩარს? ლაჩარს ლაჩრის თუ ესმის.

ჩვენზე მართლა ახი არი ჩვენიც ნუთისოფელი, არვე — ხშირად ხალხი არის ქრისტეს უარმყოფელი.

ზეცას ცრემლი სცივია მწარე, მინაც შეგვერა მტირალი, არც კი ვიცით, ვის ვანამებთ, ან იესო ვინ არის.

დღეს, თამაშობს ჯოჯი დიდ როლს,
 მისას ეძებს, ცხარობს და...
 გაიხსენეთ, ნაშების დროს,
 ჯოჯი როგორ ხარობდა.

მარადილი

ნასულ ძმაცებს

მადლობას ვუთელი სწორფერსა,
 სახლთან ცხერის ფარა მივუშვი,
 გაესცილდი წუთისოფელსა,
 იქ მივალ, მარადიულში.
 ეს, ხალხი არა, ჯოჯია,
 გულს გიხნავს, გუთინით მოგდევსა,
 მარადიული სჯობია,
 ამ ოხერ წუთისოფელსა.

ვალნაროთ

შვი მიინც ჩაიცივი
 შე მსოფლიოს „ბელადო“,
 შენ, ვინა ხარ არ იცი,
 ვერც გაიგებ ვერასდროს.

ვალნარებ ღმერთთან და
 ვალნარებ ბავშვებთან,
 ქვეყანა ხარ მკვლელთა და
 ქვეყანა ხარ ჩამშვებთა.

ვინც კი შენი მკვიდრია,
 ყველა კმაყოფილია,
 სულ ფეხებზე გკიდია,
 რუსთველიც და ილიაც.

გაეცალე ამ მინას

ვინ — სტირის და ვინ — მხნეობს,
 ვინ, მცხეთობს და არმაზობს,
 ამ ლექსს ჩემო მკითხველო,
 საკუთარ თავს ვეთავაზობ.

თუმცა, დღეს შენ არა ხარ,
 დღეს ხარ ხვალის ფიქრებით,
 ჯერ სადა ხარ, ხვალ ნახავ
 ხვალ რი აღარ იქნები.

ძველი ლექსის ნასახლარს,
 ვაგებ ძველი ნიგნებით,
 როგორ ნახავ, რას ნახავ
 ხვალ თუ აღარ იქნები.

ეგ ღიმილი მტერის სცხია,
 რაც არ იცი, არ იცი,
 განსაცდელი — ცეცხლია,
 გკიდია? — განიცდი?

რა ეშმას გადაგვიდე,
 მთიდან გზლავი ვით ხარი,
 მაშ, ვინა ხარ? ან კიდე
 რისთვის განწიდი მითხარი.

ნეტავი რა განადია,
 ცეცხლზე გინდა დაინვა?
 მომასვენე, ნადი რა, —
 გაეცალე ამ მინას.

მრავალქამირი

აღარა გვაქვს არც წარსული,
 ანმოს ვხედავ დასეტყვილს,
 რა გიმღეროთ, „კრიმანჭული?“ —
 „ჩაკრულოზე“ რას მეტყვიით?

„სულიკოა“ სვედით სახევ,
 მზისფერია „ლილიუ“,
 ღმერთო, ღმერთო მზის სიყვარულს
 ნულარ გამოგვიღვეო.

სხვისი ხმა და სხვისი კრინი,
 ჩვენში არმად ჩაერეთ,
 სიმღერების ქვეყანაში,
 ვაშა, „მრავალქამირს“.

ქუმარიტება

ვითარ — ნეფე და დედოფალი
 არ არს უმაცროდ,
 ქუმარიტების უარმყოფი
 უნდა უარვეყოთ.

სამ დროში ვცხოვრობთ
 წუთისოფელს სამად თუ დავცობთ,
 ჩვენ ვართ ცოფვილნი,
 ოლონი, ცოფვაც უნდა უარვეყოთ.

დღე და ღამეა, —
 შუაშია მხოლოდ უფალი,
 და არ არსებობს
 უკეთური — თავისუფალი.

ურწმუნოებით,
 არ მოგხიბლონ ეშმას გვრიტებმა,
 მთავარი არის, ერთადერთი —
 ქუმარიტება.

ქეთი თუთბერიძე

პარანოიკური ლიცეა

I
 ისე შორია ამ კედლიდან ბნელი ტყეები,
 გამამარ ტოტებზე სინდისივით რომ შერწინიათ
 ყოფიერება,
 ჭაობებიდან ამოსული მოჩვენებები,
 ყოველ ცივ ღამეს ოთახებში რომ შემოდიან
 და განეპილი შლაშე ენებით
 შენს ეგზოტიკურ სიზმრებს ლოკავენ,
 სანამ მარტივი მექანიზმით დასაქოქი მზე
 წერილი თითებით არ ჩამოკანრავს
 ჭურზე დახატულ პატარა ნავეებს,
 კეთილ მეთევზებს და ფერად კუბოს,
 (რომელშიც მხოლოდ ბავშვებს ანევენდენ).
 გარეთ მახინჯი თეთრი სახლები
 ცის სიახლოვით გაჭყარტლულან
 და ასე ჩუმად უთვალთვალებენ სიცარიელეს
 თავისი ბრტყელი სახურავებით
 ხის კენწეროებს უტოლდებიან,
 ხანდახან ღმერთსაც...

II
 აქ სიცვიცა...
 უპატრონო კატების მსგავსად
 დარბის ტკივილი ძველ სახურავზე,
 საკვამურიდან ძვრება ოთახში
 და მიშშილისგან შეშხარავად კნავის დღიამდე.
 ზოგჯერ დერფუნის სიმყუდროვეს ფხაჭნის ბრჭყალებით.
 აქ სისველცა...

წვერებიანი ფსიქიატრი
 ხელს უფათურებს კაბის ქვეშ გოგოს -
 ახალ პაციენტს,
 რომელმაც იმ დღეს თავი მოკლა.
 სისხლი სდიოდათ მდინარეებს ონკანებიდან
 ის იწვა მშვიდად, -
 ქვედა პალატის მეზობელი ობოლი გოგო,
 სისხლჩაქცევებით ფეხისგულეგზე,
 ინდიგოს ფერი კოტონის კაბით.
 მე ახლაც მახსოვს
 როგორ გხუთქავდით ეზოში ბუშტებს,
 ფერად რეზინებს ვამაგრებდი დამტკვერილ თმაზე
 და მინიანი ხელებით ვჭამდით პურის ნატეხებს
 (თუ ბელურები აღარ კენკავდნენ),
 როცა გუმოდა,
 როცა შორს იყვნენ კედლებიდან ბნელი ტყეები
 და ჭაობიდან ავარდნილი ბალახის სუნი.

მე ისიც მახსოვს,
 სარკის სხვა მხარეს იდევნი ხოლმე ჩაკეტილ კარში,
 ჩემს ძველ ბალიშში ნაშლებთან ერთად გადაძალული
 შენი შიშებით თავს მახსენებდნენ.
 და მოგონილი ანგელოზები
 ჩვენი ბავშვობის მელოდოებს გვასმენინებდნენ.

ასეთ დროს ძილი მერეოდა.
 ასეთ ამინდში,
 როცა ქარები ეჯახებოდნენ განედილ სახლებს,
 ზედა პალატის მეზობელი უსახო ბიჭი
 რადიოტალის შიშინს ისმენდა.
 ამბობდა, ვიღაც იცინისო
 და ცივ ოთახში ჩასახლებულ სიცარიელეს
 წყლის ბოლო ყლორებს ასმევდა მუჭით.
 იმ ღამით,
 როცა პატარა გოგომ თავი მოიკლა,
 მდუმარედ იჯდა თავდახრილი ქვის კიბეებზე
 და დაწყულულებულ ხელისგულეებს სულს უბერავდა...
 სწორედ იმ ღამით,
 განსაკუთრებით შორს რომ იდგნენ
 ამ კედლებიდან ბნელი ტყეები,
 სადაც ხის ტოტებს მაინც შერჩათ ცოტა სინდისი,
 ჭაობებს სულ,
 და სიყვარული ნოტიო მინას...

III
 მე ვცხოვრობ სახლში,
 სადაც საგნები ერთნაირია,
 კედლები - ჭრელი...
 შენ ახლა თითქოს ჩემი სახე გაქვს,
 და მეც ხანდახან შენსავით ვსუნთქავ მძიმედ და მუცლით.
 მზის ამოსვლისას ფარდებს ვაფარებ ხის ფერად ფანჯრებს,
 ვამპირებივით ეგმობები(თ) ირისის დილას.
 მე ვხუჭავ თვალებს.
 ასანთის ყუთში ჩაალაგებს წერილი ხეები
 და ვხედავ ნისლებს თეთრ თოკებზე ჩამოკიდებულს
 და ცამედ გაზრდილ გაჭყარტლულ სახლებს
 ნისლები სცივიათ აივნებიდან.

ახლა ციფრი ვარ მალვიძარაზე...
 მუხლებზე დარქოილს ჩემივე ჩრდილი თავზე მადგება.
 ყოველ საღამოს,
 ცხრა საათზე კივილს დავიწყებ... -
 21:00

ეს წერილები უკიდველგანო მაგისტრალია ჩვენს შორის, -
 სიერცე ნულიდან თორმეტ ციფრამდე...

ონკანებიდან სისხლი მოსდით ცივ მდინარეებს,
 ფანჯარა სიზმრებს ატარებენ სხვისი ცოდვებით.
 მე მშვიდად გნევიარ აბაზანაში ინდიგოსფერი კოტონის
 კაბით,

სისხლჩაქცევებით ფეხისგულეებზე.
 და გხედავ ნისლებს,
 თეთრეულივით რომ ჰკიდა მთლების ზემოთ.
 სახლი, რომელიც არც კი გვექონია,
 ფანჯარასთან დგას,
 ხელს თუ გაიწვდი კარებს გააღებ.
 და აჩრდილებით გავსებული ბნელი ტყეები
 აღარასოდეს მოგენატრება.
 ახლა დრო არის შეიზოლო კოტონის კაბა სისხლის ლაქებით
 რადგან კედლები დაიბზარა ოთხივე მხარეს,
 ელექტროსაათზეც ციფრებს მხოლოდ ნულის ფორმა აქვთ,
 როგორც სიყვარულს დიდი ღმერთების ძველ ფორმულაში.

ნატა ვარადა

ნისლიანი ქალაქი-აჩრდილი

ტრიპტიკი „პარანოიალური ლოცვა“, ერთი შეხედვით, მოვითხრობს ამბავს ფსიქიატრიული საავადმყოფოს ბინადარი გოგონას შესახებ, რომელიც ცხოვრებას თვითმკვლელობით ასრულებს. სასონარკეითილი პერსონაჟი პირველ ნაწილში საუბრობს მხოლოდ საკუთარი თავლებით დანახულ სამყაროზე, საუბრობს უღრან ტყეე-ბზე, მოჩვენებებსა და სახლებზე, რომლებიც თავიანთი სინამდლით ღმერთთან გატოლებას ცდილობდნენ. მეორე ნაწილში აღწერილია ორი პაციენტის ფსიქოპათოლოგიური, ხოლო მესამე ნაწილის ფაბულა ოდესღაც, თითქოს სხვა ცხოვრებაში დანყებული და დაუმთავრებელი სიყვარულ-ია. მეორე და მესამე ნაწილი მჭიდრო კავშირში ერთმანეთთან, პირველი კი განწყობულად დგას, გარე-მოს ერთგვარი აღწერაა. ჩემი ღრმა რწმენით, ეს ყვე-ლაფერი მხოლოდ ზედმარაბია, ამ ნაწარმოებში ნათლად ისახება მისტიკური სიმბოლიკა და გნოსტიკური ალუზი-ები.

ისე შორია ამ კვლიდან ბნელი ტყეები,
გამხმარ ტოტებზე სინდისივით რომ შერჩენიათ
ყოფიერება,
ჭაობებიდან ამოსული მოჩვენებები
ყოველ ციე ღამეს ოთახებში რომ შემოდიან
და განეკილი მლაშე ენებით
შენს ეგზოტიკურ სიზმრებს ლოკავენ,
სანამ მარტივი შექანიზით დასაქოქი მზე
წერილი თითებით არ ჩამოკანრავს
ჭერზე დაბატულ პატარა ნავებს,
კეთილ მთოვეზებს და ფერად კუბოს,
(რომელშიც მხოლოდ ზეამებს აწვენდნენ).

შეიძლება ეს საშინელი ნაგებობებითა და მექანიკური მანათობებით გადატვირთული ქალაქი შემოიღო გოგონას გამონაგონი ადმოწინებს, სადაც ყველა განზომილება ერთნაზად ირღვევა და ავი სულები მძინარე ადამიანების გონებამდევტ კი აღწევენ. მონატალი ოთახები თავისთავად გულისხმობს პიროვნების შინაგან სამ-ყაროს. კეთილი მეთევზე არ არსებობს სინამდლივით, აღარც ბავშვები არსებობენ, რომლებიც დიდი ხნით ადრე დაკრძალეს ფერად კუბოებით მწოლიარენი. ქალაქის შენების ამბავი ბაბილონის გოგოლს ჰგავს, ხოლო დრო – ამოკალიბტურ ეპოქას. ამ უბედურების საწყისად, რომელზეც მოგვიანებით გვიამბობს ნაწარმოების პერსონაჟი, ამპარტავენტას მიიჩნევს, და აქვე წყდება პირველი ნაწილი.

ლექსის ყოველი სტრიქონი ისტერიული და უკიდურე-სად ამათორია. ეს არ არის ლექსი, რომლის მეშვეობი-

თაც მკითხველმა სიმშვიდე უნდა პოვოს, არამედ პირიქით, — უნდა დაიძაბოს, დაიბნეს, თავიდან წაიკითხოს და მრავალი კითხვა დაებალოს.

ტრიპტიკი დილიტანტის მიერ გადაღებული ფილმის სიუჟეტივით ეითარდება. კამერა გარეკა ხედიდან შენობისკენ ტრიალდება თითქოს და ძველი ფსიქიატრიული საავადმყოფოს კადრზე ჩერდება. ვის არ გადაანყებოთ ამ „სიერეში“: ნეკროფილ ფსიქიატრს, ინდიგოსფერკაბით თვითმკვლელ ბავშვსა და „ზედა პალატის მეზობელ“ ბიჭს. სინამდლივით პირველ მათგანი ჩვენთვის კარგად ნაცნობი პერსონაჟებია ბოლოდან. წმინდა წერილებიდან ვიცით, რომ ეშმაკს თავისუფლად შეუძლია მაცხოვრის სახის მიღება, შესაბამისად, მას არ გაუჭირდება „წყურებან ფსიქიატრად“ გადაქცევა, რომელიც სულთ ავადმყოფთა თავსუფარში დასახლდა და გოგონას სულს დაეპატრონა, რომელსაც ლექსის მთავარი გმირი მოგვიანებით თავის თავთან აიგივეს (რატომ არის ფსიქიატრი მინცდამაინც ნეურანი?!) ჩნდება კითხვა. მე პირადად გგონია, რომ ექმის პორტრეტის ამგვარი შთაგონება ავტორმა ამერიკელი პოეტის, ენ სექსტონის ერთ-ერთი ლექსიდან მიიღო, სადაც უღვაშებიათ ფსიქიატრთ უკმაყოფილო პაციენტი თავს იკლავს). რთულია ამ ორი პიროვნების იდენტიფიცირება. შესაძლოა იგი თავის ამბავსაც გვიყვებოდეს „ჯოჯობითიდან სიკვდილის შემდეგ და ცდილობდეს მესამე პიროს ისაუბროს, ხოლო ბოლოს მინც „აღიარებს“ საკუთარ ცოდვას. ანდაც, თავისი მეზობლის საქციელს იმეორებს, რადგანაც იმ სამყაროში, სადაც მხოლოდ ზეება და მინას შერჩა სულიერება, ყოველი მათგანი შეპყრობილია ბორძით, გარდა „უსახო ბიჭისა“. საყურადღებოა ის ნოუანსიც, რომ თუ ადამი ძველი ალთქმის მიხედვით თიხისგან მოზულა შემოქმედმა, ახლა, გამოუტივლი ადამიანებით გავსებულ სამყაროში, უფლისგან ბოძებული ყველაზე დიდი ნიჭი კვლავ პირვანდელ მდგომარეობას დაუბრუნდა.

მე ისიც მახსოვს,
სარკის სხვა მხარეზე იდები ხოლმე ჩაკეტილ კარში.
ჩემს ძველ ბალიშიწ ნაწლებთან ერთად გადამალული
შენი მიშები თავს მახსენებდნენ.
და მოგონილი ანგელოზები
ჩვენი ბავშვობის მელიოიებს გვასმენინებდნენ.

ამ ამბის მთხრობელი ნაცვალსახელში „შენ“ აქ „მეს“ გულისხმობს და საკუთარ თავს ანგელოზების არარებობაში არწმუნებს.

ნაწარმოების ყველაზე საინტერესო პერსონაჟი მინც ის ბიჭია, „ციე ოთახში ჩასახლებულ სიცარიელეს წყლის ბოლო ყლუპებს რომ ასმევდა მუჭით“. თავდაპირველად ვიფიქრე, ლექსის ჩანაფიქრი ისაა, რომ ფსიქიკულად დაავადებულ პაციენტს საკუთარი არსებობა გადააინყ-და და ამიტომაც ავტორი მის „უსახობას“ ნაზვასით აღნიშნავს-მეთქი. ნაწილობრივ ეს ვერსიაც შესაძლე-ბელია, თუმცა იგი ამკარად იოანე ნათლისმცემლის პრო-ტოტიპად გვევლინება. მან ეგვადრით უშველა კორნელისკაბათი გოგოს. პოეტკ შემთხვევით არ ახსენებს წყალს ამ პერსონაჟთან დაკავშირებით, რომელსაც იმედი აქვს, წმინდა წყლით შეძლებს შეპყრობილია სულების

განკურნებასა და მარადიული ტანჯვისგან ხსნას, მაგრამ ეგზორციზმის რიტუალი ვერაფრით შედგა.

ყველაზე ვრცელი მესამე ნაწილია. „შვის ამოსვლისას ფარდებს ვაფარებ ხის ფერად ფანჯრებს, ვამპირებივით ვემაღლები“ არისის დროს“. ამ ორ ტაქში თავისი უცნაური ამბის მთხრობელი პიროვნება ყველაზე ნათლად წარმოაჩენს საკუთარ სულიერ კატასტროფას. იგი აღიარებს, რომ უკვე ემოციებისგან დაცლილი და ნახევრად მკვდარი ადამიანია, ამავე დროს უწმინდური და მზის სხივებს სწორედ ამიტომ ემაღლება. არაერთი წიგნი და კინოსურათი შექმნილა ვამპირებზე და კარგად გვახსოვს, თუ რა ემართებათ მზის პირველივე სხივის შეხებისას, რადგანაც მზე — როგორც უძველეს და წარმართულ რელიგიებში, აგრეთვე ქრისტიანობასა და ისლამშიც — ღმერთის სიმბოლოა, როგორც უზენაესი ძალისა. სწორედ ასეთი მდგომარეობის გამო უფროს მას საკუთარი თავის აღქმა ერთ პიროვნებად, ჩნდება მეორე აზრით, თითქოს იგი თავის სიყვარულს მიმართავს, რომელიც ისევე ნაიბილნა და დამახინჯდა, როგორც თვითონ, ამიტომაც ასე ძლიერ დაემსგავსენ ერთმანეთს. ახალგაზრდა პოეტის შესანიშნავად აღწერს თავისი პერსონაჟის თვითორიინისა და უმოქმედობის განცდას, როდესაც მას ელექტროსაათზე მოძრავ ერთ-ერთ ციფრს ადარებს. აქ საბოლოოდ იკვეთება დროისა და სივრცის უარყოფა, რაც ლაიტმოტივად გასდევს მთელ ტექსტს. ნაწარმოების სიუჟეტი სწორედ ამ გოგონას

ქეთი თუთბერიძე

სულიერი აქტივ სრულდება, თუმცა ამის ხმამაღლა თქმის ერიდება ავტორი და ცდილობს, მეტაფორებით გაგვანდოს მისი აღსასრული. როგორც უკვე აღვნიშნე, რთული მისახვედრია, ტრიპტიკის მეორე ნაწილში ნახსენები პიროვნება თვითონ მთავარი გმირია თუ მართლაც მისი „ქვედა პალატის მეზობელი“ ობოლი გოგო.

ღუქვის ბოლო სტრიქონი აბათიური განცდილითა გაუღვნილილი.

თუკი პაველ მოციქული თავის წერილში კორინთელთა მიმართ ეწერდა:

„... ვინაიდან ახლა ჩვენ ვხედავთ სარკით, ბუნდოვნად. მაშინ კი პირისპირ. ახლა ვიცი მცირედდები, ბოლო მაშინ შევიცნობ ისე, როგორც მე ვარ შეიცნობილი. ახლა კი

რჩება რწმენა, იმედი, სიყვარული — ეს სამი. ხოლო მათგან სიყვარულია დიდი“.

და რადგან ღმერთი თავად სიყვარულია და ასე იყო ყოველთვის, ყველა ემოქში და თითქმის ყველა რელიგიაში, თვითმკვლელი გოგონა კიდევ ერთხელ უარყოფს დროს, ისევე როგორც სიყვარულს უარყოფდნენ ღმერთები, მისი ფიქრით.

უკიდურესად სასწაირკვეთელი განწყობით ასრულებს ახალგაზრდა ავტორი თავის პოეტურ ნარატივს.

პირველი ემოცია, რაც ამ ლექსმა გამოიწვია ჩემში, გამოგიტყდებით, იყო საოცრად დამაღვლი და დამთრგუნავი. ეს შავდავა ხილვას ნისლიმ ვახვეული ქალაქი-არქაილისას, სადაც ერთნაირი ცოცხალ-მკვდარი ადამიანები ცხოვრობენ და მათ დიდი ხანია დაივიწყეს, რომ ღმერთმა ადამიანი შექმნა „ხატად თვისად“. სინამდვილეში ეს ყოველივე გამოვლილი სივრცის საავადმყოფოში კი არ ხდება, არამედ აქ, დედამიწაზე, ჩვენს ემოქში, სადაც კაცობრიობა თანდათან შორდება უფლის სიყვარულს და უფსკრულისკენ მიექანება. საუკუნეების მანძილზე იქმნებოდა და იქმნება ლიტერატურული ნაწარმოებები „გადაშენების პირას მყოფი ადამიანების“ შესახებ და, როგორც წესი, ამ ადამიანებში საბოლოოდ ჩვენსავე თავს ვხედავთ ხოლმე. ქეთი თუთბერიძემ ეს მარადიული პრობლემა ერთი ჭკუიდან შეშლილ პატარა გოგონას ფსიქიკურ აშლილობად გარდასახა და შეეცადა თავისებურად აღეწერა „სამყაროს დასასრულს“ მოახლოება. წემი აზრით, საინტერესოდ გამოუვიდა კიდევ მრავალჯერ ნათქვამი, მრავალჯერ გაკონილი, მრავალჯერ მივწყებულ დამ, ამავე დროს, უფროს თანმდევი თემის მკითხველისთვის ახლებურად მინოდევა.

დაბოლოს, არ შემიძლია არ აღვნიშნო, რომ ქეთის შემოქმედებას ახასიათებს მკაფიოდ გამოკვეთილი მითოციზმი, ეროტიკული პასაჟები და ბიბლიური თუ მითოლოგიური არქეტიპების ე.წ. მოდერნიზირება, ხოლო შემდეგ სტილისტურად თანამედროვე ტექსტში სათანადოდ ადგილის შერჩევა. ამის დასტურია მისი ისეთი ლექსები, როგორცაა: „The end“, „Erare (ჩემი პირველი შამაკაცო)“, „ვერდიცე“, „ახლადა ურჩისულები“, „პაინონ ანუ რიტუალი არიელისთვის“, „გამოყოლილი“, „ბრმების ქალაქი“ და ა.შ.

როსტომ ჩხეიძე

საპედისნერო სტუმრობა

დასავლეთის სინდისიო, — ამ ეპითეთით ფრანგი საზოგადოება შეამკობდა ანდრე ფიდს და ასეც შერჩებოდა ლიტერატურის ისტორიას.

გულწრფელი რომანისტი, — ესეც ანდრე ფიდაი. სინწრფელი მწერლის მოვალეობაა და ამ მხრივ თითქოს აღსანიშნავი რაღაცერი უნდა ყოფილიყო, რომ არა ამ ბელეტრისტიკის არაღაც იშვიათი საილაღე და უნაგარობა.

თვითონ საკუთარ დამსახურებად სულაც არ მოიწინედა ამ თვისებებს და, როგორც კი ამ თემამზე ჩამოვარდებოდა საუბარი, მაშინვე სტეფან მალარმეს გაისხენებდა ხოლმე განსაკუთრებული მონივნებით: მეც და სხვებმაც ეს თვისებების მისგან და მხოლოდ მისგან შევიდეთისეთი.

მის ჩრდილში ყოფნას არჩევდა. ზამალაუქობა ისედაც არა სჩვეოდა და სატყვენი ალიარების ტვირთსაც ისევე მორიდებით დაატარებდა, როგორც მიწვევართა და თაყვანისმცემელთა თვალები რაღაც განსაკუთრებულ კვარცხლბეგზე შეშისკუპებისას.

ეგაა, სულ უფრო უკვირდებოდა დიდი პიროვნების პასუხისმგებლობას და ისეთი შთაბეჭდილება დარჩებოდა, რომ იმდენი აღბათი მაცხოვრებისათვისაც არ უსაყვიდრიათ ქრისტიანთა მარტვილობის ვაგო (რადგან მას უსაყვირდებოდა ხსნის იდეა), რამდენიც ამა თუ იმ მწერლისთვის მიხარბების ტრაგიკული შედეგისათვის.

განა ამიტომ არ ძრახავდნენ გაოთხეს: შენს „ვერტერს“ თვითმკვლელობის ეპიდენია მოჰყავა?

ან ლერმონტოვსაც: პოემით თვითმკვლელობანი გამოიწვიო?

ანდა ქალბატონი დე სევინიე ამასვე არ ედევნებოდა ლა-რომფუსო „მაქსიმისათვის“: ამ წიგნის შემდეგ ისლა დაგრჩენია, ან თავი მოკლა, ან გაქრისტიანდო.

ვინც ლიტერატურამ მოკლა, საკუთარ თავში უკვე ატარებდა სიკვდილსო, — ირწმუნებოდა ფიდი 1906 წელს ნაკითხულ საჯარო ლექციაში „ლიტერატურის გავლენის გამო“, და თავს იკავებდა დიდ პიროვნებათა პასუხისმგებლობის დაქინებვისაგან, რათა პირიქით — მათ სადიდებლად პასუხისმგებლობა რაც შეიძლება საბოლოო, მძიმე ტვირთად წარმოეჩინა; და გაუზარებინა განცდა, რომ ეს ტვირთი უკან არაის ახვენიდებდა. ის კი არა, მეტი პასუხისმგებლობის აღებასაც ცდილობდნენ.

დასავლეთის სინდისიო...

ქართული მკითხველის ცნობიერებაში კი ანდრე ფიდის სახელის ხსენება უპირველად იწვევდა პაოლო იაშვილის ლექსის ასოციაციას, სახელგანთქმულ ფრანგს სათაურადვე მოლაღატედ რომ იხსენიებდა და უკვე მიხედვით, რომ არც შემდგომ მოაკლვდა გმობა-კილვას.

მოგვიანებით, საბჭოეთის დაშლისთანავე, გერმანტი ქიქოძის „თანამედროვის ჩანაწერებიც“ რომ ამოაღწევდა მის სინათლეზე, ეს ფრანჯაც ამოუშლელად ჩაიბეჭდებოდა საზოგადოებრივ შეგნებაში:

— ფრანგი რომანისტი ანდრე ფიდის სტუმრობას რამდენიმე კაცი შეენირა საქართველოში.

რა მოხდა მანაც ამისთანა — ან მოლაღატებოა რისი გამოუჩინა, ან ის რამდენიმე კაცი რატომ გაიწირა, მწერლის ვიზიტს 1936 წლის ივლისში ასეთი საბედისნერო შედეგი რატომ უნდა მოჰყოლოდა?

სამშობლო მხარე ჩამოგატარეთო, — ამუნათებდა პაოლო იაშვილი, — და გომბორის მთაზე ნეტარების ცრემლგები ლვარე, წინანდლის მწიფე ზეარებში ბარკით გარემოცული იდეტი, კიდით კიდემდე დაყვებოდი და ჩვენი ქვეყნის დიდებს ვწერდი, მაგზოლფუმის კალთაზეც შეჩერდი ჩვენი რწმუნე გმირების გვერდით, ბავშვების სიცილსაც შეჰხარადიო, — და... ინყებოდა და რა ინყებოდა მისი გადაცემა ანათებდა:

დღეს ამ ბავშვების გულით წყველო, უშნოდ გამტეხი მეგობრულ ფიცის, მოყიდულ კაცად გადაქცეულო, ჩვენი პაერი შეგვრისო ცეცხლად, შხამად შეგვრისო ვე უზრდელიობაო, — და იუდას საქციელს მუხასუნებდა: ოცდაათ ევრცხლად იმან წამოწიყო შენი ხელობა და მისი ლანდი არ მოგცემს საშველს, დაბრუნებულ გულს შხამით ავიცხვებო. მადრდი რომ იბოძებოდა და ბავშვებიც ეწირებოდნენ საპაერი გადახსნების, ამ ცოდვისკითხვასაც... ფიდს დააბრუნებდა.

„ვერც, პირმავე ტროცკის ფინის“ ტიტულსაც არ დაიშურებდა და მიანყველიდა: ნულარე სიაშით დაგიძინია, ნურც სიხარულით გაგთენებიაო.

და გრძელდებოდა და ბოლოვდებოდა ამავე უკიდებანი მრისხანებთან და სიმირთა: ტლო-ამხანაფში გამორყვეტილი იწყე უკულმა გზებთა მგზავრობაო, ჩაქვე დამტვირთლ მტერთა ბანაკში და სიმღერის ნაცვლად ლახანდარობა ამოტვირთვ აბოგზებდა ხოლმე, ყორნების შავი მფოსანი მიტომების ღია კარამის მიხვლო, იმის ბანდენი პატოსანის სახელით კი შეგაკედლებენ, მაგრამ ჩვენთვის წყველი დარჩები ან და მარადისო.

ეს ლექსი სრულიად ამოვარდნილია პაოლო იაშვილის პოეტური აკვებდროიბიდან. მის სტილისტიკასთან რომ არაფერი აკავშირებს, ეს თავისთავად, მაგრამ იძულებით დაწერლ სტრიქონებთანაც ვერაფერს მოუნახავ საერთოს. თითქოს ტრანსში ჩავარდნილი ლაღადედებს.

ან სტელურ მძევრას საბჭოთა იდეოლოგია ითხოვდა და გონებადაბინდული თუ მედროვე ადამიანები მარჯვედაც სარგებლობდნენ ამ მოთხოვნით, რათა ეუმსრათ საბჭოთა სახელმწიფოს მტრები და პირადი ანგარიშობილსწორებინათ. ზოგიც იძულებით ასდევდა ამ განწმენილებას და, თავდასაცავად, ერთი-ორ ამგვარ ნიმუშს გამოურებად მუხლკაციებს შორის, არაგულწრფელს, მათი ბუნებისათვის სრულიად უცხოს.

ეს ლექსიც — „ანდრე ფიდს — მოლაღატეს“ — აღბათ ასეთ ნიმუშსა შორის უნდა ვიგულისხმებო, რამდენადაც ვიცნობთ მისი დაწმირის ალაღ, კაცთმოყვარე ბუნებას, რომანტიკულ, არტისტულ თვისებებს, ლირიკულ სწრაფვებს, ღრმა სულიერ სიფაქიხეს.

მაგრამ... მრისხანების უკიდურესობა მიგვახვედრებს, რომ იძულებით პირად განაცხადებ ცხვერულ და ანდრე ფიდის გმობა და ქოლვა მთლად არაგულწრფელიც არ უნდა იყოს.

ცოტა ხნის წინათ ტიცვან ტაბიძესთან ერთად აკი პაოლო მასპინძლობდა სახელგანთქმულ ფრანგ თანამოკალმეს,

გომპობრის მთა და წინანდლის ზერები უშუალოდაა გადატანილი ლეკსში, და კიდევ ის მეგობრული ფიცია, რაც ძალდაუტანებლად იდგება ბოლშე სულეგრად თანაზიარ, ვრთმანეთით ალტაცებულ ადამიანებს შორის.

უცვრად კი... ასეთი შემობრუნება..

ანდრე ჟიდს უთუოდ ეკეთილად დაამახსოვრებოდა თავისი ქართული მასპინძლები, და თუ ვინმეს სახება არ ამოუვლებოდა გონებიდან, მათ შორის პაოლო იამვილი-საც, ყველას რომ ხიზლავდა გაცნობისთანავე და მის გვერდით ყოფნას არაფერი ეჩინებოდა. იქნებ თავის წრეში, თვალსაჩინო ფრანგ თუ სხვა ევროპელ მწერლებს რომ შემორკალავდა, არაერთხელაც უხსენებია კოლორიტული ქართველი პოეტი, ვინც თავის მზრივ ალბათ იმითაც ითავიომწინებდა სახელოვან ფრანგთან, რომ მის თანამემამულეს — გიომ ამპოლინერს — პირადად გაცნობდა პარიზში ყოფნისას.

ნეტა როდის შევხვდები კიდევო, — რა გასაკვირია, ესეც რომ ეფიქრა აყალბი ფულის მჭრელების" შემოქმედს, ანდა მეგობრებთან საუბრისას გაეზიანებინა კიდევც... პაოლო იამვილის კი კეთილი მოგონებანი ერთბაშად შეცვლოდა სიძულელით და ეს განცდა მისთვის იმ უჩვეულო ლეკსით ამოფრქვია „ლიტერატურული საქართველოს“ 1936 წლის 21-ე ნომერში.

სიძულელიზე მეტად კი — გაუნეტებელი შიშით.

ღიამ, შიშით — საკუთარი და ტრციან ტაბიძის მოსალოდნელი ტრაგიკული ხვედრის გამო.

ამ ტრაგიკულ ხვედრში ფრანგი რომანისტი ვითომ რატომ უნდა გარეულიყო?

გამარქსისტებულიყო და გრკომუნისტებულიყო ანდრე ჟიდიც, მასაც ვულწრფელ სწრაფვად მიერწინა მინიერი სამოთხის დამკვიდრების მოლოდინი, საბჭოთა სახელმწიფოს შექმნა კი ყველაზე რიკარდო საყრდენად ამ სამოთხის მოსალოდნელად. მხურვალედ ეხმარებოდა საბჭოთა კავშირის გაძლიერება-განმტკიცებას და მოუწოდებდა დასავლეთს, გაემურობინათ ეს ზნა, რათა კვალდაკვალ შემყოლოდნენ რუსეთსა და საბჭოეთში თავმოყრილ სხვა რუსუბოლებებს აღთქმულ ქვეყანაში.

ციდრე ჩამოვარდნილ პრიპაგანდისტად დაიგულებოდა საბჭოთა იმპერატორი ჟიდს, ასე პოპულარული საზოგადოების ყველა ფენაში, და კიდევ შესთავაზებდა ბოლშევიკური საბარძანებლის შემოქმედს, რათა თავისი შთაბეჭდილებანი ალტაცების გამომხატველ სამოგზაურო ნივანდექცია.

ფრანგი მწერალი სიხარულით დათანხმდებოდა და საბჭოთა სახელმწიფოში რომ ჩამოვიდოდა, საქართველოსაც ეს ეტყობოდა.

— ეს მაშინ სენსაცია გახლდათ. უცხოელი კაცი ჩვენში მაშინ საერთოდ უცხო ხილი იყო და უცვებ ანდრე ჟიდი,

უგამოჩენილესი წარმომადგენელი დასავლეთის სამყაროს მხატვრული სიტყვისა.

ამ განწვილებლას ირაკლი აბაშიძე აღნიშნავდა შემუხარულ ნარკვევში „ზარები ოცდაათიანი წლებიდან“, და დასძენდა, რომ მისი მასპინძლობა და გილდია პაოლოსა და ტრციანს თვითონ მთავრობამ დაავალა და მათაც მიეღი საქართველო მოატარეს სასურველ სტუმარს.

— ამ მოგზაურობაზე მაშინ, მასსოვს, ბერს ლაბარაკობდნენ თბილისში.მათ შორის ზოგ კომიურ შემოსევავზეც. მაგალითად, ამბობდნენ, თუ როგორ გავიცვებულა უცხოელი სტუმარი თელავის სასტუმროში, როცა სანოლში, ღამით, არაღაც ჩიეთელმა მწერებმა დილაზე არ დააძინეს, დილით კი რამდენიმე ეგზემპლარი ქალაქში შეუხვევია საფრანგეთში წასაღებად, იქ უნდა შევისწავლოთო.

გამოქვეყნებით კი მალევე გამოუქვეყნებია დღორებში ამ მოგზაურობის თაობაზე, მაგრამ საბჭოთა იმპერატორსა და ბოლშევიკურ-კომუნისტურ ელიტას სასტიკად გაუცრუვებოდა მოლოდინი, რაკილა დიოთრამბიადანს ნაცვლად უამრავი კრიტიკული შენიშვნა შერჩებოდათ ხელთ.

ემედვარებდა ის იყო თუ იყო, ანდრე ჟიდს რომ დაეცემოდა თავზარი, როდესაც მომზიბლავი, ბრჭყვილა საბურველის გადანევისთანავე მის საზარელ სახეს იხილავდა და დამთრვეულ არსშიც ჩაიხედავდა. რა ეკონა და... თურმე რა ყოფილა ეს ყოველივე... და როგორც ვულწმართლ პიროვნებას შემევის, მიუტეომოვლად გადმოსცემდა

თავის მკვეთრად შეცვლილ განცდას.

ვის დაბრადებოდა მისი კრიტიკიზმი? ცხადია, მის მეგზურებს, თითქოს მათი მითითებების გარეშე ჟიდი ვერ შეამჩნევდა საბჭოთა ტენვის ნაკლოვანებებსა და ჩრდილოვან მხარეებს.

უშუალოდ რა ეწინა იმ დლოურებში, ეს არავინ იცოდა, რაკილა რკინის ფარდის მიღმა არსებული თხზულება საზღვრებს აქეთ ვერაფრისადგებთი ვერ შემოაღწევდა, მაგრამ ყველასათვის ცნობიერ გახებებდა, რომ დლოურის იმ ცალკეული პასაჟებისათვის გაუკიცხავთ პაოლო იამვილი და განსაკუთრებდა ტრციან ტაბიძე, ვინც ფრანგ მწერალს სულაც მოწმედ დაესახებლანია.

— ერთი წლის შემდეგ კი მათ ეს მოწმეობა კიდევ უფრო საბედისწეროდ შემოებრუნდათ.

ასეა გაბმული უშუალო ძაფი ანდრე ჟიდის სამოგზაურო ჩანაწერებსა და ორი ქართველი პოეტის აღსასრულს შორის.

ეს ძალი მანამდე აღენიშნა გერონტი ქიქოძეს იმ იატაკქვეშა თხზულებაში „თანამედროვის ჩანაწერები“: რამდენიმე კაცი შევნირო, — რომ ამბობს, მაგანც ორი სწორედ ჩვენი პოეზიის სიამის ტყუპები არიან.

ანდრე ჟიდი

და კიდევ იგულისხმებოდა ავტორის მისხნულიც. ფილოსოფიური ფაქტობრივების შიშით კურსის სტუდენტები გაცივებულნი, ვისთვისაც „საბჭოთაო ადგილი“ მისი ფართო ლიტერატურული და მეცნიერული ინტერესები და ნაადრევი გონებრივი მომწივება“. ფრანგი მწერლისადმი მიძღვნილი მისი სტატია გახდა „კომუნისტი“ რომ გამოქვეყნდებოდა, ეს, ცხადია, სამთავრობო გადაწყვეტილებით მოხდებოდა, მაგრამ კრიტიკულად შეაფასებდა თუ არა უნდა საბჭოთა წეს-წყობილებასა და მის მიზნულებას, ამ წერილის გვიცი ქვიძებს დიდ დანაშაულად ჩათვლიდნენ და... დაუყოვნებლივაც დააპატიმრებდნენ.

— მან ვაგაკურად აიტანა ყველა ნამება, რომელიც მიეკრძალებოდა დაკითხვასთან იყო დაკავშირებული და ერთ ნაშთიდანაც მინ დაბრუნდა სრულიად სახეცეცლილი. მისი თავისუფლება ხანმოკლე აღმოჩნდა. არ გავუვლია ორიოდე თვეს, ის ბუღალრა დააპატიმრეს. ამის შემდეგ მისი „კვალა“ საშუალოდ გაქრა.

„თანამედროვეის ჩანაწერები“ გუაჟუნებს იმასაც, თუ როგორ ამკარად ეტყობოდა ფრანგ მწერალს, რომ ძალიან აღნიშნავდნენ მზევერები, რომელიც მუდამ თან სდევდნენ უცხოელ სტუმრებს. არადა, იგი თავისი მრავალრიცხოვანი მოგზაურობისას შეჩვეული გახლდათ, რომ დამოუკიდებლად ენახა ყველაფერი და საბჭოთა კავშირშიც ცდილობდა უმეტესად გაცნობოდა საგნებსა და ადამიანებს.

დომინსი ერთ მალაროულს რომ ნარუდგენდნენ და ეტყობდნენ: გამოჩენილი სტახანოვიცა, ერთ დღემი სამი დღის ნორმას ასრულებსო, — ის დაიცინია მიუცხვადათ: ეს მწელი არაა ადამიანისათვის, რომელიც წინა დღეს ალბათ ორიოდე საათის სამუშაოს ასრულებდაო.

გორისა და თელავის სასტუმროები მასზე ქუჭყაინისა და მოურყუმლის შთაბეჭდილებას დატოვებდა.

ზორჯაშის ხეობაში როგორცაა მოუხერხებია რომელიღაც გლეხის ქონში შესვლა და გაცემულიყო ცუდად გამოკეტილი და ნახევრად ტიტელი ზაფხების დანახვით. აი, გორის ციხესა და ბუღალრის ქუჩის კი აღფრთოვანებინა და იქნადა საბჭოთა იმპერატორისათვის დეკემპაც კი გატეზა.

თვალნათლევ კი გადაეშალა თვალნინ საბჭოთა სინამდვილის თავზარამცემი საჩუქარი, ერთ უზარმაზარ საკონტრაქტო ბანაკად გადაქცეული სამყარო, რომლის მოქალაქეც არსებითად არაფერი განსხვავდებოდნენ პატიმრებისა თუ საბჭოთა ტყვეებისაგან, მაგრამ ბოლომდე მართვ ვერ განმეგრტა მის ჯოჯობეთურ შენებასა და ვერ ივარაუდებდა, რა საბედისწერო შედეგი შეიძლება მოჰყოლოდა მის დილორებში გაფანტულ კრიტიკულ შენიშვნებს. ვიგი ქვიძემ მართლაც ამ დილორის ელსხვერდა.

პალოლ იამილიც და ტიციან ტაბიძეც უფრო შიდაპარტიულ ბრძოლას შეეწირნენ, პირად საბოლოოვს ბოლშევიკის ამ თაობასთან, რომელთა კისერზეც იყო 1921 წლის 25 თებერვალად და 1924 წლის აგვისტოს-სექტემბრის მიჯნა, და ახლა მათთვის სასტიკი განაჩენი გამოეტანა საბჭოთა იმპერატორს — ახალ-უბლების დაწინაურება ერჩინა და მათი ხელით მისიპობა თავის თანამებრძოლების, რომელნიც ისე არ აღიარებდნენ მის პირველკაცობას, თვითონ როგორც ენება.

ახე რომ, ახდევ თიდის ჩანაწერებს საბაბად უფრო მოიღებდნენ... თუმც ყოფა რომ დაუქმშიდათ ფრანგი მწერ-

ლის მეგზურობით, ესეც ამკარა და ამაოდ აწყდებოდა უხილავ რკინის გისოსებს პალოლ იმ სიმრით გაფლენილი სტრიქონების: ხომ ხედავთ, მეტი დავნობა და ანათემას გადაცემება აღარ შეიძლებაო.

ისე ხშირად გაისმოდა ჩვენს საზოგადოებრივ კულტურებში თიდის საბელი, ისე ჩანებოდა მითქმა-მოთქმას, რომ არამცოდენ ნამდვილი ზვარჯიშის მისი უნებური საქციელისა, ხალხის წარმოსახვა მიხილვ ჯვავიშვილის ტრაგიკულ აღსასრულსაც ფრანგი მწერლის სახელს დაუკავშირებდა.

წინამდობლივია, ქეთევან ჯვავიშვილის ვილაც რომ ეტყუა: მამას დაპატიმრება იმან გამოიწვია, რომ თიდის წინემი ყოფილა მოხსენიებულიო.

ეს საკვირებდაც, რადგანაც დანამდვილებით იყოდა, რომ მიხილი ფრანგ თანამოქალაქს არ შეხედვრია. მართალია, იმის სტუმრობისას მწერალთა კავშირი მიხილვ ჯვავიშვილსაც დაავალებდა თიდის მასპინძლობას, მაგრამ მაინცდამაინც მაშინ გახდებოდა ავად და ლოკის მიჯვავებოდა. თუმც სურვილით კი ძალიან სურდა მასთან გასაუბრება.

— მაშინ გადაწყვიტეთ თიდ ქვიშეთში მოგვეწვია. ერთ კვირა დღეს, როგორც წინასწარ იყო დათქმული, ჩვენ სტუმრის მისაღებად ვემზადებოდით, მაგრამ დაღამდა და სტუმრები კი არსად ჩანდნენ. შემდეგ გავიგეთ, რომ მწერლებს თიდი ზორჯაშოიდან პირდაპირ პალოლ იამილილს სოფელ არგუეთში აუფყავინათ და ამიტომ ქვიშეთში აღარ შემოიარეს. ამრიგად, მამა თიდს ვერ შეხვდა.

ესეც ექვემდებარება დოკუმენტური ცნობა ბიოგრაფიული რომანიდან: მიხილვ ჯვავიშვილის ცხოვრება, და იქვე ავტორის ეჭვიც: მამა რატომ უნდა დაესაზღვრებინა თიდს მამა, როგორც უკმაყოფილო საბჭოთა ცხოვრებით? იქნებ ჩვენს მწერალთაგან რომელიმეც უხსენა ფრანგ ინჟინისტს მიხილვ ჯვავიშვილის სახელი და მანაც ეს ისე გამოიყენა დილორებში, როგორც ყველაზე გამოჩენილი და პოპულარული მწერლის აზრი? ასეა თუ ისე, რაც მოხდა, ბოროტული განზრახვით მოხდა, და იქნებ ვინმეს საგანგებო დავალებითაც?

არის კი ახდევ თიდის მოგზაურობის ჩანაწერები რაღაც მსგავსი პასაჟი?

ყოველ შემთხვევაში „ჯაყოს ხიზნების“ შემოქმედის სახელს სრულიად უმიზეზოდ არც გადაბმოდა თიდის სახება. აგერ, გამოშვებურდებოდა 1937 წლის 8 ივნისს გამართული მწერალთა კავშირის სხდომის ოქმი, სხდომისა, სადაც კვადლიან მიჩიხილი მწერლისაგან მოითხოვდნენ „ცოდვებას“ მონანიებას, ნარსულის დავნობასა და პოლიტიკური შეცდომების აღიარებას, და შესარიონ ფრანტი მწევავედ რომ დაესხმოდა თავს: როდესაც ჯვავიშვილის გვარი მოიხსენია ლავრენტი ბერიალი იმ ადამიანებით ერთად, რომლებიც კავშირი ჭკინიდან ხალხის მტრებთან, თავისთავად ცხადია, რომ უსაბუთოდ არაფერს არ მოიტანდა, ჯვავიშვილმა ამის თაობაზე დუმილი არჩიაო, — ამ ბრალდებასც მოადგენებდა:

— რაც შეეხება მეორე მომენტს, რომელსაც მან წერილმანი დაარქვა, ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რომ მაშინ, როდესაც ჩვენ განსემორტყმული ვართ კავშირისტური გარემოცვაში, აგვისტოები, დაზვერვით და სხვას, ამ დროის საბჭოთა მწერლის დაუფიქრებელი ლაპარაკი ხშირად ისეთ, როგორც ჩვენი მტრები ლაპარაკობენ! და ეს არის

ნერვიოზი საკითხი? თქვენ გახსოვთ, რომ ლაპარაკობდნენ: მიზილ ჯავახიშვილს ლაპარაკობს, ანდრე კიდი კარგად აზროვნებსო და სხვ. სახელმწიფო უმაღლესი ორგანოებს თავიანთ ორგანიზაციამ რომ შეეყვარონ, ეს იმას ნიშნავს, რომ სახელმწიფოს მიანიშნობს ლეიბ-მანწილეთ საერთო სოციალისტურ მშენებლობაში და მოვედროს თქვენ ლაპარაკობთ ხშირად იმ ნიშთ, რომელიც შეიძლება გამოიყენონ ჩვენმა მოსახლეს მტრებმა.

მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე დავით დემეტრაძეც ფრანგი მწერლის სახელს დაიხვედდა ხელზე:

— მიზეზი ჯავახიშვილის შესახებ რომ გავრცელდა ხმა — ანდრე კიდი კარგად აზროვნებსო, ეს ამბავი ჩვენი ბრალია, რომ აქამდე არ დაეაყენეთ ეს საკითხი.

ეს ერთი დეტალი მთელი ეპოქის შინაარსს ამოძვლებს — დანაშაუდად ვითვლიან, — რომ კეთილი სიტყვით მოიხსენიო თავდასაზნო მწერალი, ვისაც კრიტიკული შენიშვნები ნაშრომად საბჭოთა რეალობის მიძარცვს.

რამდენიმე კაცი შეენიშნა, — გერონტი ქიქოძე რომ აღარ აზუსტებდა ყველას ვინაობას და მხოლოდ საკუთარი მისწრაფების ტრაგიკულ ხედვრს ამცნობდა შთაბეჭედლობას, აღბათ იმტრიავე, რომ დანაშაულებით ვერ ვაჯიკვია, მიზეზი ჯავახიშვილიც უნდა ეკუთვნისმა ზვარაკათა შორის თუ არა... დღეობს დღეობს და ფიქრს კეთილად მოსხვნივამ კი დაამძიმებთი დაუძმობა ყოფა „გვიე შადურის“ შემოქმედსაც.

ძრწოლა და ათვალუნუნება გამოაყვებოდა ანდრე კიდის სახელის ხსენებას ქართულ საზოგადოებრივ-კულტურულ სივრცეში და, რაოდენსაც თანდათან დაიძირგოდა ჩვენი ენობრივი სამყაროსკენაც დიდებული დასაქვლური მსაჯულთა ქმნილობა, ხელს არავინ ჰკიდებდა არც მის მსოქალაქურ რომანს, მოდერნიზმის შთამბეჭდვად ნიშნებს „ყალბი ფულის მჭრელები“, და არც ესეებს — ამ ჟანრის საუკეთესო გამოვლენებათა შორის უყოყმანოდ რომ მოუპოვებოდა ადგილი. ნიშანდობლივია, რომ „ფრანგული ნოველის“ ორტომეულშიც გამოტოვებულია ეს მწერალი. არადა, ეს განცდები რომ არა, აუცილებლად შეიგრძობოდა მისი ნოველაც — აბა, ფრანგული მწერე პროზა ფიქრს გაერეშ?

მხოლოდ 1994 წელს გამოცემულმა მისი ხუთი ქვისაგან შემდგარი პატარა ნივინი საერთო სახელწოდებით „ხელოვნების საზღვრები“ (სერია) — „დიდური“. რწოლთა ბიბლიოთეკა“ — მე-12 ნიშნობა), სოფიო ბუნდიაშვილისა და ნინო ქავთაიას მიერ თარგმნილი, და, აი, ბოლოსდაბოლოს, მისი „ყალბი ფულის მჭრელებიც“ ამტკიცდებოდა ქართულად დავით კახაბერის ხელით, მიგვრს სიცოცხლეს კი „ნობელის პრემიის ლაურეატთა“ სერია მინიჭებდა.

პოპულარობით თავის დროზე ეს რომანი ტოლს არ უდებდა ყველაზე აღიარებულ ბელეტრისტულ ქმნილებებს, საზოგადოებასაც იმეკლებდნენ სხვა თხზულებათა შესაფასებლადაც და მოდერნიზმის ზოგადი სახისა და უმთავრესი ნიშანთა ნარმოსახვისასაც... თვითონ ვიდრს მხატვრული სისტემის გააზრებისა დრწასაც უკეთესი ვხამკლვევი არ უნდა ყოფილიყო, თუ არა „ყალბი ფულის მჭრელები“, რომელიც თავს უფრად დაწერისათვის ნიშანდობლივ ყველა ძირითად თემასა და მოტივს და სიმძაფრესაც უკადრურებს ხდიდა, რათა მისი დაბირისპირება სიყაბღებსა და მოჩვენებობისათან უკომპრომისო ყოფილიყო.

თვითონ სულაც არ მიჩნედა ამ რომანს გამოჩრეულ ლიტერატურულ მოვლედ, და სურვებთი ხელმოკვალი მწერალიც რომ შემოეყავს, ვინც წერს ნინასარე ვახნიროულ რომანს ამავე სათაურით „ყალბი ფულის მჭრელები“, თითქმის უკვე შეტყუებულია თავისი ქმნილების ასეთივე ხვედრსაც, ადრე თუ გვიან თიფის ეს ბელეტრისტული თხზულება რომ ევლარ გაუტლებდა თვალისმომჭრელ სახელთა გვერდით ყოფნას და თანდათან ქვეშით ჩამირინაცვლებდა.

დაუფიქრარი დარწმობდა ლიტერატურის ისტორიოსაითვის, თუმც ისერგვად ველარ ადელეგებდა მკითხველს, როგორც ის მწერლები, რომელთა შორისაც თავს ტოლად გრძნობდა — ყოველ შემთხვევაში მკითხველს სწამდა ასე და ვერც ვერავის დააჯიკვია, რომ ყველი შესაძლოა „ყალბი ფულის მჭრელებსაც“ გასვლოდა.

ყველი, რასაკერძეულია, რწულ სახელებთან შედარებით, თორენ საკითხავად ყოველთვისაც მოშიზობლავი დარწმობდა.

მის ესეებს კი არასოდეს მოაკლდება ელვარება და ოდენსე აუცილებელი შეიწნება მისი კრიტიკულ-ესთეტიკური პროზის მეტ-ნაკლებად სრულყოფილი გამოცემება ქართულ ენაზე, როგორც ერთი ყველაზე სანდო ვხამკლველსა ლიტერატურის ხელოვნების უთვალავფერა სამყაროში, საზოგადოების ესეკონოლაიში, პიროვნების სულს უკიდევანობაში...

როგორ თუ იმის თქმას ბედავ: ვიდი კარგად აზროვნესო! — ნასოფინდ მისივე ჯავახიშვილს.

როგორ თუ სტატია მიუღვევნიო, — „ჩქვას“ სარდაფის მთელ საზარლობას აწვენივდნენ ვივი ქიქოძის.

როგორ თუ თავდაპირველი მოსაზრებანი შეეცვალა და კრიტიკოსად მოვიწინა ჩვენს სინამდვილეს, ეს უთვალავ თქვენი პრალიაო, — გლიოტინა ავად გაიუღლებდა ტიტვიან ტაბიძისა და პაოლი იაშვილის თავზე, და ბედისწერის შეშვალას მემკვიდრებად პაოლი და უცხოელი მწერლისადმი მიმართულ გვიძობა და ანათემის სტრიქონებს ამოფარებოდა მეგობრათან ერთად: რა ჩვენი პრალია, ის თუ იუდა აღმოჩნდა, იმის ოუღობა ვერ ამოიცნეს და ამის ოუღობა რომ ვერ ამოგვეცნო, ვანა ისეთიც არა დანაშაულია, მხილებთა და მონანიებთი რომ ვერ გამოვისყიდოთო?!

რა ბედნიერება მინიჭეს სამოთხის დამკვიდრება, და ჩემი ყველაზე სანუკვარი ოცვნების ახდენა მასთან პირისპირ მყარო თუ იქნება, რათა სრულყოფილად განვიცადო მისი სიახმე და კომუნისტური საზოგადოების ზობტა-დიდებამი ვავლით დავლითო, — შორი, ის იმედონებთი მოეშურებდა დასავლეთის ერთი ყველაზე აღიარებული მწერალი იმ პოლიტიკური სიტუცისაკენ, რომლის უკლებლქვეც ისრისებოდა საქართველოც, და ამ რესპუბლიკის ხილვას ის ბოლო ნევიო აღმოჩნდებოდა ანდრე კიდისათვის, სადითონამზოდ მომართული ენანი კრიტიკულ სიმებზე გადაეწყო, და ასე მოენანიებინა მარქსიზმით გატაცების დაწვეულობა.

...ვისთვის როგორ, მაგარამ ანდრე კიდისათვის არასოდეს გაიავებულბა ხელეწონება და ცხოვრება. ცხადია, ეს ურთიერთსინანიამდგეო ცნებები არა ყოფილა, როგორც დიდხანს ირწმუნებოდა პარნასი, მაგარამ მათი შეთანასტორებაც ვაგვეტრობას გამოიწვევდა და ერთი ამოტიკული ურწევდა ყველას, მორიდებოდნენ მათ ვაკიგებებს.

თუმც ხან ისე ჩანებოდა ერთიმორეს, ვერც გამოაჩრევე და არც უნდა შეეცადო.

ეს პიესა საქართველოში არსებული ორი მნიშვნელოვანი პრობლემით არის ინსპირირებული. ერთმანეთის მიყოლებით მომზადრას ორმა ომმა (სამოქალაქო ომი/ფეხაზეთის ომი) იმ ხანად ჩემს ქვეყანაში სამუშაოს გარეშე დატოვა მოსახლეობის დიდი ნაწილი. გადარჩენის მიზნით, ერთი ყიდდნენ ყველაფერს რაც სახლში ჰქონდათ – ანტიკვარული ლარანაკებით დანერგებული – საკუთარი საბჭოთაო ნივთები და მშრომობით დაშთავრებული. ეს პროცესი ახლაც გრძელდება და უკვე მიზნსად იქცა. დღისთვის არსებობს ყოველკვირეული გახეივანი „სიტყვა და საქმე“, სადაც ყველანაირი ნივთის ყიდვა-გაყიდვის შესახებ იმუშავება განცხადებები. სწორედ ამ გაჯეზულ ღაერფნდნობით მოუახლოვ ჩემი პიესის ინტერორი.

ზემოთხსენებული, ვადარჩენის მიზნით, - საზოგადოების მეორე ნაწილმა, უფრო ზუსტად კი ქალბატონებმა, ხანა შორეულ ამერიკაში წახტეს, სადაც მოზუტეებისა და ინვალიდების მომვლელებად იქნენ, - დატოვებულ საკუთარ ოჯახებში ვამოგ ზავნილმა დოლარებმა კი ქვეყანა გეონომიკურ კრიზისს გადაარჩინა. 100 ათასამდე ქალბატონი, საკუთარი ძალისხმევით და ოდლის ხარჯზე, საქართველოს, ურთულეს პერიოდში, ეკონომიკა შეუნარჩუნა.

პიესის მოტივი ზემოთხსენებული ორი პრობლემის ლატენტური ანარეკლია, - სწორედ ამერიკაში მომსახურე ერთ-ერთი ასეთი ქალბატონის შუალი, რომელიც დედასთან ნასაცულელად ეზადება და ყველაფერს ყიდის, ძალადობის მსხვერპლი აღმოჩნდება. ზომ შეიძლება ასეც ყოფილიყო? ხშირად ჩვენსავე

სოციალურ ფონში ისე ღრმად ვეხვევით ზოლზე, რომ პრობლემასთან გაუცხოებას ვერ ვახერხებთ, არადა ყველაზე, სადაც ოჯახი ნდებმა, შხა ფაბულაზეც იქცა...

ჯერ ისე ყიდინა ადამიანები ძვირფას ნივთებს გადასარჩენად, და ჯერ კიდევ შრომობენ საკუთარ ოჯახებს მონვეტელი ქალები, შორეულ ამერიკაში (და არა მხოლოდ) ლუკმაპურის შოენისთვის. ჩვენ კი ვამუშავებთ გვიმეორებენ, რომ რეფორმების დროში ეცხვირობთ და ყველაფერი ცუდი ნარსულშია.

ნესტან-ნენე კვინიკაძე

ამერიკა

პიესა ორ მოქმედებად

მოქმედი პირნი:
გოგონა
ქალი
კაცი
ბაღალი

1 მოქმედება

კედელზე გრაფიკულად გამოსახულია ოთხოთახიანი ბინა. რამდენიმე სავანი და ნივთი უტკირებულია. სცენაზე დგას მავიდა და საეარძელი. მარცხენა მხარეს შუშაბანდი კუვის სცენის ნახევარს. შუშაბანდს ფანჯრები აქვს.

გოგონა ოთახის შუაგულში, საეარძელში ფეხმორთხმული ზის და ტელეფონით საუბრობს, თან თმას თითით იხევეს, პერიოდულად ფრჩხილებსაც იკუნტს. ფეხით სათაშაშო ძალს ეფერება, რომელიც თოკით იმართება ზემოდან და ცოცხალ არსებზე აღიქმება.

გოგონა - (ტელეფონზე საუბრობს) და მავნიტოფონი რომ მივიდო და ისე ჩაენერო?... ნუ, ისეთი ცუდი ჩინანერი რა იქნება... (იგინის) რაა?... ორ დღეში... ხო... (კარზე ზარია) კაი, კაი... ნავედი (დგება). ვიცო, რამდენჯერ უნდა მიიხრა?! კაი რა, ნუ ნერვიულობ, ვერ მომატყუებს ვერაინი ზარია, მოვიდნენ მგონი... ნავედი, გეოცნითი.

გოგონა თვალს მოავლებს ბინას, მავიდაზე ნაქცეულ ქიქას გაასწორებს, საფერფლეს ნაშენავეებისგან დაეცლის. კარს მიუახლოვდება. ძალი ყვეს. გოგონა აჩუშებს. კარს აღებს.

გოგონა - მოზობანადიო.

ოთახში შუახნის მალალი და მსუქანი ქალი შემოდის, ჯინსებით და კედებით, დიდი ზომის მაისურით, დიდი ჩანითი. ხელში უფრცლებს შუკვრა უჭირავს, პერიოდულად სახებს ინიავებს. უკან გამხდარი და დაბალი მამაკაცი მოყვება, თხელი წერიტი. შარვალი წელს ზემოთ ასდის. ცნობისმოყვარე მზერა და მიზარ-მოზრა აქვს.

შემოდიან სცენის შუაგულში. ტრიალებენ.

ქალი - კიბე ტრიალებს, მოაჯირი ტლანქია. დიხაინი მოძველებული...

გოგონა უხერხულად უღიშის უცნობებს.

გოგონა - ყავას მოგართმევთ.

ქალი - მუშაობის პროცესში? არა, გმადლობთ.

გოგონა კიდევ უფრო უხერხულად უკან იხევეს და ძალს ეფერება.

ქალი - (ძალს დახედავს) თეთრი, თანაც ყავისფერლექიანი კურცპარი ახლოდან არახოდეს მინახავს...

კაცი კედელზე მიხატულ ოთახებს ათვალევრებს.

ქალი - მეტყვი რამის?

გოგონა - (დამნეული) ფრინველებზე მონადირეა... (ქალს უხერხულად გაუღიშებს).

ქალი - შენ არ გევიოხებო.

კაცი - იბტკი მოწესრიგებულია, სამი პირი ლაქი, ზამბუკის პარკეტი, ხის კარ-ფანჯარა, საეკეტებით.

ქალი ჩანთას საეარძელზე მოადგებს.

ქალი - (პაუზის შემდეგ) მდაა... წვიმის, ქარის და მტვირისგან ვინ დამიცავს ნეტა? (გოგონას ჩაავიფებდა თვალებში).

გოგონა - ხო, ნეღარ გავარემონტეთ, ასე მოხდა. მამა დაიდოდა, დედა ვაქიდა და ფული არ მეყო.

ქალი - რა ისტორიას მიყვები? საერთოდ ვერ ვხევედი... (კედელზე ნახატებს და ფოტოებს აკვირდება). ეს ვინ არის?

გოგონა - სოფი ლორენი.

ქალი - (გაბრაზებით) ეს კი არა, აი ეს!

გოგონა - (ჩაიწინებს) ა... ეგ დედაჩემი...
კაცი - (შორიდან, სცენაზე აღარ ჩანს) საიმპერატორო მასიური ბრინჯაოს ქალია, ექვსი პლაფონით და ერთი ცისფერი ბურთულით, სამი ნათურა, ანუ სულ ცხრა.
ქალი - რა ფერის ბურთულით?
კაცი - ცისფერი.
ქალი - ტელევიზორი?
კაცი - „გრუნდიგი“, 86 სმ. დიაგონალით.
გოგონა - საერთოდ არ ერთად ტელევიზორს... ასე რომ, უნებარია.

ქალი - რატომ? აბა რას აკეთებ?

გოგონა - ვითხოვლობ, ან კომპიუტერში...

ქალი - (ხმაშალა) ნიგნები შეგვხვდა?

კაცი - აქ ცოტაა: "ერთხელ ამერიკაში", "ნათლია", "საუშვე ტიფანისთან", "ქალის სურნელი".

ქალი გოგონას მიუბრუნდება.

ქალი - (ნიშნისმოგებით) ეს არის შენი ბიბლიოთეკა?

გოგონა - (ციინება) ეგ ნოტიბია.

ქალი - (ხმაშალა) აზრონად მან!

კაცი - ფრანგული ნიგნები, 1910 წელს გამოცემული. დამხმარე ფონდების და გარანტიების გამოცემაში...

გოგონა - (ანუეტიონებს) გრანტიების.

კაცი - გამცემი ორგანიზაციების ცნობარი; საფრანგეთში გამოცემული ფრანგული ენის სახელმძღვანელო "შოვე", 5 ტომი; პარჩესკის "ფრანგული ენა ყველასთვის"; სინელნიკოვის ატლასის ოთხტომული... და ლექსიკონები.

ქალი - ფრანგული იცი?

გოგონა - არა, დედა...

ქალი - სად არის დედა, საფრანგეთში?

გოგონა - არა.

ქალი - (ისევ ავრძელებს კედლებს თვალიერებას). სად არის თამირი?

გოგონა - (ფითრდება) თქვენ იცნობთ დედაჩემს? (ფრჩხილებს აკნუნებს).

ქალი - (ალმაცერად იღიმიას) დამშვიდდი, რამ იგაფო-რიატა? აქ ამოვიკითხე, ეს ხომ შენი ბავშვობისდროინდელი ნახატია.

(გოგონა ქალს მიშტერება).

ქალი - მე და დედეიკო თამირი (ნახატზე გამოსახულ ნარნერას გაყოლებს თით).

კაცი - (ცქო) ჰიანინო "როინში", "ტოლუმანის" ფეხებზე; არა აქვს კლავიშები, სამი ოქროს მედლით, ტალღისებური დაფით.

ქალი - ვინ გააკეთა?

გოგონა - მამა უკრავდა.

ქალი - (სავარძელი ჩაგდება. უხეშად ამოისუნთქავს) ასეთ სახლებში როგორ ცხოვრობთ?!

გოგონა - როგორ...

ქალი - გერმანული, იატაკზე დასადგამი საათი; რუმინული გარდერობი; ინგლისური სამეული, ფრანგული მუხის კაბინეტი, რესტავირებული; ლომისთავებიანი სკამებით; ენური ხის სკამები; ორადგილიანი არაბული ტახტი. ეს ახლა ნორმალურია? შენ აცნობიერებ, რამდენი რამე ტრიალებს ამ სახლში?! ერთხელ მაინც ამაზე თუ გიფიქრია?! როგორ იძინებთ ამხელა კულტურულ ომში?!

გოგონა - ეს ხომ...

ჩემს სახლს სხვანირად მოეწაფოს! (შეშინებულია).

ქალი - აბა ახლა ვისთან ვართ? არა დედა, არა მამა. შენი განცხადება არ იყო გაზეთში? (ქალი სავარძელიდან ნამოინვეა. გოგონა ჩაუხუთია და ძალს აღარ შორდება). შენ არ ამბობდი, ყველაფერიანად ვყიდი სახლს?!

გოგონა - (შეშინებული სახე აქვს) დიახ.

რეჟის ტელეფონი. გოგონა პარტენიანდ ტონფონის აპარატთან მიდის.

გოგონა - ერთ საათში დამირეკე... გთხოვ... მეცეკაცი - (ცქო) გასაბერი რეზინის ნაფი, 2-ადგილიანი, რუსეთის, სანადირო- სათევზაო. ამერიკულ კოსტიუმთან ერთად.

ქალი - ჩიცვი, გაბერე, გამოიცანე! დამენახე და მანახე. (გოგონას მიუბრუნდება).

ქალი - რამდენი თევზა? (თან აკვარიუმზე უთითებს).

გოგონა - 45. ოქროსი.

ქალი - ძალღი არ ერჩის?

გოგონა - ძალღი არ ვყიდი.

ქალი - (ნერვიულად დაუმარტულავს სიტყვებს) ძალღი არ ერჩის????!!

გოგონა - არა, ეს ფრინველებზე ნადირობს...

ქალი - თან მიგყავს?

მხატვარი თამარ მინაშვილი

გოგონა – დიას...

ქალი – ეგ როგორ? (ნამოძგა და ძაღლისკენ განია ხელი. ძაღლი უღრუნს).

ქალი – ეგ როგორ ხდებო?

გოგონა უკან იხვევს. ისმის მზაური. კაცი გამჟღავნებელი ნაივით და ამერიკული კოსტიუმით გამოდის. ქალი სერიოზული სახით თაყვანისცემს ნაგს. წრეს ურტყამს. კაცი ქურჭლის კარადას ითვისებს.

კაცი – ინგლისური სადილის სერვიზი... ტაკა... ფაიფურებიც... ძველებური "მადონას" ჩაის სერვიზი ოქროს გირჩებით... [თან თავი ახლოს მიაქვს ნახატებთან, რომ კარგად გააჩრიოს], ჩხეური ბროლის, ხელით ნაკეთი „ერუსალიმიცა“, დიდი მრგვალი და-სა-დგა-მიითი.

ქალი – ერთი ნუთით გაჩუმდი. (ხელმბ ზემოთ ასწევს, ნაგს აკვირდება) რაღაც გამახსენა ამ ნავმა. რაღაც შეგ-რძნება მაქვს.

კაცი – (შეშინებული) ცუდად ზომ არ ხართ? ქალი თითვის ასტრალში გადის. მერე სპაერაქლში ბრუნდება, ადგება.

ქალი – მცვივა...

კაცი – ნაუღას ქურქს მოგიტანთ, ზუსტად თქვენი ზომაა.

გოგონა ჭიქას უწვდის.

ქალი – (ხელის ქვეით უარს ამბობს) მხოლოდ გამჭვირვალე ჭიქით...

გოგონა ჭიქას გამოცვლის. ამასობაში მამაკაცი ქურქით ხელში გამოპრბის და ქალს ახურავს. ჭიქის იმიტაცია გათამაშებული.

ქალი – (ძალაგამოცილი) ერთხელ მარტო დამტოვეს ნადემ...

სიმუშა.

ქალი (კაცს) – კარგად გროუდება?

კაცი – კი, იქ კიდე ელექტრო გიტარაა, თხილამურები, საცირაო მანქანა.

ქალი (სეფიანად) – რომელი ელექტრო გიტარა?

კაცი – კორეის გამოშვების, "WASHBUR", 24 ლადით და პამპაკერი, შავი, ახალი, შალითა და სადენი მოყვება.

ქალი – კაია.

გოგონა გაოგნებული დგას. სახეზე სინანული ეტკობა.

კაცი – მაცივრია მუშა მდგომარეობაში. კიდე ახალი ნო-უთბუქი (ერთმანეთს მაყარის), პენტონე 4, ცენტრიონტომბო-სასტელატი 555-3253-740 ჩანთით. შენ რომ ვიყავი... [თან ეფერება] ყველაფერი არის... შენ მაგიტო თუ წერეულებო...

გოგონა ძაღლს დასვამს და კუთხეში მიიკოჭება. მუშაბან-დითა. ცრემლი ერევა. ნაწვეტ-ნაწვეტ ესმის კაცის რეპლიკები: ზოჯალური... 11 ჭიქით... მელიტორის პოკალები მამპანურის-თვის... ყინულის... "ვიტორია"... ლუბები... მუხის ფეხებზე... ფუფუფაა მალიბები... სამფრთიანი სარკე... ვერც ვეგანობს, მუშაბანდას ფანჯრიდან როგორ გამოუყვია ქალს თავი, ზემოდან დასტყერის. გოგონა მოულოდნელად ნაშობიანებას:

გოგონა – არა! აღარაფერს ვყიდ!

ქალი – [სინანულით აქწევს თავს] რა თაქარიანები ხართ ამ ასაკში!... ყველაფრინადად უნდა ვიყიდო. სამოსის და კბილის აკაოსის გარდა! ასეთი იყო განცხადების პირობა. ეს ჩემი სამსახურია. მე დრო დავხარჯე.

მამა სიმბრაზე ერევა. ჩანანას ხხნის. გოგონას ცრემლები მოსდის. ქალი ჩანთიდან მლოკავი იღებს. ტელეფონთან მი-დის. მოულოდნელად გოგონა კოჭავები ეცმება.

გოგონა – (სასონარკეთილი) ეგ არ იყიდება!

ქალი – რაა? (ვარდასახება... კივის). მე აქ ყველაფერი უნდა იყიდო!!! ასეთი იყო განცხადება! ვინმემ დაგაძალა?

გოგონა – (ტორილით) არა!

კაციანი ტელეფონს გადაურგება. ქალი კაცს ეხახის.

ქალი – მოდი აქ!!!

კაცი გამოვა. მიზამშიმართული ხელით გოგონას მთავ-ლოვდება და ხელს სახეში გაარტყამს. გოგონა გაოგნებული უყურებს.

გოგონა – (გამწარებული) ნადით აქედან!!! არაფერს არ მოვკიდით!!! თუ არ ნახვალთ, პოლიციას დაუკურეკავ.

ქალი – ტელეფონი შენი აღარ არის... გაიგე! თინეჯე-რო!!!

გოგონა ღრიალებს, ძაღლი ყვფს.

კაცი – სამზარეულოში თეთრი ბუფეტია, ხის ტაბ-ტითი...

ქალი – (კაცს) კაი, გახანდე ეგ. (შეშინად) ქალი იქით ოთახში გადის. გოგონა ეცემა ქალს, ხელს კრავს და ნაუმი ჩაადგებს.

გოგონა – (კრიჭამეკრული) შენ არ არსებობ! გაიგე შენ არ ხარ!

გოგონა ძაღლს აკიდებს ხელს, მაგიდიდან სიჯარეტის კო-ლოფს იღებს და გარბის.

II მოქმედება

კედელზე შეკვლილი დეკორაია. სცენის შუაში დგას მამაკაცი. მაგიდაზე დგას ლამაზა და მხოლოდ ამ ლამაზის განათებით უხედავთ მაგიდასთან შემომსხდარ ქალს და მამაკაცს. თეთრე-მი გამოწყობილით ყუევის მიირამყვეენ. ერთ წერტილს მისჩერებ-ბიან – ტელეფონის უყურებენ, რომელიც გრაფიკული დეკო-რაციის ნაწილია. რუკავს ტელეფონი. ქალი და კაცი ტელეფონს გამოზედან. მაგრამ არ იღებენ. ირთება ავტომატისუზე.

ქალი ხმა – სად ხარ დედი?... ავადა ხო არ ხარ? ახედ-ნი ხანი ვრეკავ. მომისმინე, ყველაფერი გავარკვეე, რა დროს ჩამოდიხარ. ახლა აიღე კალმისტარი და ფურცელი და ჩაინიშენ... მოკლედ... მომისმინე, როგორც კი გამოხ-ვალ, ატტობუსები ცენტრისკენ მოდის; ჩაჯდები, გზად დიდი სასაფლაოები. არ შეგემინდეს, მკედრები არიან მხოლოდ [დამაღ ხმაზე ელექტრონული შუსკა ისმის], ემო-ციებს არ აყვე, რო იღებ! სივრცემ არ დაგორგუნოს, არც ხალხმა. ჩვეულებრივად იყავი. რამე შეკითხვა თუ გექნება, თამამად იკითხე. ყველა გიპასულებს. არ დიკარ-გები! ბეგრეკავ ადამიანს ნაბავ... აქ ყველა მზარდებს მო-დიან; ქალები, კაცები, აყვავებული პროცენციების შეილე-ბი და მარტობელა მოხუცები... [შუსკის ხმა მატულობს]. იცოდე, რომ მე აქ ვარ, გხედები და ნუ გეშინია. იმნამსეე მიცნობ... ცოტათი შევიცვალე. დედიკო, მოკლედ, გამაგე-ბინე პასუხი... ხო, ჩემი გამოგზავნილი პალტო ჩაიცვი, აქ აცოდე. ვიცი, არ მოგონის და დიდი გაქვს. რა გქნა, უკვე აღარ ვიცი, რა მოგონს. მოკლედ, კიდევ დაურეკავ, შეიძ-ლება მანდ გვიანი იყოს, მაგრამ მაინც დაურეკავ.

ხმა წყდება. მხოლოდ შუსკის ისმის. ხმაშობილა. უფრო მამ-ტულობს. ქალი და კაცი ტელეფონის უყურებენ.

ფარდა

ქეთევან ტომარაძე

მადლი ხსოვნისა

გასული საუკუნე ქართველმა კინემატოგრაფისტებმა ფუტკარივით იზუზუნეს, იმრომეს და სიკეთითა და მშვენიერებით გამსჭვალული ფილმებით ასაზრდოეს მრავალი თაობა, კინოზე ისევე რომ იზრდებოდა, როგორც მწერლობაზე, თეატრზე, მხატვრობაზე...

უნინ რომ ექვსი თვალით ვუყურებდით და ხშირად ვეკამათებოდით, მეტ-ნაკლები ნიჭიერებითა და ისტატო-ბით როგორ შემოიჭრა ჩვენს ყოფაში სინთეზურ ხელოვნებად ნოდებულ ტექნიკისა და სულიერების ეს უბადლო ნაზავი, დღეს თითოეული ფილმი იძენდა გვეჭირფხასება, მათ ავტორთა პროფესიონალიზმში საჭიფქმანდა და განსაქიებლად აღარ გვემეტება — ყოველი მათგანი ისე ბუნებრივად, შეუმჩნეველად ქვეყლა ჩვენ განუყოფელ ნაწილად, ცნობიერების სიღრმეებში ანაზდად განფენილ. აღბათ ამტომაც არის ქართული ფილმების შემქმნელებზე მრავალი წლის შემდეგ ძალზე ახლობელი, ძვირფასი ადამიანებით რომ ემსჯელებთ — მათი წარმატებები გვეგამაყება და ძალს გვმატებს, პროფესიული გულწრფელობა კი მარტოოდენ მიმტვევებდ ღმირს გვეკრის.

მადლი ტექნოლოგიებისა და გახსნილი, ღია საზოგადოების ეპოქაში რელიეფურად გამოკეთა ასნლოვანი ქართული კინოს საზოგადოებრივი როლი და მნიშვნელობა, კინოინდუსტრიისა, წლების მანძილზე ღამის გადაულახავ ზღუდეებს რომ აწყდებოდა, მაგრამ რაღაც მანქანებით მაინც აბრუნებდა სათქმლის ჩვენამდე მოტანას, ადამიანებამდე, რომელთა მიმართ მონიშებისა და თავყვანისცემის განცდა არასოდეს შენელებია; კაცთმოყვარეობის ეს საღი მარცვლი შეუმჩნეველი არც უცხოელ მაყურებელს დარჩენია და «ქართული ფილმის ფენომენის» იდეაცა გაქმნა. კინოს, რომელსაც საკუთარი სამრეკლო ჰქონდა, ყოველივე საუკეთესოს რომ იკრებდა და, იმავდროულად, ახალი არზის გაკრის ცდილობდა მორეულ სიგრძეებში გასასვლელად, კიდევ უფრო მძაფრად და შთამბეჭდავად რომ ეგრძობინებინა თავისუფლებისა და მშვენიერების, ადამიანისა და სამყაროს ერთიანობისა და განუყოფლობის ხიბლი. ამასთან, ჰარმონიის რღვევით, ქალისთა და გაუცხოებით, პიროვნული ღირსების დაკნინებით გამომწვეული სინანული ეგრძობინებინა.

ახე ახასიათებს ოური ტინანოვი გასული საუკუნის ოციან წლებში, კინოს საფუძვლებზე მსჯელობისას პირველი ფილმების ნახვით გამოჩვეულ საზოგადოებრივ აფორტაქს: «კინემატოგრაფის დაბადებას ისეთივე აღტაცებით შეხედდნენ, როგორც გრამოფონის გამოჩენას. ამ აღტყნებამთ პირველყოფილი ადამიანის განცდა გამოკრთობდა, იარღლის პირზე ღელპარდის თავი რომ გამოსახა და ჯობით ცხვირის გახერგება ისნავლა.»

მიზიდულობის ამ იმანენტრი თვისების გამო, კინო და ადამიანები, რომლებიც მას ქმნიან, მუდმივად, რომ იტყვი-

ან, მზის გულზე არიან, საზოგადოების შეუნელებელი ინტერესის არვაღმს იმყოფებიან. მსახიობებისა და რეჟისორების პროფესიული მიღწევები თუ პირადი ცხოვრება ხომ, მართლაც, დაუსრულებელი ცნობისადაიღია თუ კრიტიკის საგანია. ჯადოსნური შემოქმედების უნარით კინოს შექმლია, რამდენამდე შეცვალოს კიდევ მაყურებლის ფსიქო-სოციალური განწყობა. ამდენად, მხატვრულ-ესთეტიკური მიზანდასახულობის გარდა, ფილმის შექმნა მთელი გადაამტების გჯუფის მადალი მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობაცაა.

ცნობილია, რაოდენ დიდი მადლია სიკეთის ხსოვნა, ყოველ მომდევნო თაობას ციურ მანანად რომ ევლინება. მეხსიერებას შემორჩენილი თითოეული, თუნდაც მცირეოდენი დეტალი ყოფიერების საძირკველი ჩადებულ მყარ და საიმედო საყრდენად ვარდაიქმნება «გარდადარულთა მსგავსი მომეადლის» განსაჭერტვად. მით უფრო, თუკი ცნობილი დღელთა შექ-ჩრდილებში ლანდებთან ლაკივი ცხოვრებაზე დაფიქრებული კაცი შესდგომია, ნერილ-ნერილი ბილაკებითა თუ ფართო გზებით ღირსსულად რომ უღლია, თანდერდოვეთა ხასიათის ეს თუ ის ნოუანსი მარჯვედ მოუხულებთა და სწორედ ის ფაქტები მოუხნება, რომლებთა აქცენტირება დღეს ასე სჭირდება ჩვენს ხალხს, გამორჩეული ახალგაზრდობას — დაღლილი თაობის დაბნეულ მემკვიდრეობას, ცინიზმისა და აგრესიის ჭია რომ შესჩენია და, ქარებს ადგენბულს, ყოფიერების საფუძვლად საჭეკო ღირებულებები უტყვივა.

დრამატურგ რეზო ქვესელავას მემუარული ფანრის კრებულ «მოგონებები ქართველ კინემატოგრაფისტებზე» განსხვავებული ხასიათებისა და შემოქმედებითი ტემპერამენტის ადამიანთა ცხოვრებისა და პროფესიული საქმიანობის ცალკეულ ეპიზოდებზე მოგვიხირობს. ტყეადა და მრავალფეროვანი ინფორმაციით გაჯერებული, დოკუმენტურ ნოველებად აკონძული მცირე ეპიზოდის ეს ნიგნი, შეუნელებელი ინტერესით აკითხება. ერთთავდასახულებისა თუ ცხოვრებისეული პერსპექტივის აღწერით, ნაცნობი თუ უცხო სახეებით, არაორდნარული პერსონაჟებითა და კოლიზიებით მონოგრაფიის ავტორი იმჯარ ემოციური შემოქმედებას ახდენს მკითხველზე, პროფესიული კინოსგან შორს მდგომი ადამიანი კი თავს კინოანრომიების, ამ უზარმაზარი, საოცარი სამყაროს განუყოფელ ნაწილად ნარმოიდგენს.

თენიან აბულამქსთან, აკაკი ბაქრაძესთან, სულიკო ელენქსთან, რეზო ჩხეიძესთან, მიხეილ კვეციავასთან, მიხეილ კობახიძესთან, კოტე მიქაბერიძესთან, ალექსანდრე რეხვიამელითან, სერგო ფარჯანოვიანთან, ოთარ ოისელიანთან და ქართული კინოს სხვადასხვა პლუადის მრავალ ბრინჯავლ წარმომადგენლებთან შეხედდრბო, მათთან საქმიანის ურთიკრობებში თუ მოღვნებისა და სიღალის ნუთებით — დასამახსოვრებელი ეპიზოდები ცოცხლდება მკითხველის თვალში, რომელიც მოგონებათა ნიგნით ჩვენი კულტურული ცხოვრების ეტაპებს გაიარებს და მძარე და დაუნდობელ ყოფას გაიღამაზებს, ცხოვრების სიმომილს შემოსხუტებს, მისაბად პიროვნებებსა თუ ოდიოური სახეებზე დაფიქრდება, მოიღოს და მოიღოს, უბრალოდ, ადამიანურად დაიყენებს და ფსიქოლოგურად განიტყვირება.

მოგონებების ავტორი იმ კეთილ გავლენასაც არ იკინყებს, ნიგნის გმირებს უშუალოდ მასზე რომ მოუხდენიათ.

თუმცა, მემუარების გაცნობისას რწმუნდებით, ეს ადამიანები არანაკლებ შიშვენივან ასობით მკითხველის სულის სიძვს.

რეზო კვეციელა ჯამთავრესად მისთვის კარგად ნაცნობ, აბლობელ ადამიანებზე მოგვითხრობს, ზოგჯერ თავისებურად რომ იცეკვინა, გამორჩეული ემოციით დატვირთული, ორიგინალურ იდეებზეა თუ თემებზე ვთავაზობდნენ და კინონიდუსტრიის უჩვეულო სამყაროში მიგვიძილებდნენ — შესაძლოა, ზოგჯერ ბანალური, მაგრამ, ხშირად ძნელად მოსახელთებელი აზრებითა და მიგნებებით აღსავსე ადამიანური ყოფის ორიგინალური პროექციებით ახვედრებენ საგონებარე შემოქმედებას საზოგადოებაზე.

საყოველთაოდ ცნობილია, ხელოვნების ქვემარტივი ნიშნის დაბადებას, ასე ერთბაშად რომ იპყრობს მთელ ჩვენს არსებას, რაოდენ დეტი, ტკივილი და სიხარული ახლავს. რეჟისორებთან და მსახიობებთან ერთად, რეზო კვეციელა იმ პირობებებსაც შეგახსენებს, უხედავ რომ გასცემენ შემოქმედებით იმპულსებს, მაგრამ თავად ჩრდილში იმყოფებიან. ისინი ხშირად კინოს სახეს განსაზღვრდნენ, მართლაც მისი აძლევენ მას — სათანადო მინაგანი მუხტითა და ცოდნით აღჭურვილი, ჩუსტიად გრძობდნენ საზოგადოების მოთხოვნებს, თითოეულის სულის ვიზრავიას.

გასული საუკუნის სამოცამოდრეათიან წლებში ინტელექტუალთა ახალი ტალღის ძალისხმევით, ჩვენში თუ ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს გარეთ, მრავალმა ფილმმა მოიპოვა მასშტაბის სიფარული და აღიარება. გარდა არაერთი ნიუანსისა, რომელზეც წინას გაცნობისას მკითხველი უსათუოდ შეჩერდება, იმ კეთილ ტრადიციებსაც გაიხარება, ვართულო ფილმს რომ დელო საფუძველად და თანამედროვე კინო იყრდნობა.

რეზო კვეციელავე ისეთ მოვლენებზეც ამახვილებს ყურადღებას, რომელთა ნეალონით კინოსთან დაკავშირებულმა მრავალმა ფაქტმა დღეს სულ სხვა ელერადობა შეიძინა.

შეუძლებელია, აუღვლელებლად გაეცნოთ ჰასაყებს, სადაც მემუარების ავტორი ზოგიერთი ფილმის გადაღებაზე მოგვითხრობს. სანიშნულად „ვედრების“ ეკრანიზაციის მოკლე ისტორია გავისხენოთ.

„ვედრები“ შექმნის ამავე რეზო კვეციელა, მართალია, მთლიან რამდენიმე ვერსიას უთმობს, მაგრამ თითოეული ფრაზა იმდენად ექსპრესიულია, ისეთი ემოციური მუხტითა მასში ჩადებული, რომ მკითხველი უნებლიედ ფილმის ხელახლა ნახვის სურვილით იმსჯელებს.

წინიდან ვიგებთ, რომ ვაჟა-ფშაველას შემოქმედების ეკრანიზაციის იდეას მწერლისა და შექმნის, მისივე კვეციელავე კაბინეტში ჩაყრია საფუძველი. მისი ხორცუქსშიმა კი, ორიგინალური სცენარიდან თუ დრამატურგიული მასალის სირთულედან გამომდინარე, მთლიან შემოქმედებულ პროფესიონალს ხელენიჭება. კანონზომიერია, რომ კინოს შესჯერებმა სწორედ გამოცდილ რეჟისორს, თენგიზ აბულაძეს შესთავაზეს ვაჟას ნაწარმოებების მიხედვით შექმნილი სცენარის ეკრანიზაცია. რეჟისორმა ნარმატებით განაბორციელა თანამოაზრეთა ფრაგმენტ გაბედული ჩანაფიქრი, ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებების მრავალსიმოცველი სიუჟეტები თავისებურად გაიხარა, მარადიულ სატკივართან შეჯერა, ნეორეალიზმის ხიბლს განერიდა და პოსტმოდერნულ რაკურსში ტრანსფორმირებული, უკიდველი პოეტური სამყაროს შთამბეჭდავი ეკრანული ვერსია შემოგვთავაზა.

ვაჟა-ფშაველას შემოქმედების ინტერპრეტაცია, უაღრესად საინტერესო ლიტერატურულ მასალაზე ფილმის შექმნის გაბედული მცდელობა თავისებური გამონევეა აღმოჩნდა, რამაც უნა მარტო ქართველი მკითხველი, მსოფლიო კინოს ცნობილი ოსტატები გულწრფელად მოხიბლა და აღაფრთოვანა. „ვედრების“ საფუძველში ჩადებული პრობლემების ვაჟასეული ხედეა, ფილმში თავმოყრილ საკითხთა აქტუალობა და მრავალფეროვნება, რომელიც სათუთად ნაცსოვ ტრულ ფარდავს მოგვაგონებს, სადაც პოეტს უამრავი ფერი გაუთეალისწინებია, სცენარის ავტორებმა და რეჟისორმა დემონური ძალებისგან ქვეყნის განთავისუფლების იდეით გაამთიანეს და ადამიანის ზნეობრივი და სულიერი ყოფის ვრცელ პანორამა შემოგვთავაზეს, სადაც უზარმაზარი სიერცე ვერ იტყვს დაუოკებელ ვენებათა ჭიდილს.

„ვედრებში“ მრავალი ქვეყნის კინემატოგრაფისტთა, კინოკრიტიკისა და ეურნალისტთა მალაღი შეფასება დამსახურია. 1974 წელს კი იტალიაში, სან-რესოს მე-17 საერთაშორისო კინოფესტივალზე ფილმს პირველი პრემია მიენიჭა. ფილმისა და იდეის სიბალბო, ძიებისა და ხედვის სითამამითა და ორიგინალობით „ვედრება“ იმხანად, უპირველეს ყოვლისა, თავისუფალი აზრის ძალმოსილებას, ბნელ ძალებზე ინდიფინის გამარჯვებასა და რეჟისორის დასასრულის დასაწინააღმდეგობას მოსახლავდა.

ბევრს ალბათ დღესაც ახსოვს მშობლიურ თბილისში პატიმრობაში დაბრუნებული სერგო ფარაჯანოვი ერთხანს, რა გატაცებით ყვებოდა ალექსანდრე ანტიპენსოზე, ოპერატორზე, რომლის ოსტატობით უსაზღვროდ მოხიბლილი ჩანდა. მემუარების წინიდან ირკვევა, რომ სწორედ ის. ფარაჯანოვმა მიანიშნა თენგიზ აბულაძეს იდეა, აანტიპენსო აეყვანა ფილმ „ვედრებზე“ სამუშაოდ. რეჟისორი არ შედედა, როდესაც იმხანად უკრანიაში მოვადენი ფარაჯანოვის ნინადადებს უყვანდნოდ დათანხმდა და კოლეგებთან ერთად, მოსალაპარაკებულ და კერძო გაემზავრა. ფილმის წარმატებაში ანტიპენსოს, მართლაც, ლომის წილი მიუძღვის. ვინც კი „ვედრება“ თუნდაც ერთხელ ნახა, ვერსადღეს დაივიწყებს მისიყრად გადაღებულ, არამყველადურ კადრებს.

სერგო ფარაჯანოვისადმი მიძღვნილ ნოველაში რეზო კვეციელის, თანამედროვეობისთვის მრავალმხრივ მშინელოვან ინფორმაციასთან ერთად, რეჟისორის ბასიანის ზოგიერთ თავისებურებაზეც ამახვილებს ყურადღებას. კინოსნობით საწყურების უხედავ გაცემის ჩვევა, ყოველ ეპოქატულ შემთხვევაში, სერგოს მიერ სახელდახლოდ დადგმულ მინი სექტაკლებზე, ადამიანური სისუსტეების გამოვლინების ტესტად რომ აღიქმებოდა. ასე ქმნიდა კარნავალს — დასაქნს მოგონებების ავტორი და უშუალოდ ენერგიითა და იდეებით აღსავსე, ექსცენტრული პიროვნება წარმოადგენდა, კაცი-პარადოქსი, ურთიერთგამომრიცხავი ინსტინქტები მოსვენებას რომ უკარგავდა და ცხოვრებას უშემაღავდა.

„ნახათ, მე ამ კეელებს „მლაპის“ ტარება თუ არ ვასწავლავ“ — იტყვება რეჟისორის ყინით ანთებული სერგო და თან, რადაც დეტალთი ფარფლებთან ქუდის დასრულებას ლაპობდა, შემდეგ, თავისსავე მშენიერ კოლაჟებ-

ში, ოსტატურად რომ გადაჰქონდა, ანდა, რომელიმე მომხიბლავ სტუჰარს მოარგებდა და მისივე უსახსოვრება.

— იცი, რატომ აქვთ ქართველ ქალებს, სომხებისგან განსხვავებით, გამჭირვალე თვაირი კანი? — იცითადა ფარჯალი და სტუჰრებს ემხმარება და დახედავდა, თითქოს მათი აზრის გაგება ენადა. კარგად იცოდა, სწორედ იმ პასუს ვერ მიიღებდა, თავად რომ უკვე მომზადებული ჰქონდა და მცირეოდენი პაუზის შემდეგ, თვალეში ჩამდგარი ყმანვილური სიცულელუთი, კმაყოფილი დასძინდა: — „მიტომ რომ სომხის ფეოლები ტუნენები არიან, კოსმეტისთვის ვთვლი არ ემეტებთ!“ მრავალმნიშვნელოვნად გაიციინებდა, საკუთარი მიგნებით თავადვე გაიხარებდა, გახალისდებოდა და შერას ხან ქართველი, ხანაც სომეხი — სახეზე ღიმილშემშრალი, სტუჰრებისკენ გააპარებდა, ნათქვამზე მათ ერთკაცის ამონებდა.

სერგო ფარჯანიოვი ერთი იმათგანი იყო, ვინც ყველაზე მასფრად შეიკრძაოდა და განიცდიდა პროვინციული შეზღუდვების, ყოფიერების წარმავლობისა და ამქვეყნიური ამბოების, აბსურდულ წრებურებაში, როგორც მაგნიტურ ველში მოხედრილი ადამიანის დრამატისმსა და უფადროკობას. მიუხედავად ამისა, ანდა, იქნებ სწორედ ამიტომაც, სახელოვანმა რეჟისორმა მეტაფორული აზროვნების საზღვრები ზედმიწევნით გააფართოვა და პოეტური ფილმებით კაცთა მოღვმის უკვდავებას და მშვენიერებას ერთი უსასრულო, გამუჰმორებული პიში შექმნა.

მეჰურების წიგნი რეჰო კვესელავს ადოლი აბაშიძეზე ჯერდებდა. მოგონებების ტალღას ყოფილი მკითხველს, მსახიობის მონაწილეობით შექმნილი ფილმების კადრები ცოცხლად წარმოუდგებდა და სასიამოვნო განცდა უუფრებდა. ერთი ასეთი დეტალი დოლის პორტრეტი, ვგონებ, საინტერესო შტრისის შემადგება.

ფილმ „სურამის ციხის“ გადაღებაზე დაწყებული რეჟისორ სერგო ფარჯანიოვისა და დოლი აბაშიძის შემოქმედებითი თანამშრომლობა მალე დიდ მეგობრობაში გადაიზარდა. დოლის — რაინდული ბუნების კაცს, უნიჭიერებს არტისტს, სხვისი ტალანტის წინაშე ქედის მოხრა როდი ეწყლებოდა. ამასთან, ხასიათის ერთი თვისებაც ამშვენივდა, გასაჭირში ჩავარდნილ მეგობრებს მარტობის არ აგრძნობინებდა, მხარში ვაჟაკურად ამოდგომა იცოდა.

დოლი აბაშიძე უშირდოდ და შეუპოვრად იცავდა სერგო ფარჯანიოს, როდესაც მას ხელახალი პატიმრობა დაემუქრა და ადგილი შესაძლებელი იყო, შეთითხილი თუ ნაღდი ბრალდებებით, კვლავ ციხის კედლებში გამოემწყვდილებოდა. უკვე ასაკში შესული, ჯანგაბტბილი სერგოსთვის პატიმრობის განაჩენი სიკვდილის ტოლფასი იქნებოდა. დოლიმ ყოველივე კარგად უწყობდა და თავს არ ზოგავდა, რომ ძვირფასი მეგობრისთვის სასჯელი აეცდინა, მისთვის როგორმე სიცოცხლე გაეხანგრძლივებინა.

მასსოვე, თბილისის საქალაქო სასამართლოში დახურული პროცესი მიმდინარეობდა. დოლი აბაშიძე პოპულარობას, ხალხის საყოველთაო სიყვარულსა და ავტორიტეტს მარჯედ იყენებდა, დარბაზში შესვლას ახერხებდა

და რეჟისორის გულშემატკივრებს პროცესის მიმდინარეობაზე დროდადრო ინფორმაციას ანდვდა, შუქმღებელია ბავშვური უშუალოდის, მღელვარებისა და გულწრფელი თანაგვანდის დაგინებება, იმ-სათვის დოლის სახეზე რომ ეხატებოდა. სასამართლოს განაყვეტრების მომლოდინეთა თვალში ეს გარემოება მსახიობის პიროვნულ ღირსების ერთიასად ზრდიდა.

ამ პროცესზე დოლი აბაშიძემ, სოფიკო ქიაურელთან ერთად, სერგო ფარჯანიოვის სრულ განთავისუფლებას მიაღწია და დრამატული ეპიზოდებით აღსავსე ბიოგრაფიის მჭიდვ რეჟისორის წინაშე თავისი ადამიანური და მთავარაქტიუბრიოვი ელი პირნათლად მოიხადა...

მეჰურების ავტორი მიხილე კვესელავს და მსახურებასაც არ იწინებებს, სათანადო პატივის მიაგებს მას და იმ წარუძღვლე კვალზე მოგვითხრობს, ქართულ კინემატოგრაფზე რომ გაავლო ღვანდღოსიღმა მწერალმა, მეცნიერმა და პედაგოგმა.

მიხილე კვესელავს სახე წიგნიმ ხშირად გაიღვლებს, მაგრამ მეჰურების ავტორი ცალკე წერილსაც უღვდნის მას და ცოცხალი „კადრები“ ავსებს ძვირფასი მოძღვრის ბიოგრაფიას. მოგონებათა წიგნი წაჩვენებია, როგორ ფიქრები და მიხილე კვესელავს დაღვნიდავ გარემომყოფთა სარულყოფაზე და როგორ მოწოდებდა მსმეობს, ინდივიდუალობის გამოძიერებაზე უბრძოლა. ჩანს, ეს პროცესის მას ყოველი განაწიერებული ადამიანის შემოქმედებითი თუ პიროვნული მწინასის ქვაკუთხედავ მიარნდა.

მიხილე კვესელავს პოპულარული პიროვნება იყო, თავის საქმეზე შეყვარებული კაცი, რომლის შეგარდობაზე მრავალი აცხადებდა პრეტენზიას. მწერლის ბინაში თავს იყრიდნენ სხვადასხვა თაობის ქართველი თუ უცხოელი სტუჰრები და ხელოვნების, მწერლობისა და კულტურის საკითხებზე დაუსრულელად მსჯელობდნენ და კამათობდნენ: — „იგი უფრო ისმებდა, ვიდრე ავტორობდა“ — გრივლ აბაშიძის ამ დაკვირვებით წიგნის ეპიგრაფი ხაზს უსვამს მიხილე კვესელავს ღრმა ინტელექტსა და მაღალ მინიავნე კულტურას — პიროვნებისა, ვისთვისაც ამქვეყნიად მოსვლის მიზნას განათლებული საზოგადოება, თავისუფალი აზრის დამკვიდრება, შემოქმედებითი შესაძლებლობების სრულყოფილი რეალიზება წარმოადგენდა.

მეჰურების ავტორთან ერთად ვისცნებთ, იმხანად დავით კაკაბაძისა და ლადე გუდიამჰვილის წამუშევართა ექსპოზიციების მოწყობაზე ზრუნვა როდებაც სახოვთაო, საპოტიორო საქმედ ითვლებოდა, ისევე როგორც ცეკვის საგანდენი მექანერებს პავლე ინგოროყვას შემოქმედებითი პრინციპების დაცვა. მ. კვესელავს მიერ გადადგმული ყოველი ნაბიჯი მას უკომპრომისო, სიმართლისათვის მებრძოლ პიროვნებად წარმოაჩენს. აკი, თავად პავლესაც უთქვამს უცნაური „უკვილისთვის“: — არ შეგონა, თუ პარტიის დაფლვებას ასე ამკარად გადაუხვევდა პარტის კაცი და, თანაც, სხეილურ საკითხებში ისეთ ცოდნას გამოამუხლავებდა, რომ ისტორიკოსებსაც გაგვაკვირვებდაო. ასეთ შორსმჭვრეტელობას, გონიერებასა და თანაგრძნობას იჩენდნენ მიხილე კვესელავს და მისი თანამაზრებები

გარემომცველთა მიმართ. რეზო კვეციავას მოგონებათა ნივთი კიდევ ერთხელ რწმუნდებით, რომ ცალკეული ინდივიდებისთვის, თავისი ქვეყნის ქუმარჩიტი მოქალაქეებისთვის თანამდებობა, ყველა ეპოქისა და სისტემის, ხალხის სამახურთან ასოცირდება და არა საკუთარი კეთილდღეობის უმრეტეს წყაროსთან...

რევისორმა და ოპერატორმა აღექვანდრე რეხვიამვილმა ქართული კინოს სააზროვნო სექტორს ახალი სხივი შემატა. გასულ საუკუნეში ომებისა და რევოლუციების შედეგად ადამიანის ცნობიერებასა და კულტურას მიზნად იმარჯობდა, ტექნიკის შხარდი განვითარების ფონზე სულის გაუდაბურების ტენდენცია, შეუქცევადი პროცესები, რომლებმაც პროვინცია მიძინე განსაცდელის წინაშე დააყენა, განსხვავებული სახეებისა და ხატების მეშვეობით, მან თავისებურ მტკანადა გარდაქმნა და საკუთარ შემოქმედებით მიზნებს დაუქვემდებარა.

ყოფიერების წრებრუნვიდან მარადისობისაკენ ზესწარავლის ნოვლატონისტური თეოსოფია, სხუელდროის მიძინე ტვიროსაგან განათავსდებოდა და ცვლისტენციური საზრისის ძიება რევისორმა პლასტიკურ ფორმისა მილიანობად გარდაქმნა და ადამიანის ზნეობრივი რუკვის შემამოფთხებელი ანატომია დაგვიხატა. თანამედროვე ირაციონალიზმი რეხვიამვილისთვის თავისებური ინსტრუმენტი აღმოჩნდა, რითაც იგი ცხოვრების მუქ-წილდროის სტრუქტურული განამრეკების მეტაფიზიკურ სობრტყეუ გადგანას შეეცცა და ადამიანის უშთაერესი სატკოვარი შეგვასხენა.

თითარდასაზრის გზაზე განცდილი ტვიოდელი, ეგონი ჩაღრმავებისკენ სწრაფვისა და უძებნი შეილის დაბრუნების მიზლდროენი ალუგორია რევისორმა თავისშემეცების ეტაპებით განაწერცო და მარადიულთან მიახლოების ნოსილოლოგორ საფეხურებად მოიხზრა. გაურკვეველი ექტისობა ადამიანის უშიზნი, გავტომობიერებად სწრაფვის კრიზისი და უპრესპექტივობა მან მთელი სისავსით ნარმოაინა და კითარზისზე, როგორც პროვინული ხსნის აუცილებელ პროობაზე მიანიშნა.

აღ. რეხვიამვილის ფილმების უაღრესად დახვეწილი, ფაქტურ ფაქტურა ფიქრისა და განსჯისკენ რომ უშიბკებს დასურბლდა, თბილისი იმპლანტილი ავსებს მის და, იმედგერულად, ავტორის შემოქმედებითი პოზიციის განსახლერება ემარება.

რევისორი იღებს ფილმებს, რომლებმაც, ჩვეულებრივ კარ უნდა უყურო, მთელი გულსასურრი უნდა მიმართო, თითოეული დეტალს ჩანებდა და სასურველი გაჭყურებო. ეს თეტკური ტკობის სახლერავი რეხვიამვილის მიერ შემოთავაზებული, მანტრულ-ფილოსოფორ ნილსკლებზე გაკეთის. ამიკომაც არის, რომ მის მიერ განთავსებული, დღეს უკვე კლასიკად ნოდებულ ფილმებს ფართო მაყურებელი არრთთვარკობად აღიქვამს. მაგარი „გზა შინსაკენ“, „მე-19 საუკუნის ქრინიკა“, „მიხალოება“, „სახურურები“, „სამკუთხა წრეში“ თუ სხვ. — რევისორისა და ოპერატორის ძიებათა მთელი ასწენალი, ნათლად მეტყველებს, ქართული კინოს მალალი მწვერვლების დაყარობა და საერთაშორისო ავტორიტეტის გამყარება რაოდენ ხელშეწყობდა.

მეურარების ავტორი ქართულ კინემატოგრაფთან შეზრდილ, უნივერსალური გაქანების პროგრებაზე მოგვითხრობს, ადამიანებზე, კინოს სათავეებიან რომ იდგნენ და ნლების მანძილზე უანგაროდ ემსახრებოდნენ მას. მა-

ღალი ნიჭიერების, პროფესიონალიზმისა და გამორჩეული ინტუიციის წყალობით ისინი ზუსტად გრწმობდნენ ეპოქის მაჯისცემას; ამიტომაც ქმნიდნენ ქართული კინოს მიმოხედულ სახეს, ეროვნული ცნობიერების ფორმირების რთულსა და უსასრულო გზაზე თავისებური მენამრიდის ფუნქციას რომ ასრულებდა.

გულგარლის ვერ ტოვებს მკითხველს ქუმარჩიტი პატრიოტის, მოქალაქის, თავმდაბალი და უპრეტენზიო კაცის, კოტე მიქაბერიძის სევდიანი თავადასავალი. მისი შემოქმედებითი ცხოვრება გასული საუკუნის ოცინი წლებიდან, სამკოთა პერიოდში დაიწყო და იმავ ეპოქაში დასრულდა. ნიჭიერი რევისორისა და მისიობის მოღვაწეობა კი მხოლოდ ჩვენს დროში დაფასდა. ისი მიერ 1929 წელს გადაღებული მოკლემეტრაჟიანი ფილმები, გამორჩეული, „ჩემი ბებია“ მსოფლიო ეკრანებზე დღესაც იკვალავს გზას. ფილმი ნლების მანძილზე კინოთუკის თაროზე იყო მომოდებული და არა მარტო მაყურებლისთვის ჩვენება, მისი არსებობის გახმაურებაც კი იკრძალებოდა.

„ჩემი ბებია“ იმგვარად გაუსწორდნენ, როგორც გასული საუკუნის 30-იან წლებში მთელ ავანგარდისტულ მხატვრობასა და მწერლობას, რომელსაც მიქაბერიძის ფილმი, სტილისტიკითა და ნოვატორული ხედვის პრინციპებით ორგანოულად აუკეთობდა.

ფილმის შემქმნადი თეოლოგიური ნლების ჩავლის მერე, როდესაც განგამისა და მიშის ზარი თითოეუნი ჩაცხრა და მიინადა, კოტე მიქაბერიძის შემოქმედებითი ძიების ნაყოფი უცხოთიში გაიტანეს სხვადასხვა ფესტვალებზე საწვენებლად და თავმოსაწინებლად, კინოსტრის დიდი ნარბეგბა ხედა ნილად. სამწხაროდ, თავად ავტორის ამ აღიარებას ვერ მოესწრო. დაუმსახურებელი კრიტიკითა და გარმშობიყოფა გულგრობითი გულდაწყვეტილი მარტოსული რევისორი, მსახიობი, მხატვარი და ქვედაოვი გარყულად ცხოვრობდა და 1973 წელს, კინემატოგრაფისტთა სახლში, ა. ზინთიბიძის ხსოვნის საღამოზე უცებდა და გარდაიცვალა.

გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში ტონინო გუერი, ცნობილი იტალიელი მწერალი და კინოდრამატურგი, მეუღლესთან ერთად, თბილისის რამდენჯერმე ეწვია. პირველი ვიზიტისას „ქართულ ფილმში“, სხებებთან ერთად, ტონინოს კოტე მიქაბერიძის „ჩემი ბებია“ უჩვენებდა. ტონინო გულრფულად აღფრთოვანებას გამოხატავდა მასპინძელთან და მის საბატეისაცემოდ მიწვეულ სტუმრებთან მიქაბერიძის ფილმით მიღებული შთაბეჭდილების გამო. ქართველი რევისორი მისთვის ნამდვილი აღმოჩნდა იყო: — „ნარმოუდგენელი, როგორ მიავნე მიქაბერიძემ ასეთ სრულყოფილ ფორმას, მოკლემეტრაჟიანი ფილმით როგორ შესძლო, სისტემის მთელი არსი, ბუნება, ნამდვილი სახე ემსახურება“ — აღუვებული იმეორებად მყოფ მსოფლიო ომის ეტერატი, მრავლის მიმხრედ და მწახველი, ფედერიკო ფელინისა და სხვა ცნობილი იტალიელი რევისორების საუკეთესო ფილმების სცენარისტი.

შემთხვევითი ამითავრებს ვეგას სიტყვებით რეზო კვესელავა მოგონებას კოტე მიქაბერიძეზე: — „კარგ გულს ამა ვკლავს ბუნება, თან დაიქვს ძველისძველად“. ბუნებისა და კი ამის ვაჭაყულმან განცდამ ძველი თაობის ნილად შემოქმედს ზუსტად რომ ესადაგება, კინოს ეს მართლაც მოკრძალებული მსახური მისტიკასთან დაახლოვა. უტყუ-

არმა ალლომ და ინტიუციამ, მრავალმხრივი ტალანტით დაჯილდოებული პროფესორს არც აქ უმტკუნა და, ინტელიგენტური ნაწესების ძიებაში, დასაბუღიანი და მოსაუბრებელი კერა დაირულ ბედისმადიებელთა მსგავსად, დროის შესაბამისად, უძველეს სიბრძნისთან დაახლოვდა...

თანამედვე ხელთა შორის ქართველი ხალხი უთუოდ გამოჩნულ ადვილს მოუწუნს კოტე მიქაბერიძეს, ხოლო მის ფილმებს სამუდამოდ გადააღვს სამარადისო დავიწყების მტკვარს. ასეთია რეზო კვესელავას მშვენიერი ნოველის პათოსი.

თანამედვე სულები ძლიერი იმპულსია, ადამიანს გაუსაძლის ყოფავს რომ უმისუბუტებს, ანუგებებს და რწმენას უწერგავს. ისინი მემუარების სინიდან — გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიის ეთერული სიბრძნით გამსჭვალული ნოველებიდანაც გვეზნებებთან და მოყვასისადმი პასუხისმგებლობის გრძობასა და პროფესიული მოვალეობის შეგნობას გვათავიკებენ.

გადუქარბულად შეიძლება ითქვას, რომ რეზო კვესელავას მიერ გამოძერწილი დორე ხინთიბიძის, ალექსანდრე ფალიაშვილის, დავით რონდელის, სპარტაკ ბაბაქიანი, ვასილ წხაიძის, არკადი ხინთიბიძის, გვიგ დოლოვაინის, იაკობ ტრიპოლსკის, კოტე დაუშვილის, შორის ანდრონიკაშვილისა და სხვათა პორტრეტები სულის ზეობის განცდილია ნასაზრდობი.

მემუარები განმადრებელია ავტორის მიერ უმთავრესად საკუთარი არქივიდან შერჩეული უნიკალური ფოტოსასალით, ასევე საინტერესო წინააზრებებითა და აღიშნების რეპროდუქციებით, რაც კიდევ უფრო ზრდის ფანრის მნიშვნელობას და ამჟღავნებს მოგონებთა წინგის ხელახლა, სხვა ფორმატით გამოცემის ნადილს.

რეზო კვესელავას მოგონებები მრავალმხრივ მიზნდევით საკითხავია. მართალია, იგი ქართულ კინემატოგრაფისტებს ეუბნა, მაგრამ წიგნის ფურცლებზე, აქა-იქ ამ პროფესიის ადამიანებზე გაიფიქრებენ, რომელთა იმითი გამოჩენაც კი უსიათო ფრქოვებს პვერის მკითხველს. წიგნი კარგად არის ნაწიენები, წლების მანძილზე, ჩინონიკური შეზღუდულობითა და სისასტიკით, როგორ უშლიდნენ რეჟიმის მორჩილ მსახურები ხელს საღი აზრის დამკვიდრებას, როგორ აფერხებდნენ ქართული კინოს ბუნებრივი განვითარების პროცესს...

ფანრის სექციისკის მიუხედავად, რეზო კვესელავა მკითხველს სუბიექტურ განცდილია ტყვეობაში რედაქციე აქცივს. მას განსაკუთრებული ნდობითა და სიფრთხილით ეყოფება და მთვლენების აღწერას თუ ცალკეული პროფესიების დაბასათებისას ცილინოს, დამოუკიდებელ შეფასებათა არხი არ დაუხშობს მას.

არ დასაშვებს ცხენმა და ქიანჭველამ? — კარგად შერჩეული საათური მკითხველის თვალწინ რეზო გაბრიანის მრავალმხრივ შემოქმედებით ძიებათა სუბექტური მარათსათვი გამოვლენა, ხოლო წიგნის ავტორი საინტერესო შეგზურად მოვლენიანება.

გაბრიანის შემოქმედების გარეშე ძნელი წარმოსადგენია თვარტის მსატკრობისა თუ მწიღობის, მთი უფრო, თანამედროვე ქართული კინოს ნაგებობა. რეზო გაბრიანე იმ დროს გამოჩნდა კინოში, როდესაც თითქმის უანგბადის ტოლფასი იყო, საკუთარი სისხლითა და ოფლით არაბუნებრივ, ყალბ გარემოში მოხვედრილი ადამიანებისათვის,

ცოდებებით დამძიმებულ ცხოვრებაზე სიცილითა და იუმორით მოთხზრო და, ნებსით თუ უნებლიეთ, ჩადენილ შეცდომებზე მივიწიებინა.

მართალია, მემუარების წიგნი რეზო კვესელავა მხოლოდ სატალანტრადის ბრძოლით მიიღებულ შთაბეჭდილებებზე ჩერდებოდა და დედგმის მიმართ ერთ მკროვნულ, ძალზე ტაქტიან შენიშვნასაც გვიავაზრებს, მაგრამ რეჟისორის იმგვარ ღრსებებზე ამხვილებს ყრფადლებას, ისეთ ნიუანსებს წვდება, რომ მკითხველი თავად იწყებს გაბრიანის პროფილზე პორტრეტის მშვებსა და მოვლენების გულისგულში ტრიალს.

რ. გაბრიანის უმრეტო ფანტაზია და ურთულესი პრობლემების მსუბუქად მითოდების ოსტატობა, დიდ ადამიანურ სითოსთან ერთად, მისი გამომრქეული ტალანტის თავყვანისმცემლებს მომავალშიც არა ერთხელ მიახიჭებს საკუთარი თავისა და გარემომყოფთა ბუნებრივად შეცნობის სისარულსა და ბედნიერებას. ამგვარი განცდა არ გეტოვებს რეზო გაბრიანეზე შექმნილი ნოველის გაცნობისას.

„მიხილ კობახიძის გამოჩენა ქართულ კინოში მტკიუნროს გაელვებს ჰგავდა“ — ასე იწყებს თხრობას რეზო კვესელავა უცნაური ბედის რეჟისორზე, საბჭოთა რეჟიმის სიციცხლე რომ მოუწამლა, წარათა ყველაზე ძვირფასი, რაც კი ადამიანს აბადია და სამუდამო, მთელმეტყველი იარაღი ტოვავს. მიხილ კობახიძის ვაჟი, უნიჭიერესი მსახიობი გეგა კობახიძე შესანიშნავი კინოდრამატურგის, სულიკო ჟღენტის დამაბოთქმავს რომ დავესტყობო, „თავიკისფლებების ზაზე დასაღუამდ გარმირული უდაბნოს თაობის“ შვილი იყო და ლად ცხოვრებას მონყურებული, შეწინირ კიდევ უდაბნოში ჭიქა წყლის ძიებას.

სიტორია იცნობს ტალანტის წამიერი გაელვების არაერთ ფაქტს; საზოგადოებას ხიზლავს გამორჩეულ პიროვნებათა უწინი ნვეთში მთელი ოკეანის დაბახვის, მძაფრად დახვიდის ამ ადამიანთა მიკროსამყაროს უწყველი მიზიდულობის ძალას. ვასაკვირი არ არის, რომ მიხილ კობახიძის მოკლემეტრატაიანი ფილმების გამოჩენა მიძინებული ვულკანის ამოფრქვევას ჰგავდა — ისეთი ათიოტაქტი ატყავს, კაცი იფიქრებდა, საზოგადოება სწორედ ამას ელოდა და დიდ ხნის ნატვრა აუსრულებდა.

მიხილ კობახიძე ვერ იტყობით, ახალგაზრდა პერსპექტიული რეჟისორიათ, პირველივე ფილმებით ისეთი სერიოზული განაცხადი გააკეთა, იმდენად დასრულებულ ოსტატად მოგვევლინა. სხვა, თუნდაც სრულმეტრატაიანი ფილმები კიდევ რომ გადედო, შესაძლოა, მაყურებელი მთა ასე გვეარ შეეფერებდა — ელდო შეივლეთან გერეზად დაიგულებდა. იქნებ ამიტომაც არის, რომ რეჟისორის ემიგრაციამ უფნა, პირად სურვილთან ერთად, საზოგადოებრივ დავკეთასაც ჩამოშავს.

მიხილ კობახიძის „ქორწილი“ და „ქოლგები“ გულის სიღმიდან ერთი ამოსუნთქვით აღმოშობილი ვარინკა წერეთლის „სულიკოსავით“, ერთბაშად აიტყავს ხალხმა და ერის სიაღში დაბადებული გენიალური უზარალოება მომავალ თაობებს სანიდო საგზოვად გატანა...

ამგვარი განცხება მიგვევლავს ძვირფასი შეგობარზე რეზო კვესელავას მოგონების კითხვისას.

„ოსილიანის პალიტრა ამბივალენტურია; მას შეუძლია, სისარული სევდის ფორმით შექმნას და, პირიქით,

სევდა — სიხარულის ფორმით. მისი ფილმების ნახვა ყოველთვის სასურველია, ვინაიდან მათ, როგორც ცოცხალ არსებებს, თავიანთი უსაზღვროება აქვთ... — შენიშნავს რეზო კვესელავა მოგონებაში „პოეზია უპირველეს ყოვლისა“ და რწმუნდებით, ტრამებად ასაკინძი შეფასებების ფონზე, მაინც რა ზუსტად ერგება მწერლის ნათქვამი ოთარ იოსელიანის მთელ შემოქმედებას.

პირველყოფილი მშვენიერებისა და უბნოების, საგანთა თუ მოვლენების სულიერი არსის ძიებამ პრესინალე რეჟისორი ურთულესი ლაბირინთებით ატარა და საქართველოდან შორეულ აფრიკამდე მიყვება. მაგრამ აპოკალიფსური ხილებსიგან ხსნის ამ ორიგინალური ექსპერიმენტის მიუხედავად, იმედგაცრუებასა და ნიჰილიზმს თავი ვერ დააღწია — აბსოლუტური ნათელი, მაძიებელი ბუნების კაცმა, ვერც იქ იხილა. ამიტომაც სახა ჩვეული და-

უნდობლობითა და პირუთენელობით, ნათელთან ერთად, სხვა კონტინენტზე დანახული ადამიანური ყოფის ბნელი ნახნაგები.

— „ყველაფერი აირია, რა უნდა წარმართავდეს დღეს ხელოვნებას, რა არის საყრდენი?“ — ეკითხება ქართველ კინემატოგრაფისტებზე დანერჩილ შესანიშნავი წიგნის ავტორი რეზო კვესელავა ოთარ იოსელიანს: „... მოგონებები, იმპულსს ვიღებთ მოგონებებიდან“... დასძენს სახელოვანი რეჟისორი.

დანანებით გასრულებთ, ქართული ფილმის ასი წლისთავის განცდით გაჯერებულ, რეზო კვესელავას მშვენიერი მოგონებების კითხვას და უნებლიეთ ფსალმუნის სიტყვები გვახსენდება:

... და რადგან უკუნისამდე არ ნაბოძიქდება; საუკუნოდ გასახსენებლად იქნება მართალი“...

რეკორტაჟი

ეკა ბუჯიაშვილი

ქალაქი, რომელსაც ლიტერატურა კლინ უყვარს

ქუთაისში ყველაფერს თავისი სახელი და ფერი აქვს — მიწის, ცას, ოუმორს, დროსა და სივრცესაც კი... და თითოეული თავისი სხეულითა და სითბოთი შევძლებებით იქაური საშვარის უჩვეულო სულის ხევეულებში...

თუ პიკასოს ბოქთან ერთად თვალთ არ მოგიზომავთ რიონის თავზე დაკიდებული ხიდის სიმაღლე...

მწვანეყვავილადან არ გადმოგიხვებათ...

„ოქროს ჩარდახის“ დარბაზებში დიდ ქართველ მეფეთა პორტრეტებისთვის, საკუთარი ქვეყნის ისტორიისთვის არ გაგისწორებიათ თვალი;

მზიანი და ქარიანი ქუთაისის ბუღვარზე არ გაგივლიათ, იქ, სადაც ჩვენი წინარეები ინტელექტუალურ პაექრობებს მართავენ (სწორედ ქუთაისის ბუღვარის შესახებ დაუნერხა შოი არაგვისპირელს ერთ ნოველამ: იქ სპენსერსა და ბოლქვ დანა-ჩანგალით ისტრიათ);

თუ იქაური ნაქერკლანი იუმორით შეხვეწულ სუფრაზე გია ბოფორის არ უთამადა და ნაირნაირი სასმისებით — სირჩებით, ფილებით, თასებით თუ მინიატურული შვევრებით არ შეგისამთ ჩვენი უღლის, მინის და ქართველობის სადღეგრძელო; აქაური მასპინძლობით გაღადებული ქუთაისის კოლორტს — თავისი ჩამომავლობითა და გვარ-სახელით მოამაყე თორნიკე ერისთვის თუ არ ვაღიგონებართ... თუ...

თუმცა, ვინ იცის, სად წამიყვანს ახლა ჩამოთვლა, უბრალოდ გეტყვით, რომ თუ ეს ათასგვარი სახასიათო ფერი არ გიპოვინათ ამ ლამაზ ქართულ ტილოზე, მაშინ თქვენ იმ სიმაფის ერთ არ შევიტრმენათ საშვარო, სადაც შეუძლიათ დღე ხანსაულად გაიციონ და სივრცე — სხვა განზომილება.

— ქუთაისში ჩამოსვლა ადვილი, თორემ აქედან წასვლა ძნელია. — ამბობენ ჩვენი მასპინძლები — ცნობილი შვევარი ელვაჯა თაბერიძე და მისი მუდმილი ენობრივი მუშაობა. და ჩვენც ზღაპრის გამოცხადებით დრო და სივრცედაკარგულეში ვიტკობით და ვეგვივინებთ ამ უჩვეულო საშვაროს მადლს.

სამყაროსი, რომელსაც კულტურის, ქრისტიანობისა თუ განაღობის კურთხეობის დიდი ტრადიციები მოსდევს. ჩვენი ორდენიანი მოგზაობაზე ქუთაისში სწორედ ამ ტრადიციების გაგრძელება იყო — ქალაქმა სამწრადე მონაღმბრი საჯულისხმო ლიტერატურულ საღამოს უმსპინძლა.

„ნისლის ტინარი“ და საშვარო ძინძისთავზე

კირილე ლორთქიფანიძე, მამია გურიელი, გიორგი შერვაშიძე, დათა მიქელაძე — ეს ის ადამიანები არიან, აკაკი წერეთელთან ერთად XIX საუკუნის ქუთაისის ყოფისა და საზოგადოებრივ აზრს რომ განსაზღვრავდნენ და მათი საკმაოდ დიდი დამახავრებაა ლიტერატურული ბუმიც ამ ქალაქში და ისიც, რომ ქუთაისი თავისი ცხოვრებით დედაქალაქს არ ჩამორჩებოდა.

როცა გიორგი შერვაშიძეზე გამოქვეყნდა ელვაჯა თაბერიძის მონოგრაფია, პირობითად, ის ბიოგრაფიულ რომანად მიიჩნის, რაკი სამეცნიერო მონოგრაფიისგან ბელეტრისტული თხრობა ამკარად გამოარჩევა.

სწორედ მაშინ შეუგულიანებიათ მეგობრებს, ამ ფენრში მოესენება ძალა.

— ეს ის შემთხვევა იყო, როცა ჩიტე ნარზე ზის და აფერებს ელოდება, მას უფოოდ თვითონაც ჰქონდა გულში ამოჭრილი ბიოგრაფიული რომანის დაწერა და აკი კიდევ მოჰყვა აირევი იფირია“ — ბიოგრაფიული რომანი სოლომონ ამირდიაზე, მონაპოვარი ქართული მწერლობისაო, — თქვა ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ სოლომონ მეფის სა-

სახლში გამართულ წარდგინებაზე ელგუჯა თავბერძის ახალი მიგრაციული რომანისა „ნისლის ტიბარი“, რომელიც დავით მიქელაძის ცხოვრების ქრონიკას ასახავს.

XIX საუკუნის ქართული პუბლიცისტიკის ისტორია წარმოდგენილია დავით მიქელაძის მძაფრი, პოლიტიკური, ეროვნული სულისკვეთებით გამსჭვალული წერილების გარეშე. „მეველს“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული სტატიებით ყურადღებას იპყრობენ მრავალმხრივი ცოდნით. მის აზრს ენდობოდნენ და პატივს სცემდნენ ილია ქავჭავაძე, ვაჟა-ფშაველა, აკაკი წერეთელი, ნიკო ნიკოლაძე, იაკობ გოგებაშვილი, ალექსანდრე ყაზბეგი... ის იყო ილიას ერთგული მეგობარი, მისი აზრებისა და შეხედულებების გამზიარებელი და გამორჩეული მცველი. არც ქება დაკლებია, არც კრიტიკა...

ქვეყნის წამდელი ქირისუფლები იზიარებდნენ მის შეხედულებებს, მესამედასელები კი ძრხავედნენ და კილავენ.

ეროვნულად მოაზროვნენი საქებარ სიტყვებს არ იშურებდნენ მასზე, ჭეჭენი ევროპული კულტურის ერთერთი დამაპყველებად მიიჩნევდნენ, კლასთა ბრძოლის თეორეტიკოსები კი პირიქით — აბაგებდნენ და ფუნაჟორიებს უწერდნენ.

ერთი რამ ცხადია — დავით მიქელაძე საინტერესო პუბლიცისტი იყო, საინტერესო პიროვნებაც, ეროვნული

ქუთაისი. ზედი ბაგრატიის ტაძრისა

ლი სულისკვეთება ამომრადებდა და მისი შემოქმედება დღესაც აქტუალურია მარადიული ღირებულებების გამო.

— იმის მიხედვით, თუ ვის ეძღვნება ელგუჯა თავბერძის თხზულებები, კარგად ჩანს მისი დამოკიდებულება მოვლენებისადმი, — თქვა მეკრებაზე როსტომ ჩხეიძემ, — ის ეძებს ღირსეულ ადამიანებს, რომლებსაც თავის დროზე დიდი გავლენა უქონდათ სალიტერატურო და საზოგადოებრივი ცხოვრების ასპარეზზე, ოღონდ დიდი სახელების ფონზე ჩაიკარგნენ... დავით მიქელაძე კი გამორჩეული იმის გამოც, რომ ის იყო შეილი თავის დროის კოლორატული პიროვნების — ალექსანდრე მიქელაძისა — ქუთაისის თავადანაურობის მარშლის, საზოგადოებრივი ცხოვრების წარმმართველის, გაორებული პიროვნების, ახალ რეჟიმს, რუსულ მმართველობას რომ მიეზრო, ისევე, როგორც ელიზბარ ერისთავის მამა, ალექსანდრე ორბელიანის მამა... ოღონდ მათგან განსხვავებით, მისცემდნენ შენარჩუნებინა პიროვნული თავისუფლება. თვეთ აკაკოც კი, ვისაც მოუკერძოებლად გამოჰქონდა მსჯავარი ყველასთვის, მოკრძალებით მოისენინებდა ამ პიროვნებას და ამბობდა:

— ალექსანდრე მიქელაძის ცხოვრება სამოთხრობე და საორომანე თემააო.

თუ რატომ, ამ ველიაფერს დიდი ხანია უტრიალებს ბატონი ელგუჯა: ჩანს, ალექსანდრე მიქელაძის თანამედროვეებმა იცოდნენ მისი ცხოვრების შესახებ რაღაც ისეთი, რაც ჩვენითვის უცნობიაო.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი ამ წიგნის დიდ გამარჯვებად მიიჩნევს წერილის ოსტატობას — საინტერესო და ექსპრესიული თხრობას, სანდობას დოკუმენტურ წყაროთა თვალსაზრისით, და კიდევ იმას, რომ ავტორი დავით მიქელაძის ცხოვრების ასახვით მთელ მამინდელ ეპოქას წარმოგვიჩენს.

თუმარ ამყოლაძის თქმით კი წიგნის მთავარი ღირსება ის არის, რომ საზოგადოებას ეს მნიშვნელოვანი პიროვნება

გაუცოცხლა და დავით მიქელაძე ქართულ ცნობიერებაში დააბრუნა.

— ასეთი წიგნები საჭირო იქნება იმდენ ხანს, რამდენ ხანსაც იარსებებს ეს ქვეყანა და საბრძოლო და გასაკეთებელი გვექნება ის საქმე, რისთვისაც იღწოდა დავით მიქელაძე XIX საუკუნეშიო, — აღნიშნა მან.

ზაალ ნიშანიძემ ასეთი შეფარებით გამოხატა თავისი შეფასება:

— ელგუჯა თავბერძემ ითქვის ის სცენა დააბრუნა, კულიცებს ადგილი შეუცვალა და ავანსცენაზე დადგა. ამის შემდეგ არ არსებობს ტიხარი, რომელიც ხელს შეგვილის ამ პიროვნების დანახავში.

წინო ვახანიამ ყურადღება გაამახვილა წიგნში უხვად მხიბობილ ცნობებზე:

— აქ არის უცნობი ფაქტებიც და კარგად ნაცნობიც, მაგრამ ის საინტერესოდ არის მოტანილი მკითხველამდე, რომ სრულიად ახალი რაჟურით იხსნება. მაგალითისთვის მოვიხმობ 1893 წლის ქალაქის საბჭოს არჩევნებს თბილისში. ადრეც ვიცოდა, რომ ამ არჩევნებში სომხებმა გაიმარჯვეს ისე, რომ ქართველები ითქმის აღარ იყვნენ საბჭოში, მაგრამ წიგნში ბატონი ელგუჯა ამ ამბის ასაღწერად მოუხმობს დავით მიქელაძის შედარებას — როგორც ყანაში აქა-იქ საჩრდილობლად დატოვებული ზეები, ისე იდგნენ ქართველები იმ სომხობაშიო. ეს ახლა იმის ნიშნავდა გავისხენე, თუ როგორ სძვს იგი ახალ სოციალურ არათუ უცნობ ჩვენთვის ნაცნობ ფაქტებსაც კიო, — აღნიშნა მან.

ლუკა დვლიძეშვილის თქმით, ლიტერატურული კრიტიკა ძირითადად კლასიკას უტრიალებს, რის გამოც „მეორე ველონის“ მწერლობა განსჯის გარეშე მჩრება. არადა, უა-

მისოდ ქართული ლიტერატურა სრულყოფილად ვერ წარმოჩნდება და ელგუჯა თავბერიძის ეს ნაგნი ამ თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანია.

ლია კუბანიძე ამ მართად ძველი და მართად ახალი საკითხების შედმივად დღის წესრიგში ყოფნას ჩვენი ქვეყნის ბედისწერად მიიჩნევს და ამბობს:

— ისტორიული ფანრი ჩვენმა დიდმა წინაპრებმა იარაღად გამოიყენეს იმისთვის, რომ რაღაც დავიწყებული შეცხსენებინათ თანამედროვეობისთვის. ელგუჯა თავბერიძის ეს ნივნიც სწორედ ასეთი იარაღია იმის წინააღმდეგ, რაც დღეს ხდება. მიხარია, რომ ბიოგრაფიულ ფანრს ჩვენს სინამდვილეში ისეთი მესვეურები გამოუჩნდნენ, როგორც არის ბატონი ელგუჯა თავბერიძე და ბატონი როსტომ ჩხეიძე, ვისი რომანებიც ძალიან სჭირდება თანამედროვე ქართველობას, — თქვა მან.

გია ხოფერიას ამ რომანის მთავარ ღირსებად ის მიიჩნია, რომ ლიტერატურისათვის საჭირო სამივე კითხვას სცემს პასუხს.

— ჩემთვის ნათელია პასუხი სამივე კითხვაზე: რა დანერა, როგორ და რატომ, თანაც ეს ყველაფერი ისეთ დონეზეა გაკეთებული, ელგუჯა თავბერიძის რომ სჩვევიათ.

ალბათ ამიტომაც ცირა ყურაშვილს ამ ელგუჯა თავბერიძის წიგნმა სხვა თხზულებებზე გადაადგინა გვერდებზე და დავით მიქელაძის ცხოვრების, მთელი იმდროინდელი ეპოქის მოუღწევბთან ჩადრწმევა გადაადგეცტინა. ასეთი შთამბეჭდავი და ამბახასიათებელია მისი შემოქმედებისთვის, აკი ამიტომაც მიუღწევა თორნიკე ეფრემიძის ელგუჯა თავბერიძის წიგნის მოყვარულთა ყურადღების დაქარაზბა.

შერვაზე მწერალს ამ ახალი რომანის გამოცემა ასევე მიუღწევა: აქარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ, მკითხველისათვის კარგად ცნობილმა ფილოსოფოსმა და პუბლიცისტმა მიხეილ მახარაძემ და ქუთაისის მერმა ნუგზარ შამუგიაშ.

ულიამ ფოლკნერს კი ის სურვილი აწვალდება, ქინძისთაზე მოთავსებინა სამყარო და ეს სწრაფეა გვილანზე კარგად იმ „საუბრებში“ ასახულა, ქართველი მკითხველი როსტომ და პაატა ჩხეიძეების თარგმანებით რომ გაცვწო.

ლადო მესხიშვილის სახელობის თეატრთან არსებულ ლიტერატურულ კავშირ (ხელმძღვანელი ქეთევან მამუკელაშვილი) სწორედ ისინი საუბრობდნენ ულიამ ფოლკნერის შემოქმედების შესახებ.

მათ კამსენებს პერიოდი, როცა ამ მწერლის თარგმნა აკრძალული იყო საბჭოთა სინამდვილეში და, თუკი მაინც მოხერხდა მისი შემოსვლა და დამკვიდრება ქართულ ლიტერატურაში, ამაში დიდი წვლილი მიუძღვით ვახტანგ ქულიძესა და ციკლად თოფურიძეს, ვინც შმედილ გარკვეული მასალები მიეცრეობნენ და მემოეგბან რჩინის ფარდით მემოახზერულ სიერეცემი. ჩინებული მკითხველთაგან შეეცმნა ფოლკნერის რომანთა პოეტკაზე. დღესდღეობით კი უკვე არსებობს ცალკე დარგი ფოლკნეროლოგისა, ამ დიდ მწერლის უზღვევ, ამოუწურავ და დიდებულ სამყაროს რომ შეისწავლის.

— მე ხელმოცარული პოეტი ვარ, ლექსის წერა რომ შემეძლოს, აწველა რომანებს რა დამანერინებდათ, — ასე ამბობდა თურქმენერალი. შოტლანდიიდან გამოქცეული წინაპრების შთამომავალი თავს დამარცხებულს ხალხის შვილად მიიჩნევდა, ამიტომ იყო, რომ მარცხის თეორიას განსაკუთრებული კვალი დაემინა მისი შემოქმედებისთვის. ეს თეორია ახალბედა მას დიდ სულიერ თანახეითან ალბერ კამიუსთან, ვის შესახებ გამოქვეყნებულ ნეკროლოგსაც მსოფლიო ესეისტიკის შედეგად მოიაზრებენ კრიტიკოსები.

ეს მარცხის თეორია უკავშირდება თავის სამშობლოს — ამერიკის შერთებულ შტატებსაც, რაკი მიიჩნია, რომ მისი ქვეყანა — სამხრეთი — ჩრდილოეთთან ოში დამარცხდა.

მარცხის თემა გამორჩეულად აისახა მის რომანში „ხმაური და მძიმეარება“, რომელსაც თეიონი მწერალი საუკეთესო რომანად, საუკეთესო მარცხად მიიჩნევდა და ამბობდა:

— როგორც დედას განსაკუთრებულად თავისი ინვალიდი შვილი უყვარს, ისეთი გამოჩრეული გრძნობა მაცქს ამ რომანის მიმართ, ყველაზე მეტად რომ მანვალა და დიდ მზრუნველობას მოითხოვდა ჩემგანო.

თუმცა საზოგადოებამ ეს ნაწარმოები მწერლის ყველაზე დიდ რომანად აღიარა. ბატონი როსტომ ჩხეიძის თქმით კი, ფოლკნერმა ეს რომანი სულაც სახარების თარგმე მოჭრა.

— იგი ამას არსად ამბობს, მაგრამ ძალზე ნათელი კი არის, თუკი ღრმად ჩავუკვირდებით. მწერალი ამ რომანით თანამედროვე სახარებას ქმნილი.

ფოლკნერის შემოქმედებში გამორჩეულია სამხრეთის თემა. ამიტომაც არის, რომ ის მუდმივად ცდილობს სამხრეთელ სული გადაარჩინოს, შთამბეჭდავად გამოხატავს სამხრეთელ ქალსა და ზონით ასახავს შემოსულ უცხოის, რომელსაც სურს მისი ამგვარი ყოფა დაანგრიოს.

— ყველა დიდი მწერალი რეაქციონერია და ეს რეაქცია მიმართულია პროგრესის მიმართო, — ასე წერს თავის „მეორადის თეორიამ“ ამერიკელი პროფესორი ვერჯილ ნეიშოანუ.

პაატა ჩხეიძის აზრით, ფოლკნერეც რეაქციონერი მწერალია. შმასალოა ისეთი არა, ეზრა პაუნდი რომ იყო, მაგრამ მისი შემოქმედება იმ და ისეთი პროგრესის წინააღმდეგ იყო მიმართული, მისი ქვეყნის ტრადიციებსა და თეიომყოფადობას რომ აწერეედა.

ულიამ ფოლკნერი საინტერესოა თხრობის მანერით, რაც მუხებშიც დღეს კისლის თემადა იქცა. ვისთვის ის მოდერნისტ-რეალისტიცა, ვისთვის თავიდან ბოლომდე მოდერნისტი თავისი კონცეპტუალობით და ხედვით, ვისთვის კი რეალისტი, მოდერნისმსაც რომ უზბდის ხარკს. პაატა ჩხეიძე კი იტყვის:

— ჩემთვის ფოლკნერი ცხადად რეალისტიცა... რა თქმა უნდა, მას მოდერნისტიული ხერხებიც აქვს მომარჯვებულ. ის, რასაც იგი აკეთებს, დერკისტობაა, მაგრამ განა სერვანტესი რეალისტი არ არის?

შეხვედრანზე დისკუსია გამართა ფოლკნერის გამომსახველობითი საუბალებების, სტილის, მხატვრული მე-

თოდების, მის ირგვლივ შექმნილი მითებისა თუ მისტიფიკაციების და, უზარალოდ, მწერლური გულწრფელობის შესახებ, ასევე იმაზეც, თუ სად გადის მსახტრული სიტყვის საზღვარი და თავისუფლების ზღვარი.

დიალოგში მონაწილეობდნენ: ნანა გუბუაძე, ლაშა კლადე, არაკლი ცხვედიანი, მირიან ებანიძე, ნანა გასვიანი, ზაალ ებანიძე, გიზო თავაძე...

ისინი საუბრობდნენ მწერალზე, რომელიც, ბატონი როსტომის თქმით, ფან-პოლ სარტრმა თავისზე უფრო დიდ შემოქმედად აღიარა.

ფოლკნერი თავისი მრავალგვარი ძიებების შემდეგ ყოველთვის უბრუნდება დილომას — სოციალისტური სისტემების, სიკეთისა და ბოროტების მარადიულ ჭიდილს. და ცდილობს პასუხი გასცეს კითხვას ჩვენი ამქვეყნად არსებობის აზრისა და არსის შესახებ.

სწორედ ეს სამყაროსათვის დიდი, რთული და ამოუცნობი პასუხია, დასაბამიდან „ქინძისთავზე“ მოთავსებას რომ ცდილობს კაცობრიობა, ყველა დიდი მწერალი კი სიტყვაში ახერხებს ამას.

არადა...

— მე ხელმოცარული პოეტი ვარ, ლექსის წერა რომ შემეძლოს, ამხელა რომაებებს რა დამანერინებდაო, — თავისას ჩიოდა თურმე უილიამ ფოლკნერი.

ეს ის მარცნი იყო, მსოფლიო ლიტერატურამ დიდ გამარჯვებად რომ აღიარა.

ნინო ებანია, ელგუჯა თავაძერიძე, თემურ ამყოლაძე, ეკა ბუჯიაშვილი

მისი უნახავს „შავი ნიღმი“... და მზა ქველი ციტადელიდან

— ადამიანი, ადამიანი, ემ! — ეს სკეპსის რეფრენივით გასდევს თხზულებებს მწერლისა, რომლის მსგავსი სასწრაფოცაა და ტრავმაში ასეთი სიმძაფრით იქნებ სხვა არც არავის შემოქმედებას არ დაჩინებია ქართულ ლიტერატურაში.

შიო არაგვისპირელი...

მწერალი, რომლის სამყაროდ ვაბტანდ კონტექსტივლმა გალაკტიონის სტრქონებთან გაასიმბოლოვა და „შავი ნიღმი“ უწოდა.

სწორედ მის შესახებ საუბრობდა ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტში როსტომ ჩხეიძე, ვინც ამ მოვლანეს ბიოგრაფიული რომანი „მზე და მწუხრი“ უღწა და სამშუოზე გამოიტანა შიო არაგვისპირელის წყვედადით მოცული სამყარო.

მის გამოჩენას საზოგადოებრივ ასპარეზზე დითორამ-

ბული ლექსით შეეგება აკაკი წერეთელი, მოგვიანებით კი წერტილად უძღვნია მისთვის.

იმ აკაკი, ყველასთვის დაუნდობლად რომ გამოჰქონდა მსჯავრი და საქებარ სიტყვას იოლად არავის იმეტებდა.

გამოიხატეს ფორმად ნოველა აურჩევია და კლასიკურ სიმაღლემდეც აუყვანია ეს ეპიკური. მისი ერთადერთი რომანი „გაბაზრული გული“ კი ბიბლიური ქებათა ქებისთვის, სოციალისტური საოცარი საგალობლისთვის შეუთანაბრებია კრიტიკას. იმ პერიოდის ქართული მწერლობის განვითარების, მისთვის გეზისა და მიმართულების მიმცემ მთავარ ძარღვად ქცეულა შიო არაგვისპირელის შემოქმედება და მიმბაძეველა მთელი დასიც გასწინა.

ბედისწერას ისიც დაუტესტებია, რომ 1832 წლის შეთქმულების შემდეგ პირველი აღდგინა იატაკქვეშა მოძრაობა — ვარშავიან სურდა ნინალმდებობის გამლა საქართველოს დამოუკიდებლობის დასაბრუნებლად. ვარშავის ციხეში ბუნვე გადარჩენია სიკვდილის ტყვეობისა და სასწრაფვეთის მიხეზი არც ცხოვრებას დაუკლია — მასზე შეყვარებულ ქალს, შიო მღვიმელის ძმისწულს თამარ ქუჩუკამვილს მისი ქორნილის დღეს თვითმკვლელობით დაუსრულებია სიცოცხლე და ამის გამო საზოგადოებისგან დაშორებული გულისწყრომა და მოკვეთაც უწინვია შიო არაგვისპირელს.

ამ და კიდევ სხვა მიზეზთა გამო დაუფასებელი რჩებოდა შიო არაგვისპირელის შემოქმედება. სწორედ ამიტომ შეკრებაზე ავთანდილ ნიკოლეივილიმა გამოიჩინებულად აღნიშნა როსტომ ჩხეიძის ევანგლი ამ სახელის წამონევასა და მისთვის ღირსეული ადგლის მიჩენაში.

— ადამიანი... ადამიანი... ემ! — სასწრაფვეთა მოსმის მწერლის სამყაროდან, სადაც ყველა სარკველი დაგმანწერლის მზის სხივისათვის. მის ნოველებში არის ის, რაც მოგვიანებით ვეიშო ჯოსმა და ფრანც კაფკამაც გამოსცადეს.

ცხოვრებასთან შემოქმედის სულის ასეთი მინდობამონწყდომის, ადამიანების მიმართ ამგვარი უნდობლობის გამო იკითხავს ქუთაისის უნივერსიტეტის რექტორი გიორგი ონიანი:

— ეს სკეპსისი ხასიათია მისი და ცხოვრებამაც გაულმამავ, მაგრამ ხომ არ იყო ლიტერატურული გავლენაც — იმფამად ხომ ბევრი სპეკტიკონი მწერალი და ფილოსოფოსი გამოჩნდა ასპარეზზე; თეიმურაზ სურგულაძე კი დაქტედება, რამე საერთო ხომ არ ჰქონიათ ტერენტეი ვანელისა და შიო არაგვისპირელსო?... თუცა ბატონი როსტომის თქმით, მწერლის ეს ხასიათი ბუნებისმიერია და გავლენაც თვითონ შიო არაგვისპირელმა იქონია იმდრო-

ინდელ ლიტერატურაზე. გრანელს კი უშუალო არაფერი ჰქონია საერთო მასთან, მიუხედავად იმისა, რომ შინაგა-
ინდე ისინი ახლოს დგანან ერთმანეთთან.

ნესტან უტკვიცემ, ვინც თავის დროზე სადისერტა-
ციო ნაშრომი უდგინა შოი არაგვისპირელების ცხოვრებასა
და შემოქმედებას, მისი ნოემე, თუმცა ძალზე საინტერე-
სო, ცოტა ვგზალტირებელი გმირები დასახლებული
სამყარო ენობრივი ქსოვილითაც გამაზარჩია:

— ასე მგონია, მისი შემოქმედების სიღრმეები ამ სა-
კითხსაც უკავშირდება — ის კარგად იცნობდა არა მხო-
ლოდ ქართული ენის წილს, არამედ იმ ლიტერატურულ
სიახლეებსაც, რომელიც მიმდინარეობდა XIX საუკუნის
ბოლოს ევროპაში. ის ფეხდაფეხ მიჰყვებოდა მას და ხში-
რად ძველ ნარმატივულადაცო.

ლოია კუხიანიძემ შოი არაგვისპირელების ლენაზე საუბ-
რისას აღნიშნა, რომ მის მიერ ნოველის ტანრის ევროპულ
სიმაღლეზე აყვანა მხოლოდ ლიტერატურული კი არა, პო-
ლიტიკური მოვლენაც არის. განსაკუთრებით დღეს ძალი-
ან გუჭირდება ჩვენმა თანამედროვე მწერალმა გვიხიზრას,
რომ თუმც, ისტორიის ბუნებრივობაშია საქართვე-
ლოს ასეთი და ამაზე უარესი დროებებიც ჰქონია, ყოველ-
თვის განზრახვით არ ავცილებოდი იმას, რასაც ევრო-
პული სიმაღლე ჰქვია. სწორედ ამიტომ კიდევ უფრო იზ-
რდება ამ ბიოგრაფიული რომანის მნიშვნელობა.

ქეთევან დევკანიშვილმა კი დაძინა:

— ძალიან მიხარია, რომ ბიოგრაფიული რომანის
ფანრს ასე ერთგულეს ბატონი როსტომი, მაგრამ ამას-
თანავე დიდი მოლოდინი მაქვს მისი ახალი ნაშრომისა
ფოლკლორისტიკაშიცო.

საქეტკულს დემესგავსა ლექცია, შოი არაგვისპირელების
ცხოვრების ამსახველ ნარმოდგენას, თითქოს ეპოქა რომ
დააბრუნებ და საიურად გააკოცლა კარები XIX საუკუ-
ნის თბილისისა. ამიტომაც აღნიშნა ლუკა დვალისვილმა:

— ბევრი ლექცია მომისმენია ბატონი როსტომისა,
მაგრამ დღევანდელმა შეხვედრამ თავისი ექსპრესიითა
და არტისტიზმით მოლოდინს გადააჭარბა — ის თითქოს
არა მარტო გარედან უყურებდა ფაქტებს, ლამის თანა-
მედროვედ მოგვევლინა შოი არაგვისპირელებისაო.

ლექციაზე დისკუსია მოჰყვა ქალის თემას შოი არაგ-
ვისპირელების შემოქმედებაში, და იმ ტკივილს, შედეგობრამ
რომ არგუნა და განაჩენადაც უქცია საზოგადოებრიობის
მხრიდან, თუმცა კი მისი თანამედროვენი ვერც ასე ხელა-
ლეთი სდებდნენ ბრალს ამ ტრაგედიაში.

აბა, დღეს ზუსტად ვინ იცის, რა ხდებოდა მაშინ შოი
არაგვისპირელების სულსა და გონებაში. ერთი რამ კი ცხადაა:
ის რჩება მწერლად, რომელმაც განსაზღვრა ნოველის ბედი
ქართულ ლიტერატურულ სივრცეში. თავისი თხზულებე-
ბით კი დავეტოვა სამყარო, რომლიდანაც მოჩანს მაგი
ლანდი ხელგობის კაკუნით მოარული კაცისა და ისმის წუ-
ხილი, რეგრენად რომ გასდევს მთელ მის შემოქმედებას.

— ადამიანი... ადამიანი... ეჰ!

მანამდე კი ის იყო, მწვანეფავილაზე დავით მიქელაძის,
ხოლო მინდ და გიორგის ეკლესიის ეზოში მამია დავითის ძე
გურელიის (ფახელის) საფლავები რომ მოვიხანახლეთ.

ბაგრატის ტაძარიც მანამდე იყო...
გახსნილი გუმბათის თავზე რაღაც იმედიაზე მოლუ-
ლზე მტრედებიც...

გათარების შედეგად ახლადადმოჩენილი ძველი ციხა-
დელისკენ მიმავალი ბოლინეცი, მიხუთომეტე საუკუნის
ფილაქსი რომ შემორჩენია; IV საუკუნის კიბით გაყლილი
კარიბჭეც... ხელისგულზე გადაშლილი ქუთაისი და გუ-
ლისციხეა ქალაქისა, რომელიც კი არ გემსის, გრძობა —
მხოლოდ ახლანდელს კი არა, მაშინდელსაც, აქ მყვები
რომ დააბიჯებდნენ, ამ უძველეს ეკლესიაში ნირვა რომ
აღველინებოდა; საუკუნეების წინანდელ ქართველ
ბრძოლებში გახუნებული დრომა რომ შემოჰოქონდა ამ გა-
ლაყანმა და ათასი ურეთია და ფიქრით შეყვრობილი გა-
დაპყვრებდა სამშობლოს. ჩვენ კი ამ ძველი ნაქალაქარი-
დან XXI საუკუნის ქუთაისს გავტყვეროდით, «ახალი ათას-
წლეულის ტაქტიკადიტი შეყვრობა», და დროსა და
სივრცის უწყვეტობის ურეთიად შეგრძნება გვიყვრებდა...

მანამდე იყო დავით კაკაბაძის პეიზაჟების მიყვასი ხე-
დებიც გელათის კოშკურთან;
დავით აღმაშენებლის ფრესკასთან რომ მოვილიცოთ,
მის საფლავზე რომ დავადგით ფეხი და დიდი მეფის სახელო-
ბის ანკარა წყაროსთან ჩავითქვითი სანუკვარი სურვილები;
გელათის ეზოში ქუთათელ-გაენათის ეპარქიის მმარ-
თველი მიტროპოლიტი მუყუე კალისტრატე ამ მინის ნა-
ყური ლეინთი გვალკვირებდა ჩვენს ქვეყანას და, კიდერ
გვაკურთხებდა, ესეც გვიხიზრას:

— დღეს ივერის ღვთისმშობლის ხსენების დღეა, დი-
ლის ნორვა რომ ჩავატარე, ღვთისმშობლს შევადევრე სა-
ქართველო და ქადგებამი თქვეი, ახლა ყველა პარტია
უნდა გაჭრდეს და ქვეყნის გარემოში გაერთიანდეს, მაშინ
ენებელმა ჩვენს სამშობლოს—მეთქი...

მანამდე იყო ისიც, რომ წარმოვიდგინე, როგორ ზო-
მავდა დროს ჩემი წინაპარი ტაძრის კედელზე ამოტიფ-
რული, აი, ამ შოის საათით...

რალაყიანი მადელ ტრიალდება ჩვენ ირგვლივ, დროისა
და სივრცის უწყვეტობის უჩვეულო განცდით შეხვეებული...
და, აი, სწორედ მაშინ იყო, რომ გავიკეთე:
მე მინახავს, როგორ მოჰქონდა IV საუკუნის ქარ-
თველ კაცს ბრძოლაში გახუნებული დრომა ძველი ქუთა-
ისის გლაყანმა...

მინახავს, როგორ შენდებოდა ბაგრატი;
როგორ მოჰქონდა დავით აღმაშენებელს ძლიერი
მხრებით დარწმუნების კარი;
როგორ საუბრობდნენ გელათის აკადემიის, აი, ამ ათას-
წლეულის ტრინუნდთან არსენ იყალთოელი და იოანე პეტრიში;
მინახავს შურვან-ყრუს შემოსევები და დიდგორიც მი-
ნახავს...

მე მინახავს მზე — დიდი, ქართული, მცხუნვარე მზე,
ჩვენი ყოფიერების, ჩვენი წარსულისა და მომავლის გამი-
ნათებელი, რომლის სხივითაც, აი, ამ საათზე ითვლიდა
დროს ჩემი ქართველი წინაპარი.

ეს ყველაფერი ჩემი ქვეყნის ისტორიის ძლიანი ძველი
და მაღალი, სუნთქვისშემეკვრელად მაღალი ციხადელი-
დან დავიხანხე.

დავინახე ქალაქი, რომელსაც... ლიტერატურა ძლიერ
უყვარს.

თვალსაჩინო პოეტისა და ბელეტრისტის გივი აღბაზიშვილის მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულების „შომაველი ნარსული“ ცალკეულ ფრაგმენტთა გამოქვეყნებაზე ჩვენი ყურნალის ფურცლებზე დიდი და, სამწუხაროდ, არაჯანსაღი აკოზინგა გამოიწვია და მკითხველები ორად გააყო. ვიმდგინებთ, ამ ახალი ნაწევრების პუბლიკაცია დიდ ინტერესს გამოიწვევს, მოხდეს არაჯანსაღს აღარ, რადგანაც ამ მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულების ავტორი თავის მწერლურ ვალს იხდის თანამედროვეთა და შიამომაკრებლის წინაშე — მაინოროს ლიტერატურულ და საზოგადოებრივ მოვლენათა ანალიზის სიღრმეში, როგორც თვითონ ხედავდა და გაიანერგებდა ნღების მანძილზე. სხვათა და თვითონ დაკვირვებანი და ანალიზი შემოგვთავაზონ იმავე თუ სხვა ამუშებისა. ამით სამწერლო ცხოვრება მხოლოდ მოიკვდა. უნდა შევევათ იმას, რომ ვიკვლით ხელში შესაძლად პერსონაჟები აღმოვჩნდეთ და მათეული შეფასება არ დავიშვებთ იმ აზრს, რაც ჩვენ გვაქვს საკუთარ თვალზე.

გივი აღბაზიშვილი

შომაველი ნარსული

სწიქრისტიკა

1961 წლიდან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი ვარ. ფილოლოგიის ფაკულტეტის საღამოს განყოფილებაზე ჩავირიცხე. მე და თედო ბექიშვილი ერთ ჯგუფში მოხვდით. პირველი კურსი წარმატებით დავებურე. დამავადედებულეს, პარალელურად საუნივერსიტეტო სიმფონიურ ორკესტრის რეპეტიციებზე შევლო, როგორც პოპოსტასა და პირველი კურსის წარმატებით დამთავრების შემდეგ დღის დასწრებულზე გადავიწყვენეს.

იმ დროიდან ყველაზე მკაფიოდ მახსენდება თედო ბექიშვილის, ჯერმალ აჯიამილისა და ჩემი გასვირება მდინარე ვერის ხეობაში. ერთადერთი ოცნება გვეკრდა, როგორმე დაგვეკრებინა ხელნაწერი ლიტერატურული ჟურნალი. მაშინდელი ჩვენი ოცნებები გულისშემძვრელი და დაუვიწყარი უზომო სიწრფელია და ლიტერატურული საქმიანობის როგორმე ნაშთივით განუსაზღვრელი სურვილის სინრფელით. ახლაც კი, როცა მე და ჯერმალ ერთმანეთს ვეხდებით, არ შემიძლება ის საოკიდი დღე არ გავიხსენოთ.

ვახტანგ ფალიაშვილი დირიჟორობდა სტუდენტურ ორკესტრს და უამრავი კონსერვატორიადამთავრებული პროექსინიადი უჭრავდა და თან სხვალებდა უნივერსიტეტის სხვადასხვა ფაკულტეტებზე — მეორე დიპლომისთვის.

საუნივერსიტეტო სტუდენტურ ორკესტრთან ერთად 1961-62 წლებში მოვიარე ლავრი, კივი, მოსკოვი. გავმართეთ კონცერტები, ხოლო მოსკოვში, ლომონოსოვის სახელობის უნივერსიტეტში, წარმოვადგინეთ ოპერა „დაისი“, რომლის უფერტიურასაც უფირიორა სახელმანთქმულმა დირიჟორმა გაუკმა, ხოლო შემდეგ ვახტანგ ფალიაშვილმა გაგატრდა. უცნაური ამბავი მოხდა მაშინ. სპექტაკლებზე არ გამოვიცხადებ პირველი პოზიი — მურთაზ (გვარი აღარ მახსოვს) — და ვახტანგ ფალიაშვილმა მკითხა, თუ ვიკოდი პირველი პოზიის პარტია და თუ შევძლებდი უფერტიურის მსრულებას. პირველი, რაც მაშინ ვიგრძენი, შიში და სიხარული იყო, რომელი ჭარბობდა ვერ ვარკვევდი, მაგრამ პატონ ვახტანგებს უუთხარი, რომ პირველი პარტია თითქმის ზეპირად ვიკოდი, რადგან ჩემთვის უფერადი ხშირად. ასე გრძელა ჩემი დებოუტი ლომონოსოვის უნივერსიტეტში, როცა შევეცდებომა სიხარული. მოგხსენებთ, ოპერა „დაისი“ პოპონიყებს და ამ სოლოს ვარემე „დაისი“ წარმოუდგენელია.

თვრამეტი წლის ვიყავი და მეყო თავებდობა, პირველი პარტიის მსრულებანზე დავთანხმებულყოფი ვახტანგ ფალიაშვილს, ზაქარიას ძმისშვილს. ან სხვა რა გზა მქონდა? სოლო პარტია რომ ჩავამთავრე, გული მომეცა და უფრო ვავთამამდი. ის ნუთხი დაუვიწყარი ჩემთვის. პოპონიკტი, რომელიც არ გამოვიცხადებ სპექტაკლებზე გაურკვეველ მიზეზთა გამო, ჩემი ვარაუდით კი რუსის გოგოსთან ერთად დაიკარგა, კონსერვატორიადამთავრებული იყო და არა ჩემსავით მოყვარული მუსიკოსი, ამიტომ შიშითა და ბატონი ვახტანგი, როგორ შეველებდი იმას, რაც შევეძლო.

უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მწერალთა წრემ, უფრო კი ლიტერატურულმა მეტრობამ სხვადასხვა ასაკის დამწყებ მწერლებთან, სხვაგვარი მნიშვნელობა მიაჩნა ჩემს მაშინდელ ცხოვრებას და მთლიანად ვიყავი ჩაფლული ლიტერატურულ სამშაქაქოში. უნივერსიტეტის გახტომი, „პირველ სიხისა“ და „აპოლონი“ ხშირად იბეჭდებოდა ჩემი ლექსები. გიგლა სარიშვილი, იურა ბაქანიძე, სოსო პაპიაძე, თედო ბექიშვილი, ჯერმალ აჯიამილი, ჯემალ ლომონოსოვი, ჯარჯი ფხოველი, ნომიდი ბარათა, ლამა კაკიშვილი, იმარ გოგირაშვილი, ამირან ასანიძე, გოგი კვიციანი, დათო თურქაძე, ოთარ ყვენიშვილი და მრავალი სხვა დამწყები ლიტერატორი თუ ლიტერატურის მოყვარული უნივერსიტეტის ეზოში, შოთა ჩანტლაძესთან ვიკრიბებოდი.

უნივერსიტეტის ეზო, ანუ აუდიტორია ღია ცის ქვეშ, უამრავ მოყვარულ ლიტერატორს იტევდა და იცვლიდა. ჯამუშებზე გვეყავდა ვარეული, როგორც მერე ვარკვე. ხრუშოვისდროინდელმა დამთბობის ხანამ გავგავამაზა და რას აღარ ვსაუბრობდი საწლო წრეში, თუმცა ხალხის დახედობა, განსაკუთრებით კი ზოგიერთის, მეტად სახელო იყო. იმარ გოგირაშვილი და ნოდარ სიხიუაძე გვამარაგებდნენ აკრძალული ლიტერატურით, ძირითადად საქერო საღმით და ამგვარი ლიტერატორის გავრცელებისას ძალიან ფრთხილდნენ. თუ არ ვცდებოდი, გოგი კვიციანი, კონსტანტინე გამსახურდიას ნათელყო მიუწვევლია და ხელი ნათლის ბიბლიოთეკაზე და ზვიად გამსახურდიას ინიციატივით და ზღლისშემუხებით ერცეღდებოდა სადღელო ლიტერატურა, მოგვიანებით კი „ოქრის სანისის“ წომრები. მაგრამ ეს გვიან, დიდი ხნის მერე, როცა შოთა ჩანტლაძე და გოგი კვიციანი აღარ იყვნენ ცოცხლები.

— აი, ჩემი სადღელო დისკრტაციის პრაქტიკული შედეგი, — შოთა ჩანტლაძემ გიგლა სარიშვილისკენ გაიშვირა ხელი. — გუშინ, მინდა გაუთხრო, რომ გვარიადა ნაქიფურის ქობულეთის აღმართიდან დაგვგორეთ კვეკველით ქუჩაზე. მოგხსენებთ, ის ადგილი ვარაზისხევის გაგრქელებდა და ჩვენი დამგება შედარებით მშვედობიანად დასრულდა. მე სასურველზე მეტად დავიუყე, ეს ყმანილი კი

მთლიანად დაიშალა. დილით ხეები ეპივოე მისი თავი, რამდენიმე მეტრის იქით ერთი თვით, კიდევ უფრო მოშორებით მეორე ფეხი და იქვე ხელჯოხი და სხეული. ეს ამბავი მილოციისთვის არ შემტყობინებია. ჩემი მეცნიერული მიღწევების გამოყენებით შექმნილ, ხელახლა ამწეონ დაშლილი ორგანიზმი და ახალი სიცოცხლე მიმინებებინა. აი, ისიც.

სიკვდილს ვიკვებოდი. ყველაზე მეტად გვიღა იციონდა. ვიცავს პოლიომიელიტი გადაეტანა ბავშვობაში და ხშირად იყო, ხელჯოხი მართლაც სჭირდებოდა, დაზღავნად ცალი ფეხის ნაცვლად პროთეზი ჰქონდა. შოთს უყვარდა სიტუაციების ჰიპერბოლიზება და ხშირად ხუმრობდა. ყველა ვხუმრობდით და ასე ვადავტყონდა გასაჭირი. შოთა ჩვენზე ბევრად უფროსი იყო და მისი თაობის მწერლები უკვე სახელგანთქმულები იყვნენ. წერდა თავისთვის, ახლობლებს უკითხავდა, თარგმნიდა კიდევ. «კალეულადავ» ნაწილი მისი თარგმნილია. თარგმნიდა ტიპიკებს. ქართულს ანაწილდა პარტიის ცეკას რუს მედიანს კოვანოვს. ეს სამსახური მეგობრებმა უტოვეს და ცოტა სულ მოითქვა, ფული და საარსებო წყარო გაუწიდა ბელმოკლე კაცს. როცა ვთავაზიფუდლებოდა სამსახურიდან, აქეთ უშურებოდა — უნივერსიტეტის ეზოსკენ. უფულო და უსახსრო სტენდენტებში ხან ვის, ხანაც ვის გვიჩვენებოდა ფული ან პროფინციდან ჩამოტანილი ნოვათი, დასალვითან ერთად, ხან სტაპენდია ჩამოგვეწვოდა და იქაური სალუდები იყვებოდა ჩვენით, სხვებითაც, და იყო გაბზული ხუმრობები, ლირიკული გადახვევები და ლიტერატურაზე საუბრები.

გენერალი დამპირდა ქალაქიდან გასახლებას, გენერალი მილიციის.

როცა არ შემოაბდა, უფრო ხშირად კი უშუშეკარი იყო, ამავე დროს საბოთი ელემენტი სტუდენტებისთვის, ვისთანაც დღეებს ატარებდა. მართლაც დემუტრენე ქალაქიდან გასახლებით, როგორც მუქთაბორას. თავის სიცოცხლეში ლექსი არ დაუბეჭდავს. ჰქონდა ერთი მცდელობა, «მნათობში» მიიტანა ლექსები დასაბეჭდავად და უარი უთხრეს. მაშინ სიმონ ჩიქოვანი რედაქტორობდა «მნათობს», როგორც ჩანს, არ მოეწონა შოთას ლექსები. ძნელია ვიმკობხო, არ არ მოეწონა, მაგრამ ჩემთვის რომ ვფიქრობ, ვასკენი, ალბათ სიმონისთვის მოუღებელი იყო ტრადიციიდან გასვლის თუ ტრადიციის გასაზღვრების მცდელობა, არააქტუალური თუ-მადლიცა, თავისუფალი ლექსის დანერგვისკენ სწრაფვა, თუმცა, კაცმა რომ თქვას, თვითონ იყო სახალის დამწერგავი ქართულ პოეზიაში და ერთ-ერთი პირველი ვაგნარდისტი, რაც მიატოვა და აღარც გაუზღდავს იქით არასოდეს.

შოთა ჩანტლადის თაობის პოეტები — მუხრან მაჭავარიანი, შოთა ნუნიაინიძე, სხვებიც, არ ზრუნავდნენ მასზე და არც ხელს უშობდნენ, არც ცდილობდნენ ლექსების გამოქვეყნებაში მომველებდნენ ან იქნებ არც თვლიდნენ ისეთ პოეტად, ვისზე ზრუნავდ ლირდა, ან თვითონ შოთა იხსენებდა მსგავს შეთავაზებებს. რაც ზუსტად არ ვიცი, ვერ ვიტყვი.

სადაც ფერი გადიარს,
სადაც ღამე დაობდა,
ჩემი თეთრი გადია
რა უდროოდ დაობლდა.

ჩემი თეთრი გადია მოდის სასაფლაოდან.

გამჭვირვალე და ნალღლიანი შოთას ეს ლექსი, გარდაცვალებამდე თვრამეტი წლით ადრე რომ დანერგა. დედამისი ზუსტად ასეთი მახსოვს — თხილი, სივრცოვანი, გამჭვირვალე, თმაჭალა, სანდომიანი და შოთაზე და შოთასთვის შეუნუხებელი. შოთას ძმას, რომანს, თავის გზა ნაპოვნო ჰქონდა. შოთა ანდერგრაუნდში ცხოვრობდა და ანდერგრაუნდელი იყო.

... მოედნები ამ ქალაქის ცარიელი ადგილებია...

არადა, ამ მოედნებზე საბჭოთა ბელადების ძეგლები იდგას, ეს კი ცარიელ ადგილებს ეძახდა.

გახაზებულია, ყვავილები დარბაზი ველად, დასდევენ ბავშვებს, გაურბინა ბავშვები ყვავილებს.

ადრევე, გასახლებას რომ პირდებოდა გენერალი მილიციის, იგი დაქვანებით წერდა, დრო მოვა და „კინ ვის გაასახლებს, ვინ იცის?“

მოედნებზე, ხომალტებიც ცარიელი ადგილებია ქალაქის, და ქუჩებზე, სადაც მანქანების მოძრაობა შეწყვეტილია მიზეზთა გამო, იმხანად უნდა ჩაქვროდა ეს, კორტის და ერთ-ერთ მანქანაში უნდა ყოფილიყო საკაჟმრო ცეკას გენერალური მდივანი ნიკიტა ხრუშჩოვი. მასხანძელთა დიდი ნაწილი ირონიული და ზიზღიანი ღიმილით ხედვებდა სტუპარს. სტალინის კულტის დამამბებელი აქ უმრავლესობას ქართველი ერის მტრად მიაჩნდა. ჩაქვროდა ეს კორტის და მაშინ რა ვიცოდით, თუ თავდასხმა იგვემბოდა ნიკიტა ხრუშჩოვზე, და თუ დაგვემოთ თავდასხმა გამოუჩნდებოდა ყველასათვის მეტად მოულოდნელი გამბედავად იმას მოიმიზებებდა, ეს იმიტომ ჩავიადინე, რომ ქართველი ერი გადაეწრინაო. მაშინ ხალხში გავრცელებული იყო ასეთი ჭორი, თითქოს ხრუშჩოვი ქართველების საქართველოდან გასახლებას აპირებდა. ზოგიერთი მაღალჩინოსანი პარტიული მუშაკიც მოგვიანებით იგივეს ადასტურებდა თავის მოგონებებში. ფაქტი ერთი, ჩვენ მაშინ არაფერი ვიცოდით, რაც მომავალი გაეცხდებოდა. არაფერი იმალება მზისქვეშეთში. ეს „დანოსი“ 90-იან წლებში დაიბეჭდა გამსახურებელი პრინციპებისა და მერე გახუთდა „სასაფლადსაფლამაც“ გაიმეორა ერთი წლის იმნათ. გვიან ვაგივლი იმ ადამიანებზე, ვინც ამ „დანოსის“ შემდეგ დააპატიმრეს, და რომლებსაც ძვირად დაუჯდათ გულაგელ მძაკაცთან საიდუმლოს განცობა.

წაიან წლებში დამწყები მწერლები, მაშინ ჩვენ ასე გვეძახდნენ, ხშირად დავდიოდით მწერალთა კავშირში, სადაც იმართებოდა ცხარე კამათი დაპირისპირებულ თაობებს შორის. ერთ სხდომაზე კონსტანტინე გამსახურდიანი დაავიანდა და საზოგადოებას მოუბოდიშა, ვილაც განგასტყერი ქალიშვილის დაკრძალვა იყო და ჩემი მანქანა შევფერხაო. ეს განგასტყერი ქალიშვილი ულამაზესი მდივო მებურთვილი გახლდათ, ზედმეტად დონა ნამაღს რომ შევხარა საცოდავი. როგორც მოგვიანებით ვაგივლი, მასთან ერთად ყოფილა ჩემი კურსალი და მეგობარი /ჯარამდელო/ იზა გოციაძე, შემდგომში პოეტი და ორიოდე ნივნის ავტორი.

ტრავიკული ხეიდრის ადამიანი. მასთან დიდხანს ვემგობო-
რობდით, ბოლო ხანებში კი დაგვეკარგა.

ღაობობამ თავის სითამამე მართლაც მოიტანა ყველგან
და ყველადღერში, განსაკუთრებით ლიტერატურასა და ხე-
ლოვნებაში. ზრუშკოვი თავის მუტიკური საქმიანობით, სტა-
ლინის სახელობა და კულტის სიძულვილითი შემკობილი,
როგორც მერე გაირკვა, გაუცნობიერებლად იხსებდა არ-
სებული რეჟიმის დემონტაჟს და უკეთესი მმართველობის
შექმნას. გაეროს ტრიბუნაზე დაბრახუნებული „ამამაკი“,
აკვირებული სიმინდის კულტურა და სხვა ათასი რამ იქამ-
დე მივიდა, რომ დიად საბჭოეთში ხორბლის კრიზისი დაიწ-
ყო და ტალახითი პურს გვაჭმევდნენ.

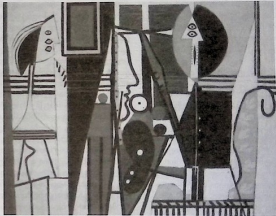
მწერალთა კავშირში გამართულ დებატებზე ბესო
ელენტი, ეს უპარტიო
კრიტიკოსი, რომელიც
პარტიულებს ბევრად
აჭარბებდა კომუნის-
ტური იდეოლოგიის
პროპაგანდასა და დაც-
ვამი, ხმალოლიებული
ებროდა უიდეო მწერ-
ლობას. ერთ-ერთ ასეთ
დისკუსიაზე კრიტიკო-
სი ნოდარ ჩხეიძე შეეც-
ცადა, სინდისზე შეეც-
დო ბესო და: არ
გრცხვინიათ, ბატონო
ბესო, ამას როგორ კად-
რულობთ, სხვა რომ
არაფერი, თქვენ ხომ
ჩვენი თაობის დასაპარ-
ხი იქნებით და სვიდო-
სი იქონიეთო.

ბესო, რომელსაც
ფეხლები არ ეტყობო-
და, აღბნობი იყო და კითხვისას ქოვრიტს ხმარობდა სათ-
ვლის ნაცვლად, თან მეტად გამყინიანი ხმა ჰქონდა, საოც-
რად ენამოსწრებული იყო, არ დაიბნა და ნოდარ ჩხეიძეს მი-
ახალა: არ გაგიგონია, ჩემო ნოდარ, მნიფეს ესროდნენ და
მცხავე ცვილიყო. ბესოს ეს სიტყვები საბედისწერო გამოე-
და. არც თუ ირე დიდი ხნის შემდეგ, პალეოკოს ქუჩაზე, თავის
სახლის მოპირდაპირე მხარეს, გახეთქვის ჯიხურითან თა-
ვისთვის მდგომ ნოდარ ჩხეიძეს ტრეტურაზე მანქანა დაე-
ჯახა და ავტოლზე მოკლა ეს ახალგაზრდა კაცი. ამ შემ-
თხევამ ძალზე დაამწუხრა მწერლები, ახალგაზრდები
ჯგუფო-ჯგუფად დაედოლიათ განსვენების სიზნახ და
ბევრი ფიქრობდა, რომ ბესოს ავად ნათქვამი სიტყვა აუხდა.
ახალგაზრდებმა ბესო მტრად შევრცხებო და ერთი, რაც
შეგვძლო, ახალგაზრდა მწერალთა სხდომებზე, წრეს ბესო
ხელმძღვანელობდა, ომსტრუქციას უწევდობდით. ერთხანს
ბესომ მიატოვა წრის სხდომებზე სიარული და ჩემი ინიცია-
ტივით ცვადათ გადაგვეყენებინა ახალგაზრდა მწერალთა
წრის ხელმძღვანელის პოსტიცადა, იმის მომზადებებით, რომ
ვერ იცლიდა სტუდენტებისთვის და „პირველი სხვისი“ მო-
რიგე, შეხვედრე ნორმის ნაკიხებას არ დააყენა საშუალო, რის
გამოცე და შემდეგვე უსასრულოდ ყოვნდებოდა. თავიდან მი-
სი მომორბედა არ გამოგვივიდა, მერე კი სასწრაფოდ წაიკით-

ხა „პირველი სხვისი“ შემდეგ ნომერი, ხელი მოაწერა დასა-
ბეჭდად და დაგვეკარგა, აღარ დადიოდა სხდომებზე.

1963 წლის ნოემბერში, მესამე კურსიდან აპოლიტიკუ-
რი გამომდომებისა და ლეგალიზაციის, სამწლიან რუსის
ჯარში მივრეს თავი. იქაურ კომპარას აღარ გაგინებებ,
რადგან ნიგნი „კრინის კარს აქეთ...“ წერილად მაქვს ყვე-
ლაფერი აღწერილი. ჯარმა მთლიანად შეეცვალა ჩემი
ცხოვრება, სამეგობრო ორად გაიყო — ჯარამდელი და ჯა-
რისშემდგომი. ჯარამდელიდან ვაგრძელებდი მეგობრო-
ბას, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი უკვე სტუდენტები აღარ
იყვნენ, მე კი მესამე კურსზე აღდგენილს ვაძღვნილი სამი
წელი უნდა ამეზახლაუ-
რებინა...

ერთ დღეს შოთა ჩან-
ტლაძე შემხდა უნივერ-
სიტეტის ეზოში, მუცლის
ტკივილს უჩიოდა და თან
„პიხელოზზე“ იყო. სტუ-
დენტურ სასადილოში
შვედითი წენიანის და-
სახეურვად შოთა ტკივი-
ლისაგან ძალზე ნუხდა
და მალევე წავიდა სახ-
ლში, იქვე ცხოვრობდა —
მელიქიძისზე. ალბათ
შენიშნული გექნებათ კი-
დეც მემორიალური და-
ვო იმ პოეტისა, ვისაც მი-
ლოციის გენერალი და-
პირდა ქალაქიდან გასახ-
ლებდა.

კახა პისკაო

გარაიურა

ლომტირებული თა-
ვისუფლება, ნებადარ-
ისუფლება და ნებადარ-
ისუფლება პრივილეგია იყო. შესაძლებელი გახდა, გა-
მოხალისების ესარგებლათ ამ პრივილეგიით და შედარე-
ბით თამამი ლექსები ეწერათ და დაეხედათ, ოღონდ გარ-
კვეული ხარკის გადახდის ხარჯზე და ეს ხარკი საბჭოთა
თემტკაცაზე დანერგო რამდენიმე ლიტერი მინჯ უნდა ყო-
ფიდიყო. მაშინ დაიწყო გამოყოფა ლიტერატურული ლი-
დერებისა, რომლებიც ფარულად ან ღიად მიგობობდნენ
ცეკასთან, თამამადვე წერდნენ პატრიოტული ლირიკის
ნიმუშებს, კრიტიკის ობიექტებიც იყვნენ დროდერი, მაგ-
ამ მთავარი რედაქტორის სკამი და მომსახურე შვი
„ეოლაგ“ ყოველთვის გრანტირებილი ჰქონდათ. ფარუ-
ლად აუ ღიად მართული მწერლობა საექვეო მაგალითის აძ-
ლევდა თუ ახალგაზრდებს და არაერთი დაადგა ამ იოლ და
მომდებინა გზას, უკეთ ცხოვრების გამო.

მიქებმა გამაგინეს, რომ შოთა ჩანტლაძე საავადმყო-
ფოში მოეთავსებინათ. სამი დღე ჰქონია გახეთქილი ზრმა
ანწლავი და ექვ გაუგიათ მუცლის ღრუს ტკივილის მიზეზი.
ხოლო იმ ექვს, რომელსაც დაუსკენია, რომ აქნენდეს აქვს
გახეთქილი, ყურად არ ათხოვეს, რადგან ნასვამი ყოფილა.
საავადმყოფო, ახლაც რომ არის ჩხეიძის ქუჩაზე, იქ და-
ანერნეს შოთა. მთელი მისი სამძაპკო და ჩვევს, უმცროსე-

ბი, მივლავადით და საავადმყოფოს კიბზე ვეიტყუებთ. ტყეა არ იყო. მუხრან მაჭავარიანი, შოთას მეგობარი, ნუთით არ მოსცდებოდა და ექიმებზე თავს ენიჭებოდა, მაგრამ უშეძლებს მდგომარეობაო, არ მალავდნენ.

მთელი დღე იქ ვიყავი, ნასახმესხელად თუ გავდიოდით და უკანვე ვბრუნდებოდით. მღვანელების ხალხი შუთხელადა და ძირითადად ახალგაზრდები შემოვირილი. ვენერადით მყარად სიგარეტს, ვფუშდით და ველოდით რაღაცას, რას — თვითონაც არ ვგეჟონდა გაცნობიერებული, მაგრამ ეჭვადი. ავადმყოფის სანახავად ხან ერთი, ხან მეორე ვიჭყობდით. ინვა პალატები და ნუხად, ცეცხელი ეკიდა.

ისე გავიდა ღამე, რომ ვერც შევინიშნეთ. რადიო ჩართო დილის ექვს საათზე და ახალი ამბების გამოცხადების მერე ხალხური სიმღერების კონცერტი დაიწყო, ისე, როგორც ყოველთვის. მღვანეზე დერეფანში ვიჯექობდი, იმდენად „დილა არის, ცა ღავერადი“ ... ამ სიმღერის ფონზე დალია სული შოთა ჩანტლაძემ, ასე ბრმად რომ ემსხვერპლა ე.წ. პერსონიჭის და ვერაფერს რომ გახდნენ ექიმები, იმდენად დაგვიანებული იყო და ისე შორს წასულიყო ავადმყოფთი პრიციკა.

ლიმიტირებული თავისუფლება ფაფხურობდა მთელ საბჭოეთში, საქართველოშიც.

ხრუშჩოვის პოლიტიკურ სანაგვეზე მოესროლათ და საქართველო, რომელიც გადასახლების გადაარჩინა უცნობმა, ვინაც ვნდა ცეკა და ინაური, როცა ნერვიოზობით ავტონომია, რომ ბრუშჩოვის მოკვლას ამბობდნენ და ვინც ვასცა შუთქმული და დაპატიმრებინა, მტკიცება დაიწყო, რომ ეს იმიტომ გააკეთა, ქართველები არ გაუსახლებინათ საქართველოდან და ამით საქართველო იხსნა დიდი გასაჭირიდან. ასე სწამდა და სწამს დღესაც. ისე უცნაური ლოგიკა, მე და ჩემმა დღერთმა. აჟ შეიძლება გადავება სახვარი ღალატის მორალისა თუ ამორალის ირგვლივ, მაგრამ მრავლიარ სურვილი არ მაქვს გამცემის გადაწყვეტილება და შესაბამისი ქმედება განსხვავებულად შევფასო და, საერთოდ, ამ თემაზე ვფიქრობ, მითუმეტეს, თუ მოვიკანინებთ აღმორჩეობა, რომ ტრანს-კავკასიის პროექტს საქებარი ნარკვევებით შევგებება, უფრო მოვცინებ, 90-იანი წლების შემდეგ კი შევარდნაძის აბოლოგებად მოვცინებოდა. ყველას თავის ღლეკვა და სიძარბო აქვს, მაგრამ ტრანს-კავკასიის მხარდაჭერა მაშინ უკვე საძვეო რეციდვი იყო, თუ გაიხსნებოდა როკის ვერკაბის ინიციატივის და ტრანს-კავკასიის მხარდაჭერა ურგანიზატორის, ამხანაგ შევარდნაძის და მისი მატებარი მწერლების ადრინდელ და ახლანდელ და თან საფუძვლიან ურთიერთსიყვარულს. ამათვის ცა დაბაძვეს, უფრო ერთმანეთი და სულ ზე არი.

ჰეპისი

ნაციონალური იდეა ყოველთვის აქტუალური იყო ჩვენში. მიუხედავად იმისა, რომ არ გავაჩნდა სუვერენული სახელმწიფო და სახელწიფო სიმბოლოებიც ისეთივე სიმბოლოური იყო, როგორც პირობითი სახელმწიფოებრიობა, დამოუკიდებლობაზე ფიქრი და ოცნება მაინც არ ჩამკვდარა ჩემში და თაობიდან თაობამ გადაეცემოდა ეს იდეა, როგორც მინდითაინდინდა მემკვიდრეობა, ანდერძი, მარად ცოცხალი სული. არსებულ რეალობაში შესაძლებელი გაბ-

და პატრიოტული გრძნობების გამოხატვა ლიტერატურასა და ხელოვნებაში და ამას თითქმის არავის უშლიდნენ, თუ მიშეგული ანტისაბჭოური ლოზუნგები და სახელმწიფოს დამხობის მონოდეტები არ ვაიხსიებოდა. პატრიოტულმა მოტივმა, პატრიოტულმა ნარატივმა გააგრძელა გამოხატვის ის საშუალებები, რაც წინათაც იყო ქართულ მწერლობაში და იცა ითვლებოდა ეროვნული თვითმყოფლობის, ეროვნული იდეის ერთადერთ ან ერთ-ერთ შემხანაველად, გადამრჩინელად. ცენზურის, თუნდაც შესუსტებულის, მაგრამ მაინც არსებული ცენზურის გვერდის ასაფელად, კვალის ასახნევიდ მოხდა უცნაური რამ, წარმოიქმნა საბჭოთა და ეროვნული პატრიოტიზმის სიმბიოზი, სადაც ამ რ, ურთიერთგამომრიცხავ იდეას ერთსულ და ერთხორც შეეძლოთ არსებობა. მთელი ქართული ლიტერატურა, განსაკუთრებით პოეზია, ვულგარულად გამოხატავდა სამშობლოს სიყვარულს, თუმცა კონიუნქტურისტების ხელში ხშირად უნაჭო საეკოლორებად გარდაიქმნებოდა. ისევე აუცილებელი გახდა ლექსი მამულზე, სამშობლოზე, ისტორიულ თემატიკაზე, ეკლესია-მონასტრებზე, გმირებზე, მიტოვებულ სოფლებზე, ნასახლარებზე მოთქვა-გოგდება, როგორც საბჭოთა კონიუნქტურის გამოხატვა, და ყოველივე ამან, ამ პროცესმა, უზახინჯესი სახე მიიღო. ამასთან, თანდათან შეამზადა, ჩამოყალიბა ნაციონალურ-რომანტიკული სულისკვეთება, რითაც შესაძლებელი გახდა ეროვნული იდეის შეხანავა და გადარჩენა, მაგრამ მხოლოდ განუხორციელებელი იდეის, ოცნების დონეზე, რამაც ჩაახანავა რეალური ქმედებები და გამაშულ, უშანქის რიტორიკად იქცა სუფერებს და პოეზიის საღამოებზე.

მოგვიანებით, როცა ცხოველურმა ოთარ ნოდამ შუაგულ საბჭოეთში მოახერხა და დაარსა მხატვრული თარგმანის კოლეჯი, სადაც შეიქმნა 35-წარედების უნიკალური მიზლითიეკა და სადაც უსერიოზულესი შემოქმედებითი მუშაობა მიმდინარებდა ქართული ლიტერატურის სათარგმნელად და გასახანავ უცხოეთში და სხვა ინტრიდან სხვათა ნივნების ქართულად სათარგმნელად, ამ ოაზისმა უდიდესი საქმე გააკეთა თავის დროს. სწორედ ამიტომაც აიკვირბეს იგი და კოლეჯია მწერლისა კამბორის ხელმძღვანელებმა.

ამ თემაზე მერე გავაჭყეტებ, ახლა კი იმის გახსენება მინდა, თუ როგორ დაიწუნეს გერმანელებმა და იტალიელებმა, სხვებმაც, ჩვენში უსაყვარლესი პოეტების ასევე უსაყვარლესი ლექსები და უარი თქვეს მათ თარგმნაზე, ხოლო ყურადღება გაამახვილეს 60-იანელებისა და 70-იანელების რამდენიმე წარმომადგენელზე. პწკარედებს რომ გადახედვს გერმანელმა ლიტერატორებმა / პოეზიის ვფულისხმობ, მემივად უთქვამთ: ასეთი ლექსები ჩვენში 30-იან წლებში ფაშისხის დროს იწერებოდაო. უარი თქვეს პატრიოტული ლირიკის თარგმანზე და შეარჩიეს ლექსები, სადაც ადამიანური ვნებები, უშუალო განცხები, ზოგადად ეგზისტენციური პრობლემატიკაა მთავარი.

ვიდრე კოლეჯია ჩამოყალიბდება და ვიდრე დავმკვიდრდებით, რომ უნდა გავიფიქრო. მე წინ გადავირბინე, რადგან გამახსენდა გადაჭყედლი დარბაზების ოვაციები, მხურვალე შეხანავლები, ლექსების მოსმენისთანავე რომ გამომოდა, და აღაჯნება დიდსა და პატარას. მძღვარად ისმობა ანა კალანდაძის დებიუტის ექო, მუხრან მაჭავარიანის ლექსებს იზეპირება ხალხი და მურმან ღებანაძის თანდათანობითი მეტამორფოზა მაშინ მოხდა და დამკვიდრებაც

მაშინ დაიწყო, როცა სხვები დებიუტების ამარა დარჩნენ. ამის პარალელურად, თითქმის პარალელურად, ვაისმა ოთარ ქილიაძის, ტარიელ ჭანტუას, გივი გვექქორის, ვახტანგ ჯავახიძის ერთმანეთისგან და ნინამორბედებისაგან განსხვავებული ხმები. სამოციანი წლების ლიტერატურა სტუდენტებისთვის ეს პროცესი, მათ თუგანდ რომ მიმდინარეობდა, კონკრეტულ მავალითს წარმოადგენდა. ცხადია, არც ეს გავაყოფილებდა და სხვათა შემოქმედებასაც ვენებოდი და ვკითხულობდი — ქართულ და რუსულ ენებზე თარგმნილ ლიტერატურას გვულისხმობი.

პატრიონული მოტივი თანდათან იქცა სპექულაციების საშუალებად და ანტიპოეზიად. 70-იანი წლების დასაწყისში უკვე ვხვდებოდი, რომ ეს არ იყო გზა პოეზიაში, რომ ეს გახლდათ სახელის მოხვედრის, მკითხველის შოვნის საშუალება, მაგრამ ბოლომდე ვერ ვაცნობიერებდი, რა უნდა მეკეთებინა, რა უნდა მენერა. ჩემი გზო, მენერა დისიდენტურ განწყობებისა და შინაარსის ლექსში, მაშინ გამარჯვებულად მიმაჩნდა და ჩემი სულისკვეთება მნიშვნელოვანწილად აქედან იყო მიდრეკილი, თან მაექვებდა ჩემი არჩევანი. ასე რომ, კარგაბნის ვორჭოვობი. ვერ ვაცნობიერებდი, რომ იგავური ლექსებით, რომელსაც თავის მკითხველი პყავდა, მე უფრო პოლიტიკის სამსახურში ვმგებოდი და ძალაუფლებურად ნაკლებ ყურადღებას ვეთმობდი პოეზიას.

დრო იყო საჭირო, ყოველივე ამას რომ მივხვდარიყავი და ინერვიით განავარაუბრი ცხოვრებას.

ისე მოხდა, რომ სამოციანი წლების მიწურულს ვეძისში მოვიყარეთ თავი ყველამ.

დაქორწინების შემდეგ ვახსოვს ქუჩაზე დასახლდი დაქორავებული ბინაში, მშვენიერი ადამიანების — გიგლა ჭავჭავაძისა და ეთერ ძიძიგურის — კერძო სახლში, სადაც რამდენიმე წელი გავატარე, როცა ყოველი სტამბენდის მოლოდინში დიასახლისი ჭმქკართან მგლოდა.

ოურა ბაქანიძე ადრინდელე ზემო ვეძისში ცხოვრობდა, ჩემს მეზობლად გადმოვიდა ახალშენილებული სოსო პაიჭაძე, ერთხანს ვახსოვს ქუჩაზე ცხოვრობდა ჯარჯი ფხოველი. მოგვიანებით თედოც იქვე დადგა მდგმურად, მგულესთან ერთად.

ჩვენმა მეზობლობამ ერთხანს გასტანა და ყველა ერთად, ხშირად, რადიოლაც იურა ბაქანიძესთან დავდიოდით სტუმრად. იურას რაღაც მაგნიტი ჰქონდა, მაგრამ ჩაი და სახარება, მძიმე ბიოგრაფია და საეჭო ყოფაქცევის მეზობელ ქალები, დიასახლისი თათარის ქალი, იურა რომ ნემსებს უყუთებდა დროდადრო, ის რომ ფართობს გამოუყოფდა, რომელიც საჭმარისზე მეტი ჰქონდა. ზემო ვეძისის ალუფხული სახლები, უფინოეის გზები, ადამიანები გვერდდა რომ ძლივს უქცევდნენ ერთმანეთს და „პლანი,“ რომელსაც ვერ შევეჩვიე ვერც აქ, ვერც ჯარში. ბრატს კი უყვარდა მოქაჩვა, გაფუილება, როგორც თეთრო იტყოდა ხოლმე, რადგან ეს ჩვევა ვირის აბანოდან გამომყვა და აგრძელებდა კიდევ. ერთხელ მე და გიგლა მივდიოდით ბრატთან სტუმრად. გიგლამ ასეთი რამ წარსთქვა:

განა სახლებია?
ირგვლიე ყუთებია.
განა ხალხებია?
მიხოლოდ ქურთებია,

ყველგან იეზიდებია,
ცოცხებს მიეზიდებია.

უბნის ინსპექტორთან რაღაც პრობლემა ჰქონდა ბრატს. ჩვეც მივედი, დაბაბულ სიტუაციას ვეყენარით, მაგრამ რეცნა ვეოჩენამ წნრავად განსუფურე. ამ ხმურსა და აყალ-შაყალში ლიას, ირინე ბაქანიძის დედას, რომელსაც რატომღაც ბრატმა მადმზულს ეძახდა, გულოანად ეძინა იმადე ოთახში. ამ ვითარებასაც მოჰყვა გიგლასა და ჩემი ერთობლივი ექსპრომტი, ნამოსვლისას რომ ითქვა ორ ხმამ:

გახალხულ იყო მაშინა,
სადამო იყო სტარმანი რამ,
თითქმის საკუთარ სახლს შინა
ბრატეცს იქურდა სტარმანი.

მაზალო ძილის მადაზე
სახლში ეძინა მადმზულს.

ამირან ასანიძე, ნიჭიერი კაცი, უკრანული მოეზის მთარგმნელი და პოპულოზატორი, ვეძისში ცხოვრობდა. კერძო ბინა ჰქონდათ მის მშობლებს. ყველაზე მეტად საინტერესო იყო, როცა თავზე პანამორგებული სოსო, მე-თევის ტანისამოსში ჩაქმული ბრატე, გიგლა თავის ხელჯიხით და კოქლობით და ჩვენც — მე, თედო, ჯარჯი — ერთობლივად გამოვჩნდებოდით ვახსოვსის ქუჩაზე. ჩემი ცოლის ბებია თვლიდა, რომ „დეილუმა თავი“ მისმა შეილოვილმა, როცა მე გამოშყვა. იმვეს ფიქრობდა სიმამრიც, გუნენაზე ეტყობოდა. მაგრამ ვერაფერს ფიქრობდა ორმოციანი წლების ნანამებმა და ფსიქოლოგიურად გატყეხილი მიხილდი მასხარაშვილი, ჩემი ცოლის ბაბოა, თავის დრის რომ უწინაული სასამართლოს კოლეჯის სწერი იყო და, თუ არ ცდებოდი, ბერბოქაშვილის საქმესთანაც ახლო შეებდა ჰქონდა. მიხილ ბაბუა დამოუკლებლად ვერ გადადა-გვიღებდებოდა, იჯდა თავის საეარძელში და დროდადრო რატომღაც რუსულად გამომელაპარაკებოდა ხოლმე და ძალიან კეთილად მიღობოდა.

არ დამაფიქრებდა მისი ნივები და მუხლისთავები — ნამების ჩალუნელი და სამუდამოდ დადღასმული. იგი თავისი ოჯახით ტამქენტის 57-ში ცხოვრობდა, სადაც ყამიგამ მინვედა მისლად. მეზობლები, ცოლის ნათესაობაც, როგორც თავის დრის მამიღარემი და მისი ქმარი შალვა ფუტურშიძე, ფუტურისტებს გვეძახდნენ. ფუტურისტები, ცხადია, მათთვის სანაქეო სიტყვა არ იყო, მაგრამ ამ სიტყვის მნიშვნელობა ნამვილად არ იცოდნენ, თუმცა რას გულისხმობდა, ახლაც ვერ ვხვდები, ალბათ, მათგან, სხვებისგან განსხვავებულს, უნდაურს და კიდევ რაღაც უარესს, მგონი, შერევილებს.

ჭრალი აზგაბი

გამომცემლობა „მერანის“ დირექტორი კარლო კალაძე — შედგეტად ტანსრული და კარგად მჭამელი, მადიანი, ლობოსანი და ფრადე სიტყვაშმონსრებული კაცი იყო. ერთი პოეტი ბუნრობდა კარლოს სიმსუქნეზე: ამ კაცს რომ ვუყუ-

რებ, ასე მგონია, საერთოდ არ დადის ან არასოდეს ყოფილა საპირფარეოში და თანდათან დაგროვდაო. კარლომ არ იცოდა, მასზე ასეთი უშუაგესი ხუმრობა რომ არსებობდა, თუმცა თავის ხუმრობებშიც ამტკიცებდა სიბუნების და დაუნდობლობას. როცა მეორე ცოლზე კიბითი გარდაცვალა, საჯაროდ იხუმრა: რა, ცოლი საზამთრო ხომ არ არის, რომ „ნარაზრებზე“ შევარაობო? ვილაცხვითი იბინოდნენ, ზოგი არ იცინოდა და გაოცებულ უსმენდა ამ საჩივრულ ხუმრობას და ხუმრობის ავტორის წიგნობაზე ინებებდა ფიქრს. კარლოს ხუმრობებზე ლეგენდები დაიწყო. ყვე-ზომდენ იმ ამბავს, გულრიფშში, თავის აგარაცზე, როგორ შეეცადა დაგვიანებულ გენერალს, რომლის ცოლს, ლამაზ ქალბატონს, თურმე ნატო ერქვა: კაე ვამ ნე სტიდნა, ტავარიმზ გენერალ, ვი სავეტესი გენერალი ი ჩილენ ნატო! გენერალი და მისი მეუღლე მოსულენდელიშობის დაბნეულან და გაუცინიათ უხერხულად.

იმ დღეს კარლოს სამი „ადი“ (დიდტანინას ფულის-ხმობ) მწერალი ესტუმრა ერთმანეთის მყოფლებით. მოგვ-ცნებნათ მაშინ საგამოცემლო გეგმაში მოხვედრა დიდ პერბობებსათან იყო და კავშირებუდი და ვისაც როგორ შე-ეძლო, სათავისოდ იბრძოდა, რათა მისი წიგნი შეეცნათ გეგმაში. საბრძოლველად უმოკლესი გზა აერჩია ლადო მრულაპებს, ტანად რომ მარბლავდ დიდი იყო, და გამარ-ზებულმა კი დამთრგუნველი ზეგავლენა მოახდინა გამო-ცემლობის დირექტორ კარლო კალაძეზე და აიძულა, მისი წიგნი გეგმაში შეეტანა. ცოტა ხანში, როცა დამშვიდება სცადა კარლომ და მდივანსაც მოუხიბა, კვირად ზაქარია შერახადიშვილი შეეჭრა, ლაღასაგით დიდი და სამიხად აფორფრილი და კინალამ მაგდიანად ააყურავა კარლო. და-მინდა დირექტორი... ზაქარიამაც თავის გაიტანა. მათ მერ-ვე მესამე დიდტანინას მწერალი გამოიშვა, მგონი სილო-ვან ნარამინიძე, და კარლო საგონებელში ჩავარდა, ვერ გა-დადუნვყოლა, როგორ მოქცეულიყო. არ იცოდა, რა მოქცევა მოჰყოლიდა მის უარს. ბოლოს, როგორც იქნა დამშვიდა და საჯაროდელი მოკალათებული გადატანილ სტრესსა და მის გაცემულ დაპირებებზე ჩაფიქრდა, რომლის შესრულე-ბასაც მოსთხოვდნენ დიდტანინას მწერლები. წინარე მწერ-ლების შექრთი გულმოცემულმა სოლომონ დემურხანაშ-ვილმა, რომელიც ბევრად ტანდაბალი იყო, ვიდრე მესამე-ლია მკითხველმა წარმოიდგინოს, შეაჯახუნა კარი და ულ-რილა კარლო კალაძეს. კარლომ შეათვლილია სოლომონ დემურხანაშვილი, რომელიც უფრო დაბალი იყო, ვიდრე სიმძლავრე დაწერილი მისი გვიარ-სახელი, თუკი დაეტო-ვებოდა (ასე ამბობდა ერთი პოეტის სოლომონზე) და ისტე-როული სიცილი აუფარდა. იცინოდა ნახევარი საათი, ამ ხნის განმავლობაში სოლომონ უფრო სამიმ მიძიკებს რე-გებდა და ხნის უფრონადვე ღრიალებდა, მაგრამ კარლოს კი არ ეშინოდა, უფრო აცინებდა სოლომონის მუქარა. ამა-სობაში გამოცემლობის თანამშრომლები შევიდნენ კარ-ლოსთან დასამბრებლად, მაგრამ კარლოს დახმარება არ სჭირდებოდა. ვილაცამ ჰკითხა:

— რა გაციონებთ, ბატონო კარლო?

— ის ბაციონებს, რომ მწერალი ამაზე უფრო დიდი არ უნდა იზრდებოდა!

კარლო კარვ გუნებაზე იყო და სოლომონიც შეიტანა თავის დავთარში, მაგრამ წინასწარვე იცოდა, რომ დაავიწყდებოდა, რადგან ვერ დამინდა და მისი მუქარა აღარც ახსოვდა.

სოლომონ დემურხანაშვილს გამოცემული ჰქონდა სა-ბავშვო წიგნი, რომელსაც ერქვა „წერილა“. ერთხელ ნიკა აგიაშვილთან ერთად „საუნებში“ შეიარა და დახლზე თავი-ვი ახალი წიგნი აწვეა. ნიკამ რომ სათარო „წერილა“ ამო-იკითხა, ხუმრობის გუნებაზე დადგა, თვალ ეშმაკურად აუციმციმდა, რომელსაც თარბზე მოიძია ტოლტოსის სქელ ტოში და სოლომონს გააბურბა:

— აი, სოლომონ, მსხვილა.

სოლომონმა იწყინა, მოქაბა უფილტრო სიგარეტი და ენისწვერზე დარჩენილი თამბაქოს ნამცეცი ნიკაზე ჩაღ-რამავებული ადგლისკენ გაისროლა, ბესიკ ხარაბაძესა სა-ფერფლე რომ დააჩქვა. სოლომონი არ შეეშა ნიკა აგიაშ-ვილის დამცინავ ხუმრობას და თავისთვის ჩაილაპარაკა: გაიჯილს ხანი და ნახავთ, ვინ არის წერილა და ვინ კიდევ მსხვილაო.

შენიშნული ჰყავდათ სოლომონი საღამოობით, სამსახუ-რის დამთავრების შემდეგ, ლიტერატურის ინსტიტუტის მე-ნობაში საქველო რომ უჩინარდებოდა. ბიჭებმა ჰკითხეს: კი, მაგრამ რა და დაგვარავია, საღამოობით რომ დადიხარ, რას ეძებო? სოლომონი არც დაუჩივრებულა, ისე უპასუხა: გა-ვლას სული ტრიალებს და ამიტომაც მიყვარს აქ სიარულიო.

გიორგი ლეონიძე კარგაბასნ მუშობად ლიტერატურის ინსტიტუტში დირექტორად და ბევრმა დაიფარა კიდევ სო-ლომონის სიტყვები, მაგრამ სიმათილე მალე გამოამკარა-და, რაცა და ერთი თანამშრომელი ინსტიტუტში გვიანობამდე დარჩა და სოლომონს დამალავდელ ქალთან დახანრო. ამ ამბავაც მობრძანა თბილისის კულტურის და სოლომონს შეხვედრისას ბიჭები გაიფიქრებენ: რადგან გოგლას სუ-ლი ტრიალებს ლიტერატურის ინსტიტუტში, ერთად ხომ არ წაეღებოთ?

ლიტერატურული უამრავ დიმილიმომგვრულ ამბებს მახსენებს. დაუფინყარია სერგი თურნაგას ანექდოტური შემთხვევა, როცა მან მამის გარდაცვალების ამბავი შუატყ-ყობინა მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტ ევგენი ხარა-ვის, ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორ ალექსანდრე ბარამიძეს და ადვოკატა კავშირის თავმჯდომარეს ირაკლი აბაშიძეს. დღემის ტექსტი დაბალიობით ასე უღერდა: „გარ-დამცევალა მამა ჯაჯუ, ვთხოვთ მომისამძიმროს“. ადრესა-ტებს ეღიბებოდათ და ხედვობდნენ, რა ჩანაფიქრი ჰქონდა სერგის — თანასოფელეთთან თავის მონონება, აქოთა, იმედვად ცნობილია, რომ თვით მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტ, მწერალი კავშირის თავმჯდომარე და ლი-ტერატურის დირექტორიც კი უსამძიმრებენ ამ საქვეყ-ნოდ განთქმულ ვაცსო. ეს შემთხვევა არ დამიხდა და მთელ თბილისს, მწერალთა კულტურებს მოედ. არაუწი იცის, რომელი სამედიცინოდ გამოაღწია, მაგრამ გაიგო ფილიბე ბე-რიძემაც — ლიტერატურათმცოდნე, კრიტიკოსმა, ედვარ-ტოს შთარქმელმა, ლიტერატურის თანამშრომელმა.

სერგი თურნაგა სამსახურში ერთი მარშრუტით მიდიო-და და ყოველთვის არღვევდა ფეხით მოსიარულის ნესს, ქუ-ჩას უაფგლო ადვოკატს ევთად და სირბილი შეესურებო-და ლიტერატურის კარისკენ. ფილიბე ბერიძე, რომელსაც მილიციოლის სასტეფიო ეშვინა სადალაც, უსაფგლოდა სერგი თურნაგას და როგორც კი იგი აკრძალვდ მონაკვეთ-ზე იწყებდა ქუჩის გადაჭრას, სტვენა-სტვენით მიხედვდა შემობინს კარამდე, მერე კიბებზე, შეპყვებოდა საშუაო ოთახში და მაგდიანასთან მიმედარსაც ყურში ჩასტვენდა.

სერგი თურნავა კომუნისტი და რეჟიმის ერთგული იყო, მისი კოლეგები ეჭვითათვალით არ სულაც ირონიით უყურებდნენ. თავგადასმედივარი კომუნისტობა უკვე სამარცხვინო იყო და ბევრი ერთგებოდა კიდევ, მაგრამ ის — არა.

მწერლებშიც თუ არსებობდა პარტიკულარიზმი და კუთხოვანი ნიშნით ერთმანეთის მხარდაცემა, ნაშევრად არ ეცოდით, ვიდრე ერთხელ გიორგი ციციშვილის, იოსებ ნონეშვილისა და ლადო მრეღაშვილის კამპანიაში არ აღმოჩნდით. რატომღაც კახელად შეიღობდნენ და მაიმუღებდნენ, რომ მათზე დამიჭრდნენ, როგორც ნიჭიერ ახალგაზრდას, თორღ წაღვეს თბილისი ამ იმერლებმა. იმერლებს გიორგი ციციშვილი ზოგადად დასავლეთის ქართველებზე ამბობდა. მაშინ დიდად გაკვირვებულად დავრჩი, მაგრამ, ჩემდა სამარცხვინოდ, ხმა არ ამოვიღე.

მოგვიანებით, როცა იოსებ ნონეშვილი ქუთაისში მოხვდა ბაგრატიის ტაძართან და იქაურებს ესაუბრებოდა, უბნებლამა პკითებს ჩემზე და ასე უთქვამს: ეგ ჩემი ფლავიანოა. დედამისი არ მუშაობს ბიბლიოთეკაში, უთქვამთ. ნასულა და ბიბლიოთეკის შემოაბი მესულა, დედაჩემი გაუტყნია და ჩემი ქება-დიდება აღუვლენია. მოგვიანებით, როცა სახლში ჩავედი, უბნელები მონიშნებით მგებდებოდნენ და მიხვდნენ, რომ ეს ნონეშვილის სიტყვების გამო იყო.

სერგი თურნავა, ლიტერატურათმცოდნე და ფრანგულ ენისა და ლიტერატურის სპეციალისტი, დროდადრო მოდიოდა „მერანში“, როცა მთავარ რედაქტორად ემუშავებოდა. ექვთიმე რომ აირია და რეჟიმი ფაქტობრივად შეიცვალა, რაიკოსის მდივნებს მაინც ნიშნავდნენ კომუნისტები და თავის ზედა დეპარტამენტს უყავდათ, რომელსაც, მგონი, ავთანდილ მარგინის ხელმძღვანელობდა, და ბიუროში, თუ არ ევადებო, მაშინთელიც პრადიქტობოდა. ამ გზით მოხვდა იგი უზენაეს საბჭოში დებუტატად.

ერთხელაც სერგი თურნავა გამოშვებდა გამომცემლობაში და მარეხა, რომ კალინინის რაიონის პარტიის რაიკომის მდივანია.

გამეცინა.

- თამაშობთ? რომელი მდივანი ხართ?
- მომავალში თქვენს გამომცემლობასაც მე გაეკიონტროლებ, — თქვა ყაბღი სიმკაცრით.
- რიგით რომელი მდივანი ხართ?
- მესამე.

ბევრი ვიცინე, მაგრამ სახაცილო სულაც არ იყო, რადგან ეხებადები სახემეცველილ ადამიანს, რომელსაც ეგონა, რომ რაღაც ძალაუფლება სუფევდა მის თანამდებობაში და ლაშის მუქარაზე გადავიდა. სერგის სამკულოვარი დებუტების ამბავი დროულად გავახსენე და მაშინვე მოყოლა გამომცემლობიდან.

ერთხანს გამომცემლობა „მერანს“ დირექტორობდა რეზო მარგინი. რეზო გულშემატკვარი და ბუზლუნა კაცი იყო, გადაკვრა უყვარდა და სწრაფი გაბარაზეა იცოდა. თატრალური ინსტიტუტში პოეზიის დღის ზეიმზე მიგვიწვიეს ახალგაზრდა მწერლები და რეზო მარგინი. საღამო დაგვიანებით დაიწყო და პირველი სიტყვა უფროს პოეტს ერგო.

მარგინამ ისაუბრა და მერე ლექსის კითხვის მუდგა. უცხად ხალხი აფუსფუსდა და ბუზუნდა, მერე კი ტაში დაეცო, რეზოს ლექსი მუამდევ არ აქვს ნაკითხული. სცევიანდ შევინძნეთ, რომ დარბაზში გამოჩნდა იოსებ ნონეშვილი და დასწრეს საზოგადოება მას შეეგება. რეზოს გუნე-

ბა გაუფუტდა და მერე, რაც ხალხი ჩანხანარდა და ნონეშვილმაც დეაკავა თავისი ადგილი სცენაზე, უხალისოდ გაეცაგრო კიოხვა, დაასრულა და იქაურობას სწრაფად გაეცალა. გავიგონე, ნასვლისას როგორ ჩაილაპარაკა რეზო მარგინამ: ამან ხომ ასე იცის, თან სპეციალურად აკეთებო. რეზო კულისებში გაურჩინარდა და მალე იოსებ ნონეშვილი აღზევდა ტრიბუნაზე და ტანისცემისგან ზანზარებდა დარბაზი. იოსებ ნონეშვილი იმდენად პოპულარული გახდა სტალინის გარდაცვალებისამდინ მიძღვნილი ლექსის /“მამე ძვირფასო...“/ შემდეგ, რომ იგი არაერთი “ესტრადენიკი” პოეტის საძულელო პიროვნებად იქცა, ოღონდ მარგინამ არ ვგულისხმობ, უფრო სხვებს, რომელთა ჩამოთვლა არ ღირს, იმდენად უნიშვნელინი არიან. მისი პოპულარობა ყველგა ბევრს, მაგრამ მისი საზოგადოებრივი მდგომარეობა, მწერალთა კავშირის მდინეობა და მშვიდობის კომიტეტის თავმჯდომარეობა, მგარო დასაყრდენი იყო და ამიტომაც ხელისუფლებისათვის ერთგულ პოეტად რჩებოდა. ქართული პოეზიის ანთოლოგიის მუდგენისას, ალბათ ვერ აუვლიან გვერდს მის რამდენიმე ლექსს.

მეჩინული მოქმედა, რომ მარგინი ზომამზე შეტად წყალობად ელდარ კერძევაძეს, ჩემი თაობის ნიჭიერ პოეტს, როგორც მე მწყალობდა იოსებ ნონეშვილი. ვერ კიდევ მაშინ, როცა რეზო ურნალ “დროშას” მთავარი რედაქტორი იყო, ხშირად ბეჭდავდა ლექსებს ლექსებს. ლექვა ელდარ კერძევაძის მესახელია. “მერანში” მარგინის დირექტორობისას, მისი კაბინეტის კარი რომ შევაღე, შეტად უცნაურ სცენას შეეცნარა. ლექვა ლექსს კითხულობდა ხმაშალა, მარგინის კი თვალები პქინდა ახელანინებულ და ტროლის ცოტადა აკლდა. როგორც მერე გამიზნულა ელდარ კერძევაძემ, მან ზეპირად ისრულა რეზო მარგინის ათამდე საუკეთესო ლექსი და ასე დროდადრო მსმობრდა და უკითხავდა. რეზო, ცხანდა განიჭებდა ყოველივე ამას, ხოლო შემდეგ, არც თუ იმითათად, ერთად მიდიოდნენ საქეფოდ რომელიმე რესტორანში და იქ აგრძელებდა ლექვა რეზოს ლექსების დელამაციისას სადედგერქელობის თინხლებით. ელდარს ფული არ უტყავოდა, გამომცემლობის დირექტორი კი არ უქრდა, შლიდა სუფრას. მარგინამა რომ გაგო ჩემი და ღელვას მეგობრობის ამბავი, ვერევე თავისიანად ჩამთვალა.

PS. ნივნის მალაზია „საუნჯე“ გააქრეს რუსთაველის გამზორიდან. შენობაართმეული თანამშრომლები მერიას შემდგენარად დაუწყაყოლებოა — ერთი ნაწილიც „ლალიდის წყლებს“ ეზოში მდებარე შენობის პირველ საართულზე განათესებული, ხოლო მეორე — ყოფილ მალაზია „ლექსის“ ეზოს სიღრმეში. ქუჩიდან ვერც კი ნარბოოდნენ, რომ აქ, სადმე, ნივნი იყიდება. მიუხედავად ნივნი ისე, როგორც დასავლეთში პორნოლიტერატურის საეაქტო ადგილებში. ნივნი დანიტრესტესული ადამიანები ერთმანეთს აგებინებენ გადაძალეული ნივნის მალაზიების „კონსპირაციულ“ ადგილებს და ერთგულად დედიან ნივნის საყიდლად ეზო-ეზო. თუმცა რუსთაველზე ჩაელოსას სადარბაზოსთან შესაძლოა თვალის მოპარვით გარეთ გამოტანილ დაბალ მაგნიტად და მავთულ დაღაგებულ ნივნებს. ამის უფლებასაც რომ აძლევენ ეზოებში შემულეულ ნივნის მალაზიის თანამშრომლებს, ესეც გასაკვირი და მადალობის მეტე რა გავაქვინი ნივნა და მწერლობაზე მარუფველი ხელისუფლებისათვის.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

ლადო მინაშვილი
იუნა ვეგენიძე

ბრიგოლ კიკნაქი და მისი სკოლა

1909 წელს დაიბადა და მხოლოდ 65 წლის ასაკამდე მიიღინა... უკვე ასი წელი გავიდა მისი დაბადებიდან...

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ვაჟა-ფშაველას სამეცნიერო-სასწავლო კაბინეტის დამაარსებელი ბრიგოლ კიკნაქი იმ მეკლექერითა რიგს ეკუთვნოდა, ვინც არა მხოლოდ თავისი მეცნიერული ნაღვანით, არამედ პიროვნული ცხოვრებითაც რჩება როგორც ზნობრივი ერთეული, რომელიც არა მარტო თავის თანამედროვეებზე ახდენდა დიდ ზემოქმედებას, არამედ მომავალ თაობებსაც ნარულდებდა მაგალითის სახით.

ბრიგოლ კიკნაქი იყო დიდი პედაგოგი, ახალგაზრდობის მოძღვარი. ერთხან იგი წერს კიდევ: ყველაზე უფრო მასწავლებლობა მიყვარდა და მიზიდავდა; ახლაც მჭირს ეს „ავადმეყოლობა“.

მიანიტ რით დაიპყრო ბრიგოლ კიკნაქი ახალგაზრდობა. რას ზედადგინდენ და ზედადგენ მასში ისინი, ვისაც მისი ცხოვრება და საქმიანობა მაგალითად დაუსახავს?

პირველ ყოვლისა, ყურადღებას გრიგოლ კიკნაქის პიროვნება იქცევს. აქ არ შეიძლება ამ მოვიპოვოთ კონსტანტინე გამსახურდიას სიტყვები, ოღონდ ერთგვარი პერიფრაზით — დიდი მეცნიერი ის კი არაა, ვინც ბევრს წერს, არამედ ის, ვინც თავად არის როგორც პიროვნება დიდი, დიდი იდეების, ტკივილების მატარებელი. ქვაპარიტი მწერლის დარად არც დიდი მეცნიერი შეიძლება იყოს კაცი, „ვისაც დიდი ბიოგრაფიის წიდილი არ დადგომია თავზე“. ამ სიტყვების ავტორს უყვარდა მომარჯვება გოეთეს ნათქვამისა, პიროვნება უდიდესი ბედნიერება არისო.

XX საუკუნის ქართულ სინამდვილეში თუ ვინმეზე შეიძლება ითქვას, პიროვნება იყო, ეს, პირველ ყოვლისა, გრიგოლ კიკნაქის მიმართაც.

მისი პიროვნება მომწიფდა ოციანი წლების მინურულსა და 30-იანი წლების დასასრულში. გარდაიცვალა 1974 წელს. ერთი სიტყვით, ბრიგოლ კიკნაქის პიროვნული ცხოვრება მიმდინარეობდა XX საუკუნის ყველაზე ძნელ მონაკვეთში. ეს იყო ხანა პიროვნებებზე ლაშქრობისა, როცა ყველაფერი მიმართული იყო პიროვნების ჩანასახშივე ჩაკელებისა და გათუფლისაყენ. ამ დროისათვის ძალიან ძნელი იყო, თითქმის შეუძლებელი, „ტალახისა და ჭურჭლის ღელვა-ტორტმანა“, მწერალს, მეცნიერს თავისი ტკიპირი ისე ეხატებინა, რომ „არც ფეხი და არც ხელი არ გაეცურა“ და ის მიეტანა ყველაფერი საქვეყნიო საკმის „სამსხვერპლოზე“ (ნიკო ლორთქიფანიძე). ეს მხოლოდ

ერთეულზეა შეძლებს და მათ შორის იყო ბრიგოლ კიკნაქი... და ეს მაშინ, როცა მას, ვითარცა გამორჩეულს, მებრძოლი უმცირესის რიგებიდან მტრები უმრავლდებოდა, რომლებიც მზად იყვნენ მისი ფიზიკური განადგურებისათვისაც კი.

ბრიგოლ კიკნაქი გაბედული იყო. ვაჟს სიტყვების პერიფრაზს რომ მიემართო, მას მამაცურად აზრის ტარება ამშვენიებდა. ახალგაზრდობის განსაკუთრებით მისი ეს პიროვნული თვისება ხიბლავდა, ასე იშვიათი და, ამდენად, ძალიან დასაფასებელი. მას არასოდეს უტყვამს, დაუნერვია ის, რასაც არ ფიქრობდა, არ გრძობდა. მისთვის არ არსებობდა, მისი სიტყვებით რომ ვთქვათ, საშინაო და საგარეო აზრი. როცა მას ვუსმენთ, მის ნაწინ გვითვლებოთ, ვერ ვგრძობთ, რომ წინამდებლობა არსებობდეს სათქმელის და თქმელის შორის. მას უკან არაფრის ნაღვან არ დასჭირვებია. მის ნაწერს, ამ აზრით, არსად არ ამჩქინდა დროის დაღი. მისი ყოველი სტრუქტურა ნარულდებლობის ნიშნითაა აღბეჭდილი.

ბრიგოლ კიკნაქი უაღრესად მონოლოთური პიროვნება იყო, უკომპრომისო, შეუვალი. ვერ ვიტყვით, რომ თავისი არცთუ ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე მან სრულად არ გამოაქვინა საკუთარი თავი, სრულად არ დაიხარჯა თავისი სასიცოცხლო საქმეში. მართალია, ხშირად იყო შეჭირვებული. უპირისპირობებდნენ, ებრძოდნენ და ყოველთვის აურძალული ხერხებით, უპატიოსნოდ, რადგან სხვათაგანად პოლემიკაში მისი დამარცხება შეუძლებელი იყო. ბრიგოლ კიკნაქი მაღალი მისწრაფებებიდან, იდეალიზმიდან ძირს არ დაშვებულა, არც თავისი მოკამათები დაუტოვებია პასუხისმგებელად. ყველას სათანადოდ მოუხლო, „დამსახურებისამებრ“, საჯაროდ ცხადი გახადა, თუ რას ნარმოადგენდნენ ისინი, თუ ვის რა „მეცნიერული ინტერესები“ ამოძრავებდა. დამარცხებულნი, გარემოებათა გამო ქედმოხრილი ბრიგოლ კიკნაქი არავის ასხუც. მისი გარემო, როგორც თქვა, სუსხიანი იყო, მხოლოდ არარეულბრივი მონაცემებით დაჯილდოვებულ ადამიანს შეეძლო ასეთი პირობებში ასულყო თანამედროვე მეცნიერების ინტერესება დონეზე. იგი მაინცდამაინც არ ემორჩილებოდა გარემოს, თავს არ უხრიდა მას. მისი არსებობის დასახასიათებლად ყველაზე შესაფერისი იქნებოდა გვექთება, რომ იგი ლიტერატურული ცხოვრებით ცოცხლობდა.

ბრიგოლ კიკნაქის ჰქონდა თვითგანცდა, რომ იგი ძლიერი პიროვნება იყო, ეს გრძნობა მის შინაგან ძალებს ეყარებოდა და, ერთი მხრივ, საზრდო მძლავრი ინტელექტუალური ლეზულობა. ხოლო, მეორე მხრივ, ეყრდნობოდა მის დიდ ნებს. პირადი ძალის განცდილობის უტყბო ყოყმანი. ბრიგოლ კიკნაქი გამართლად მდიდარი და მიზნისაკენ. მისი პიროვნული ძალა იმდენად მკაფიო იყო, რომ გადაამდები ზებოდდა. მისი პიროვნებისათვის დამახასიათებელია ის, რომ არაჩვეულებრივი სიმყარისა და სიმტკიცის გამოჩენა შეუძლო უსამოვნო სიტუაციაში. ამიტომ იყო ძლიერი მოპირდაპირე, მოკამათე...

ბრიგოლ კიკნაქი აზრის მოტრფივად გახლდათ! მისთვის უტყბო იყო თვითგამოჩენისაკენ სწრაფვა. მისი აზრით, „თუ ყველა იმას გააკეთებს, რისი გაკეთებაც შეუძლია, მას საყვედური არ ეთქმის“. კარგად იცოდა,

რისი გაცეფებაც შეეწყო. იცოდა, ისეთი პიროვნება იყო, რომელსაც ქვეყნისათვის მოღვაწეობა მოეთხოვებოდა და ფიზიკურ და სულიერ ძალთა დაუზოგავად იღვწოდა. სხვათა შეფასებისასაც ამ კრიტერიუმს იმარჯვებდა და წყენას ვერ ფარავდა, როცა საუკულმართოდ, ნიჭის საწინააღმდეგოდ მომართულ ძალებს ხედავდა.

ცხადია, გრ. კიკნაძის მოქალაქეობრივი პოზიცია ეროვნული იყო, მაგრამ მისი პატრიოტული გრძნობა ხმაშალალ ლაპარაკს გაურბოდა. ამ გრძნობის მორალიზებას არ ახდენდა. იგი საქმეს აკეთებდა, ეროვნულ საქმეს და სხვაზე უკეთ იცოდა, რომ ქვეყანას ასეთი პატრიოტიზმი სჭირდებოდა. გრ. კიკნაძე კი არ ქადაგებდა სამშობლოს, ქართული ენისა და კულტურის სიყვარულს, არამედ ქართველ ახალგაზრდობას ბუნებრივად უღვივებდა ამ გრძნობას, როცა ქართული სულის გამოვლენის ლიტერატურულ ფორმებზე ესაუბრებოდა, ქართული მწერლობისა და კულტურის სიღრმეებში ახედებდა, როცა ქართული ენის ამოუნურავ შესაძლებლობებში ისეთ სიტყვას, ფრაზას შეარჩევდა, რომლითაც სათქმელის შინაარსსაც და ქართული ენის ძალასაც თვალსაჩინოდ გაგრძნობინებდა.

გრ. კიკნაძემ თავისი არსებობის ერთადერთ შემმარჯვებელ ფორმად აქტიური სულიერი ცხოვრება აქცია. ძნელად შეიძლებოდა იგი ვინმეს ყოფილი საკითხებით შეწუხებული ეგახა. მაღალი შინაარსისა იყო მისი ინტერესები.

გრ. კიკნაძე იყო ტიპი საზოგადო მოღვაწისა, რომელიც სრულ ემპათიულებას მხოლოდ მაშინ აღწევს, როცა ერთი მიზნისაკენ წარმართავს მეცნიერთა დიდი ჯგუფის საქმიანობას და ერთ ამოცანას უქვემდებარებს, ეს უიმიანათეს უნარია. მისმა ამ ნიჭმა ჯერ კიდევ მაშინ იჩინა თავი, როცა ჭაბუკი მისი მასწავლებლის დიმიტრი უზნაძის ინიციატივით ბათუმში დაარსებულ პედაგოგიურ ლაბორატორიას თავაყვავდა. ხოლო სრულად მაშინ გაიშალა, როცა თავისი მეცადინეობით უნივერსიტეტში ვაჟას კაბინეტი დაარსდა და მის სამეცნიერო-სასწავლო საქმიანობას სათავეში ჩაუდგა. გრ. კიკნაძის უშუალო ხელმძღვანელობით თორმეტი წლის მანძილზე ამ კაბინეტმა ბევრი რამ გააკეთა ვაჟას მექვიდრეობის სიღრმეებთან მისაახლოებლად.

გეგმარბოძიერი და ნინასწარმოაზრებული მოქმედება გადააქცია გრ. კიკნაძემ საკუთარი არსებობის ერთადერთ ფორმად.

გრ. კიკნაძის ნაწერების სრული კრებულის გამოცემაზე უკვე ტრამად, რისი განხორციელებაც უკვე დაიწყო (გამოცემულია პირველი სამი ტომი, მალე გამოვა მეოთხე და

მეხუთე ტომები) ყველასა და განსაკუთრებით ახალგაზრდობას დაინახებს, რას ნიშნავს იყო დიდი მოაზროვნე ლიტერატურისმცოდნე და გაუბზარავი პიროვნება, ქვემარტი ერისკაცო.

გრ. კიკნაძე მთელი თავისი მეცნიერული და საზოგადოებრივი მოღვაწეობით იქითავე მიისწრაფოდა, რომ ახალგაზრდობისათვის გაესოკნებინებინა ადამიანის მოვალეობა და განემტკიცებინა ადამიანური ღირსების გრძნობა.

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ გრ. კიკნაძის მეცნიერული მოღვაწეობა მოწოდებული იყო დამკვიდრებისათვის. ძალიან ბევრი მკვლევარისაგან ბატონი გროგოლი იმით გამოირჩევა, რომ მას სრულიად გარკვეული თვალსაზრისი ჰქონდა, მის კვლევებიტობით საქმიანობას ნათელი ამოცანა განსაზღვრავდა და მიზანმიმართული იყო.

ერთია გყავდეს მრავალრიცხოვანი მონაფეხები სულ სხვადასხვა სფეროში, მაგრამ სულ სხვა შექმნა სკოლა. გრ. კიკნაძე სწორედ იმით გამოირჩევა სხვათაგან, რომ მან სკოლა შექმნა. სკოლის შექმნა გულისხმობს არა მარტო დიდი ზემოქმედების მოხდენას, დიდ პიროვნულ ხიზლს, არამედ სწორედ გარკვეული მყარი თვალსაზრისის ქონას, კვლევის გზას, რომელზეც სხვები შეეძლია დააყენონ. გრ. კიკნაძის სკოლა გულისხმობს მისი თვალსაზრისის, მისი კვლევა-ძიების ხერხების მომარჯვებას, მის მიერ შემუშავებული ცნებებით ოპერირებას და, რაც მთავარია, მეცნიერებაში მისული ხედვის დამკვიდრებას.

გროგოლ კიკნაძე

ბუნებრივია, გრ. კიკნაძის თვალსაზრისის მომარჯვება არ გულისხმობს, რომ იმიჯითვე უზრუნველყოფილია მისებური გამოკვლევების შექმნა. ერთია გზა და მეორეა პიროვნული შესაძლებლობანი, ტალანტი. გრ. კიკნაძე არანეულებრივი მონაცემებით დაჯილდოებული მეცნიერი იყო, სრულად შეუცვლელი. იგი მხოლოდ ნიმუშად უნდა აქციო, რომლისკენაც კვლევა-ძიების გზაზე უსასრულოდ შეიძლება მიისწრაფოდე.

გრ. კიკნაძის სკოლა არ გულისხმობს შეზღუდვას, შემოფარვლას გარკვეული საკითხებით, გარკვეული კვლევა-ძიებით ხერხებით. გრ. კიკნაძე თვავდ იყო შემოსაზღვრული. მან მოგვცა თვალსაჩინო ნიმუშები ერთი ნაწარმოების, მწერლის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის შექმნის, შემოქმედებითი მუშაობის, პროცესების შესწავლის, ცალკეული მწერლის, ნაწარმოების, ეპიზოდის, მიმართულების სტილის შესწავლისა და კიდევ რამდენი ნიმუში.

გრ. კიკნაძემ დიდი პერსპექტივები გადაშალა მზავრული ლიტერატურის კვლევა-ძიების გზაზე.

გრ. კიკნაძის ღვანლი ჯერ კიდეე გაუაზრებელია მრავალი ასპექტი. ყოველი ახალგაზრდა მკვლევარი, მის ნაშრომებთან მისული, იგრძობას შთაგონებას და იპოვის გზას ახალი კვლევა-ძიებისათვის.

გრიგოლ კიკნაძემ ღრმა კვალი გაავლო ლიტერატურისმცოდნეობის საზოგადოე და, კერძოდ, ქართული ლიტერატურის შესწავლის საქმეში, კვალ, რომელიც ორიგინალობის ნიშნითაა აღბეჭდილი, ე.ი. მის დიდ ნიჭსა და ერუდიციას მნიშობას, მხოლოდ მას შეეძლო გაეყოლი და სხვას არავის.

იშთათვეე მისთვის დამახასიათებელი დიდი სინათლით გამოკვეთა ჯერ კიდეე სრულიად ახალგაზრდა კაცმა თავისი პოზიციია, ლიტერატურული კვლევის მეთოდოლოგია. გრ. კიკნაძის გამოშენინებას ჩვენს ლიტერატურისმცოდნეობაში ბატონობდა ვულგარული სოციოლოგია. გრ. კიკნაძემ ერთ-ერთმა პირველმა ენერგიული პრინციპულითაა და დიდი მეცნიერული გამბედაობით თვალნათლიე ასვენა ამავეარი მიდგომის მომავლიდებელი ხასიათი, საზოგადოდ გაამიშვლა მისი არსი. მან უჩვენა, რომ ლიტერატურა, საერთოდ ბელეონება, არ არის არც ეკონომიკისა და არც სოციოლოგიის დანამატი. მან ერთ-ერთმა პირველმა ჩვენში ლიტერატურისა და მის შესახებ მეცნიერების ავტონომიურობა გახადა ცხადი და ამ დიდი და დამოუკიდებელი სამყაროს კვლევა-ძიების გზებიც დასახა. გრ. კიკნაძის აზრით, ამოუწურავი და საბოლოოდ ამოუხსნილიცაა მხატვრული ფენომენი; მაგრამ მისი ასეთი ბუნება მეცნიერული შესიძინების წყარო კი არაა, არამედ პირობა უკვადებისა და ლიტერატურულ ფაქტთან ნაირ-ნაირი ასპექტით შთახლოების პირობაც.

გრ. კიკნაძემ ერთ-ერთმა პირველმა ჩვენში მეცნიერულ ენაზე მიითვისა ბელოვანის პიროვნების გათვალისწინების მნიშვნელობა მხატვრული ფაქტის შესწავლისათვის.

ყოველივე ამის აღიარება 30-იანი წლებისა და შემდეგისთვისაც და პრაქტიკულადაც ამ თვალსაზრისით ხელმძღვანელობა ფაქტობრივად ლიტერატურისმცოდნეობაში ე.წ. მარქსისტული მეთოდის მომარჯვებაზე ამკარა უარის თქმას, მის საფუძვლიან კრიტიკას ნიშნავდა და წინორბიეე გმირობის ტოლავალი იყო.

გრ. კიკნაძემ თვალნათლიე ცხადყო, რომ მხატვრული ქმნილები სრულიადაც არ ნარმოადგენს უმარავ კომპონენტთა ფაგას და რომ ცალკეულ კომპონენტებად მისი დამლა-განალიზება და შერეება არათუ მიგვახლოებს ბელეონების ქმნილებასთან, არამედ კიდევ უფორ დაგვაშორებს მას, რადგან ჩვენზე მხატვრული ნაწარმოები, შემოქმედებას, როგორც მთლიან შთაბეჭდილებას, არათუ ვერ ახსნის, არამედ მის დანაწევრება-გამოშლდვანებას შეუსწავს ხელს, მხატვრული ნაწარმოები, ისე როგორც მწერლის მთელი შემოქმედება, მთელი ისტორია ამა თუ იმ ქვეყნის ლიტერატურისა, ცალკეული ლიტერატურული მიმართულება ერთი მოქალაქეობაა. და ასეე უნდა იქნეს შესწავლილი. ბუნებრივია, აღნიშნული არ ნიშნავს ანალიზის უკუღებულყოფას საერთოდ. ანალიზი გაცნობიერებაა მოვლენის შედგენილობისა, მაგრამ ყოველი შეხადგენელი ნაწილის

მთლიანი მოვლენისადმი დაქვემდებარების პირობებში. ასეთია ლიტერატურისმცოდნეობითი ანალიზის წინამე ნაყენებული მოთხოვნა. ყოველ ცალკეულ ნაწილს ჩანს მთელი. ლიტერატურული ანალიზიც ცალკეული მთლიანის სულის წედომისაკენ უნდა მიმართოს.

მართალია, ეს მოსაზრება თავისი დიდი დამარნ-მუნებელი ძალით ბევრისათვის გახდა დამაჯრებელი, მაგრამ პრაქტიკულად მისით ხელმძღვანელობა არ აღმოწნდა ადვილად შესაძლებელი. გაიკვეა, რომ ლიტერატურისმცოდნეობა ეგების ყველა სხვა მეცნიერებაზე მეტად ჰგავს თავისი საკვლევ ობიექტს, და კიდევ, როგორც არ შეიძლება შეიქმნა, არამედ მხოლოდ უნდა დაიბადო ბელოვანად, ასევე უნდა დაიბადო ლიტერატურის მკვლევარად, რომ ბევრი, ძალიან ბევრი თვისების ერთიანობა საჭირო ასეთ შემთხვევაში... საჭიროა ფლობდე სულიერ სიმშვიდესა და ნონასწრობას, მხატვრული ნაწარმოები არ მოგწედება, თავის მშენებრებას არ განიარებს, თუ თავად არა გაქვს სული განმენდილი, მაღალი, გემოვნება გაფაქიზებული...

გრიგოლ კიკნაძე იყო ჩვენს სინამდვილეში ნიშნული ისეთი მკვლევარისა, რომელსაც პრაქტიკულად შეეძლო იმის განიხორციელება, რასაც იგი თეორიულად ავიტარებდა. ამ თვალსაზრისით და, რა თქმა უნდა, არა მარტო ამ თვალსაზრისით იპყრობენ უწრადლებას გრ. კიკნაძის ფუნდამენტური გამოკვლევები. „გვა-ფშაველსა შემოქმედება“ და კიდევ ბევრი სხვა ნაშრომი ვიავებ, „ქართული სატირისა და იუმორის განვითარების ისტორიისათვის“, „მეტყველების სტილის საკითხები“ და ა.შ.

გრ. კიკნაძის ყველა გამოკვლევა საეტაო ნაშრომს ნარმოადგენს.

რასაკვირველია, გრ. კიკნაძის მეცნიერულ გამოკვლევათა ღირებულება მარტო მკვლევარის ალლოსა და ნიჭს არაა დაფუძნებული. იგი თავის მხრივ დიდ მოზარბუნისა შემკვიდროვას ეყრდნობა. ამიტომაცაა, რომ მისი მეცნიერული ნაშრომი ბუნებრივად ერთთვის თანამედროვე კვლევა-ძიების მძლავრ ნაკადს;

თავის კვლევა-ძიებით საქმიანობაში გრ. კიკნაძე, რომელსაც სპეციალისტის განათლება ჰქონდა მიღებული სულ სხვადასხვა საგანში, არამარტო ნარმატებით ეყრდნობდა მოსახლურ დისციპლინათა მონაშოვარს, არამედ ამდგენდაც კიდევ მათ. ახდენდა, მისი ნაშრომების მნიშვნელოვანია არამარტო ლიტერატურისმცოდნეობის თვალსაზრისით, არამედ ენათმეცნიერების, ფოლკლორის, ესთეტიკის, ფსიქოლოგიის, ფილოსოფიის... თვალსაზრისითაც.

მის ნაშრომებში მხოლოდ განცდილია გააზრებული და აზრი მხოლოდ საკუთარ ნაგრძნობასა და განცდილობა განმარტავს. ამიტომ არაფერი არ ტოვებს მასთან სქემატურის შთაბეჭდილებას.

ლიტერატურის კრიტიკოსთა და ისტორიკოსთა დიდი უმრავლესობა კონკრეტულ ლიტერატურულ საკითხებზე მსჯელობისას ამავე კონკრეტულ ფარგლებში რჩებიან, აჯგუფავენ რა მწერალს, ლიტერატურულ ნაწარმოებს, გარკვეულ ისტორიულ ვითარებას, გარკვეულ მომენტს, გარკვეულ სოციალურ-საზოგადობრივ წყობას... ვერ ახდენენ მხატვრული მასალის განიხილვის საფუძველზე

განზოგადებას. ამიტომაცაა, რომ მათი ნაწერები ბევრს არაფერს არ მატებენ ჩვენს სულს და, საუკეთესო შემთხვევაში, ამ კონკრეტული მწერლისადმი მიზართულ ცნობისმოყვარეობას თუ აკმაყოფილებენ.

განსხვავებები — გრ. კიენაძე ყოველი კონკრეტული მწერლის, ნაწარმოების ანალიზისას განზოგადებას მიმართავს, ასე რომ, ყოველი კონკრეტული მასთან დიდ განზოგადებას აღწევს და, ამდენადაც, პასუხისა ნაირ-ნაირ ლიტერატურულ მოთხოვნებს. თვისებრივად ამიდრებებს მკითხველს, სახაროვნოდ განაწყობს მას. ყოველივე ამის გამოც გრ. კიენაძის გამოკვლევები ქართული ლიტერატურის ისტორიის საერთოდ, კონკრეტულად, გრ. ორბელიანის, ნ. ბარათაშვილის, ვ. გობელიანის, გიორგი ერისთავის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი ნერსიშვილის, ალექსანდრე ყაზბეგის, ვაჟა-ფშაველას, გალაკტიონის, გიორგი ლენინძის, ანა კალანდიაძის... შესახებ არა მარტო ამ მწერლების, საერთოდ ქართული

ლიტერატურის ისტორიით დაინტერესებული მკითხველის მოთხოვნებს პასუხობს, არამედ საინტერესო და უადრესად საჭიროა ყველასათვის, ვისაც კი ლიტერატურა უქცევია თავისი სერიოზული ინტერესის საგანად. სწორედ ამიტომაც გრ. კიენაძის გამოკვლევების დარი ნაწარმოები „სხორად არ ჩნდება ჩვენი ლიტერატურისმცოდნეობის პერიონტზე“ (კორნელი კეკელიძე), სწორედ ამიტომაც „ასეთი გამოკვლევები დაამშვენებდა ლიტერატურისმცოდნეობას რაგინდა რა ენაზე“ (არნოლდ ჩიქობავა).

გრ. კიენაძის მეცნიერული და საზოგადოებრივი მოღვაწეობა ზნეობრივი სიფიზლის ნათელი დასტურია. იმიტომაც უკონდა მის ყოველ ნაბიჯს, მის ყოველ საქმეს ნიმუში, მაგალითის ძალა მოპოვებული.

ღრმა და გახმულ მეგობრდობა, შეუხალაღი რწმენა და საკუთარი ღირსების გრძნობა უკედავყოფს გრიგოლ კიენაძეს ჩვენს მესხერებში.

კრიტიკა

გორა კუჭხიძე

„შაჰ-აბასის გაზონთან ჯდომისას“

როცა გურამ ქართველიშვილის მოთხრობების მცირე კრებულის — „ჩემი ქარის ნისკლედი“ — პირველ ნოველას ჩაებნედე და ვნახე, როგორ იხსენებდა ირანში მყოფი უერსონაჟი და, ამავედროულად, მოთხრობის ავტორი, ჩვენი ლიტერატურის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის, როცა სურათსაც დაებნედე, მაშინვე გამახსენდა გურამ ქართველიშვილი — იმ წელს უნივერსიტეტს ვათავებრბდი და ის კი, შგონი, პირველ კურსზე წნაელობდა. სურათის დაევაკერდი, — როგორღაც სეედა დასატყობია ამ წლებში, გაუტყებულმა და ფოლადი მეტი მოუჩანს მწერაში... ნიგ-ნის ბოლო გვერდზე მისი ამქვეყნიდან წასული შვილის ფოტო და ის საბი ლექსი ვნახე, რომელიც არ გაუწნადგურებია შვილს და რომელიცაც ნიგნში თავის მოთხრობებს შორის გამოუქვეყნებია მამას.

ცხადია, ვსაბევი გამიხდა, რად უნდა დამწნეოდა იმ ვაჟკაცური ქართული ბუნების ბიჭის, რომელთან ერთადაც დიდი ხნის წინათ ვსწავლობდი, სეედა და გაუტყებელი ფოლადი თვალწინ ერთადა... ისიც მაშინვე ცხადი გახდა, რომ მწერლიად ვახლომის სურვილით დაწერილს კი არა, ისეთი მოთხრობებს წნევიკითხავდი, რომელსაც ტკივილი ათქმევიწნებს კაცს, — არც იმას უნდოდა დიდი „წინასწარმეტყველება“, რომ ტექსტის და ფორმის ორიგინალიობის ძიებები არ დამხედებოდა ამ ნიგნში, ლიტერატორის პოსტმოდერნულ ხერხებთან არ მეწნებოდა საქმე, ძველი „ქართული სატკივართ“ საეჭო მოთხრობები მეგულეზობდა და ვნახე კიდევ ისინი ნიგნში.

გურამ ქართველიშვილი ოჯახის უბედურებას სხვას არ ახვევს თავზე, მოკლე ჩანაწერში ეს წინადადება მომხვდა თვალში: „უფალს მადლობა, ოცდაოთხი წლით

რომ მამუქა მურიკო, იყოს ნება ღვთისა!“ მის ვაჟს კი, მის მამრანს, ასეთი ლექსებით დაუკავებია მამის ნიგნში პატარა ადგილი:

წუგვესიციება არად მინდა, არა ვარ მხდელი, მხოლოდ მარცებს ცხოვრებაში სელის სითამამე.

2006 წელს დაწერილი ერთი ლექსის სტრიქონები ასე სრულდება:

ქეშმარიტების გასალებიც სწორედ აქ არის, კარგის ძიებას შეალიო მთელი სიცოცხლე.

გურამ ქართველიშვილის ნიგნში შვიდი მოთხრობაა დაბეჭდილი. 80-იანი წლების უნივერსიტეტულ ბიჭებს ცხე-დად მასში, — მთებში, ალპინიაღებზე რომ დადიოდნენ, სიყვარული რომ იცოდნენ, სულ რომ რაღაცას ეძებდნენ. არკართი მთაგანი მეცნობა, — ჩვენ გვერდით ბევრნი ცხოვრობდნენ ისინი ახლახან. მეერ ზოგი ომში დალოუბა, ზოგი საქართველოდან გადაიხვეწა, ზოგიც, უფრო მეტად რომანტიკული ბუნების მქონდა, ახალმა ქართულმა სამყარომ ჩაკერა, — აღარ მოჩანან, რადგანაც ამ ახალ სამყაროს არ აინტერესებს ისინი.

მოთხრობა „ეკას“ გმირი მთაში წასული, სატრფოს გადაეყრბა უფერად, — მას, რომელსაც მორიგების გამო არც კი დალაპარაკებია აქამდე; მოდა, ახლა ერთბაშად სიყვარული უტყავება და ზედმეტადაც თამამდება, — შუა საუკუნეების ფსევდოელით მოტაცებას უპირებს; შემდეგ გოგონას ცრემლებს მოჰყავს გონს...

„კავკასიური „პოტომნიკის“ გმირი ის კეთილი, მართალი ბიჭია, რომელსაც საოცარი ფიზიკური ძალა აქვს და ისეთი კარგი ადამიანობა, კარგი ცხოვრება ჩაბუთებულია სულში, რომ ჯარში... განსაკუთრებული მგლოური კანონებით მართვრები დაბაყოფიდან („კავკასიური პიტონიკიდან“) გათავისუფლებამდე მამას უარს ეუბნება და ავლანთში მიჰყვება მეგობარს, — ემინია, რომ მარტო დატოვოს ფიზიკურად ასევე ძლიერი, მაგრამ, ზოგ სხვასთან შედარებით, მინდ სუსტი მეგობარი. მანამდე მკვლელთა გამოშვებამ დაბაყოფი ყველაზე უფრო ძლიერ, ვინმე ჩერქებ ერისტოვს“ მუშტებით ებრძვის და ამარცხებს. ეს „ერისტოვი“ (ყოფილი „ერისთავიო“, — ამის თქმა უნდა ავტორს?) მტრად ეკარება, თუმცა უნდა შევხედოთ მათარს გმირს — თქმულს, რომელიც, გვონებ, თვით ავტორს შვავს რაინდული ბუნებით, ბავშვური სულითა და ძლიერი ფიზიკური ძალით...
მოთხრობაში „1921“ თავისი სამშობლოს ერთგული მოხუცებული მათე მელაძე მარტო შეებრძოლება ვინმე „სუბანიან გავს“ და რუსის ჯარს...

წლითი ირანში ნამყოფი კაცე მშობლიურ სოფელში ბრუნდება, — მიტოვებულ სახლში, რომელსაც ბავშვობის მეგობარი უწოდის. მერე ამ მეგობართან ერთად მარანში ჩემდემტი წლის წინათ გარდაცვლილი ბებიის დაწერილ დღივოს სწავს. თითქოს განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა, მაგრამ, როცა გავიგებთ, რომ ბებიის შევიღვივლისათვის ანდერძი დაუტოვებია, როცა ამ ანდერძს ნაკეთობათ, არ შეიძლება გავხდეთ ერთი ნერვი მანამც არ შევტოვებთ: აშენთვის ოვლიტრები ჩავდვი იქ, ჩვენ რომ ვიცით, მე რო აღარ დავრჩები, შენ აქეთ დიდხანს აღარ გამოვიხდავ, დედა. ხოდა როცა შვადრა შევრება და აქორობა უშემოდავს გატკბება შენთვის, ე, მაშინ მოდი და ივებე. სულ მენტის ვეკლე ჩენთან ყურაქნი და ისე ვწუე. გიყვარდეს ჩემი სახლი, დედა, დამილოცინებარ“.

ამ სიტყვების შემდეგ ბერი წერა აღარ არის საჭირო და ავტორიც მოკლეად ამბობს: „ყელში მობუფნილი ბური დღივომ ჩაიტანა. როგორც ამ დეშს შეეფერებოდა, ისე შოილინის მეგობრებმა. ბოლიო შუბა უკანასკნელ ფოთლებს ითვლიდა, ბებიასულ ჭიქებში კი ჩვილები წლის წინანდელი შემოდგომა იდგა.“ აქ მათარდება მოთხრობა.

უცნაური გრძობა მეუფლება ამ ეპიზოდის ნაკითხვისას, — თითქოს იმეცხენიან, წარსულიდან, ჩვილები წლის წინანდელი დროიდან უმასპინძელი ბებია სტუმრად ჩასულ შვილიშვილს, წარსულიდან თუ ამ ეცხენიან ლოცავს და ესეყვარულება ამსოფლად მყოფ შვილიშვილსაც და მის მეგობარსაც.

ერთ-ერთ მოთხრობაში უცნაური შემთხვევა ხდება, — ომში დაღუპული მეგობრის გარდაცვლილ დედას შვილის მეგობრები შეცდომით სხვისთვის გამოზადებულ საფლავში ჩაასვენებენ. იმ სხვა საფლავის პატრონი, — „კალაშნიკოვი“ შვირღებელი რანდენიმე ბიჭი გამოჩნდება მათე, სვანები არიან და მკითხველიც ელოდება, რომ მათე ბატალერი სცნება დაინება მოთხრობაში. არა, ასე არ ხდება, — „მაგნატორის“ ქალი იყო განსვენებული“, — ეუბნებიან „კალაშნიკოვიანებს“, და ისინიც მაშინვე ჩუბდებიან. გვარის პატივისცემა გენებში აქეთ გამეფარი სვანებს.

სულ ბოლოს ისტორიული მოთხრობა დაბეჭდილი, — დემეტრე შვეე ბერად შემდგარა და ცოდევისსაგან განწმინდას ცვილიობს. არ ეძლევა ბერად დიდხანს ყოფნის საშუალება, — ისევე ერისკაცობაში უხდება დაბრუნება. მოთხრობას ჭკეია: — „შე ვარ ქვაბი შესასხელი ბილნებათა ღვართა“. იქნებ მომეჩვენა, მაგრამ, გვონებ, ეს მოთხრობა ოდნავ განსხვავებულად იყურება წარსულისაკენ, — ავტორი, რომელსაც მართლაც ძალიან უყვარს სამშობლო, წარსულში ჩადენილ ცოდეგებზეც ღალატაკობს და მოსანაწილად მიაჩნია ბვერი რამ, რაც წინაპრებსაც მოსვლიათ...

ლიტერატურაში სიახლის შესასწავლად უშვებეს შემთხვევაში ორიგინალურ ფორმებს ეძებენ ხოლმე, ზოგჯერ წარმატებითაც გვირგვინდება ეს ძიება. მაგრამ ნამდვილი სიახლე, ნამდვილი ახალი მხატვრული სამყარო რომ შეიქმნას, ამისათვის საჭიროა, გულის სიღრმეში იყოს ეს ახალი და თანაც უშვენიერესი სამყარო ნაგრძნობი, გულით უნდა გიყვარდეს და აღდგოვანებულ იყო მისით; ცოცხლად გრძობდე ამ სამყაროში თავს. ასეთ შემთხვევებში ქვეშაირიტი ლიტერატურა იბადება. მთავარია, მწერალი გულით წერდეს და გინდ ტრადიციულ გზას მიჰყვებოდეს, გინდ ანაბლებულს, მისი ლიტერატურა ახლოს იქნება ნამდვილ შემოქმედებასთან; კონსტანტინე გამსახურდიას არ იყოს, გულის სისხლს მოითხოვს ხელეწიება შემოქმედისგან, — როცა მომხდარს შენს გმირთან ერთად გულით გახედვი, მაშინ ხდება ასე. ალბათ იმიტომ ეწევენება ავთ დროს მწერალს, რომ სულს სთხოვენ პერსონაგები, — მათი ცხოვრებით თუ ცხოვრობ, შენი სულეც ისახება მათში...

ხშირად ტრადიციულად წერა უფრო ძნელია, ვიდრე პოსტმოდერნული ძიებები, — იმიტომ, რომ ამ შემთხვევაში თუ გულწრფელი არ ხარ, თუ, მაგალითად, ის სოფელი, რომლის სიყვარულზეც წერ, მართლაც არ გიყვარს, ან მშვენიერება არ აღგაფრთოვანებს, სიყალბე ადვილად გამოივლანდება... პოსტმოდერნი ხშირად სიყალბეს და უნიჭობას მალავენ ხოლმე. „ახლებურად“ და ზოგჯერ ორიგინალურად გამოიყურება ასეთი ლიტერატურა, მაგრამ ზეგაღუნავს ვერ ახდენს ყალიბ მწერლობა მკითხველზე. სანამ გულის სიღრმედან არ ნამოვა პოსტმოდერნულ სამყაროში მოძებნილი სიახლე, მანამ დიდი ლიტერატურა ვერ შეიქმნება...

ზემოთაც ვთქვი, რომ გურამ ქართველიშვილი ლიტერატურულ ნოვაციებს არ ეძიებს, ეს XX საუკუნის მეორე ნახევარში გავრცელებული ტრადიციული ქართული მოთხრობაა.

ისე ტრადიციულ ლიტერატურულ სამყაროში ერთი ახალი პერსონა შეშვდა, რომელიც, აშკარად ჩანს, განსაკუთრებით აღიზიანებს ავტორს.

წიგნის დასაწყისში ასეთი მოთხრობა მოუთავსებია გურამ ქართველიშვილს: „ისპაპანი, ისპაპანი“.

მოთხრობის გმირი, ირანში მყოფი, ქალაქიდან ქალაქში მგზავრობისას ქართველთა შოამომავალს, — ტაქსიფარაფის არჩივიეთ შეპატრონე“, — ვინმე — საიდ მიქელაძეს გადაეყურება. ალბათ, მკითხველი სულს, რომ ამას მოჰყვება სიხარული, სევდიანი საუბარი საუკუნეთა წინათ დაკარგულ სამშობლოზე, ცრემლები... არა, ასე არ ხდება; მოთხრობელი საიდ მიქელაძიან, — მიქელაძეების

შთამომავალთან, ფერდინელ ქართველებს ახსენებს და მიქელანი ცივი თავაზიანობით აუხსნის „თანამემამულეს“, რომ მისი წინაპრები ფერდინელბებოთი ძალით ჩამოვრილი გურჯები არ არიან; ამაყად ამბობს, რომ მისმა წინაპარმა დიდ შაჰ-აბასს პირადად მისცა ფიცი. „შაჰისევანები“ გაზმდარან ამ ცაცის წინაპრები, ანუ — შაჰის მეგობრის ნოდება მთლიან —

მოთხრობის ბოლოს შაჰ-აბასის გაზონთან მეფომ მოხრობელს ირანული სიცივე შეაწუხებს: „მოუდანი გადაფურქი და დიდი ბაზრის კარიბჭის თაღის ფრესკაზე დახატული ქართველები კიდევ ერთხელ მოვიზახლეთ. კედლიდან აბას პირველის ინდოეთს ლაშქრობა გადმოგვცქერის. შაჰის მარჯვნივ კოპნია ქართველების ერთი ვგუფია გამოსახული, რომელიც გაშვავებით სრავს მტერს. მათ ყველას ერთნაირი სახეები აქვთ. ვაგელში, ალბათ ამ ფრესკის ავტორთან ჩემი არწივის წინაპარი პოზირდება“.

ამ მოთხრობისული სევდა სხვაგანაც შევნიშნე, — ეს სევდა ვიგრძობი მაშინ, როცა ვეითხლოდი, როგორ ილუკებიან ავღანეთში ქართველები, როგორ ეწირება ფრენე „ერისტყვი“ სხვის ომს; ასანდრო ბართაშვილის ცრემლიც არავის ენაბა, მაგრამ ოთხ ნელინადში რუსეთის სხვადასხვა ობლასტში აკუნული სამივე გენერალი რომ დაეპარა, მაინც იტირას; ეს გენერლები სასდრო ბართაშვილის ძმები არიან, რომლებმაც თანამებებოები ჩამორიგეს თბილისის გუბერნიებში.

მოთხრობაში „კავკასიური ჰიპონიკი“ ჯარში მყოფი შვილის მამა ასე ლაპარაკობს: „როდემდე უნდა მიგვერეკებოდნენ რუსები სხვის ომებში“...

ახლა კი მე მინდა მივმართო ევროპელთა და ამერიკელთა მირთ ამუნებულ ქვეყნებს ჩასახლებულ იმ ზოგიერთ ქართველს, რომლის შვილები ქართულად მხოლოდ აქცენტით თუ ლაპარაკობენ, — ასნელელების შემდეგ ასეთთა ერთ-ერთ შთამომავალს ვინმე ქართველი

შურამ ქარმინელი

შეხედება და, საიდ მიქელანისგან განსხვავებით, ქართველობით სიამაყესაც ვერ შეძლებს ის შთამომავალი, რადგან მისთვის უშაბავრესი სახელმწიფობრივი ცნობიერება იქნება და არა — ეროვნული... და ომით თუ მოუხდამ იმ სახელმწიფოს, მასაც სხვის ომში მოუწევს ჩაბმა, თუმცა, რატომ სხვისი, — ეგ ხომ უკვე მისი სამშობლო იქნება, საქართველო კი მხოლოდ — წინაპართა... ასე მოხდება, თუ დიდხანს შერჩებიან ქართველები სხვის კერას... აქ კი სხვები დასახლებიან, ისინი კარგად მოუვლიან ახალ სამშობლოს... ჩემივე დათქვამა შემაშინა... დაგვიფარე დეთისმშობლო!

გურამ ქართველიძის გმირი შაჰ-აბასის გაზონთან დგება, სიცხე აწუხებს, მოედნისაკენ მიდის, მეტი კი მისი გზა საქართველოში, ერთი კოპნია იმერული

სოფლისაკენ მიემართება; ბოლო მოთხრობაში კი თითქოს მონასტერში მიხულა ეს გზა, აქაც არ ჩერდება და ისევ ქვეყნის გადასარჩენად მიემართება...

მონასტერში ნამყოფ კაცს იმდენი სულიერება მინც გაყვება, რომ ქვეყანაზე დაბრუნებული წუთისოფელი ცოდეგში აღარ ჩაეარდეს და სულიერებით დაპურებული უფრო ძლიერად იღვანებს სამშობლოსათვის, შევდომებსაც აღარ გაიძიორებს.

გურამ ქართველიძის რაინდული სული არ ეთმობა, მისი რომანტიკული ბუნება ქართულ სულს დაეძებს და მის გადასარჩენად ამ მოთხრობებითაც ცდილობს ბრძოლას. საქართველოში თუ რაინდული სული დაიკარგა, ნამოცივ რომ არ გადადვდათ აქედან, ჩვენი ყოფა მინც შაჰ-აბასის გაზონთან ედობას დაეცვაგებსა. ჩვენს დროში რაინდული სულისათვის ბრძოლა, ალბათ, ქარის ნისქვილებთან ბრძოლას აგონებს გურამ ქართველიძის და ამიტომაც უნოდებას ასეთი სათაური მოთხრობების კრებულისათვის.

არა, ეს ქარის ნისქვილებთან ბრძოლა არ არის; ამას იმ ერთი რამის სიყვარული ჰქვია, დაფარვა რომ სჭირდება.

ქრონიკა

2009 წლის 3 აპრილს ბელოვენების საერთაშორისო ცენტრმა პროზენტიკა გაიმართა პროექტისა სახელწოდებით: „შემოქმედებითი ინდუსტრიის განვითარება კავკასიის ქვეყნებში“. ეს ძალიანსხვა ითვისწინებს კულტურული მემკვიდრეობის და ტრადიციული რწვის სფეროში პროდუქციის განვითარებას, ბიზნეს-მენეჯმენტის და მარკეტინგის პრიტიხალე გამოდელებების გაზიარებას. სწორედ ეს პროგრამა გახდა ერთადერთი გამარჯვებული სამხრეთ კავკასიაში.

პროექტიკა გახანა ბელოვენების საერთაშორისო ცენტრის დირექტორმა მკა დეაღიშვილმა, რომელმაც მადლობა გადაუხადა სტუმრებს და პროექტისის მიოლე მიმობილვაც შესთავაზა.

პროექტის მიზანია შემოქმედებითი გამოცდილების გაზიარება, შემოქმედებითი წყაროს შექმნა, როგორც კულტურის ორგანიზაციებისთვის აგრეთვე ინდივიდუალური მწარმოებელთათვის.

პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სემინარის ჩატარება აზერბაიჯანში, თურქეთში, სომხეთსა და სხვა ქვეყნებში. დონისძებზე გაიმართება ქართველი სპეციალისტების მონაწილეობა. მათ ეგაოცილებას გუზიარებს ბრიტანელი კონსულტანტი კულტურული მემკვიდრეობის სექტორსა და გენერაციის სფეროში სილია ფელუსია.

პროექტიკაცაზე სიტყვით გამოვიდა ბრიტანეთის საბჭოს წარმომადგენელი პოლ დაბლდეი. მან აღნიშნა, რომ ბრიტანეთის საბჭო დარტერესებულია ამ თემათ და სწორედ სახმრეთ ევროპის 18 ქვეყანაში ახორცილებს პროექტს. ეს არის ეკონომიკური თვალსაზრისით ერთ-ერთი საუკეთესო წამოწყება, რომელიც მიზნად ისახავს პროდუქციის წარმოების დონის ამაღლებას.

საღამოზე გაიმართა კულტურული მემკვიდრეობის და ხალხური რწვის ნიმუშების გამოფენა, სადაც სხვადასხვა ეტორია მიერ შექმნილი ნიმუშები მრავალფეროვნად და მომობილავად იყო წარმოჩენილი.

მიმდინარე სასწავლო წელი განსაკუთრებულია, სკოლებს ჰყავს XII კლასელები. მათ სწავლებების მეთორმეტე წელს ქართულ ლიტერატურაში აქვთ განსაკუთრებით საინტერესო ნაწილი. XII კლასელები ამ წიგნი შევხვდნენ ოთარ ჩხეიძის პუბლიცისტურ წერილს „ქოთვეტის“ და ანწყვეტს რომანიდან „პორიანი“ - განზღა სურელი რომანის ნაკითხვის, ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებაზე დაფიქრების. ერის შემატანის ნაწარმოებებით, ჯერსიანებით შექმნილი შობაბედებლები გამოხატეს: თამარ ჩხოღარიამ, გვანცა თაღუამ, მაია ყუფუნია. ისინი ოთარ ჩხეიძის რომანებმა დაახლოვა. მათ მიერ შექმნილი სასკოლო თხზულებანი, თავიანთი ღირსებების გამო, უდავოდ საინტერესო იქნება მკითხველისათვის, თუ რაოდენ სხატადა, ღრმად და ორიგინალურად აზროვნებს ჩვენი მომავალი თაობა. ეს თხზულებანი მომზადდა ნესტან ფიფიას ხელმძღვანელობით.

ნესტან ფიფია — პედაგოგი (ზუგდიდის აკაკი წერეთლის სახელობის 1 საჯარო სკოლა). თბილისის მრავალპროფილიანი (ექონომიკური) სკოლა-ლიცეუმის ზუგდიდის ფილიალი. თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პუბლიცისტურ მცენიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი, თემა: „ოთარ ჩხეიძის მხატვრულ-დოკუმენტური პროზა [XX საუკუნის 90-იანი წლები]“. სტატიები დაიბეჭდა ჟურნალებში: „კლასიკური და თანამედროვე ქართული მწერლობა“, „წვენი მწერლობა“, „ინტელექტი“, „პრემიერი“... მისი მოსწავლეები მუდმივად მონაწილეობენ სასწავლო-შემოქმედებით კონფერენციებზე. მასწავლებელი და მოსწავლეები ექსკურსიებს მიზანმიმართულად იყენებენ ფესვებთან მისახლებლად, წარსულის სუნიების განსაცდელად... მოგზაურობენ ასურალ მამათა ნაკვეთზე, წინადა ნინოს ნატერფალზე...

მაია ყუფუნია

ზუგდიდის აკაკი წერეთლის სახელობის 1 საჯარო სკოლის XII კლასის მოსწავლე. წლების განმავლობაში აქტიურად მონაწილეობს სასწავლო-შემოქმედებით კონფერენციებზე. მიიღო სივლი და დიპლომები თემებისათვის „ჯვარსახოტემა პეკორა-ფული ნაწარმოებები“, „ურუსის წებვა-ლაშალო და ჯამარ“ მიხედვით. 2009 წელს წაუკანასკნელი-შემოქმედებით

თუ კონფერენციისთვის მოამზადა თემა: „ბრძოლა ნევატორი კონსოპოლიტიზმსა და ჯანსაღ პატრიოტიზმს შორის. ამ თემისათვის დაჯილდოვდა სტრუქტურული ისტორიულ-არქიტექტურული მუზეუმის დამაარსებლის აკაკი ჭანტუიასადმი მიძღვნილ სამეცნიერო კონფერენციაში. არის 1-ის სტრუქტურის მფლობელი.

ბრძოლა ნებატიურ კონსოპოლიტიზმსა და ჯანსაღ პატრიოტიზმს შორის

ოთარ ჩხეიძე მუდმივად რეალიზების პრინციპით წერდა. მისი შემოქმედებითი გზის მიზანი შეიძლება შემდეგი სიტყვებით განვსაზღვროთ: „დროზე მაშინ ითქმის, როცა გიკრძალებინა“. „მატანე ქართლისას“ რკალის ყველა რომანი, ნებისმიერი ნოველა თუ მოთხრობა ამ მიზნის ერთგულდების დასტურია.

მკაცრი ცენზურის პირობებში ეროვნული მუხტითა და სულისკვეთებით გამსჭვალული ნაწარმოებთა შექმნა, შემოქმედებითი ტალანტისა და ოსტატობის გარდა, საოცარ სიმამაცესა და ნებისყოფას მოითხოვდა. ამ თვისებათა ერთ თვალსაში თავმოყრამ კი „პორიანის“ დარი რომანის შექმნა განაპირობა.

მწერალი ანატომის გულგრილობით ჩხრეკს ერის სულიერ წყობას და მთამომავლობას ეპოქის რეალურ ხასი-

ათს მიუკერძოებლად უზატახს, რათა ისტორიის ფაქტოფიციანი არ მოხდეს. მადლმოსილ სიტყვას ნაზიარები ქუშიარტი ხელოვანი თავისი დვანლით უდიდეს როლს ასრულებს ქვეყნის ისტორიაში, აგრძელებს ილია ჭავჭავაძის მემკვიდრეობას — ზრუნავს ერის გამოფხიზლებზე, მის ზენმალობასა და ღირსეულ არსებობაზე.

ოთარ ჩხეიძე „პორიანს“ მეტად საგულისმბო, ნითელი რეჟიმის მამხლებელი ეპიგრაფით იწყებს: „რომელი ჭკადაგებ არა პარვასა, იპარავ? რომელ იტყვ არა მრუთობასა, იმრუთებ? რომელსა გვაგან კვრან, საკურთხეველსა სხარცევე?“ (პაულო მოციქული). ეს სიტყვები ეპოქის ზედამდგომელია ანუ „ახალმონცეებს“ ახასიათებს, რომლებიც ფიქრობდნენ ერთს, ამბობდნენ მეორეს და სულ სხვას წაადიდნენ...

ევა-ფშაველა წერდა: „ყოველი ნამდვილი პატრიოტი კოსმოპოლიტია ისევე, როგორც ყოველი გონიერი კოსმოპოლიტია პატრიოტი. პატრიოტიზმი, როგორც სიცოცხლე და მასთან ერთად გრძნობა, თითქოს დაბადებასთან ერთად თან ჰყვება ადამიანს და შეიცავს ისეთ ნაწილს, რომელთაც ვერც ერთი ჭკვათმყოფელი ადამიანი ვერ უარყოფს. გზას კოსმოპოლიტიზმისკენ კი, მეცნიერება და ხელოვნება გვიხსნიან, მაგრამ მხოლოდ პატრიოტიზმის, ნაციონალიზმის მეშვეობით. გენიოსთა ნაწარმოებნიც უფრო სარგები და შესაფერებელია ეროვნულ ნიადაგზე“.

საბჭოთა კოსმოპოლიტიზმი ისევე, როგორც სხვა საბჭოთა ცნებები, მხოლოდ საფარველი იყო დიდი ერის შოკონიზმის, მითათვის რომ გვიპირებდა... და გაპირებდა. ცრუ იდეოლოგია რუსული კოსმოპოლიტიზმის სხვა ერთ-ერთადერთ მიზანს, საქართველოს მკვლევლობას, ისახავდა. ამიტომაც არ სურდათ კოსმოპოლიტიზმის გაღვივება კანონმდებლობის მეშვეობით. გენიოსთა ნაწარმოებნიც უფრო სარგები და შესაფერებელია ეროვნულ ნიადაგზე და ამას ნიპილიზმის კლდე-ღრეზე ცდილობდნენ.

კოსმოპოლიტიზმი (რეალურად კი იმპერიალისტიური) რუსეთი ებრძოდა ყოველივე ქართულს, ზოგადად ეროვნულს. არღვევდნენ ტაძრებს და მათთან ერთად მამული-სასხლის გზას, საუკუნეთა მანძილზე ამაყად რომ მიუყვებოდა ქართველი. მწერალმა საოცრად სისხლსასვედ

აღწერა ფერისცვალების ტაძრის ერთმორწმუნე რუსეთის მიერ დარბევის სისხლიანი სცენა: „ნამდვილი ჯარი, ჯარი შემოსული. შემოსული თუ შემოსული, ვითომ რო ჯარი გამათავისუფლებელი, ვითომ რო მხსნელი, ვითომ რო მეგზური, ნინამძლილი სწორუბოვარი ბედნიერების დიად გზაზედა... მოერეკებდნენ მღვდელთა, დიაკვნათა, მიერეკებდნენ და კონდახებს მიაყოლებდნენ იმათაც, რა თქმა უნდა, მიაყოლებდნენ და აფურთხებდა ჯარი შუაგაყოფილი, ის შუაგაყოფილი ჯარი, სწორედ იმიტომ რო გაყოფილიყო, გზა რო დაეთმო და აფურთხებდა... უბრძანებდნენ იმათაც, იტყვირეთ და შეაფურთხეთ. უბრძანებდნენ. ერთმორწმუნენი. ერთმორწმუნენი. კახთაბატონებს თუ როგორც რო სჯეროდათ, როგორც ავერებდნენ მთლად საქართველოსა. ერთმორწმუნენიო. იქ ისინი უფლიდნენ გალაყანასა, ბუქნი უფლიდნენ, ბორიყით უფლიდნენ...“

ესიმოპოლიტიზმი სხვა ერებს კულტურისა და ისტორიის სიყვარულსა და პატივისცემას გულისხმობს. დიადი დერეჯის პირშიონი თავიანთი კოსმოპოლიტიზმის დასტურად კონდახს, უკეთეს შემთხვევაში კი, როგორც იყენებდნენ.

ბორიყების ტოტალური მანქანის გვერდით (უფრო სწორად, პირისპირ) რომანში გამოკვეთილია ჯანსაღი ეროვნული მუხტის მატარებელი ძალა, რომელიც მზად არის შეიკრის სიკვდილის მოქსელთ.

ასეთი პერსონაჟი არის თეკლა. თამაზად შეიძლება ითქვას, რომ მას: ძალითაც კი არა სძინავს, ქვეყნის უბედურების გულ-აღტკინებულს. ნანარობებში იგი ქართულის დედას განასახიერებს. იგი მუდამ მხსნელის მოლოდინშია, რომელიც ქვეყანას აგონიდან გამოიყვანს: გმირს ელვად, გმირი უნდოდ, სწავლიდა გმირი. მის მოლოდინში კი მას სასიზარკვეთილება და იმედგაცრუებაც ელოდა. მორჩილი, ქედდრეკილი ხალხის გარემოცვაში მყოფ თეკლას არ სურდა ფრთხილადგაღვიჯილი ბაბალის მდგომარეობაში აღმოჩენა და თავდაუზოგავად ებრძოდა ბედს, მიცურავდა დინების სანიშნაღმდეგად. ნანარობების ფინალურ ნაწილში თეკლას და ბექას, ქვეყნის ორი ქომავლის ერთობა გაეკონტაქტა, რომ, ანშუის დაქვემის მოუხედავად, მომავალი გადარჩება.

ამის დასტურია როსტომ იტრიელიც. იგი არ არის გამოგონილი პერსონაჟი. მისი პროტოტიპი ოთარ ჩხეიძის მამა რევაზ ჩხეიძე იყო. იტრიელები კი ავტორის მამა-ბიძანი არიან.

როსტომ იტრიელი განუკუთვნება ადამიანებს, რომელნიც თელთან, რომ ინდივიდი პიროვნება და პიროვნება ყოველთვის იქნება. მას სწამს, რომ სიმათლევ გამარჯვებულის მხარეს არ არის მხოლოდ. მას სიმათლის განსაკუთრებულობა, მისი ურთადერთობის სწამს. მას არ სურს იყოს მორჩილების თეორიის პრაქტიკოსი. მისი მეტყვიცა და განუყოფელი ეროვნული ჩვენ-ისგან. ბედნიერია ერი, რომელსაც მისი მსგავსი შეივები ჰყავს.

რეჟიმი დამარცხდა. უდიდესი წვლილი კი ოთარ ჩხეიძის პროზასა და მართალი სულის მწერლებს მიუძღვის, რომელნიც ეპოქამ ვერ დააჩოქა, რომელთაც მიმივთ ფაშმა ხარკი ვერ მოაბღვევია.

თამარ ჩხოლარია

თამარ ჩხოლარია ზუგდიდის მერაბ კოსტავას სახელობის II საჯარო სკოლის XII კლასელია. აქტიურად მონაწილეობს სკოლის ლიტერატურულ ცხოვრებაში. დიპლომათა და სივლეთი დაჯილდოვება Unim Comic Office-მა თემებისთვის „შედეგით“, „დიდი ბრიტანეთის სამეფო ოჯახი“, თამარი განსაკუთრებული სიყვარულით მშობლიურ ლიტერატურას გვნობა.

თეკლას ნაურვილი

ოთარ ჩხეიძის რომანი „ბორიყა“ შელახული ეროვნული თვითმყოფადობის ტყიელია. იკვთება ეპოქა, რომლის ფონზეც ხასიათდება თითოეული პერსონაჟის ეროვნული მრწამსი.

ნანარობები შექმნილია XX საუკუნეში, საქართველოს ძნელბედობის ფაში. მიუხედავად იმისა, რომ კომუნისტური რეჟიმი ყველა ხერხითა და საშუალებით (ვიღობდა შემოქმედთა იდეოლოგიურ ჩარჩოებში მოქცევას და რეჟიმისთვის სასურველი ნანარობების შექცევას, მწარალმა შესანიშნავად მოახერხა სათქმელი მოვტება მკითხველადე. ის აღნიშნავდა: „მანც ვაზერხებდი ზოგი რამ მეთქვა, მაშინ უთქმელი, ანთუ გამოუთქმელი, მეთქვა, გამომხებია მხატვრულ სახეებში, სტილისტურ ხეულებში“. მწერლის ტყიელი ჩანწულია მის ქმნილებებში. ის წერს საქართველოზე, გადაგვარებულ ქართველებზე, რომლებიც დაილანდნენ ბრძოლით. შეპყრით შემეგუბლობის მტრის ხელი და დანებდნენ მტერს, რომელიც მათი სულის დაკინებებს ლამობდა. საქართველო დამონებულ, დაბეჭავებული იყო, რაც ოთარ ჩხეიძეს გულს უკლავდა. ქართველი ხალხს დიდი სიხსნა და დანებდნენ მტერს, რომელიც მათი ადრინდელი სიმტკიცე გამქარალო.

ოთარ ჩხეიძემ იყისრა ერის გამოკვიძების მისია. მან იცავდა, რომ თავისუფლების მოპოვებისთვის ბრძოლას აუცილებლად სჭირდება ხელშეწყობილი მეთაური, რომელიც ერს ნაუძღვება, ის შელახობდა გმირს, რომელიც წინ აღუდგებოდა მტრის ხელით განხორციელებულ ბოროტებას: „სად არის გმირი! გმირები უნდა ქვეყანასა და ჭიალდებს შესწრებნით ხელში ბედი ერისა, ო რ დრო დამდგარა, დრო განწირვისა, გარდაცემისა“.

მწერლის მისწრაფებას ესადაგება ილია ჭავჭავაძის მიერ „აჩრდილი“ გამოთქმული სატყვიარა: „მავრამ ქართველნი, სად არის გმირი, რომელსაც ვეძებ, რომლისთვისც ვსტირი? იგი აღარ გყავთ... მის მოედანი ჯავანი აღესია, ვერანად ქმნიდა, გმირის დამადი დიდი საგანი თქვენში საპობიდა და ნარწყმედილა“.

მათ აერიანებთ სამშობლოს ხსნის დაუოკებელი სურვილი, თუმცა ვერ აწულობენ მსხვერპლისუნარიან გმირს, რომლისთვისაც არსებობთა თავისი ქვეყნისა და ერის მომავალი.

მამული უფლის მიერ ადამიანთათვის საპატრონოდ მოცემული ადგილია, ამდენად, სამშობლოს ხსნა ღვთის სიყვარულსა და მისი მცენებების აღსრულებას ემსაგებება: „სისხლით ხართ ნაყიდი, ნუ გახდებით ადამიანთა მონები“ — ქადაგებდა პავლე მოციქული.

რომანის მაღლისული პერსონაჟია თეკლა. ის არის ქალი, რომელიც თავისუფლებისთვის იბრძვის, რომელსაც სამშობლოს ფლობის, მისით ტყობის სურვილი კლავს. მისი სულის სიმტკიცე უძლებს მარადმდგრად დროს, მისთვის არსებობდა და არსებობს მაღალი იდეალები და ფასეულობები, რომლებიც განმსაზღვრელია ქართველისთვის. თეკლას სული ყოველთვის ამაღლებულსკენ ისწრაფის. ის განსხვავდება ნანარმოების სხვა პერსონაჟებისგან.

საგულისხმოა, მისი დამოკიდებულება სიტყვებისა და ზოგადად ენის მიმართ. იტალიელი პოეტი უმბერტო სებასტიანი „სიტყვები“ წერს: „ერთი ისეთი კუთხე რომ მაპოვნინა, ისეთი სანეტარო ოაზისი, სადაც ცრემლებით ვავაზნებ და სიცრუის ჩამოწმენდები სიტყვებს, რომლებმაც როდესაც ადამიანის მოშველი და გოცინებელი გული ორქვლებოდა, მაშინ თოვლით გადახდიდა კედანშიც, მასსფერობას რომ შემორჩენია“. და თეკლაც, თავის მხრივ, ცდილობს სიტყვებს დაუბრუნოს ბატოვანება, „სახიერება“, რათა ამ ცრემლით განბანილი, მართალი სიტყვებით თანამოძებების სულში გმირი გააღვიძოს და სამშობლო გამოიხსნას: „ღირსი ხარ განა ქართულისა?! სხვა ენა ჩაიდგით, სხვა ენაზე თვეით, თუ რამე გინდათ, თუ რამე გეთქმით, ნულა შებილნათ, ენას მაინც ნულარ შებილნათ“.

თეკლას სამშობლოს სატკივარი ტკივა, წუხს ახლომდებარე მტკიცე ფრთებს, რომლებიც მათ თავისუფლებების სწრაფის სურვილს უშლავს. მას ეიმედება ბექა, მისი სახით გახანგრძლივებული კვავ სამშობლოს მხსნელი, შეუდრეკელი გმირი, თუმცა იმედს უტრფავდება. ის გოგამებს ქართველების შეღახულ ღირსებასა და გათვლილ ვეკაცობას. მისი სახით ქართველის დედა კეთის, ბედს და მოღუნებულ მთლებს ტირის. თეკლას ერთადერთი იმედს, ბექასაც, შეჭრია შემგუებლობის სენი. ბექა დაიღალა, გათვალეზება ბრძოლებმა აპათიამ ჩაავდო. გახდა უმოქმედი, უნარო, ძალგამოცლილი. ის საკუთარ თავს ეღვარ მართავს.

მწერალი და თეკლა შეშატარაინ გმირს, რომელიც სწამს, რომ განცემის ნებით არის მწიფობებული სამყაროსთან და მისი დაცვა-მოფრთხილებაც ღვთისგან ეკისრება, შესწევს ძალა ხსნისა, პატრონობისა. მამულისთვის თავის გაიწერა ადამიანის უმოავრეს და უწინარეს მოვალეობად ითვლება და ამ მისიის აღსრულების ვაჟს სიცოცხლე ჩაღოს ფსადავც არ ღირს.

თეკლა სულის მისადრესს ეძებს, სურს გამთლიანდეს, აღმოაჩინოს და შეწინათის ფანსალ სუნს.

ვლენობა, რომ მწერლის მიზანია იყო მკითხველისთვის სულის აფორიაქება და იმის გაცნობიერება, რომ ცხოვრებაში არსებობს იდეალები, რაცთონიაც ღირს ბრძოლა. როცა ვკითხვლობთ „პორიაცს“, სული სიამაყით გვეცხება, რომ არსებობდნენ თეკლას („ბორიაც“) და სოფრის (ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლის“) მსგავსი ქალები, დედაკაცობის მაღალი ცნებულნი, ბრძოლით დაღლილ სულს სიმტკიცედ მოუღვინდნენ.

გვანცა თოდუა

გვანცა თოდუა ზუგდიდის აკაკი წერეთლის სახელობის I საჯარო სკოლის XII კლასის მოსწავლეა. სასწავლო-შემოქმედებით კონკურენტებზე ქართულ ლიტერატურაში დაჯილდოებულია დიპლომებით თემებისთვის: „უფლის რჩეულისა ვასკაცა წვთისითფლიდან შაკოვრავიულ ქმნილებებში“ (2006 წ.), „როდის უწინდა საზოგადოებას კითხვა „გეთია თუ რა?“ (ილია ქავჭავაძის „ოთარანთ ქვრივისა“ და რინარდ ბახის „თოლია ჯოთანო ლიენგსტონის“ მიხედვით) (2007 წ.), 6-ე სასწავლო-შემოქმედებითი კონფერენციისთვის მოამზადა „დროის ნიშნით დაღდასმული პერსონაჟები“ (ოთარ ჩხეიძის „მორჩილის“ მიხედვით) (2009 წ.), აქტიური შემოქმედებით თანამშრომლობისთვის ფლობს დიპლომებს ინგლისურა — Jurasz Korczak and The Children's Day (უცხო ენების შესწავლული ცენტრი „ათინათი“, 2005 წ.) და ფრანგულ — Diplome D'Etudes En Langue Francaise Delf 1 (Republique Francaise Ministere De L' Education Nationale, 2008 w.) ენებში.

„დაკანინებული“ მამული

(ვიმარები „მორჩილის“ მიხედვით)

ქართველი ერის ზნეობრივი გადაგვარების ტრაგედია ოთარ ჩხეიძის თავისებური მხატვრული ხერხებით, სრულიად განსხვავებული სტილით გამოხატა. „ოთარ ჩხეიძის ნანარმოებების კითხვისას გრძობ, თუ როგორ მოგპოებია, მოგწყურებია, მოგანატრებია ქართული სიტყვის სურნელი“. უმთავრესი კი ძარღვიანი ქართული სახელდადებული სიმართლეა.

„მორჩილი“ — დაუმორჩილებელი მწერლის რომანია, სადაც უმთავრესია მწერლის დამოკიდებულება მოვლენებისადმი, მხოლოდ, მართალი სიტყვის განმინანება ეროვნული ცნობიერების შერყევისა და რიგის უკრიოდზე.

ოთარ ჩხეიძის სტილით შექმნილი ტექსტები ერთდროულად შემეცვლია წარმავლისა და წარუვალისა, მარადიულისა. თითქმის ზელიდან გისხტება შობაბედილება, თანვე მკვიდრად ჩაუნერება წარმოსაგება. ამსუთერი და მარადიული უცნაურად ერწყმის ერთმანეთს. ცხოვრების ნერვული რიტმი, აძაგავებულ პულსიცა ყოვლისა და კლასიკური სიმძვიდე ერთდროულად წარმოჩინდება? (მთა ჯალიაშვილი).

ამოკალიფსური ნიშნით დაღდასმული ეპოქის სინამდვილე, ყოფა წუთისუფლის სისასტიკესაც ავლენს მშავრად და ამ სისასტიკის დაშვედრ ძალასაც მოისაზრებს უბილაგში.

რომან „მორჩილი“ ვკითხვლობთ: „ჩვენ ვავიარეთ მეორედ მოსვლას. ვავიარეთ. გადავიტანეთ. შიში თუ ისე თან ვავახლავს, შიში ღვთიურია, შიში სიტყვაა, სიტყვა ჩვენთან არს. სიტყვაო, შევევნიე, წმინდაო, უგვანიაგან მიუკარებო, სიტყვაო ემბახისა, სიტყვაო ღმრთისაო...!“

ოთარ ჩხეიძე თავისი მწილობებისთვის განსაკუთრებული მონდომებით არჩევდა სათაურებსა და ეპიგრაფებს. „მორჩილი“ სათაურიდანვე მოითხოვს მწერლის სატყეარზე, ხოლო ეპიგრაფი, ამონარიდი გიორგი მერჩულეს „გრივანე ხანძელის ცხოვრებიდან“, ხაზს უსვამს ქვეყნის შიძიმ მეგობარობას.

იხვე აუცილებელია „შეცისა კაცი და ქუეყანისა ანგელოზი“, „ზედამდგომელთაგან“ დაკნინებული ქვეყნისთვის გზის საძიებლად, სულიერ წინამძღვრად. ამ მისიის მტვირთველი იყო თვით მწერალი, „მახიანე ქართლისას“ შემქმნელი, რომელიც მოუღებებს ცხელ კვალზე ასახავდა.

რომანოს პირველ გვერდზე მწერალი აცხადებს: „მოვიხმე გიორგი მერჩულე და ვიცი რაც უნდა დავეწერო. რაც უნდა დამეწერა ადრევე მომიხსენებოდა“.

მამული სახსენილია და მწერალი ამას უთქმელად არ ტოვებს, მაგრამ გიორგი მერჩულეს შემთხვევამი ქართველია სასაყვირო არაბთა პერსიანების გამო და დაკნინებული, თოარ ჩხეიძის შემთხვევამი „მოთარელ ინტელგენციის“ მიერ, სახელმწიფო მეთაურმა მოსკოვიდან ჩამობრძანების პირველ წელთბმევე რომ შეიკაო და „ღვანისთვის“.

სულიერი მღვიძარებაა ის მაღლი, ძალი, რითაც ოთარ ჩხეიძე იღვწის. მატერული ნაწარმოებების ქმნის მატიანეს, ამბიანებს ტყეივლს, ნაკლს იმ სინამდვილისა, როცა სამშობლო გადადებულია შესანდობრისთვის. „სადღეგრძელო ხო იმისია, რაც იცი, რაც ვნასა... თუცა დალი სმა არ გავუბრთიდა, იმ მოლოდე შესანდობრისთვის რომ შევიდნე, მაგრამ და რაო, — შო გადადებულიყო სამშობლოცა შესანდობრად“.

მწერალი წარმოაჩენს როგორია ზედიერ ქვეყნისა, სადაც მოთალაგები ასპარეზობენ, როცა საყვივლითაო დახმეულიობამ იკარგება საერთო მიზანი და თვითონაც იმეჭებინა მოვლენათა ქოსში. რომ სიძულივლს ორად გაუყუცა, ემშაკო აღზევივლა, ერთმანეთისგან ყელგამოჭრილ ქართველთა საფლავებზეც ამტკიმ გამარჯვლდა.

XX საუკუნის 90-იანი წლების მოვლენები მწერალმა ასახა ტრილოგიაში: „ბერმუდის სამკუთხედი“, „თეთრი დათვი“, „არტისტული გადატრიალება“. „მორჩილი“ კი იმ რბევის, წგრევის და სიძულივლის შედეგს გვიჩვენებს.

„დამდგარეო ეპი. სწორედაც ეპი. ნამო უკანასკნელი. ნამზდაც მცირელი. ანმსო რო ცუთუთნის. და შეიძლება რო ვეღარც მიუსწრო. ანმყო გაგიქრეს თვალსა და ხელს შუცა. უნდა მიუსწრო. უნდა. უნდა“.

მწერლის გოგება იოანე საბანისის მიერ დახატული ეს-ქატოლოგურ ეპოს გვაგონებს, სული რომ დაკნინებულია, მამული დარღვეულა, მომავალი დაბნეულა.

„მამული თავიანი სემნატიყო, არის ის, რაც შამისგან მომღწარეობს და მამასვე გადაეცემა. მისო უმაღლესი რეპრეზენტტი მამაა, იქნება ეს მეფე თუ სხვა სუვერენი, რომელიც მამულს პატრონობს და მისი ტრანსფერენდენტული იდეის მონიერ რეპრეზენტატია“ (გიორგი მათსურაძე). სწორედ ამ მამულის აღორძინებს ცდილობს ჯამბაყური. მარტვილობს ჯამბაყურ ბარათაბელი, ანუ შემეხებს. სახელს აწენებს, წყალს მოიპოვებს, ციხებიდან გამოსულ ადამიანებს ასახლებს, ანუ ზეღაბს აშენებს მათ გუგუნში მომავლის იმედს. „მაგრამ წგრევის სახად მეტყარა დროსაც და ადამიანებსაც“, ამიტომაც ჩნდებიან სერკოქრებში სიყო და საყო, კიო და კოკო, ვანო და ტუხო, ინილო და ბინილი... შრომის გადაჭრეულინი, შენებას ვერ მეტეველები და წგრე-

ვით, ძალადობით მოწამულ-ალტაცებულები. ისინი თავს ესხმან ჯამბაყურს, მამულს, თვით იდეას ხელახალი აყვავების, გაძლიერების. მოთალაგები მაუტატორებენ როდამს, ჯამბაყურს დას, აუბატორებენ აშუღლს...

მონასტრისკენ მისწრაფის როდამი. სული მისწრაფის ღმრთისაკენ, რადგან სხული ანამეს, დაამზეს უკვე სიყო და საყო.

ოთარ ჩხეიძე „მორჩილის“ ეპოქალურ დროს ჩვეული სისხარტით, საოცარი სიზუსტით მიგნებული სიტყვებით ახასიათებს: „ურდოს სამსახურში ჩამდგარან. ცბადლივა-რუსის ურდომი. შლიან. ანგრევენ საკუთარსა. ანგრევენ. უშენიან. აკინანენ. და ვერც დაუღლი. ვერც ხელყოფ უფლებებსა ადამიანის“.

„დამიანა ეპი, როცა საკუთარი სამშობლოს დაკანინება“ ადამიანის უფლებაა.

„მორჩილის“ პერსონაჟთა სახელებიც ძალიან მეტყველია მატერულ-მინარსობრივი თვალსაზრისით.

ჯამბაყური მეორე დას დაავარ შკეია, ვესს — ტატო, ტატული, ქალიშლის მაიყო. „მაიყო ამჯობინა ყველასა. სახელი ასულისა ყფულიანათი. ეისაც რო უფრო განდობდა პოეტე. საუკუნის სვედა რო ცეკრითა ორევისა. პოეტს პოეტური, ასულს წეონური. სვედა მართლაც საუკუნისა... ქართველი. 32-მდე კიდევ ქართველებად. 32-მა მოულე ზოლიო...“

მონობა დასცა. დაუშრიტა სულის სინდიდრევი. და მეკრედადელი დაფილა დალუსული ჩქქქქა“.

ასეთი თხრობით ამოლიანებს საქართველოს ხედრსა და პერსონაჟის სახელს. „32“ კი, ცხადია, მეტყველი თარიღია. მას „ეკოვებული წერვის მეობა“ უწოდებს, როგორც სიმბოლურად მეტყველ თარიღს — მონობის წინააღმდეგ აღზევივლი ეროვნული თვითმყოფადობისა და დაღატაკის, ერთდროული. 32-ის შემდეგ შემეფულობას მონებდა საუკუნეზე მეტე ხნის განამელობაში.

„უხილავ ძაფები მიოკავება სიღრმისკენ, წარსულისკენ. არც მაიყო, ის მაიყო, არც მით უშეტს ტატული, ახალ დაუნდობელ მოძრაობას აყოლილი ტატო ბარათაბელი, მაგრამ მწერლმა ძაფები მაინც გააბა. ყოველ სერკოქში იგრძინობა კემბრი გარდასულიან. ანარკული წარუელის, მარადიულის. თუნდაც სახეცელი, დაკნინებული, მაგრამ მარცხ ანარკული. ტატულის თან მოსდევს და წიგნშიც გადაყვება ის, რაც ახლა, ამ წუთის ან წუთის წინ იფრტკნებოდა, ბუჭუჭებდა, ბორგავდა და იფრტკეოდა ჩვენს ირგვლივ: სინამდვილა, ანგარეობი სიგრძე გაჭრილი, გაკვეთილი წგრევი, სიძულივი, ღამის მზის ნაცვლად ზეცას მიკრული ფული, აგრესია წერილ-მსხელი ამპოციები“ (ინგა მილორაგა).

ჯამბაყური ტრაგიკული პერსონაჟია, რადგან დაკნინებული მამულის გადასარჩენად ჭირისუფალი ვერ შემოუკრებია. მან იცის, რომ ბორტებს ბორტებში ვერ დაამარტება, გადარჩებას მეტი ძალა საჭირდება.

ჯამბაყური, როდამი და მაიყო უდგანან მამულს მფარველად, ახალი მშენსენი“ კი „აკანინებენ“.

„მორჩილის“ თითოეული პასაჟი ვრცელი პანორამის ტოლფასია. მწერალი გვიხატავს რეალურ სურათს სიკეთისა და ბოროტების, ბნელისა და ნათლის დამპირებებისა, ამხელს მიზეზებს ქვეყნის უბედურებისა, მაშულის დარბევისა.

„მორჩილი“ იმედს გვიწოდებს: „თუ არსებობდა კეთილი გული. ალბათ არსებობდა. საღლაც არსებობდა. გამომასხივებდა ალბათ დროდადრო“.

ბრემ სტოკერი

მოსამართლის სასლი

გამოცდებისთვის მოსამზადებლად ჯონ მური მშვიდ და წყნარ ქალაქ ბენჩერში ჩავიდა. პირველი ღამე სასტუმროში გაატარა, მაგრამ თავი მოუხერხებლად იგრძნო და გადაწყვიტა, მშვიდი გარემოს შესაქმნელად სახლი ექირაებინა.

იმ რამდენიმე სახლიდან, რაც დაათვალიერა, მხოლოდ ერთი მოეწონა. ეს იყო ძველებური უკაცრიელი შენობა. მან ადუოკატს მიმართა, ქირა გადაიხიდა, მსახურზეც მოელაპარაკა და სასტუმროში დაბრუნდა.

— სახლი ვიქირავე, — უთხრა სასტუმროს მენეჯტორებს.

— სერ, რომელი?

როცა მურმა აუხსნა, თუ რომელი სახლი იქირავე, ქალმა ხელეტი გასაავსავა.

— ოღონდ მოსამართლის სახლი არა! — ნაშოიძახა გაფთვრებულმა. — მოსამართლე იქ დიდი ხნის წინათ ცხოვრობდა. ნამდვილი ჯალათი — ულმოძელი ადვოკატი იყო. არავინ ებრალებოდა. აი, სახლს კი რაღაც საშინელი და იდუაღი მოვლენები უვადმირდება. იქ დასახლებას ყველა თავს არიდებს.

მაგრამ მურზე სახლმა კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა. სასადილო ოთახში გადაწყვიტა ცხოვრება, სამუშაოდ და დასაძინებლადაც რომ გამოედგმოდა. ოთახი მუხის პანელებით მოეპირკეთებინათ, კედელზე კი რამდენიმე სურათი ეყიდა, მაგრამ ისე დაეფარა მტვერსა და ქვარტლს, მწელი გასარჩევი გახდლით, რა ეხატა. კედელზე სხვადასხვა ადგილას პატარა ნახერტები იყო, საინდანაც დრო და დრო ვრთებები ცნობისმოყვარე ცხვირებს ყოფდნენ.

მისი ყურადღება ყველაზე მეტად მიიპყრო სახურავზე სახიფათო ზარის თოქმა, რომელიც ბუბრის მარჯვენა მხარის კუთხეში ეკიდა. ბუბრის გვერდით იდგა მალაღსურდიანი მუხის უზარმაზარი საგარძელი. მურმა ბუბარში შემა შეიყარა, ცეცხლი გააღვივა და მაგიდასთან საბელმძღვანელოებს ჩაუჯდა. ცოტა ხანს გულისყური ვრთებებს სირბილთა და წრიობით ფანტეობდა, მაგრამ წელნულა მცვადინობამ ისე გაიტაცა, მათ აღარავითარ ყურადღებას აქცევდა. უცვრად ოთახში საოცარმა სიჩუმემ დაისაფურა. ვრთებების ფუსფუსიც შეწყდა.

ოთახი მოათვალიერა და დაინახა საგარძელში მჯდომი უზარმაზარი ვრთობა, რომელიც წითელი თვალებით დაღინებით უმხერდა. მურმა წიგნს ნაშოვლო ხელი სასროლიდა, მაგრამ ვრთობამ დიდი ყვირილი კბილები მძივრად დაკრიჭა და ღამისის შუქზე ბორბტი თვალები აეად დააკეცა.

— უმ, შენი... — დაიყვრა მურმა, ნაშოხტა, საჩრეკი მომარჯვა და ვრთობისკენ გაეცინა, მაგრამ ის ჩაშოხტა

სავარძლიდან, თოკზე აძვრა და სიბნელეში გაუჩინარდა. მისდა გასაკვირად, იმავე წამს კედლის შიგნით ვრთობები ისევე აფუსფუსდნენ და აწრიბინდნენ.

სამუშაო განწყობა გაქრა. საწოლში ჩანდა და მაშინვე ჩაეძინა. ის ღრმად ეძინა, მსახურის მოსვლა არც გაუკია. მას შემდეგ, რაც საუბრე მოაშუადა და ოთახი გამოგავა, მასაშინელი გააღვიძა. ნასაუბრეზე მურმა ვრთობი ჩაიღო სახელმძღვანელო და სასიგნოდ გაემართა. მალე მყუდრო და მშვიდ პარკს მიადგა, თავი ჩარგო წიგნში და თითქმის მთელი დღე ასე გაატარა. გზად სასტუმროში შეიარა.

— სერ, ძალიან ბევრს მეცადინებოთ, — უთხრა სასტუმროს მენეჯტორმა ქალმა, — გაფთვრებული ხართ, როგორ ჩაიარა ღამემ?

— კარგად, — ღიმილით მიუგო მურმა. — მოჩვენებებს არ შევეუბნებოვარ. მაგრამ წაივი ვრთობებსა „შემაბო“ მოახსენეს. განსაკუთრებით ნათელიყოლება ბუბარმა აღქაჯმა. ბუბართან, საგარძელში ჩაჯდა და, ვიდრე საჩრეკი არ მოეუქნეო, ავრე განმრუტულა. მერე კი იკადრე და თოკზე აძრობით უშველა თავს.

— დემრთო დიდებულო! — ნაშოიძახა ქალმა. — სერ, თავს გაუფრთხილდით, თავს გაუფრთხილდით!

სალამოს, ნასადილეს, ჩაის ჭიქით ხელში ცოტა ხანს ბუბართან იჯდა, შემდეგ კი მაგიდას მიუჯდა სამეცადინოდ. ვრთობები წრიბინებდნენ, ყირაზე გადადიოდნენ და პანელების ნახერტებიდან თვალს ადევნებდნენ. მური ყურადღებას არ აქცევდა, მიუთმეტეს, ვრთობები უფრო კეთილგანწყობილი იყვნენ, ვიდრე გააფთვრებულნი. ხანდახან ყველაზე გულადები კედლის ნახერტებიდან გამოხტებოდნენ ან სურათებზე გადარბინდნენ. რამდენიმე საათი მური გულმოდგინედ მეცადინებოდა.

უცებ ჩამოვარდნილა სიჩუმემ მუშაობა შეანწყვეტინა. არც სირბილო, არც წრიობი, არც ფუსფუსი... უზარმაზარი ოთახი სიამარხავით დადუმდა, მურმა ბუბართან მდგომ სავარძელს შეხედა — და თავზარი დაეცა. იქ კვლავ გიგანტური ვრთობა იჯდა და მძულვარებით აღსავსე წითელი თვალებით უმხერდა.

სტუმრულმა წიგნი ესროლა, თუმცე ააცილა. შემდეგ საჩრეკი მომარჯვა, მაგრამ ვრთობამ ისევე თოკზე აძრობით უშველა თავს. სხვა ვრთობები ისევე აწრიბინდნენ და აფუსფუსოდნენ. მურმა საათს დახედა — შუალადემ დადგარიყო. მეორე ღამემა ისე დააყენა, რომ ბუბართან კედლის კუთხე განთავებინა, ვრთობათვის სასროლად რამდენიმე წიგნიც გაამზადა და ისევე ჩაუჯდა წიგნებს. მაგრამ მეცადინებობა კვლავ სიჩუმის გამო შეწყვიტა. მურმა წვეთი აიხედა. დაინახა უზარმაზარი ვრთობა როგორ ჩამოხტა თოკიდან საგარძელში და სიძულვილით აღსავსე თვალებით მიაჩრდა. წიგნს ნაშოვლო ხელი და გაუქანა, მაგრამ მან მოხერხებულად აიცილა. მურმა მორეც ესროლა, მაგრამ ისიც ააცილა. მესამე წიგნი ვრთობას ვერძობ მოხედა. ტკივილისგან აწრიბინებული ზარის თოქს შეახტა და კედელზე დაკიდებულ სურათზე მოთხრილ ხერხელში გაუჩინარდა.

— ბუბრიდან შესამე სურათი, — მან აიღო ის წიგნი, რომელიც ვრთობას მოხედა, დახედა და გაფთვრდა. — ეს ხომ მოეაქმის ბიბლია! რა უცნაურო!

მური ისევ ჩაუფდა სახელმძღვანელოებს, ვიროსებმა კი ფუსფუსი განაგრძეს. ისინი მოთვინიერებულ პატარა ცხოველებს ჰგავდნენ, მაგრამ მუშაობის განწყობა დაეკარგა, დაბურთა სახელმძღვანელოები და დასაძინებლად დგნა. როგორც ყოველთვის, ისევ მსახურმა ქალმა გააღვიძა და ჩიი შესთავაზა. მურმა მას სურათის განმეზღვა სთხოვა, მინატრერებს, რა არის დახატული. ისევ პარკისკენ გავიარა და მთელი დღე მიცვადინებოდაში გაატარა, შინ მისვლამდე კი მისის ვუდთან შეიარა სასტუმროში. მის მსუდრო და სასიამოვნო ოთახში სტუმარი იჯდა.

— გაიცანით, ეს ექიმი ტრონილია, — უთხრა სასტუმროს მეპატრონემ.

— თუ შეიძლება, ძველი სახლის შესახებ მოგვიყვიეთ, — სთხოვა ექიმმა.

სტუდენტმა დაწერილებით უამბო განვილილ ღამებზე. როცა იმის თხრობა დაასრულა, ვიროსხას ჰიბლია რომ მოარტყა, მისის ვუდა ნამოყვირა, ექიმი კი ძალზე შემფოთებული ჩანდა.

— ვირთხა ყოველთვის თოკზე არბენით შეელოდა თაჟ? — ვიოთხა ექიმმა.

— ყოველთვის.
— ვიუდოვებ, იცით, თუ რა თოკია?
— არა.

— ეს ჯალათის თოკია, — აუხსნა ექიმმა, — როდესაც მოსამართლეს განაჩენი გამოჰქონდა, საბრალოებს ამ თოკზე კიდებდნენ. თუ ამ ღამით რამე მოხდებდა, აუცილებლად დარეკეთ ზარი.

— დარწმუნებული ვარ, საქმე აქამდე არ მივა! — მურმა გაიციინა და დაემშვიდობა.

შინ დაბრუნებულ მურს ვახშიმი მზად დახვდა, ბუხარში ცეცხლი მზიარულად გიზგიზებდა. ოთახში სასიამოვნო სიმუდროვე და სითბო სუფევდა. ორი საათი იმუშავა, მერე კი თავი ახსია. ქარიშხალი იყო. საბლი ზანზარებდა. ქარი ზარს აქეთ-იქით აბეუტებდა. ზუხართან მივიდა და თოკს ხელი შეავლო. გაიფიქრა, ნეტა რამდენი ადამიანის სიკვდილის მომსწრეაო. უეცრად თოკის მსუდროთი თრთოლა იგრძნო, თითქოს ვიღაც მოძრაობდა მასზე. ვიროსების ფუსფუსი ვიროსამად მუნედა. ზემოთ აიხედა და თოკზე ქვევით მცოცავი უზარმაზარი ვიროსი დაინახა. ის სიძულელით ჩამოჰყურებდა. მურმა ხელი გაუშვა თოკს და ყვირილით ვახტა გვერდზე. ვიროსა შემრუნდა, ზევით ავირდა და გაუჩინარდა.

— ერთი დამაცადე, — გაიფიქრა მურმა, — სად არის შენი ბუნაგი?

ლამპა ანითო და ბუხრიდან მესამე სურათს მიადგა, იქ, სადაც მისი დაკვირვებით, ის იმალეზობდა. მაგრამ როგორც კი შეხვდა სურათს, გულგახეიქილი უკან გადახტა და კინაღამ ლამპაც გაუფარდა ხელიდან. სახეზე ციკმა ოფნადა დაასხა, ფეხები ცეკვითობდა და თვითონაც კანკალებდა. მაგრამ მალე თავი დაიმორჩილა, სურათს მიუახლოვდა და ლამპით გაანათა. მსახურ ქალს სურათი გაენმინდა და მასზე გამოსახული ნახატი კარგად ჩანდა.

სურათზე მოსამართლე იყო დახატული. მკაცრი, დაუნდობელი სახე ჰქონდა, მოკაუჭებული ცხვირი და ღია ფერის უღმობელი თვალები. მურმა იგრძნო, რომ ეს გამოხედვა ადრეც ენახა. უზარმაზარი ვიროსის თვალები ხომ ზუსტად ასეთი იყო. მოსამართლე ბუხრის მარჯვენა მხარეს მდგარ სავარძელში იჯდა. კუთხეში ქერიდან თოკი იყო ჩამოშვებული. თავზარდაცემულმა მურმა იცნო ოთახი, რომელშიც ახლა იმყოფებოდა.

გარეთ ქარი ანგრევდა ქველაფერს, ნვიმა ფანჯრებზე ხმაურობდა, სახლში კი ისეთი სიმშვიდე იყო, როგორც სამარეში. ყური დაუგდო და იატაკის ქრატუნის მოესმა, რომელიც ოთახის იმ კუთხიდან გამოდიოდა, სადაც თოკი ეკიდა. ქერთან უზარმაზარი ვიროსა დაინახა, რომელიც თოკს ღრღნიდა და, მურმა ვერაფერი იღონა, იატაკზე ისე დაეცა თოკის დიდი ნაჭერი. ქერიდან თოკის პატარა ნაწილი ჩამოვებულყოფი, ზედ ვიროსა ეკიდა და თოკთან ერთად ქანაობდა. რალაც ნამებში სტუდენტს ელდა ეცა.

„ახლა ზარს ველარ დავრეკავ“, — გაიფიქრა მან. ნიგნს ხელი დასტავა და რაც ძალა და ღონე ჰქონდა ვიროსას ესრლო. მაგრამ ამაზრუნევი ცხოველი ძირს და მოხტა და სიზნელეში გაუჩინარდა.

— კარგი, მოგნაყოთ ვიროსებზე ნადირობა! — გადანყვიტა მურმა. ლამპა აიღო და კინაღამ ისევ გაუფარდა: სურათიდან მოსამართლის ფეგურა გაუჩინარდა. შიშისაგან გამეშვებული სტუდენტი ნელა მოტრიალდა. ძალღონე გამოეცავა. აკანკალებულთი თითის განმრეცავ არ შეეძლო.

მხატვარი ნინო ზალიაშვილი

უცხოური ნოველა

სავარძელში მოსამართლე იყავა. მისი უღმობელი თვალები მურს ბურღავდა, სასტიკ პირზე კი გამარჯვებულის ღიმილი აკვეროდა. მურის გული აჩქარებული ცემდა. უცხე ბაზრის მოედნიდან საათის რეკვის ხმა მოსმება. საათმა თორმეტჯერ დარეკა, მოსამართლე მხელა მოკვი- და ხელი შეეშალა და დაიხრია, შემდეგ წელა ადგა სა- ვარძელიდან და იატაკიდან თოკი აიღო. დინჯი, ზუსტი მოძრაობით გამონასკვა მარყუჭი, სიმაგრე შევამოწმა და მშვიდად გაეშარა მურისკენ, თან თვალს არ აპორებდა. მური სასონარკვეთით გაინია გვერდით და მარყუჭს თავი აარიდა, რომლის თავზე წამოცმასაც უპირებდა მოსამარ- თლე. მან ისევ აიღო მარყუჭი და კვლავ სცადა მურის თავ- ზე მისი წამოცმა. ამას თანმიმდევრულად, განუწყვეტლოვ აკეთებდა, თან სტუდენტს სასტიკ მზერას არ აცილებდა. გულგახეთქილმა სტუდენტმა მოიხედა და დაინახა, რომ ქერიდან ჩამოშვებული თოკის ნაგულევი ერთხებს გადადევსოთ. თოკი დახუნძლულიყო ერთხებით და მათი სიმძიმით ქანაობაც დაიწყო. სასიგნალო ზარმა დარეკა — ჯერ ჩუმად, შემდეგ ხმაველა. მოულოდნელად გარედან შექა-ქუხილის ხმამ გააყრუა იქაურობა. მოსამართლემ ისევ აიღო მარყუჭი, მაშინ როცა ერთხები ცოფიანები-

ვით დარბოდნენ თოკზე ზეითი-ქვეით. ამჯერად მოსამართლეს მარყუჭი არ უსერია მური- სათვის. იგი წელა უახლოვებოდა და თან მარყუჭს აფარ- თებდა. სტუდენტს განძრევის თავიუ არ ჰქონდა, თით- ქოს გაქავედა. უცხე კისერზე მოსამართლის გაყინული თითების შეხება იგრძნო და მის კისერზე მარყუჭი აღმოწ- ნდა. მოსამართლემ სტუდენტის გამეშვული სხეული აი- ლო, სავარძელთან მიიტანა და მასზე აყუდა. შემდეგ ხე- ლი გაიმეორა და ქერიდან ჩამოშვებულ თოკს მისწვდა. შე- შინებული ერთხები წრიპინით გაიფანტა. მოსამარ- თლემ თოკი მარყუჭს მიავა და სტუდენტს ფეხებიდან სა- ვარძელი გამოაცალა. როდესაც ზარის ხმა გაისმა, ლამპებიანმა და კვლამ- ტრებიანმა ხალხმა მოსამართლის სახლს ალყა შემოარ- ტყა. მათ შეამტკიცეს კარი და უზარმაზარ სასადილო ოთახში შევიდნენ. ზარის თოკზე სტუდენტის სხეული ეკიდა. მოსამართლე მას პორტრეტიდან უმზერდა. ამჯე- რად სახეზე გამარჯვებული ღიმილი ფინია.

**თარგმანა
ნატა თოფჩიანიძე**

აოქაზის მერიდიანები

ბერძენი მწერალი, კრიტიკოსი და მთარგმნელი ნიკოს გაცოსი (1911-1992) დაიბადა არკადიის სოფელ ასვამი. უმაღლესი განათლება ათენის უნივერსიტეტში მიიღო, სადაც ფილოსოფიის ფაკულტეტზე სწავლობდა. ათენში გაიყნო ოფისის ელიტისი, ვისთანაც სიცოცხლის ბოლომდე შეგობრბდა.

1943 წელს, ფაშისტური გერმანიის მიერ საბერძნეთის ოკუპაციისას, ნიკოს გაცოსმა დაუბედა პოეტური კრებული „ამორლოსი“ — ერთ ლამუში დაწერილი ახალი ბერძნული პოეზიის ერთ-ერთი შედეგი, რასაც მოჰყვა „ელეგია“ (1946) და „რანდი და სიკვდილი“ (1947).

შეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მუშაობდა მთარგმნელად, მის მიერ თარგმნილი პიესები იდგმე- ბოდა საბერძნეთის ეროვნულსა და ხელოვნების თეატრებში. ამავე პერიოდიდან ნიკოს გაცოსი წერდა სიმღერებს მანოს ხაიდაკისის, მიკის თეოდორაკისის და სხვა ბერძენი კომპოზიტორების მუსიკისათვის.

ნიკოს გაცოსი

ორი ლექსი

რანდი და სიკვდილი (1513)

გიმზერ მხნე რანდს,
ფაშთა შორის აკრიტასის ცხენითა და წინინდა გიორგის
შუბით მოგ ზაურს.

ძალმის შენს ახლოს
მწუხარე ფერებად, — რომელნიც მარადის შეგეცევიან,
ვიდრე შენი მზეც არ ჩაქრება მათთან ერთად
სამარადფაოვად,
ვიდრე კვლავ შენი დამბადებელი ბედის ცეცხლად არ
აენთები, —

ძალმის შენს ახლოს — გამოუსახო
მთვარის დათოვლილ ველთა ნარინჯი,

შენს წინ გავშალო საღამოს რიდე
ახალგაზრდობის მომწერალი ნითელი ანთარით,
ზეცის მდინარით, მარიამობისას რომ ისარკება,
და ჩრდილოეთის მოტირალი, სიცოცხსაგან დამხრალი
ვარსკვლავით.

ძალმის შენს ახლოს დავხატო მდელონი,
იქვე წყარონი, რომელთ შრომანის გერმანიისა აროდეს
მოურწყავთ.

ძალმის შენიცოკ ეგ თორნი
რეპანის კლორტის ორნამენტითა და პიტნის კონით,
პლაპუტასის¹ საჭურველითა და ბრძოლებით ნიკიტარასის².
თუმცა, მას შემდეგ რაც შთამომავალი შენი ვიხილ,
ჩიტბიებით რომ გააპეს ჩემი მამულის ცა გაზაფხულის
მშვენიერ დილას,
ვიხილე, როგორ დადუმდნენ კვიპროსნი მორეასისა,
იქ, ნავალორის ველზე,
— როს გულდაკოდილმა ზღვამ მკერდში ჩაიკრა ისინი
მხურვალედ, —
სადაც მამაცობის ჯერებს ებრძოდნენ დრონი,

შენს გვერდით უკვე გამოცხადდა
ბავშვის სევდიანი თვალებსა და
დახუჭულ ქუთუთოებს,
პოლანდიის ლაფსა და სისხლში.

ეს მწუხრის მზარე
ოდნისე კვლავ აყვავდება,
გეტაცის¹ რკინის ხელი გადააბრუნებს კესონებს და
მათზე ქერისა და ჭვავის ზეინულებს დადგამს,
სიყვარულთა განქარვების მონძე პირქუშ ტყეებში —
სადაც დრო აზრობდა პირველ ფოთოლს,
სადაც შეკრდზე თვალცრემლიანი ვარდი უთრთოდათ —
ვარსკვლავი კვლავაც გაბზნყიდება გაზაფხულის
გვირგორის დარად.

მაგრამ შენ ისევ მხნე დარჩები,
აპრიტასის ცხენითა და წმინდა გიორგის შუბით ფამთა
შორის იმოგზაურებ,
დაუტყრომელი მძივებელი გმირთა მოდგმიდან,
ვიდრე კვლავ იმ დიადი ბედის ცეცხლად არ აენთები,
რომელმაც გშობა,
ვიდრე მდინარეთა ებებში
ძველებურად მძიმე კვერთა დინჯე დაიკვრის ხმა
არ გაისმება,
არა ბექქეთა და ხმალითა,
არამედ სასხლავ დანათა და გუთათა გამოსაქედად.

ციკლიდან „ამორღოსი“

VI
რაოდენ მზურვალედ შეგიყვარე, მე ვუწყის მხოლოდ,
მე, ვინც პლუადათა თვალებით კრძალულებით
შეგებე ერთხელ,
მთვარის ფაფარი მოგახვიე, ჩაგიკარ გულში და ერთად
ვოცეკვეთ ზაფხულის ველზეზე,
ნანვერალს ზედა, ცვილდ სამყურის ვინმით გემო,
შავი, უსაზღვრო, კენჭმრავალი ზღვა გველვებოდა
გარემო ყელსა,
ფერად-ფერადი პატოსანი თვლები გიმკობდნენ თმას.

იალქინაი გემი ნაპირს უახლოვდება, ღრჭიალი გააქვს
ლუზასანევეს ჭანგმოკიდებულს,
ცისფერი კვამლი იფანტება ლაჭვარდის ვარდში,
როგორც წეროს ფრთა მოფარფრებე,
მერცხალთა გუნდი ელოდება გულად მოძმეებს,
მშვიდობიანად დაბრუნება რომ მიულოცოს.
ზღვაოსნები მიშველ მკლავებს იქნევენ პაერში,
ტაბურეტული ღუსე მონუნიტი მზარზე,
ბავშვთა ფრიალი ერწყმის საამოდ დასახლეეთის
ქარის სიმღერას,

ფუტკრები დრუნზე ასხდებიან ფურცის
კალამატური რიდეები ფრიალებენ და
მორეული ზარის ნკრიალი ფერავს დილისფერ ზეცას,
თითქოს ძელოს ეჭო მოგზაურთა ვარსკვლავთა შორის.
რამდენმა საუკუნემ გაიარებია

გოთითა სულიდან, ბალტიშორის გუმბათებიდან,
აია სოფლის დაკარგული, დიდი მონასტრიდან
მაგრამ ვინ არიან, მაღალ მთათა ზედა მდგომარენი
რომ იყურებიან
გაშქოლი მზერით, უშფოთველი სახით?
რომელ ხანძარზე მიაინმებს ცად ავარდნილი ეს
მტერის ბული?
ეგებ ეს კალივასი იბრძვის, ან ეგებ ლეონდოიანისი?
მშვიდობისმოყვარე გერმანელები ხომ არ ეკეთენენ
მანელთ?

არც კალივასი იბრძვის და არც ლეონდოიანისი,
არც მშვიდობისმოყვარე გერმანელები ეკეთენენ
მანელთ.
ციხე-გოდოლნი, მდუმარენი, ნარსულის ლანდად გარდა-
სულ სეფენულს დაარჯად უდგანან,
კვიპაროსთა კუნწრობით მიაცილებენ გარდაცვილ
ანემონს,
მშვიდი მწყემსები ცაცხვის სალამურს უკრავენ
ცისკრისას,
აპა, უგზური მონადირე თოფს ესერის გვირგვინს,
ძველი, ყველასგან მივიწყებული ნისქელი კი
დელიფინის ნემსით იკრავს სველ, დაძმნოლ აფრებს
და ფერდობზე ეგებება სანაპიროს ქარს,
ვით ადონის მიეგება და საღამო მშვიდობისა უსურვა
გოლფოს².

შრავალი წელი მელნითა და კვერით ვებრძოლე გულს
წყულუს,
რომ ოქროთი და ცეცხლით შენთვის ამოშეკარგა
ნარიჯისფერი სუმბული
და აყვავებული კომში შენდა საწუგუმებლად,
მე, ვინც პლუადათა თვალებით კრძალულებით
შეგებე ერთხელ,
მთვარის ფაფარი მოგახვიე, ჩაგიკარ გულში და ერთად
ვიცეკვეთ ზაფხულის ველზეზე,
ნანვერალს ზედა, ცვილდ სამყურის ვინმით გემო,
შავი, უსაზღვრო სიმარტოვე ურიცხვი კენჭით
მველვებოდა გარემო ყელსა,
ფერად-ფერადი პატოსანი თვლები გიმკობდნენ თმას.

ახალბერძნულიდან თარგმანა ნიკოლოზ შამუგია

1. დიმიტრის კალიოპულოს პლაპუტასი (1786-1865) – ბერძენი გენერალი, იბრძოდა ოტომანთა იმპერიის წინააღმდეგ სამშობლოს დამოუკიდებლობისათვის.
2. ნიკტას სტამატელოპოლი (1784-1849) – მეტახელად ნიკტარასი, ბერძენი რევოლუციონერი და გმირი თურქთა წინააღმდეგ საბერძნეთის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში (1821-1829).
3. გეგებ ფონ ბერლინიგენი (1480-1562) – გერმანელი რაინდი, ეთ-ერთ ბრძოლაში დაკარგა ხელი და მას შემდეგ აპარტედა რკინის ხელს.
4. ამორღოსი – კუნძული ეგეოსის ზღვაში.
5. გოლფო – სპირიდონ პერესიადისის პიესა "გოლფოს" (1894) პერსიანთა, მწყემსი ბაგო, რომელიც მიჯნურმა მიატოვა.

გურამ ოდიშარია

მართობის 400 დღე

შარშან სოხუმში ერთი მეტად საინტერესო ნივთი დაისტამბა — აფხაზი ქალბატონის, ლოუდმილა ტარნავეას დღიური. დღიურის ავტორი მთელი ომის განმავლობაში სოხუმში იმყოფებოდა, ბინაში მარტოცა ცხოვრობდა და დღიურს წერდა. ის დაწერილობით აღწერს ყოველივეს, რაც განიცადა აფხაზეთში ომის დანების პირველივე დღიდან (1992 წლის აგვისტო) მის დამთავრებამდე (1993 წლის ოქტომბრის დასაწყისი).

მისი ნივანი გამოცემული დღიური სოლიდური მოცულობისაა — 300 გვერდზე მეტი. ნივანი ავტორის გარდაცვალებიდან მხოლოდ ხუთი წლის შემდეგ გამოიცა, ასე ისურვა ლოუდმილა ტარნავეამ, ასე დაიბარა ანდერძით.

ის პერიოდა, რომელსაც ლოუდმილა ტარნავეა აღწერს, ჩემთვისაც კარგადაა ცნობილი. მეც მანინ სოხუმში ვიყავი. ის, რაც განიცადა დღიურის ავტორმა, განვიცაბე მეც, და ჩვენს განცდებს შორის ბევრი რამ საერთოა. ამიტომაც აფხაზი ქალბატონის ნივანი ერთი ამოსუნთქვით ნაუკითხე.

ომის დანებებისას ის დაბლობებით წი წლიდა ვახლდათ. ომამდე მუშაობდა აფხაზეთის რესპუბლიკურ ზიბლითეკაში. მის სურათს რომ დაეხედე, უმაღლესი გამაჰსენდა.

მისი ნივანი მოგვითხრობს ომის დროს მარტოდ დარჩენილი სოხუმელი ინტელიგენტის (არა პოლიტიკოსის) ქალის ძალისხმევას, როგორმე გადაურჩეს ომის არაადამიანურ ფაშს.

გულსიტკვილით აღწერს, როგორ წყდება ურთიერთობა აფხაზებსა და ქართველებს შორის. მთელი ომის განმავლობაში ის თავის დღიურს ესაუბრებოდა, ძერწავდა თავის სიმარტოს, თავისი თვალით დანახულ ვითარებას, ხან წინააღმდეგობრივს, ხან — ბრძნულს. მაგრამ ყოველთვის გულწრფელს.

“ჩვენი საბრალი სოხუმში”, — როგორც ცოცხალ ადამიანზე, ისე წერს იგი შობილოურ ქალაქზე. და “ჩვენში” ის არსად გულისხმობს, რომ ქალაქი მხოლოდ აფხაზებისაა.

ავტორი თავის ნათესავეებსა და მოგვარეებს ანდერძად უბრძანებს, არ დაივიწყონ, რომ მას ომის დროს მფარველობდნენ ქართველი მეზობლები — გოგოები, უყოფდნენ შურს და ყოველნაირად იცავდნენ; რომ აფხაზეთის ომი აფხაზებისა და ქართველების საერთო უბედურებაა.

სასონარკვეთილია, როდესაც აღწერს ქართველი მარტორების ავკაცობას, და ასევე სასონარკვეთილია,

როდესაც სოხუმის დაცემის შემდეგ აფხაზი მარტორების სიავის მონმე გახდა.

აღწერს, როგორ იფერფლებოდა ქალაქის ვეზოტიკური, ისტორიული მნიშვნელობის მონუმენტი; როგორ იწყო პალმები, სეკვილები, მავნელები და მიმზებების ხეები, აგავეები, აურკარიები... როგორ იღუპებოდნენ ადამიანები. როგორი საბინელი სახე აქვს ომს უღამაზეს ზღვისპირა ქალაქში.

“ჩვენი საბრალი სოხუმში”... ეს სამი სიტყვა სავსებით საკმარისია, სიყვარული აუხსნა მრავალ ჭირნახულ ქალაქს.

“სხვისი ტკივილი” არ არსებობს! ამაში ერთობლ კიდევ რწმუნდები, როცა ლიუდმილა ტარნავეას დღიურს კითხულობ.

ამ ნივანში, რა თქმა უნდა, არის როგორც ქართველი მკითხველისთვის, ასევე აფხაზი მკითხველისთვის, ასე ვთქვათ, “მძიმედ აღსაქმეული” ტარნავეასული სიმართლე. მაგრამ სიმართლე, რომელი შესახებ ყველამ უნდა ვიცოდეთ.

“ეს რა საშიშელება ხდება, — წერს ავტორი, — ერთმანეთს ერთი გვარის ადამიანები ხოცავენ, ყველაფერი ისე არიან, როგორც ობლონსკების სახლში (ლ.ნ. ტოლსტოის რომან “ანა კარენინაში”). აფხაზი კვარაცხელიები და ქართველი კვარაცხელიები, აფხაზი ტაბალეუბი და ქართველი ტაბალეუბი, აფხაზი ქალები და ქართველი ქალები ერთმანეთს ხოცავენ.”

“ომის დროს შევიკედლე ქუჩის თეთრი, სასაცილო ძაღლი. მე საქმელი არ მყოფინს, მაგრამ მას უყოფ. მხას თითქმის არ იღებს, მხოლოდ სამხედროებს უყვებს, მშვიდობიან მოსახლეებს კი ეალერფებს.”

1992-1993 წლების ომის, ქრონიკულად ფეთქებადი კონფლიტების შემდეგ, ჩვენ და აფხაზები ერთმანეთს თანდათანობით ვშორდები. თუ ასე ვაგრძელებ, კიდევ უფრო მეტად დავშორდები და, საბოლოოდ, მიძილება, გაუუცხოვდე კიდევ ერთიმორეს. კულტურა და ხელოვნება ურთიერთობის აღდგენის ჯერაც ის გამოუყენებელი საშუალებაა, რომელსაც შეუძლია ერთმანეთის ტკივილი გაგვიზიარებინოს.

ლოუდმილა ტარნავეას ნივანი შეიძლება ჩვენს შორის გადებული ერთ-ერთი ხიდი გახდეს. ჩვენ — ქართველებმა და აფხაზებმა — ერთხელ კიდევ უნდა გავიაროთ ამ და მსგავს ხიდებზე და გავასუფთაოთ ისინი ნანგრევებისაგან. ჩვენს შორის არსებული უაზრავი და ძველი პრობლემა სხვაგვარად ვერ მოწესრიგდება.

ლოუდმილა ტარნავეას დღიური მარტობისა და, ამავე დროს, მეგობრის თანამარტობის სიტყვის მომლოდინე ნივანი, გამბული კენესა სასონარკვეთილი აფხაზი ქალისა, რომელმაც მისი ხალხის ტკივილიცა და იმედიც ერთად ფეთქავეს.

ორგანი კოლხაზი

ინგლისელი კიმ ფილბი და რუსი ოლეგ გორდიევსკი კოლხელები იყვნენ — პროფესიონალი მზვერეები ანუ, მდებრივად რომ ვთქვათ, შპონიები. მათ ორმაგი კოლეგებიც შეიძლება ვუწოდოთ. სამკე ისაა, რომ ფილბი მსახურობდა დიდი ბრიტანეთის საზღვარი დაზვერვის (მილიტარი ინტელიჯენსი) საიდუმლო სადაზვერეო სამსახურში (სიკრეტ ინტელიჯენს სერვისი) და, ინავდროულად, ემსახურებოდა საბჭოთა „კაგებეს“, ხოლო გორდიევსკი მსახურობდა „კაგებეს“ პირველ მთავარ სამმართველოში („სეგუეუ“) ანუ საგარეო დაზვერვაში და, ინავდროულად, ემსახურებოდა „ინტელიჯენს სერვისს“.

კიდევ ერთი მსგავსება შპონდათ. ბოლოს და ბოლოს ორივე ჩაფარდის პირას აღმოჩნდა და ორივემ გაქცევით უშველა თავს. ფილბიმ, რასაკვირველია, მოსკოვში ამოჰყო თავი (1963 წელს) და გორდიევსკიმ — ლონდონში (1985 წელს).

სხვათა შორის, ფილბის ნახევარი ნაბიჯიდა აკლდა, რომ გამხდარიყო „ინტელიჯენს სერვისის“ გენერალური დირექტორი. ნარმოვიდგენიათ, დიდი ბრიტანეთის დაზვერვის შეფად უნდა დაენიშნათ საბჭოთა დაზვერვის აგენტად!

ფილბისა და გორდიევსკის გზები გადაიკვეთა მოსკოვში, როგორ მოხდა ეს?

გამოჩენილი ინგლისელი მზვერავი ჩეკისტებს უსაქმოდ არ დაუტოვებიათ. „კაგებეს“ კონსპირაციულ ბინაში (გორკის ქუჩაზე) ფილბი ატარებდა სემინარებს იმ ახალბედა მზვერავებისათვის, რომლებიც პირველად მიემგზავრებოდნენ საზღვარგარეთ. კერძოდ, აწყობდა საქმინად „თამაშებს“, სადაც ასრულებდნენ უცხოელი პოლიტიკოსის, სახელმწიფო მისიის, დაზვერვის თანამშრომლის ან ზიზნაშენის როლს და „სტუდენტებს“ უნდა მოეხერხებინათ მისი გადაბრუნება.

1978 წელს საგარეო დაზვერვის შესამე განყოფილებაში, რომელიც კურირებდა დიდ ბრიტანეთსა და სკანდინავიას, ფილბის გადაცვა ნორვეგიელი გუნგერი ჰაავიკის სამკე, სადაც ამოწმილი იყო ამ ქალბატონის საბელოც და ეროვნებაც. ფილბის დაავადეს ამოცხსნა მისი ჩაფარდის საიდუმლოება.

გუნგერი ჰაავიკი მსახურობდა ნორვეგიის საგარეო საქმეთა მინისტრის მდივანად და, შეთავსებით, საბჭოთა დაზვერვის აგენტად.

როგორც შემდგომში გამოირკვა, მეორე მსოფლიო ომის წლებში ქ-ნ ჰაავიკს შეეყვარებია რუსი საშვედრო ტქმა, გვიანად კოხლოვი (ნორვეგია ოკუპირებული იყო საბჭოთა რუსეთი მიერ). ჰაავიკი მუშაობდა მოსკოვში მედლადა და უფლიდა კოხლოვის, მერე კი დაემხარა მას, გა-

დაპარულიყო ნეიტრალურ შედეგში.

1947 წელს ქ-ნი ჰაავიკი ნარგზანეს მოსკოვში, ნორვეგიის საელჩოს თანამშრომლად და განახლდა შეხვედრები კოხლოვთან. ჩეკისტებს არ გასჭირვებიათ ნორვეგიელი დიპლომატი ქალის და-შანტაჟება და გადაბრუნება.

1956 წელს ქ-ნი ჰაავიკი დაბრუნდა ნორვეგიაში და კვლავ განაგრძობდა სამშობლოს ლაღატს. საბჭოთა დაზვერვის გადაცვა ათასობით საიდუმლო დოკუმენტი — საზვერვის მონაცემები ნორვეგიასა და არქტიკაზე. მიუღონ რიც სტრატეგიულ გარემოებათა გამო ეს უზანი იმდენად პრიორიტეტულად ითვლებოდა, რომ მას მირად კონტროლს უწევდა თვით ანდროპოვი, სახელმწიფო უშიშროების მაშინდელი შეფი.

სწორედ გორდიევსკიმ შეიღყო ჰაავიკის აგენტობის შესახებ და უშალე აინობა თავის პატრონებს ლონდონში.

1977 წლის 27 იანვარს ქ-ნი ჰაავიკი დააბატირეს, როდესაც ოსლოს გარეუბნის ერთ ბნელ ქუჩაზე დოკუმენტებს გადასცემდა თავის ოპერატორს. დანაშაული აღიარა, მაგრამ სასამართლოს ველარ მოესწრო და მიოკარდის ინფარქტით გარდაიცვალა ციხეში.

და აი, ფილბის დაეცალა გარკვევა იმისა, თუ რამ გამოინწია ჰაავიკის ჩაფარდნა.

ფილბიმ გულდასმით ჩაატარა საქმის ანალიზი და დაასკვნა, რომ ერთადერთი შესაძლებელი ახსნა აგენტის ჩაფარდნისა უნდა ყოფილიყო ჯაშუში, შეპარული „კაგებეს“ ნიალში.

ფილბის ანგარიში საჯაროდ ნაიკითხა მესამე განყოფილების უფროსმა ვიქტორ გრუშკომ და თავის თანამშრომლებს ასე მიმართა: „მასასადამო, თუკი ფილბი მართალია, ჩვენს განყოფილებაში მსახურობს მოლაღატ“.

ამ თათბირს გორდიევსკიც ესწრებოდა. იგი თავის მეზარებში გვამცნობს: ჩემი ბავშვობის დროიდან პირველად შემემჩნდა, რომ გავნითლდებოდი. მიუელი ჩემი ნებისყოფა ვიბნე სამეველად და... არ გავნითლდებულარი.

მიხედა, რომ ფილბი ძალზე აბლოს მიჩორებულყო მასთან და კვლევის შემდგომი მსვლელობა ხეირს არ დააყრიდა, მაგრამ, მისდა საბედნიეროდ, ფილბის დასკვნა სასაცილოად აიგდეს — ჩენის დალოცვილ უწყებანში მოლაღატ ვინ გაიგარი?!

მივიღო წლის შემდეგ, როდესაც საფუშვლიანად ექვმიტანილმა გორდიევსკიმ ლონდონში მოუხვია, ნესითა და კანონით უნდა განითლბებულყენენ იმ დალოცვილი უწყების რაინდები, სასაცილოდ რომ აიგდეს სახელგანთქმული ინგლისელი მზვერავის ცენა.

იანუსი

არაბულითა ქებითა

ანა კალანდაძის ეს ლექსი, „მო, მომეფერე ჩემი ბებიო“ რომ პეტია, ყოველმხრივ დაუნიწყარი 1945 წლით არის დათარიღებული, ისევე როგორც მისი ყველაზე სახელმწიფოებრივი ლექსები, საქართველოში დაბრუნების შემდეგ, და არაფრით ჩამოუვარდება ამ სულ პირველ-პირველ ლექსებს და არც მომდევნოთ. ოცდაერთი წლისა იყო მაშინ ანა. უფიქრდეს ქართულ პოეზიაში ბებიისადმი მიძღვნილი სხვა ლექსი თითქმის არც უნდა მოიპოვებოდეს (ცხადია, საბავშვო ლექსებს არ ვაგვდებთ სათვალავში).

„ისას შემეფერე, გარდამავალი პირ-ჯვარი შენი“, — ასე მიმართავს პოეტი ბებიას და შესწივს ნუმიფილიის უკუღმართობას.

„ისას“ არც ჩვენი თანამედროვე მწერლობა იცნობს და არც ზემოქმედებულბაში გვხვდება. მისი წყარო ნარსულში უნდა ვეძიოთ.

„ისა“ ნიშნავს „იესოს“. ასე ეღერს მაცხოვრის სახელი „არაბულითა ენითა“. რამდენჯერმე დამონებულა ყურანში. არაბულიდან გადასულა სპარსულსა და თურქულში. და მრავალად ამოხსალდა სიტყვათა დარად შუა საუკუნეების საქართველოში შემოქრინდა.

თეიმურაზ პირველის პოემაში „ნამება ქეთევან დედოფლისა“ ვითხოვლობთ: „მო მე, რა ცუდათ დამამრო ზრუნვებანი ამ სოფელსამან, მო მე, რადა ექნა გარჯულმან, ნატრულმან სამოთხისამან, მო გოჯოხიების მლოდნებმან, მიშმან და ზარმან ზამსამან, მო მე, რითა მავცხ იმედი, რომ გამოიხისნას ისამან?“

ამ მონოლოგს შირაზის ტყეებშია მყოფი დედოფალი ნარსულისაჲს.

„ისას“ დამონებმა კიდევ ერთი საბუთია თეიმურაზ პირველის სპარსთა ენისა სიტყვითი“ გატაცების დასადასტურებლად და 1987 წელს გამოცემული „ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია“ მკაცრად ამუხრავებს მუფუ-პოეტს: „ერთგან თეიმურაზის ქრისტიან სახელს იკ არაბულ-სპარსული ფორმით გამოუხატავს (ისა)“.

მტკარი სიმართლავა, თუმაჲ აგერ არჩილ მეფეს არც სპარსთა ენა“ ატკობდა და სპარსულმა პოეზიამ როდი ასურვა მუსლიმანში“, მაგრამ თავის პოემაში „ვაბასაცხ თეიმურაზისა და რუსთველისა“ ისიც წერს „ისას“ — თეიმურაზ პირველი

ქართულ მეომრებს ასე მიმართავს: „მოგონეთ მონამენი, თქვენც ენამთ, ისა ამეი“.

ეგება ბრძანით, ამას სპარსთა ენისა“ ტრიალად თეიმურაზის ათქმევინებს, თორემ რუსთველს როგორ აკადრებდა!

კეთილი და პატიოსანი. არჩილისეულ რუსთველსაც ვათხოვით ყური, თავის ოპონენტს რომ მიმართავს: „რას მერჩო, რას გარდმეკიდე, სამართალი ქნას ისამან“ (აქვე უნდა ითქვას, რომ თეიმურაზ პირველიც და არჩილ მეფეც მკაცრობის სახელს, რასაკვირველია, ქართული ფორმითაც მოიხსენიებენ).

ეგება ბრძანით, თეიმურაზისა არ იყოს, არჩილსაც რა უნდა მოეკითხოთ, მართალია „მარასთა ენა“ არ ატკობდა, მაგრამოც კახეთის სამეფო ტახტის დასაცხრად და არჩილის შაჰის გულის მოსატებად ჯეღილობაში გამაჰმადიანდო (დროებით, პატკონობ, დროებით!).

მაგრამ დაეთი ვურამიშვილიც რომ არ უკადრისობს „ისას“ არც სპარსთა ენას“ ექვეყნებოდა და არც რჯულ-ისისათვის ულაღატა თუნდაც წუთით.

„ადეთიანის“ მეცხრე თავში კი ვითხოვლობთ: „გვირგვინის ცოლად გავუძეცხ, ნარჩასთან შექნეს რობლანი; ყმად ნაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მამაშელს ქოლანი“.

ახლა XVII საუკუნის ქართველი ისტორიკოსი ფარსადან გორგიჯანიძე ვაგვისნოთ — გამაჰმადიანებული კაცი და ყიზილბაშითა მოხელე. თავის თხზულებებში, ჩვენდ გადასაცრად, მაცხოვრის სახელს ქართული ფორმით იმონებებს: „იესოს ნაბანბეტი სიტყვანი აქ გათავდება, რომ უხსენებია — რომლისაც სანაყოთ მიუწყავო, იმეფით მოგწინაყო“.

არავითარი კანონზომიერება და ლოგიკა! „იესოს“ ამბობს გამაჰმადიანებული და ჩვენი „სპარსოფილად“ მონათლული ფარსადან გორგიჯანიძე, ხოლო „ისას“ წერენ ქრისტიანი პოეტები: თეიმურაზი, არჩილი, ვურამიშვილი.

სცოდადუნენ, უდავოდ სცოდადუნენ! მოქმელოც სცოდადა და მსმენელ-მეობელოც. მაგრამ რა გავწყნობ, ასეთი იყო საერთო ტენდენცია მაჰმადიანური ზღვიებით გარემორტყმულ ქრისტიანულ კუნძულზე. როდესაც „ფიქირ“ არაბულიდან მოგანყვება, სვედა“ არაბულიდანვე მოგანყვება და „ელაღატე“ იმავე არაბულიდან დაგატყდება თავს, „ისა“ რადა გასაკვირა?!

ქონისა

31 მარტს შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო აკადემიურ თეატრში გაიმართა საქართველოს პირველი პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას დაბადების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო, საქართველოს პარლამენტის თაოსნობით მოწაღებულ საღამოს რეკონსტრუქციონერ ნიკა ქაიხაშვილმა და ზაზა ჩიქოშავამ. მონაწილეობდნენ მსახიობები: შურენ ჯიორია და ნანა ზუთუხუა. დამსწრე საზოგადოებამ მოსმინა ზვიად გამსახურდიას ლექსები, აგრეთვე ცალკეული ფრაგმენტები საქართველოს მწერალთა კავშირიდან მისი გარიცხვის ოქმიდან.

მოსმენებმა, რომელთაც გამოიკეთა ზვიად გამსახურდიას, როგორც მეცნიერის, საზოგადოდ და პოლიტიკური მოღვაწის ფსიქოლოგიური პორტრეტი, ნაიკითხა პარლამენტარმა ნუგზარ ნიკოლაშვილმა. პოეტმა და მეცნიერმა ნინო დარჩავილამ ისაუბრა ზვიად გამსახურდიას მთარგმნელობითი ღვაწლის ერთ მხარეზე

— ამერიკული პოეზიის ქართულ ვერსიებზე. ჟურნალ „მკენი მწერლობის“ რედაქტორმა, მწერალმა როსტომ ჩხეიძემ პუბლიცისტური ესეით „წინამურდან ჯიბასკამდე“ წარმოაჩინა ზვიად გამსახურდიას ამერიკულ ღვაწლს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისა და მისი პოლიტიკური საფუძვლების მომზადებში. მეცნიერმა, დიპლომატის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრმა იულიან გაგოშიძემ ვიზიტის ზოგიერთი ეპიზოდი ზვიად გამსახურდიასთან დაკავშირებით აღწერა.

საზოგადოებას უჩვენებს დოკუმენტური ფილმი ზვიად გამსახურდიას, რომელშიც ზვიადდ წარმოიხსენა მისი უაღრესად დრამატული ბიოგრაფია. შესაძლოა სე ზოგადი სქემა საფუძვლად დაედოს ცაკილებით ერეკლე კინოსურათს, რომელიც ერთი პიროვნების ბიოგრაფიის მიხედვით მიულ ემტავს წარმოსახავს.

ინტერვიუები ნოვალაზივით იკითხვა

შექპირმა თეატრი სარკეს შეადარა. XIX ს-ში ილიამ, აკაკიმ ეს შედარება უპირატესად ლიტერატურას დაუკავშირეს, თუმცა თეატრსაც გულისხმობდა ილია, როცა წერდა: „ბულონეზის იმას მოვსთხოვეთ, რომ სარკესავით ცხოვრება გარდმოიცვას“. როცა სპექტაკლს ვუფურებთ, ჩვენ ვერ ვხედავთ შემოქმედებით ლაბორატორიის, ვხედავთ შედეგს, მაგრამ ვერ ვხედავთ პროცესს. აი, ეს საინტერესო, დაფარული შრეები ცოცხლდება ამ ნიგნში.

ინტერვიუებისა და რეცენზიების კრებული ორიგინალური სათაურით „თამაში თამაზის გარეშე“ პირველ რიგში იმით არის გასული და ღირებული, რომ ინტერვიუს იღებს იმ დარგის, პროფესიის მცოდნე ადამიანი, რომელი დარგის წარმომადგენლებთანაც საუბრობს. ამ შემთხვევაში ეს თეატრი და თეატრალური მოღვაწეები არიან – ცნობილი ქართველი რეჟისორები, მსახიობები, დრამატურგები... ინტერვიუ ერთობ მშრალი და უინტერესო გამოდის თვით ძალიან საინტერესო ადამიანებთანაც კი, თუ კითხვებს პროფესიონალი არ სვამს, ეურნალისტის მოვალეობაა, ააღაპრაკოს, გახსნას რესპონდენტი.

სწორედ ამას ახერხებს თეატრმცოდნე და ლიტერატურის კრიტიკოსი ნინო ჩხიკვიშვილი, რომელიც თითქოს საგანგებოდ ინტერვიუს კი არ იღებს, არამედ უშუალოდ ესაუბრება რესპონდენტებს და გვიხატავს პიროვნებებს, რომლებსაც თითქოს ყველა იცნობს, მაგრამ რომლებიც სრულიად არა გვეცნობია. ფასეულია ავტორისეული მსჯელობა, თვითონ რომ რემარკებს ეძახის. მკითხველს თვალნათლივ წარმოუდგება გარეშე, დრო, სიტუაცია, როცა და სადაც საუბარი მიმდინარეობს. საუბრის დასასრულიც ყოველთვის ისე მოხდენილია, რომ თითოეული ინტერვიუ ნოველასავით იკითხება.

აბა, რად ღირს როცა ნინო რევაზ ჩხიკვიშვილს ძველ პროგრამებს გადაუშლის მაგიდაზე და მსახიობს სუნთქვა შეეკვრება, როგორ გინდა, ამის შემდეგ არ გაიხსნე და თავისუფლად და გულგაშლილად არ ილაპარაკო, რაც უნდა დააკვებელი იყო...

თემურ ჩხეიძესთან საუბრისას არის ასეთი, პირადად ჩემთვის განსაკუთრებით საინტერესო ეპიზოდი, თუ რატომ დაინუნა აფხაზეთის განათლების სამინისტრომ სპექტაკლი „პაკი აბბა“ – პაკის როლის შემსრულებელი მსახიობი უფრო დაბალია, ვიდრე უფუხსო. ამ მცირე დეტალით გაცოცხლებულია მთელი ეპოქა. სასადგლოა, ყველაფერი სატირლად რომ არ შეცვლილიყო... ან რა წინააღმდეგობები შეხვდა ფილმის „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობა“ გადაღებას... და სხვა.

რაც შეეხება ნიგნის მეორე ნაწილს, ლიტერატურულ წერილებს, არანაკლებ საინტერესოა, ოღონდ ჩემთვის ნიგნის მთავარი ღირსებას მაინც ინტერვიუები წარმოადგენს.

ერთი წერილი „ჯავოს ხიზნების“ გაცენიურებას ეძღვნება. ტელესპექტაკლთან დაკავშირებული ენებათაღელვა ძალიან მამფრი იყო. გაბატონებული იდეოლოგიის მსახურებმა ჯვარს აცვეს სპექტაკლიცა და რეჟისორიც. მიხეილ ჯავახიშვილს აკაკი ბაქრაძე გამოეხარწა... წერილში დანერგულით, საჭმის ღრმა ცოდნითაა განხილული სცენოგრაფიაც, მსახიობთა თამაზიც, რეჟისორის ჩანაფიქრიც. ამავე დროს სწორად არის შეფასებული თვით ნაწარმოებიც. „1924 წლის აგვისტოს აჯანყების ექოდ ქვეული რომანი“.

ასე, ამ პრინციპითაა განხილული თემურ ჩხეიძის კიდევ ერთი სპექტაკლი – ლეო ქიანელის „პაკი აბბა“ და საცხებით სამართლიანად მიჩნეულია იგი თანამედროვედ, რადგან ერთგულდება და სიყვარული დროთა ცვლას არ ემორჩილება, მარადიულია. საგულისხმობა, რომ კითხვაზე, რომელ თეატრს ანიჭებს უპირატესობასო, თემურ ჩხეიძე პასუხობს – ნიჭიერს! როგორ რეჟისორთან არ შეგიძლიათ მუშაობა? რეზო ჩხიკვიშვილის პასუხია: – უნიჭოსთან. ნიჭის შემდეგ იღბალია მთავარი, ფიქრობს გია ლევაია. ასეა, ყველა სექცეში „ნიჭი, ძამიკო, ნიჭია“ მთავარი, და ეს ნიგნიც იმიტომაცა ასე საინტერესო, რომ ნიჭიერი ადამიანის დანერგულია.

ნინო ხახნია

63/18

ნატურმორტი

თამარ ხაჩიძე